

سایتی فہر موودہ
www.fermude.com

شہش گہوہہر

لہ

بنہ ماکانی ٹہہلی ٹہہسہر

نوسینی مامؤستای بہرپیز

عبدالمالک بن احمد بن المبارک رمضانہ الجزائری

وہر گپران

عبدالوالی عبدالرحیم علی قزلجی

نوسینی پیشہ کی

مامؤستا عبداللطيف أحمد مصطفى

ناوی کتیب: **شہش گہوہر لہ بنہ ماکانی ئەہلی ئەسەر.**

ناوی نووسەر: عبدالملك بن احمد بن المبارك رضاني الجزائري

ناوی وەرگێژ: عبدالوالی عبدالرحيم على قزلی.

ژمارەى سپاردن: لہ بەرپۆبەرایەتى گشتى کتیبخانە گشتیەکان ژمارەى

﴿١٠٩٩﴾ ی سالی ﴿٢٠١٠﴾ پێدراوە.

تۆرەى چاپ: یەكەم.

سالی چاپ: ١٤٣١ك _ ٢٠١٠ز.

زنجیره: زنجیرهى ﴿٥٥﴾ لہ زنجیره پینماییه کانی پێگای راست.

شوینی چاپ: دار المعرفة _ بیروت (لبنان).

تیراژ: ٢٠٠٠ دانە.

بنکەى بلاوکردنەوہ: (کتیبخانەى سوننە _ سلیمانی)

(کتیبخانەى سیما _ چەمچەمال) (کتیبخانەى زانست _ کەلار).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الحمد لله وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه
 وبعد، فبطلب منه أخصينا الشيخ أبي منار العلمي، فقد
 أذنت للأخ عبدالووالي عبدالرحيم علي بترجمة كتابي
 «استدراجه أصول أصل الأثر» إلى اللغة الكردية
 وفقه الله الجميع لما يحب ويرضى .

ووفقه الله الجميع لما يحب ويرضى .

كتبه عبد المالك بن أحمد رضائي
 في مكة ٢٩ رمضان
 ١٤٢٠ هـ

رێگه دانی نووسه ره به وهرگێرانی کتیبه که ی بو وهرگێر

به ناوی خوای گه وره و میهره بان

سو پاس و ستایش بو خوای گه وره وه دروودو سلّو له سهر پیغهمبرمان موحه ممد وه له سهر نال و بهیت و یاوهرانی.

له پاشاندا، له ریپی داواکاری برامان ماموستا نه بی مه ناری عه له می، نهوا ریگم دا به برامان عبدالوالی عبدالرحیم علی به وهرگی پانی نهو کتیبه م (شهبش گه وهر له بنه ماکانی نه هلی نه سهر) بو سهر زوبانی کوردی.

خوای گه وره هه مو لایه ک یارمه تی بدات بو نهو شتانه ی که پیی خوشه و لیی پازیه.

عبدالملك بن أحمد رمضاني

نوسیویه تی

له مه که ۲۹ رهمه زان ۱۴۳۰ ک

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله

بئى گومان ئاينى ئىسلام بريتیه له و په يامه ی که خواى په روه ردگار به پيغه مبه ره که یدا (ﷺ) نارد بوی
 بؤ به خته وهر بوونی ئاده میزادو پزگار کردنی خه لکی له تاریکیه کانی کوفرو شیرک و خورپاهت و نه فامی
 و جه هالهت و تاوان و بهد په وشتی بؤ پروناکی ئیمان و ته نها خواپه رستی و هیدایهت و زانست و
 په وشتی جوان.

وه ئه م دینه ش هاوه له به پزیه کانی پيغه مبه ر (ﷺ) یه که م کومه ل بوون که به خته وهر بوون پیی و
 به ته وای له خویاندا جیبه جییان کرد. وه ئه مانه تی ئه و دینه شیان وه کو خوی نه قل کرد بؤ شوین
 که وته کانی دواى خویان، وه به م شیوه یه جیل به جیل زانایان و پیشه وایانی ئه هلی سوننهت ئه م دینه
 راسته یان گواستوته وه بؤ دواى خویان. وه دینه که یان پاراستوه له زیده پره وی توند پره وان و
 گورپانکاری نه فامان و زیاده کاری ناره و او بیدعه کاران، وه ئاینی راسته قینه ش ته نها ئه وه یه که
 پيغه مبه ری خوا (ﷺ) و هاوه له به پزیه کانی له سه ری بوون بؤ دواى خویان نه قل کراوه و گه یشته به
 ئیمه ش ئه مپو وه ک ئیمام مالک فهرمووی: (مالم یکن یومئذ دینا فلا یكون الیوم دینا) .

وه له سه رده می ئیمه شدا چنده ها هه ولی چه واشه کاری و گورپانکاری و زیده کاری دراوه له ناو
 موسولماناندا تاواى لیته اتوه زوریک له سوننهت له خه لکی بووه به بیدعه و بیدعه شیان لا بووه به
 سوننهت، وه له وه ش زیاتر شیرک و هاوه ل بؤخوا دانان و گورپه رستی و شه خس په رستی جیگای
 خوی کردوه ته وه له دلئ زور له موسولماناندا وای لیته اتوه که بانگی خه لکی بکریت بؤ ته نها
 خواپه رستی و ته نها په نا بؤ خوا بردن، لیته تورپه دهن و قسه ت پی ده لئین و پرپواگه نده ی ئه وه ت بؤ
 ده کن که دینیکی تازته هیناوه و دژ به پیاوچاکانیت و پيغه مبه رت خو ش ناویت و به کری گپراوی
 دوژمنانی دینیت!!

په نا به خوا له م چه واشه کاریه و له م سه ر لیثیواویه که حالئ زوریک له موسولمانان وه ک حالئ ئه و
 موشریکانه ی لی بیته که خوا باسی کردوون:

﴿ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ

يَسْتَبْشِرُونَ ﴾ الزمر: ٤٥ وه ههروهه ها خه لکی سهیری له وه دیت که بانگیان بکریت بؤ پویشتن له سه ر
 نه و ریگا راستهی که پیغه مبه ر (و صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) و هاوه لانی (السلف الصالح) له سه ری بوون، به لکو ده یانه ویت
 موسولمانان په رته وازه ی گروپ و مه زهه ب و حزبا یه تی بن!

که واته نه رکی زانایانی نه هلی سوننه یه که هه لسن به راست کردنه وه ی بؤچوون و بیروباوه پی خه لکی،
 وه یه کیک له و زانایانه ی که به م نه رکه هه لساوه (شیخ عبدالملك الرمضانی) یه خوا بیپاریزی که
 کتابیکی نویسوه به ناوی (ست درر فی أصول أهل الأثر) واته (شش گه وهه ر له بنه ماکانی نه هلی
 نه سه ر).

که تیایدا نه م بنچینانه ی باس کردوه:

بنچینه ی یه که م: دلسوژی له ئاینی ئیسلامدا ته نها له بهر خوی گه وره.

بنچینه ی دووه م: ریگا، یه ک ریگایه.

بنچینه ی سییه م: ریپازی قورئان و سوننه ت به تیگه یشتنی پیشینی چاک.

بنچینه ی چواره م: به ده ست هیئانی سه روه ری و پایه به رزی به هوی زانسته وه.

بنچینه ی پینجه م: وه لامدانه وه ی که سی به رامبه ر که بؤچونی جیاوازه به شیکه له فرمان کردن
 به چاکه و ریگری کردن له خراپه.

بنچینه ی شه شه م: پالفته کردن و په روه رده کردن.

وه هه ریه ک له م بنه مایانه ش کاریگه ریه کی گه وره و گرنگی هه یه له راست کردنه وه ی بیروباوه پرو دیدو
 بؤچونی چه وتی موسولمانان.

وه برای به ریپزیشمان ماموستا عبدالوالی عبدالرحیم هه لساوه به وه رگیترانی نه م په رتوکه نایابه له
 زمانی عه ره بیه وه بؤ زمانی کوردی بؤ نه وه ی موسولمانانی کورد زوبانی خویشان سودمه ندبن لی.

وه ئه م كارهش به پراستی كاریکی پیروزی پیویست و به سوده و پیویسته کاری له م شیوهیه زۆتر بیست و زیاتر ههول بدریت ئه و په پرتوکه پراسته به سوदानه بکرینه کوردی که زانایانی ئه هلی سوننه نویسیوانه. خوا پاداشتی برای به پریز ماموستا عبدالوالی بداته وه له سه ر ئه م کاره ی، وه به ره که ت پریژیت به سه ر خویی و نویسنه که ی و خوای گه وره موسولمانان سودمه ند بکات به م کتابه و قه بولی بکات.

و اخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين .

عبداللطيف أحمد مصطفى الأمين

٤/ صفر ١٤٣١ هـ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ی رِیخۆشکار:

ان الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سيئات اعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضل فلا هادي له، واشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له، واشهد ان محمدا عبده ورسوله.

ی له پاش ئه مه:

له پراستیدا هه نديك له و كه سانه ی كه كتابی (مدارك النظر في السياسة بين التطبيقات الشرعية و الانفعالات الحماسية) یان خویندبویه وه پيشنیاریان بو كردم كه هه ستم به ده رهینانی ئه و شهش خاله ی سه ره تاي كتیبه كه كه وه كو رِیخۆشكاریك نووسیبوم وه وهك شهش بنه ما له بنه ماكانی ئه هلی سوننه دامرشتبو، وه بیکه م به دانراویکی ئاسان و ساده به جیا بو ئه وه ی بییته په خشه نامه یه كه له ناساندنی ریبازی

پیشین به جوریک که هیچ که سیك نه توانی دژواری دروست بکات له سه ری، به لام چه ند سالیك مامه وه هیچ نه کرد، به هیوای نه وهی که سیك نه و کاره بکات که زور له من به توانتر بیت تییداوه له کولی منی بکاته وه، له بهر نه وهی زانیاریم پی گه یشتبو که کومه لیک قوتابی عیلمی به ریژی هه لبارده هه ستابون به شهرح کردنی له هه ندیک له ولاته ئیسلامیه کان.

به لام کاتیک که داواکاریه کان زوربون له سه رم، به تایبته له لایه ن که سانیکه وه که ناتوانم داواکاریه که یان رته بکه مه وه، پشتم به خوی خوم به ست، وه نه و شهش خاله م ده رهینا هه روه کو خوی له گه ل هه ندیک رونکردنه وه، وه له ناو نه و کتابه ی که له سه ره وه باسم کرد به م شیوه یه بو که دیت:

بنچینه ی یه که م: ریگا یه ک ریگایه.

بنچینه ی دووم: ریپازی قورئان و سوننه ت به تیگه یشتنی پیشینی چاک.

بنچینه ی سییه م: به ده ست هیئانی سه روه ری و پایه داری به هوی زانسته وه.

بنچینه ی چوارم: دمه وانه ی ئاسوده ی و پاراستن له کوفرو دژاندن به شوینکه وتنی قورئان و سوننه ت ده بیت.

بنچینه ی پینجه م: به ره په رچدانه وهی که سانی دژ به شیکه له فه رمان کردن به چاکه و فه ده غه کردن له خراپه.

بنچینه ی شه شه م: پالاوته کردن و په روه رده کردن.

پاشان پیم باش بو که بنه مایه کی تری بو زیاد بکه م و بیخمه پال نه وانی تر، که بریتیه له پاک راگرتن و دلسوزی له ئاینی ئیسلامدا ته نها له بهر خوی گوره)، له بهر نه وهی بنچینه ی هه مو بنه ماکانه به بی هیچ دوو دلایه ک، وه بنه مای چوارم که بریتیه له (دمه وانه ی ئاسوده ی و پاراستن له کوفرو دژاندن به شوین که وتنی قورئان و سوننه ت ده بیت) خسته م ژیر بنه مای سییه م که بریتیه له (به ده ست هیئانی سه روه ری و پایه داری به هوی زانسته وه) به له بهر چاو گرتنی نه وهی که نه و

بنه‌مایه‌ش به‌ره‌می ئەم خالە‌یه، هه‌روه‌ك چەند براهه‌كه‌ی به‌رێز ئاماژه‌یان بۆ‌كردم، هه‌ریۆه‌ خالە‌كان ئاوه‌ای لێهات:

بنچینه‌ی یه‌كه‌م: دئسوژی له‌ نایینی ئیسلامدا ته‌نها له‌ به‌ر خوای گه‌وره‌.

بنچینه‌ی دووهم: رێگا یه‌ك رێگایه‌.

بنچینه‌ی سێیه‌م: رێبازی قورئان و سوننه‌ت به‌ تیگه‌یشتنی پیشینی چاك.

بنچینه‌ی چوارهم: به‌ده‌ست هیئانی سه‌روه‌ری و پایه‌ به‌رزی به‌ هۆی زانسته‌وه‌.

بنچینه‌ی پینجه‌م: وه‌لامدانه‌وه‌ی كه‌سی به‌رامبه‌ر كه‌ بۆچونی جیاوازه‌ به‌شیکه‌ له‌ فه‌رمان كردن به‌ چاكه‌ و رێگری كردن له‌ خراپه‌.

بنچینه‌ی شه‌شه‌م: پالڤته‌ كردن و په‌روه‌رده‌ كردن.

له‌ راستیدا من ئەو بنه‌مایانه‌م نوسیبو به‌ مه‌به‌ستی نیشان دانی مه‌نه‌جی ئەه‌لی سوننه‌ و جه‌ماعه‌ كه‌ به‌ خاوه‌نی فه‌رموده‌ و شوین كه‌ وته‌ی ئەسه‌رو سه‌له‌فیه‌كان ناسراون.

ئەو مه‌نه‌جه‌ی كه‌ پێویسته‌ دلّ و هۆشی بدریڤتّ له‌ په‌روه‌رده‌ كردنی نه‌فسدا به‌ شیوه‌یه‌كه‌ دادپه‌روه‌رانه‌، وه‌ بانگه‌وازكردنی خه‌لكی بۆی، چونكه‌ به‌ هۆی ئەو مه‌نه‌جه‌وه‌ خوای گه‌وره‌ دۆستانی خۆی جیاكرده‌وه‌ له‌ خه‌لكانی تر، وه‌ به‌هۆیه‌وه‌ كۆشك و ته‌لاری به‌رزو به‌هیزی ئەم دینه‌یان دروست كرد له‌ و په‌ری بلن‌دیدا.

وه‌ كاتێك كه‌ بینیم خه‌لكانی دژ به‌م مه‌نه‌جه‌ سته‌میکی زۆریان لێ كردوه‌، وه‌ كۆمه‌لێك شتی ناشیرینیان بۆ زیاد كردوه‌ به‌ شیوه‌ی كالا‌یه‌ك كرده‌یانه‌ به‌ به‌ری ئەو مه‌نه‌جه‌دا كه‌ سه‌رتاپای داپۆشیوه‌ پێی، هه‌تاوای كردوه‌ كه‌ پوناکی ئەو مه‌نه‌جه‌ بشاریته‌وه‌ به‌و به‌ربه‌سته‌، له‌ كه‌سانێك كه‌ به‌شی خۆیان نه‌چرپویه‌ له‌ زانستی شه‌رعی، ئەمانه‌وای لێ‌كردم كه‌ قۆلی لێ هه‌لبمالم و هه‌ستم به‌ پیشكه‌ش كردنی ئامۆژگاریه‌ك بۆ خه‌لكی به‌ گشتی، وه‌ بۆ خه‌لكانی دژ به‌و مه‌نه‌جه‌ به‌تایبه‌تی.

وه ئەم كەسى دووه مه:

يان ترس و پهراگهندهيبهك ههيه له دليدا بهرامبهر ئەم مهنهجه، ئهويش بههوى نهزانيهوه دهريارهى
ئەو مهنهجه، وه نهزانيى دهريارهى بهلگه توكمه و به تواناكاني، ههريويه ههركاتيک ئەو بهلگانهى
ناسى هوگري دهبيت و سواری كهشتى بهختهوهري ئەو مهنهجه دهبيت و ئاور ناداتهوه.

يان راوهستاوه له ريگهكهيداو خهلكى لى دوردوخاتهوه، به ههموو هيژو توانايهكيهوه ريگري دهكات
ليى به مال و دهسهلاتى، به هوى زال بوني ههواو ئارهزو بهسهريدا، لهگهلا ئهوى زانياريشى ههيه به
بههيژى بهلگهكاني، وه خيړايى كاريگهري لهسهر گهلان و تاك تاكى خهلكى، وه كاتيک كه بهلگه رون و
ئاشكراكاني پى دهگات يهك له دواى يهك، وه بيرخستنهوهكاني يهك له دواى يهك، پاشان خوى لى
لاهدات و دور دهكهويتهوه ليى، خهلكى چهواشهكارى ئهويان بو دهردهكهويت، وه لاوازی و بى
بهلگهيبى بانگهوازهكهى دهردهكهويت، ههتا ئەو كاتهى خواى گهوره پشتى دهشكيني و خهلكى

ئاسوده دهبن و رزگاريان دهبيت له خراپهى، خواى گهوره دهفهرمويت: ﴿لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ
وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ﴾ الأنفال: ٤٢ واته: با ئەم قورئانه بيته بهلگهى رون و ئاشكرا بو كهساني
موعانيد، بو ئهوى ههلبزارديان بو بى باوهري بهسهر ئيماندا لهسهر بهئاگايى و دلنيايهوه بيت لهوى
كه ئهوى ئەو ههلبزاردوه پروپوچ و بهتالەو وه لهلاى خواى گهوره هيچ بههانهيهكى نهمينيت، پاشان
دهفهرمويت وه ئهوانهى ئيمانين هيئاوه زياتر چاو روشن و دلنيا بن لهوى كه خواى گهوره بهلگهى
رون و ئاشكراى نيشانى ههردو كۆمهلهكه داوه، ههريويه بى باوهر بهويستى خوى كوفر ههلهبژيوى و
خواى گهورهش له قيامهتدا پشتى دهشكيني و ئيماندار زياتر سور دهبيت لهسهر ئيمانكهى. وه هوكارى
دههيئانى ئەم بابته له سهراوهكهى كه بريته له (مدارك النظر في السياسة) وه كردنى به كتيبىكى
سهريهخو، بو ئەو دهگهريتهوه كه من له و نوسراوهمدا كه پيشتر ئاماژهم پى كرد ههستاوم به باس
كردنى ههنديك بانگهواز له روانگهى ناوزراندنى، وه پهخنهگرتن له ريبهرانى ئەو بانگهوازان، وه به

له بهرچا وگرتنی خه لکی که مه عده نی جورا و جورن، وه پرؤگرامی ئه و بانگه وازانه که خه لکیک باوه شی بؤ گرتووه ته وه، وه گه وره تییدا پیر بووه، وه مندا ل له سه ری گه وره بووه، له بهر ئه م هؤکارانه ئه م باسه م به ته وای دامالیوه له ناو هیئانی که سانی دژ، بؤ ئه وه ی نه بیته ریگریک له سوده و رگرتن له م کتیبه له لایه ن ئه و که سانه ی که باوه شیان بؤ ئه و پرؤگرامانه گرتووه ته وه، وه من به ئه ندازه ی سوده و رگرتنی خه لکی له م کتابه، به ئومیدی پاداشتم لای خوی گه وره .

وه لیژده ا پیویسته سه رنج بدریته ئه وه ی که من به م کاره م (که ناو نه هیئانیانه) له بهر ئه وه نیه که من هاو بؤچوم له گه ل کؤمه لیک که سدا که نارازی و نارپه حه تن له خویندنه وه ی ئه و کتابه نه ی که وه لامدانه وه یه بؤ که سانی تر، ئه و که سانه ی که سه رشیتییان وای لی کردن که لابه دن له حه ق و دوربکه ونه وه لی خویان و شوین که وتوانیشیان .

نه خیر، ئیمه هه تا ئه مپوش له سه ر ئه و ریپازه ی که له پیشینه ی چاکمانه وه بؤمان ماوه ته وه و ئه وانه ش که شوین که وته ی ئه وانن به چاکه بریتیه له رپه خنه گرتن له و ریپازو بانگه وازانه ی که لاینداوه له سوننه ت، وه خویان به دور ناگرن له باسکردنیان و دامالینیان له به لگه به به رپاکردنی به لگه کانی قورئان و سوننه ت، وه ناوه یئانی خاوه نی ئه و بانگه وازانه به ناوه کانیان و نازناو ناوی خیزانیانه وه .

وه هه رکه سیک و گومان به ری ت کاتیک که وازده هیئیت له ناوه یئانیان ئه وه کاریکی چاکی کردوه، ئه و با چاک بزانی ت که له راستیدا به و کاره ی بی ریزی کردوه به رامبه ر کاروپیشه ی کؤچ کردوان و پشتیوانان و شوین که وتوانیان و شوین که وته ی شوین که وتوان به تیپه رپوونی پؤژگارو جیاوازی شاره کان، که گرنگیان داوه به جه رح و ته عدیل، وه خویان نه پاراستوه له باس کردنی هه زاره ها پرای فه رموده به ناوه کانیان و به چه یان، وه وه صف کردنی هه ندیکیان به: لاواز (ضعیف) و (المنکر) وه درؤذن وه ده ججال ...

بؤچی ناویان بردون؟

وه لام: بؤئه وه ی خه لکی به ئاگابن لییان ده رباره ی دینی خوی گه وره .

به هر حال، تیرو ته سه لی ئەم بابەتە خوینەر پێی دەگات له کاتی باس کردنی بنچینهی (به ره ره چ دانه وهی که سانی بۆ چون جیاوان)، وه (پالۆته کردن و پهروه ده کردن).

له گه ل ئەوه شدا ئەو بنه مایانم داوه ته پال ئەهلی ئەسه ره هروهک ناو نیشانی کتابه که، وهک به ناگا هینانه وهیهک بۆ خوینەر به وهی که ئایینی راسته قینه ته نها بریتیه له شوین که وتنی ریبازی ئەوانه ی که پیش ئیمه هاتون، ئەوانه ی که ناوه ی نراون و باس کراون به چاکه، له سه ره زوبانی راستگۆی به راست دانراو، به لکو له قورئانی پیرۆزدا، نهک له عیلمی که لامدا ئەو عیلمه ی که خه لکانی دوا ی ئەوان به میرات وهریان گرتوه له ئەهلی کوفرو بۆ دین وهک فارس و یونانیه کان.

ئیبن عه بدول به پ ره حمه تی خوا ی لیبیت ده فه رمویت: (ئەهلی فیهو حه دیس له هه موو شاره کان کۆکن له سه ره ئەوهی که ئەهلی که لام ئەهلی بیده ع و گومرپاین، وه به لای هه مویانه وه له گشت شاره کان له چینی زانایان ناژمیردین، وه زانایان به ته نها بریتین له ئەهلی ئەسه ره شاره زابوان تیدا، وه ئاستی هه ریه کیکیان به پێی شاره زای و تیگه یشتن و جیا کردنه وهی شته کان ده گۆرپت).^۱

وه ئیمامی مالیک ره حمه تی خوا ی لیبیت ده فه رمویت: (ئەگه ره که لام زانست بوایه ئەوا هاوه لان و تابعین قسه یان تیدا ده کرد، هه روهک چۆن قسه یان کردوه ده رباره ی حوکه شه رعیه کان و ئەو شتانه ی شه رع دایناوه، به لام گومانی تیدا نیه که که لام به تاله وه ده لاله له به تالیش ده کات).^۲

وه به عبدالرحمن کورپی مه هدی وتراوه: (فلانه کهس کتیبیکی نوسیوه تیدا به ره ره چی ئەهلی بیده ع ده داته وه. ئەویش ده لی: به چ شتیك؟ به قورئان و سوننه ت؟ وتیان: نا، به لکو به زانستی عه قل و وردبونه وه. ئەویش ده لی: سوننه تی نه پیکا، به لکو بیده عیه کی به بیده عیه که وه لام دایه وه).^۳

وه ئەبو موزه فه ری سه معانی ره حمه تی خوا ی لیبیت ده فه رمویت: (له راستیدا هه موو گروپیک له بیده عیه کان بانگه شه ی ئەوه ده کات که ئەو بیروباوه ره ی که هه یه تی هه مان بیروباوه ره که

^۱ بېروانه: جامع بیان العلم و فضله (۹۴۲/۲).

^۲ بېروانه: صون المنطق والكلام عن فن المنطق والكلام للسيوطي (ص: ۵۷)، والأمر بالاتباع له (ص: ۷۰).

^۳ بېروانه: صون المنطق والكلام للسيوطي (ص: ۱۳۱).

پیغمبر (ﷺ) له سهر بوه له بهر نه وهی هه مویان بانگه شهی شهریه تی نیسلام ده کهن، وه په یوه ستن به شیعاره کانیه وه، وه وای ده بینن که نه وهی پیغمبر (ﷺ) هیناویه تی هر نه وه حقه، پاشان پچکه کان پارچه پارچهی کردن دواي نه وه، وه کومه لیک شتیان داهینا له ناو دیندا که خوا پیغمبره کهی (ﷺ) پیمان پی نه داوه، هر بویه هر گروه و بانگه شهی نه وه ده کات که به تنها نه وه دهستی گرتوه به شهریه تی نیسلامه وه، وه نه و حقهی که پیغمبرهی خوا (ﷺ) پی هه ستاوه نه وه یه که نه وان کردویانه به بیروباوه پیمان و شوین نه وه که وتون، به لام خوی گوره پازی نابیت که نه و حق و بیروباوه رسته له گه ل هیچ که سیکدا بیت تنها له گه ل نه هلی هه دیس و نه سردا نه بیت، چونکه نه وان ناینه که یان و بیروباوه پیمان وه رگرتوه خه لف له سه لف وه سه ده له سه ده وه هه تا ده گاته تابعین، وه تابعینیش وه ریان گرتوه له هاوه لانی پیغمبره وه (ﷺ) نه وانیش له پیغمبره وه (ﷺ)، وه هیچ ریگه یه که نیه بؤ زانینی نه وهی که پیغمبرهی خوا (ﷺ) بانگه وازی خه لکی بؤ کردوه له و ناینه ریگو ریگو و ریگا رسته تنها نه و ریگایه نه بیت که نه صحابی هه دیس گرتویانه ته بهر.

وه به لام هه مو فیرقه کانی تر به دواي نه م ناینه که وتن له ریگه یه کی تره وه، چونکه نه وان ده که پانه وه بؤ لای عه قل و خه یالات و بؤچونه کانی خویان، وه دینیان له وه وه و ده رده گرت، بویه هر کاتیک شتیکیان بیبستایه له قورئان و سوننهت هه لیان ده سه نگانده به پیورهی عه قلیان، نه گه له گه لیدا گونجاوه ری ده گرن، وه نه گه نه گونجا له گه ل ته رازوی عه قلیان په تی ده که نه وه، وه نه گه ناچار بن به وه رگرتنی ده یگرن به لیکدانه وهی دور و اتای نابه جی، هر بویه لایاندا له حقه. وه ویل بون له دوی، وه ناینه که یان پشت گوی خست، وه سوننه تیان خسته ژیر پیکانیانه وه، پاک و بیگه ردی بؤ خوا له وهی که نه وان وه صفی پی ده کهن.

به لام نه هلی حقه، قورئان و سوننه تیان کردوه به پیشه وای خویان، وه ناینه که یان له و دوانه وه وه رگرتوه، وه هر شتیکیش که دیت به بیرو بؤچونیاندا هه لی ده سه نکینن به قورئان و سوننهت، نه گه بینیان ریگه له گه ل قورئان و سوننهت داوه ری ده گرن، وه سوپاسی خوا ده کهن له سهر

ئەو دەستە ئىشاندان و دركیان پى كرده، وه ئەگەر بىنیاڭ دژواره له گەل قورئان و سوننهت وازى لى دەهينن، وه پوو دەكەنه قورئان و سوننهت، وه توهمه دەدەنه پال نهفسى خويان، چونكه له راستيدا قورئان و سوننهت پيئيمونى ناكەن تەنها بۆ حەق نەبیت، وه بىرو بۆچونى مرؤف هەندىك جار راستى نیشان دەدات، وه هەندىك جار بەتال^۱.

له گەل ئەمانەدا هەستام بە تەخريجى ئاساره سەله فيه كان له گەل باس كردنى پلهكەى له پوى صەحیحى و نەبونی صحەتى، ئەویش بۆ دەم كوت كردنى كەسانى موخالیف بەرامبەر بە بنەماكانى پيشینهى چاكمان، هەتا هیچ بواریك نەهیلّمه وه بۆ رەت كردنەوهى حەق بە بیانوى ئەوهى كە بەلگەكانى جیگیر نەبون، وه ئیلا ئەهلى عیلم هەر له كۆنەوه و هاتون كە چاپۆشیاڭ كرده وه هینانى ئەو ئەسەرانهى كە (موقوف) هواته نادریته پال پیغه مبهەر (ﷺ)، مادام ئەپوات له سەر بنچینه شەریعه ناسراوه كان.

وه داواكارم له خواى گەوره كە ئەم كارەم تەنها له بەر خاترى ئەو كردهبیت، وه شوین ئەو حەقه كە وتبیتم كە پیغه مبهەر كەى (ﷺ) پيدا ناردوه.

^۱ بڕوانه: الإنتصار لأهل الحديث (ص: ۴۳-۴۵).

نوسینە

عبدالملك بن أحمد رضاني

مەدینە نەبەوی لە ۲۹ رجب ۱۴۱۹ هـ

بنچینە یەكەم داسۆزی لە دینداریدا بۆ خوا

بنچینە یەكەم: داسۆزی لە
دینداریدا بۆ خوا

نیاز پاکى بۆ خۆی گەرە لە ئاینەكەیدا بریتیه لە بنچینەى دین و ئەو جەمسەرەى كه لە چوار دەورى دەسورپیتەوه، وه بریتیه له و یهك خۆناسیهى كه خۆی گەرە پیغه مبه رانی به هۆیه وه ناردوه، وه په یامیشی ناردوه ته خواره وه، وه بانگه وازی پیغه مبه رانیش هەر بۆ ئەوه بووه (سهلامی خویان له سه ر بیّت) وه له سه ر ئەو ته وحیده جهادیان کردوه، وه به ته وحید فه رمانیان پیّ کراوه، وه هەر بۆ ئەوه ش هاندراون.

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ﴾ الزمر: ۲ - ۳
 واتای نایه ته که رونکردنه وه و فهران کردنه به ئیخلاص، وه ناماژه کردنه به وهی که ههروهك چۆن خوای
 گه وره له هه مو رویه كه وه ته وا وه هه رچی صیفاتى ته وا وه هه یه هه ر بۆ خوا یه ئه وا ده بیته عیبادهت و
 ئیخلاص تییدا هه ر بۆ ئه و بیته، چونکه ئه و ئیخلاصه ده بیته هوی پاک کردنه وهی دلّه کان و چاك کردن
 و دامالینی له هه مو خراپه یهك، به پیچه وانهی هاوهلّ دانان بۆ خوا که دلّه کان رهش ده کاته وه و به ره و
 هه مو خراپه یهك ده بیات.

وه ده فهرمویت: ﴿وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ﴾ البینة: ۵
 واته: فهرانیان پی نه کراوه (باوه رداران) له هه مو به شه کانی شه ریعه تدا ته نها به وه نه بیته که له جی
 به جی کردنی عیباده تیاندا ته نها مه به ستیان ره زامه ندی خوا بیته، له گه لّ ئه و هدا خو یان به دور بگرن له
 هه مو دینه کانی تر، که پیچه وانه و دژ به ته و حیدن، ئنجا له ناو په رسته کاندا باسی نو ئیژو زه کات ده کات
 له گه لّ ئه وهی ئه م دوو عیباده ته ش ده چنه ژیر خانه ی ئه و عیباده تانه ی که پیشتر ناماژه ی پی کرده،
 له بهر ریژو پله و پایه ی ئه م دوو په رسته و ناماژه دان به وهی که هه ر که سیك ئه م دوانه به شیوه یه کی چاك
 و به ئیخلاصه وه جیبه جی بکات ئه وه هه ستاوه به جیبه جی کردنی هه مو شه ریعه ته کان.

وه به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده فهرمویت: ﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ﴾ الأنعام: ۱۶۲ - ۱۶۳ واته: تو ئه ی محمد (ﷺ) بلی نو ئیژو حیوان
 سه رب برین و وه ژیان و مردنم هه موی بۆ خوا یه، خوای گه وره له م نایه ته دا باسی نو ئیژو حیوان سه رب برینی
 کرده ئه ویش له بهر فهزل و پله و پایه ی ئه م دوو عیباده ته، وه ده لاله ت کردنی له سه ر خو شه و یستی
 خوای گه وره و ئیخلاص تییدا، وه نزیک بونه وه له خوای گه وره به دل و زوبان و لاشه، وه به حیوان
 سه رب برین که به خشیننی ئه و مالیه که له لای نه فس خو شه و یسته، بۆ ئه و خوا یه ی که خو شه و یستره له
 لای، وه هه ر که سیك له و دوو عیباده ته دا ئیخلاصی هه بیته ئه وا له هه مو په رسته کانی تر دا ئیخلاصی
 ده بیته، پاشان ده فهرمویت ئه و خوا یه هه یج هاوه لی نیه له عیباده تدا، ههروهك چۆن هاوه لی نیه له مولك

و کاروباری بونه و وردا، وه بیان بلیّ ئەم ئیخلاصه شتیک نیه که من له خۆمهوه هینابیتم و بیدعهیهک بیت خۆم دروستم کردییت، بهلکو من فەرمانم پیّ کراوه له لایهن خواوه و وه من یه کهم کهسم که ته سلیمی ئەو فەرمانه ی خوا ده بم.

کهواته ئەم ته وحیده به وینه ی بناغه وایه بۆ بینا.

ئین قهیم په حمه تی خوی لیبیت ده فهرمویت: (هر که سیك بیهویت بیناکه ی بهرز بیت ئەوا پیویسته بناغه که ی پیک و پیک و توند بکات و گرنگی پیّ بدات، چونکه گومانی تیدا نیه بهرزی بینا به پاده ی توندوتۆلی بناغه که ی و پتهویه تی، به هه مان شیوه کرده وه کان و پله کان بینان، وه بناغه که ی ئیمانە...

کهسی شاره زاش هه موه ولی بۆ پیک کردنی بناغه که یه تی و توندوتۆلی ده کات، وه کهسی ناشاره زا بینا بهرز ده کاته وه به بیّ بناغه، هه ر بۆیه ئەوه نده ی پیّ ناچیت ده پوخیت، خوی گه وه ده فهرمویت: ﴿أَفَمَنْ أَسْسَ بُنْكَنَهُ عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسْسَ بُنْكَنَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَتَّهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ﴾ التوبة: ۱۰۹

خوی گه وره له م نایه ته دا نمونه به مزگه وت ده هینیته وه و باسی جیاوازی نیوان دوو مزگه وت ده کات به پیّ مه به ست و نیازی خاوه نه که ی و به ده ست هینانی ره زامه ندی خوی گه وره، وه ده فهرمویت: که سیك بناغه که ی له سه ر مه به ستیکی چاک و به ئیخلاصه وه کردی، وه به و جو ره بیت که خوا ده یه ویت، کهواته ئەو که سه هه ردو مه رچی قبول بونی کرده وه ی جیه جیّ کرده له ئیخلاص و شوین کهوتنی سونه ت، که سیك نا به م جو ره بیت باشتره یان که سیك که بیناکه ی له سه ره رپگاو له سه ر رۆخی خاکیک دروست کرده که خه ریکه ده ر وخیت؟ وه سه ر ئەنجامیش خوی و کرده وه که ی ده ر وخیته ناو ئاگری جه هه ننه م.

لیژده دا ده لیم: ئەم ئایه ته دابه زیوه له حهقی ئەو دوو پووانه دا که مزگه وتیکیان دروست کرد بۆ نوێژ، بهلام ئەوان له گهڵ ئهوهی که ههستان به ئەنجام دانی ئەو کاره گهروهو به پێژه هیچ سویدیکی پێ نهگه یاندن، چونکه دلّه کانیان به تال بو له ئیخلاص، نهک هه ر لێیان قه بول نه کرا به لکو به هۆیه وه فری درانه ناو ئاگری دۆزه خه وه ههروهک له ئایه ته که دا هاتوه .

پاشان ده فهرمویت په حمه تی خوای لیبیت: (وه ئەم بناغه یه دوو شته:

– یه که میان: پاست و دروستی له ناسینی خوای گهروهو فه رمانه کانی، ههروه ها ناوو صیفا ته کانی.

– دوه مینیان: خۆ یه کلایی کردنه وه له مل که چ بون بۆ خوای گهروهو پیغه مبه ره که ی (ﷺ) به ته نها.

ئەم دوو خالّه پتهوترین بناغه یه که بهنده بیكات به بناغه بۆ بیناکه ی، وه به پێی ئەو بناغه یه بینا به رزده بیته وه چه ندی بویت، هه ربۆیه بناغه پتهو بکه، وه تواناییت بپارێزه، وه به رده وام به له سه ر خۆ پاراستن...).

وه ته وحید به وینه ی په رگ وایه بۆ دره خت.

ئێبن قهیم په حمه تی خوای لیبیت له ژیر ناو نیشانی (دره ختی ئیخلاص) دا ده فهرمویت: (سال دره خته، وه مانگه کان په له کانیه تی، وه پۆژه کان چله کانیه تی، وه کاتژمیره کان گه لا کانیه تی، وه هه ناسه کان به روبومیه تی، وه هه رکه سی هه ناسه کانی له گوێپرایه لی کردندا بیت ئەوا به ره مه که ی دره ختیکی باش ده بیت، وه هه رکه سی که له سه رپێچی کردندا بیبا ته سه ر ئەوا به ره مه که ی تال ده بیت.

وه چاک بزانه که لی کردنه وه ی به روبوم له پۆژی دوایدا یه، وه له کاتی لی کردنه وه ویدا تالی و شیرینی به روبوم ده رده که وی.

وه ئیخلاص و یه کخواناسی دره ختیکن له ناو دلدا، لقه کانی کرده وه کانن، وه به ره مه که ی خۆشگوزهرانی دونیا و پاداشتی نه پراوه ی پۆژی دواییه، وه ههروهک چۆن به ره مه کانی به هه شت نه پراوه قه ده غه نه کراوه، به هه مان شیوه به ره مه ی ئیخلاص و یه کخواناسیش وایه له دونیا دا.

وه شيرك و درؤو پيا درهختن له ناو دلدا، بهرهمهكهى ترس و دل تهنگى و پهژارهو تاريكى دله له دونيادا، وه بهرهمهكهى له دوا پوژدا زهققوم و سزاي نهپراويه، وه خواى گهوره باسى نهم دوو درهختهى كردوه له سورهتى ئيبراهيمدا^۱.

ليزهدا دهلييم مهبهستى له و فرمايشتهى خواى گهورهيه كه دهفرموييت: **أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي تُورٍ أَكُلُهَا كُلٌّ يَأْذِنُ رِيحًا وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ** وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ^۲

ويَقَعُلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٤﴾ إبراهيم: ٢٤ - ٢٧ واته: تو نابيني ئهى محمد (ﷺ) كه خواى گهوره نمونه به وشهيه كى چاك و جوان دههينتهوه كه ئهويش وشهى (لااله الا الله)يه وه دهيشوبهينى به درهختيكي چاك كه ئهويش دارخورمايه، بهوهى كه بناغهكهى جيگيره له زهويدا، وه پهلهكانى بهرز بونهتهوهو بلاوبونهتهوه به ئاسماندا، بهروبومى بى دهگات ههمو كاتيك به ويستى خواى خوئى، به ههمان شيوه درهختى ئيخلاص و ئيمان بناغهكهى جيگيره له ناو دلى باوهرداردا، به شيوهى بيروباوهرو زانست، وه پهلهكانى بريتين له وشهى جوان و باش، وه كردهوهى چاك و خورهوشى بهرز، وه بهرز دهبيتهوه بهروه ئاسمان و دهروات بو لاي خواى گهوره، وه بههويهوه باوهردار ههم خوئى سودمهاند دهبيت وه كهسانى تریش، پاشان خواى گهوره نمونه دههينتهوه بو خهلكى ههتا بير بكنهوه، چونكه نمونه هينانهوه دهبيته هوى رونكردنهوهى شته مهعنهويهكان به شته بهرجهستهيهكان، وه مهبهستى خواى گهوره بهتهواوهتى رون دهبيتهوه لهو نموناندا، وه ئههمش له رههمهتى خواو جوانى فيركردنى خواى گهورهيه بو بندهكانى، دهى كهوايه سوپاس و ستايشى تهواو تهنها بو ئهو خوايه بيت.

^۱ الفوائد (ص: ٢١٤).

ئەمە سېفەتی کەلیمەتی تەوحیدو جیگیر بونیهتی لەناو دلدا، پاشان خوای گەورە باسی دژی ئەم وشەیه دەکات کە ئەویش کوفرو رپایە وە دەفەرمویت وە وینەیی وشەیی پێس و خراپ وەك درەختیکی پێس وایە کە تام و چیژی تالو بوگەنە، وە ناجیگیرە لەسەر زەوی و هیچ رەگیکی نیە لەناو زەویدا جیگیری بکات، ناجیگیرە بەرھەمی نیە ئەگەر هەیشی بیت پێس و بوگەنە، بە هەمان شیۆە وشەیی کوفرو سەرپێچی هیچ جیگیر بونیکی بە کەلکی ناییت لەناو دلدا، وە بەرھەمە کەیی تەنھا قسەو کرداری خراپ و پێسە، کە نازاری خاوەنە کەیی دەدات، وە هەرگیز بەرز ناییتەووە بو لای خوای گەورە، نە سودی بو خۆی دەبیت، وە نە بو کەسانی تریش.

پاشان خوای گەورە هەوال دەدات بەوہی کە بەندەکانی خۆی خۆ راکر دەکات لە دنیادا لە بەرامبەر هەمو گومانیک کە رویان تێدەکات دەربارەیی دینە کەیان. بە هەمان شیۆە خۆ راکریان دەکات لە بەرامبەر ئەو شەھووت و ئارەزوانەیی کە رۆبەر رویان دەبیتەووە، وە لە سەرھەمەرگیشدا لەسەر ئیسلام دەمرن و کۆتاییەکی باشیان دەبیت، وە لەناو گۆردا زوبانیان پاراو دەکات لە کاتی وەلام دانەوہی پرسیارەکانی ئەو دوو مەلاییکە یەدا.

لە کۆتایی ئایەتە کەدا دەفەرموی خوای گەورە ستەم کاران گومرا دەکات وە لایان دەدات لە رینگەیی راست، نەك بە ھۆی ئەوہی کە خوای گەورە ستەمکار بیت، بەلکو بەھۆی کردارو گوفتاری خراپی خۆیانەوہیە.

ئەم ئایەتە بەلگە یەکی رۆن و ئاشکرای تێدایە لەسەر ئەوہی کە چاکسازی بە یەکخوا پەرستی دەست پێدەکات، وە ھەر بەویش کۆتایی پێدیت، وە لەو نێوہندەشدا ھەر جەخت لەسەر تەوحید دەکریتەووە.

وە لەبەر ئەوہی یەکخوا پەرستی بە وینەیی بناغەیی بو بینا، وە بە وینەیی رەگە بو درەخت، دەبینی یەکەم بابەتە کە رۆدەکاتە خەلکی لە کاتی کردنەوہی قورئاندا لەسەر تەبایەووە، کە ئەویش ئەو

فەرمودەیی خوایە کە دەفەرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ﴾ البقرة: ۲۱ واتە: ئەی خەلکینە ھەستن بە جیبەجی کردنی حەقی خوای گەورە کە بریتییە لە

پهرستی به‌ته‌ن‌ها وه بهو شیوه‌ی که داوی کردوه، نهو خواجه‌ی که ئیوه‌ش و نه‌وانه‌ی پیش ئیوه‌شی دروست کردوه وه له نه‌بونه‌وه هیناونه بون.

پاشان دوا‌ی نه‌مه راسته‌وخو نه‌می لی کردن له‌وش‌تانه‌ی که پیچه‌وانه‌و دژن به ته‌وحید، که نه‌ویش

هاوه‌ل دانانه، له‌و فرموده‌ی خوی گه‌وره: ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ البقرة: ۲۲

واته: هاوه‌ل بو نهو خواجه بریار مه‌ده‌ن له کاتی‌کدا که ئیوه ده‌زانن نهو خواجه ئیوه‌ی دروست کردوه له نه‌بونه‌وه وه نهو هه‌موو نیعمه‌ته‌ی به‌سه‌ردا رشتون و زه‌وی بو ناماده‌کردن به هه‌مو پید‌اویستیه‌کانی سه‌ری، وه ئاهمانی‌شی بو کردن به سه‌قف و مایه‌ی ره‌حه‌ت و به‌ره‌که‌ت و ژیانه‌وه‌تان، ده‌ی که‌وا ده‌زانن هیچ هاوه‌لی نیه له کاروباره‌کانیدا بو هاوه‌لی بو بریار ده‌ده‌ن له په‌رستیدا؟

وه نه‌م قه‌ده‌غه‌کردنه سویدی‌کی ئاشکرای تید‌ایه، له‌به‌رئه‌وه‌ی خوی گه‌وره ته‌ن‌ها فره‌مانی پی نه‌کردوین به په‌رستنی خو‌ی، به‌لکو قه‌ده‌غه‌ی کردوین له‌و ش‌تانه‌ی که نهو عیباده‌ته هه‌ل‌ده‌وه‌شینیه‌وه، که بریتیه له‌په‌رستنی جگه له خو‌ی، هه‌ر بویه چاو ژیرو ژور بکه له‌ناو قورئاندا ده‌بینی باسی ته‌وحیدو

دژه‌که‌ی یه‌ک به دوا‌ی یه‌کدا دیت، له‌وانه خوی گه‌وره ده‌فرمویت: ﴿وَاللَّهُمَّ إِنَّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ البقرة: ۱۶۳ خوی گه‌وره له‌م ئایه‌ته‌دا هه‌والمان ده‌داتی که نهو تا‌ک و ته‌ن‌هایه، له زات

و ناوو صیفات و کاروباریدا، که‌واته شه‌ریکی نیه له‌هیچ کام له‌وش‌تانه‌دا، که‌واته هه‌ر خو‌ی شایه‌نی په‌رستنه، وه خاوه‌نی ره‌حه‌تی‌کی فراوانه، که به‌هوی نهو ره‌حه‌ته‌وه هه‌مو خو‌شیه‌ک ده‌سته‌به‌ر ده‌بی‌ت وه

هه‌مو نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌کان لاده‌چی‌ت، که نه‌مه‌مان زانی نه‌وا پیویسته له‌سه‌رمان که هه‌رچی جو‌ره‌کانی په‌رستن هه‌یه تاییه‌تی بکه‌ین بهو خواجه‌وه، وه نه‌وپه‌ری سته‌م و جیگای بی‌زراویه که واز له عیباده‌تی نهو خواجه

به‌ئین بو عیباده‌تی بت و دارو به‌ردو شیخ و قه‌برو ده‌رگا‌و په‌نجه‌ره‌ی سه‌ر گو‌ره‌کان، له کاتی‌کدا نهو ش‌تانه ناتوانن هیچ سو‌دی‌ک دابین بکه‌ن، وه هیچ نار‌ه‌حه‌تی‌ه‌ک لابه‌ن، وه له‌م ئایه‌ته‌دا به ته‌ن‌ها ناسینی خوی

تیدا جیگیر کراوه، وه نه‌می له په‌رستنی غه‌یری نهو کراوه. ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ

أَعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴿النحل: ٣٦﴾ واته: ئيمه بۆ هه مو هۆزو گه ليك پيغه مبه ريگمان ناردوه بۆ ئه وهى بانگه وازى گه له كانيان بگه ن بۆ يه كخوا په رستى و دور كه وتنه وه له په رستنى هه رشتيكي تر جگه له خواى گه و ره. ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ ﴿الأنبياء: ٢٥﴾ واته: ئيمه هه ر پيغه مبه ريگمان كه ناردوه پيش تو په يام و وه حيمان بۆ ناردوه به وهى كه به و خه لكه رابگه يه نى كه هيج خوايه ك شايه نى په رستن نيه ته نها زاتى الله نه بيت. ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ ﴿النساء: ٣٦﴾ واته به ته نها و به حق ته نها زاتى الله شايه نى په رستنه و هه ر ئه و به رستن وه ها وه لى بۆ بريار مه ده ن له هيج كام له جو ره كانى عيباده تدا.

شيخ مبارك الميلى - ئه ميندارى يه كيه تى زانايانى موسولمانانى جه زائير - په حمه تى خواى لى بيت ده فه رمويت: - (خواى گه و ره به ته نها باسى ته و حيدى نه كرده له شايه تومانداندا به لكو به ئاشكرا ئامازهى نه فى كردنى فره خوايه تى كرده، وه شه رعه كه شى په يوه ست كرده به كه سايه تى نيردراو له گه ياندنيدا) ^١. وه ها وه ل دانان يه كه م شته له حه رام كراوه كان كه خواى گه و ره نه هى لى كرده، هه روه ك له و فه رموده يه يدا: - ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾

الأنعام: ١٥١

خواى گه و ره له م ئايه ته دا به پيغه مبه ر (ﷺ) ده فه رمويت به وانه بلى كه حه رامه كانيان حه لال كرده، وه رن با هه و التان بده مى ده ربارهى ئه و شتانهى كه خواى گه و ره حه رامى كرده له سه رتان به يه كجارى و به هه موو جو ره كانيه وه، له بيروبا وه رو عيباده ت و هه لس و كه وت و خواردن و خواردنه وه، به زو رو كه ميه وه، يه كه م شت له حه رام كراوه كان شه ريك دانانه بۆ خواى گه و ره، ئه و يش به په رستنى دروست كراويك وهك په رستنى خواى گه و ره، يان به گه و ره زانينى وهك به گه و ره زانينى خواى گه و ره، يان پيدانى هه ر تايبه تمه نديه ك له تايبه تمه نديه كانى خواى گه و ره له روى په و ره دگاري تى و په رسترا و يتيدا به

^١ رسالة الشرك ومظاهره (ص: ٢٠).

دروست کراویک له دروست کراوه کانی، وه به تهنها په رستنی خوای گه وره و هاو هل دانه نان بوی مافیکی خوايه به سهر به نده کانبه وه.

وه یه که م ناموژگاریه که لوقمان پیشکه شی کوره که ی کرد هه روه ک پیی وت: ﴿يَبْنِي لَا شُرَكَ بِاللَّهِ

إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ لقمان: ۱۳ واته: ئه ی کورې شیرینم هاو هل بو خوا بریار مه ده، چونکه هاو هل دانان سته میکی زور گه وره یه.

وه گرنگی دانی خه لکی به م بابه ته له که سیکه وه بو که سیکی تر ده گوریت، وه گرنگی دانی هه یه کیکیان به و بابه ته کاتیک ده زانریت ئه ویش له کاتی گیانه لالو دواين ساته کانی ژيانداو له کاتی وه سیه تی مردو بو زیندوو.

هه یانه وه سیه تی بو خیزانه که ی ده کات دهر باره ی مال و سامانه که ی، هه یانه وه سیه تی بو خو شه ویسته که ی ده کات دهر باره ی کارو پله و ده سه لاته که ی، هه یانه وه سیه تی بو کوره که ی ده کات که ناگای له براکانی بیټ...

وه باشرینیان ئه و که سه یه که وه سیه تی بو به نده ده کات دهر باره ی په روه ردگاری، هه ر بویه ده بینی که ته وحید وه سیه تی پیغه مبه ران بووه - سه لات و سه لامی خوايان له سه ربیټ - له کاتی سه ره

مه رگیاندا، خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿وَوَصَّي بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَنِيهِ وَيَعْقُوبَ يَبْنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمْ الَّذِينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنِّي بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ عَابِدُكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ البقرة:

۱۳۲ - ۱۳۳ واته: ئیوه ئه ی نه وه ی یه عقوب - سه لامی خوای له سه ربیټ - باو کتان وه سیه تی بو کردون به تاییه تی، که واته پیویسته به ته و او ته تی مل که چ بن بو ئه و وه سیه ته، که ئه ویش بریتیه له وه ی که خوای گه وره ئه و دینه ی بو هه لبراردون وه ک ره هه تیک بو تان، ئیوه ش هه ستن به جیه جی کردنی، وه ئه نجامدانی

^۱ بېوانه: تخریج الوصایا من خبايا الزوايا لصديق حسن خان (ص: ۷۴).

شه‌عیره‌کانی و خوږ‌رازانده‌وه به خوږه‌وشته‌کانی، وه به‌رده‌وام بن له‌سه‌ری هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که ده‌مرن، له‌به‌رئه‌وه‌ی هه‌رکه‌سه‌یک له‌سه‌ر شتی‌ک بژی، ئه‌وا له‌سه‌ری ده‌مریت، وه له‌سه‌ر هه‌رشتی‌کیش بمریت له‌سه‌ر ئه‌وه زیندو ده‌کریتته‌وه، وه کاتی‌ک جوله‌که وایان ده‌رده‌ب‌ری که له‌سه‌ر دینی ئیبراهیم و له‌دوای ئه‌ویش له‌سه‌ر دینی یه‌عقوب سه‌لامی خویان لیبت، خوی گه‌روه به ئینکاریه‌وه له‌سه‌ریان ده‌فه‌رمویت کوا ئیوه ئاماده‌بون له‌و کاته‌دا که یه‌عقوب سه‌لامی خوی لیبت - له‌سه‌ره مه‌رگا بو وه به‌کوږه‌کانی فه‌رمو وه‌ک تاقی‌کردنه‌وه‌یه‌ک، که چی ده‌په‌رستن له‌دوای من، بو ئه‌وه‌ی دل‌ی ئاو بخواته‌وه‌و چاوه‌کانی گه‌ش بی‌ت له‌دوای به‌جی هیشتیان، وه هه‌ستن به‌ئه‌نجامدانی وه‌سیه‌ته‌که‌ی، ئه‌وانیش وه‌لامیان دایه‌وه به‌وه‌ی که ئه‌و خوی ده‌په‌رستن که په‌رستراوی ئه‌وو باو باپیرانیه‌تی که بریتین له‌ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسه‌حاق - سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بی‌ت - وه گومانی تیانیه‌که له‌و سه‌رده‌مه‌دا جوله‌که بونیان نه‌بوه، هه‌ر بۆیه ئایه‌ته‌که وه‌لامیکی رۆن و ئاشکرای تیدایه‌ بو جوله‌که به‌وه‌ی که ئیبراهیم و نه‌وه‌کانی له‌ پیغه‌مبه‌ران - سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بی‌ت - جوله‌که نه‌بون و وه‌سیه‌تیشیان به‌جوله‌کایه‌تی نه‌کردوه به‌لکو وه‌سیه‌تیان به‌ته‌و‌حیدو حه‌نه‌فه‌یه‌ت کردوه.

هه‌ر بۆیه بانگ‌خوازان بو یه‌کخواپه‌رستی چاکترین و به‌پ‌زترین بانگ‌خوازان، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی بانگه‌واز کردن بو ته‌و‌حید بریتیه له‌بانگ هیشت کردن بو به‌رزترین پله‌کانی ئیمان، له‌ئبو هوره‌یره‌وه بو‌مان ده‌گی‌ریتته‌وه له‌ پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که فه‌رمویه‌تی: (باوه‌پ حه‌فتاوه‌نده، یان شه‌ست و نه‌ونده به‌شه، به‌رزترین به‌شی بریتیه له‌شایه‌تی دان به‌وه‌ی که هیچ خویه‌ک نیه که به‌ح‌ق شایه‌نی په‌رستن بی‌ت ته‌نها زاتی الله نه‌بی‌ت، وه که‌مترین بریتیه له‌لابردنی نارپه‌حه‌تی له‌سه‌ر پ‌یگای خه‌لکی، وه شه‌رم و حه‌یاش به‌شی‌که له‌به‌شه‌کانی باوه‌پ)'.^۱

^۱ رواه مسلم (۵۸).

نه وهوی په حمه تی خوی لیبت ده فرمویت: (پیغمبر ﷺ) ناگاداری کردوینه ته وه به وهی که به پزترین به شی ئیمان ته وحیده، نهو ته وحیده ی که پیویسته له سره مو که سیک، وه هیچ کام له به شه کانی تری ئیمان دانامه زیت هتا نهو به شه دانامه زیت).^۱

لیردا ده لیم: به لکو نهو به شانیه ی ئیمان له دلی مروفا نارویت، وه به ره میشی نابیت له سره نه ندامه کانی له شی ته نها به گویره ی په نگدانه وهی نهو ووشه جوانه نه بیت له لای به نده.

وه له بهر نه وهی باشکردنی ته وحید له ناودیندا به وینه ی باش کردنی دل وایه له ناو جه سته دا، نهو هتا له فرموده که ی نوعمانی کورپی به شیردا پیغمبر (ﷺ) ده فرمویت: (باش بزنان که له ناو جه سته دا پارچه گوشتیک هیه نه گر باش بیت نهوا هه مو جه سته که باش ده بیت، وه نه گر خراب بیت نهوا هه مو لاشه که خراب ده بیت، چاک بزنان که نهو پارچه گوشته ده).^۲

وه به لگه ی ئاشکرای نه وهی تیدایه که چاکساز ی له ته وحیدا - که بنه ماکه ی له دله وه ده ست پی ده کات - بریتیه له بنچینه ی هه مو چاک سازییه ک و له هه مویشیان گه وره تره.

وه له مه وه، نهو به دهر ده که ویت که هه مو بانگه وازیک که سازبوه له سره بانگه شه ی ئیسلاح، وه له گه ل نهو ه شدا جه خت له سره ته وحید ناکاته وه، وه نایکات به ده ست پیک بو خوی، توشی لادان ده بیت به گویره ی دوری له م بنه ما گه وره یه وه، هه روه کو نه وانه ی ته مه نیان به سه ربرد له چاکساز ی کردن له هه لسوکه وتی خه لکی له نیوان یه کتریدا، (وه هه لسوکه وتیان) له گه ل خوادا - واته بیروباوه ریان دهر باره ی - دوره له پیبازی پیشینه ی چاکه وه.

یان وه کو نه وانه ی ته مه نیان به سه ربرد له به ربه رکه انه ی ده زگا کانی ده سه لات به مه به سستی چاک کردنی خه لکی له و پیگه یه وه، یان به چاره سه رکردنی جوړه ها سیاست به مه به سستی دوا ی هینان به ده سه لاتیان به بی گویدانه خراپی بیروباوه ری خو یان و بیروباوه ری نه وانه ی که بانگه وازیان ده که ن.

^۱ صحیح مسلم بشرح النووي (۱/۲۸۰-ط دار أبي حیان).

^۲ رواه البخاري (۵۲) و مسلم (۱۵۹۹).

ئەى چۆنە ئەگەر هاتو - لەبەر ھۆكاری حزبی - سەرزەنشتی بانگ خوازان بكن بۆ تەوھید بە گومانى ئەوھى كە ئەو كارە كاتى ئوممەت بەفیرۆ دەدات ئوممەتێك كە دوژمنەكانى پەلاماریان داوھتێ لە ھەموو شوینیكەوھ! وە ھەلەدەستن بە ناشیرین كردنى ئەو كەسانەى كە بەرگرى دەكەن لە گەورەى تەوھید بە بیانوى ئەوھى كە بانگەواز بۆ تەوھید موسولمانان پارچە پارچە دەكات ئەگەر كۆشيان نەكاتەوھ تەنھا بت پەرستى نەبیت! وە پارێزگارى كردن لە مافى خوا ناوزەند دەكەن جیا لەناوى خۆى بە مەبەستى خەلك دورخستەوھ لى، بۆیە دەلین: (دەمەقالئى!) یان (گفتوگوى بیزەنتى!!) پەنادەگرین بەخوا لە تورپەبونى.

ئەمە بێجگە لەوانەى بانگەواز دەكەن بۆ بیروباوهرى خراپ، وە ھەلەدەستن بە ناشیرین كردنى كەسانى بەرامبەر، ئەوھ لێرەدا مەودا نیه بۆ باس كردنى، لەبەر ئەوھى ھەرلە بنەماوھ گەندەلە.

ھەر لەبەر ئەمەشە كە پیغەمبەرى خوا (ﷺ) جەختى دەكردەوھ لە بانگخوازان كە گرنگى بدەن بەم كارەو بەوھ دەست پى بكن، لە ئىبنوعەبباسەوھ خوا لى پازى بىت بۆمان دەگىریتەوھ كە پیغەمبەرى خوا (ﷺ) بە موعازى كورپى جەبەلى فەرمو كاتى كە ناردى بۆ یەمەن: (تۆ ئەرپۆیت بۆ لای ھۆزێك كە خاوەنى كتیبىن (واتە جۆلەكەو گاورن)، كە پىیان گەیشتیت بانگەوازیان بكە بۆ ئەوھى شایەتى بدەن كە ھیچ خاویەك شایەنى پەرستى نیه بە حەق تەنھا زاتى اللە نەبیت، وە موھەمەدیش (ﷺ) نێردراوى خاویە، _ وە لە رپوايەتێكى تردا هاتوھ كە - با یەكەم بابەت كە بانگەوازیان دەكەیت بۆى بریتى بىت لە پەرستنى خوا، - وە لەرپوايەتێكى تردا: كە خوا بە تەنھا بناسن، ئەگەر لەمەدا گوپراپەلیان كردى، - وە لە رپوايەتێكدا: ئەگەر خاویان ناسى، ئەوا ھەوالیان بدەرى بەوھى كە خاوى گەورە فەرزى كردوھ لەسەریان پىنج نوپۆ لە شەوو رپۆژێكدا، ئەگەر ئەوان گوپراپەلیان كردى لەوھەدا، ئەوا ھەوالیان بدەرى كە خاوى گەورە پىویستى كردوھ لەسەریان خیركردنێك كە لە دەولەمەندەكانیان وەردەگىرى و ئەدریتەوھ بە ھەژارەكانیان، ئەگەر لەوھەشدا گوپراپەلیان كردى، ئەوا وریابەو خۆت پاریزە لەو مالو سامانەیان كە زۆر بە نرخە لایان، (واتە لەكاتى وەرگرتنى زەكات لىیان نەچیت كام

به‌شده چاکه له ماله‌که‌یان ئه‌وه به‌ریت، به‌لکو با مامناوه‌ند بی‌ت)، وه خۆت بی‌پارێزه له دو‌عای سته‌م لی‌کراو، چونکه له نی‌وان ئه‌و که‌سه‌و خوادا هیچ به‌ریه‌ستیک نیه).^۱

وه ئه‌م فه‌رموده پ‌ر شکۆیه هیچ ری‌گایه‌کی نه‌ه‌یشته‌وه ته‌وه بۆ که‌سی بانگ‌خواز، خ‌وای گه‌وره ده‌فه‌رمو‌یت: ﴿وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا﴾ الأحزاب: ۳۶ واته: نایب‌ت وه ناگونجی‌ت بۆ که‌سی‌ک که‌هه‌لگری سیفه‌تی ئی‌مانه‌ ته‌نها ئه‌وه نه‌بی‌ت که‌ په‌له بکات له گو‌ی‌رایه‌لی کردنی خ‌وای گه‌وره و پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) وه خ‌وی به‌ دور بگری‌ت له توره‌بونیان، که‌واته لایه‌ق به‌ ئی‌ماندار نیه کاتی‌ک که‌ خ‌واو پی‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) فه‌رمانی‌کی بی‌ ده‌که‌ن ئی‌ختیار بدات به‌ خ‌وی که‌ ئه‌و فه‌رمانه‌ جی‌به‌جی بکات یان نا، چونکه باش ده‌زانی که‌ پی‌غه‌مبه‌ری خ‌وا (ﷺ) له نه‌فسی خ‌وی زی‌اتر چاکه‌ی بۆ ئه‌و ده‌وی‌ت، هه‌ر بۆیه نایب‌ت به‌شیک له هه‌واو ئاره‌زوی پ‌یش بجات به‌سه‌ر فه‌رمانیانداو بی‌کات به‌ به‌ریه‌ستیک له‌به‌رده‌م گو‌ی‌رایه‌لی کردنیاندا، پاشان ده‌فه‌رمو‌یت هه‌ر که‌سی‌ک سه‌ری‌بجی فه‌رمانی خ‌واو پی‌غه‌مبه‌ر (ﷺ) بکات ئه‌وا با چاک بزانی له گو‌م‌راییه‌کی ئاشکرادایه.

ئهی باشه ئه‌وه خه‌لکی چی‌انه سه‌ریان سو‌رپماوه له‌م باب‌ه‌ته سه‌ره‌تاییه‌دا، له کاتی‌کدا مافی خ‌وا له‌وه‌دا که‌ به‌ ته‌نها بپه‌رستری له پ‌یشترین شته‌ که‌ گه‌روه‌کان پی‌ی تی‌ر ئاو بی‌ت، وه زوبانه‌کان پی‌ی پاراو بی‌ت؟!

ئا ئه‌مه مافی خ‌وایه به‌ ته‌نها، ئهی باشه چۆن ئه‌م مافه ئه‌م‌پ‌رۆ سوک بوه له‌لای سه‌رانی مه‌نه‌جه‌کانی بانگ‌خ‌وازیه‌وه؟! ئایا مافی خ‌وا ر‌استترین ماف نیه که‌ ده‌رگای بۆ کرابی‌ته‌وه، وه سینه‌کانی بۆ والا بوی؟!

ئیب‌ن قه‌یم ره‌حمه‌تی خ‌وای لی‌بی‌ت ده‌فه‌رمو‌یت: (ته‌و‌حید کلیلی بانگه‌وازی پی‌غه‌مبه‌رانه...) وه فه‌رموده‌که‌ی مو‌عازی پ‌یشتر باس ده‌کات له‌و باره‌یه‌وه.^۱

^۱ رواه البخاري (۱۴۵۸، ۱۴۹۶)، ومسلم (۲۹، ۳۰).

وه هر نه‌و‌ه‌ش بانگه‌وازی هر هم‌میان بوه - صلات و سه‌لامی خویان له‌سه‌ریٔت - ده‌ی که‌واته خوی گه‌وره سنګیک فراوان نه‌کات که به‌و‌ته‌وحیده دل‌ته‌نگ و بیزار بیٔت! خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویٔت:

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ﴾ الأعراف: ۵۹ واته: ئیمه نوحمان نارد - سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیٔت - بۆ لای گه‌له‌که‌ی که بت په‌رست بون بۆ ئه‌وه‌ی بانگیان بکات بۆ په‌رستنی خوی گه‌وره به‌ته‌نها وه پیی راگه‌یاندن که به‌ته‌نها خوا بپه‌رستن، چونکه ته‌نها ئه‌و خویه دروستکارو رۆزی ده‌رو به‌رپه‌به‌ری کاروباره کانتانه.

وه ده‌فه‌رمویٔت: ﴿وَإِلَىٰ عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ﴾ الأعراف: ۶۵ واته: وه بۆ قه‌ومی عاد پیغه‌مبه‌ر هودمان نارد - سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیٔت - ئه‌ویش به‌هۆزه‌که‌ی راگه‌یاند ئه‌ی هۆزه‌که‌م به‌تاک و ته‌نها خوا بپه‌رستن، چونکه هیچ په‌رستراویکی تر شایه‌نی په‌رستن نیه ته‌نها ئه‌و خویه نه‌بیٔت. وه ده‌فه‌رمویٔت: ﴿وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ﴾ الأعراف: ۷۳ واته: وه بۆ گه‌لی سه‌مود صالحمان نارد - سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیٔت -، وه پیی راگه‌یاندن ئه‌ی گه‌له‌که‌م عیباده‌ت ته‌نها بۆ خوا ئه‌نجام بدن، چونکه هیچ په‌رستراویکی تر نیه که به‌راستی شایه‌نی په‌رستن بیٔت وه هم‌میان دروست کراون و هیچ شتیکیان به‌ده‌ست نیه.

وه ده‌فه‌رمویٔت: ﴿وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَتَّقُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ اللَّهِ غَيْرُهُ﴾ الأعراف: ۸۵ واته: وه بۆ لای مه‌دیه‌ن شوعه‌ییمان بۆ ناردن سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیٔت، ئه‌ویش به‌هه‌مان شیوه به‌هۆزه‌که‌ی راگه‌یاند که ته‌نها عیباده‌ت بۆ خوا ئه‌نجام بدن، چونکه ئه‌و بتانه‌ی که‌ئه‌وان ده‌بپه‌رستن هیچیان به‌ده‌ست نیه و به‌لکو دروستکراون.

وه بهم شیوهیه هرچنده گه له کان جیاوازین، وه کیشه کانیان جیاوازییت، بانگه واز کردن بو ته وحید هه مو کاتی له پیشه وهیه، ئیتر ئه گهر کیشه یان له ئابوریدا بیته ههروهک خه لکی مه دیه ن، یان په یوه ندی به پره وشته وه هه بیته ههروهک قهومی لوط - سه لامی خوی له سه ریته - .
وه پیویستم به وه نیه که بلیم: یان کیشه که یان سیاسی بیته، له بهر ئه وهی هه مو ئه و گه لانه هوکمیان به بهرنامه ی خوا نه ده کرد.

وه دروست نیه پوناکی ئه م بانگه وازه پیروزه کز بکریته و داپوشری له هیچ سه رده میکدا به گومانی ئه وهی که ته وحید جیگیر بوه له ناو دلای خه لکیدا، ئایا گویت له پارانه وهی پیشه وای راستگویان و یه کخوایه رستان ئیبراهیمی خه لیل - سه لات و سه لامی خوی له سه ریته - نه بوه، که ترساوه له نه فسی خوی که شهریک بو خوا بریار بدات؟ وه ده فه رمویته: ﴿رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاَجْنِبْنِي

وَبِقَوْمِي اَنْ نَّعْبُدَ الْاَصْنَامَ رَبِّ اِنَّهُمْ اَضَلُّنَا كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ﴾ (ابراهیم: ۳۵ - ۳۶ واته: ئه ی پهروه ردگار ئه م شاره که مه بهستی پی مه ککه یه ئاسایش و خوشگوزهرانی تیدا بهر قه رار بکه یته، وه خوم و نه وه کام به دور بگریته له وهی که بت په رستین، خویه گیان ئه و بتانه بونه ته هوی گومر ابونی زوریک له خه لکی. موغیره ی کوی میقسه م ده لیت: (ئیبراهیمی تهیمی ئاموزگاری خه لکی ده کردوه له ئاموزگاریه کانیدا ده یوت: کی بی منه ته له تاقی کردنه وه له دوی خه لیلی خوا ئیبراهیم کاتی که ده یوت: خویه خوم و نه وه کام بپاریزه و به دورمان بگره له وهی که بت په رستین؟!)^۱.

شیخ مبارك الميلي په حمه تی خوی لی بیته ده فه رمویته: (په یغه مبه ر (ﷺ) وازی له هه په شه کردن له بت په رستی نه هینا که به ته نها بو.

وه بی ناگا نه بو لپی له کاتی کدا که ئابلوقه درابو له ناو دۆل و شیوه کاندا بو ماوهی سی سالی پر ناره حه تی.

وه له بیری نه چویه وه کاتی که به نه ینی پویشته له کچه که یدا، وه دوزمن زور سوربون له سه ر گرتنی.

^۱ رواه ابن جریر فی تفسیره (۶۰۷ - ط دار الکتب العلمیه).

وه گفتوگوى له باره يه وه نه برى کاتيک که له مه دینه بانگه وازی ئاشکرابو له نئوان پشتیوانانانیدا.

وه ده رگای باس کردنی ئه و بابه ته ی دانه خست له دواى پزگار کردنی مه که.

وه بى ناگا نه بو لى له کاتيکدا جیهادی ده کردو سه رده که وت، وه هیترشی ده بردو نه ده که رایه دواوه.

وه به لایه وه بهس نه بو په یمان وه رگرتن ته نها له سه ر شه پکردن له سه ر چند چاره کردنه وه ی په یمان

وه رگرتن له سه ر ته وحیدو وازه ینان له هاوه ل دانان.

وه ئه وه ش ژياننامه نوسراوه که یه تی، وه فه رموده راسته کانیه تی، به وردی به دوایدا بچۆ ده بیینی

راستی ئه و قسانه ی که بانگه شه مان کرد، وه تیروته سه لی ئه و شتانه ی که به کورتی باس مان کرد^۱.

پاشان ئه م پیغه مبه ره (ﷺ) هه والی پی ده گات — له پۆژانی به هیزی ته وحیدو سه ره برزی ئیسلامدا —

که بتیک هه یه ده په رستریت له یه من پیی ده وتری (ذو الخلصة)، وه جیی پی ناره حه ت ده بییت، وه

دلای پیی بییتا هه ت ده بییت، هه ر بویه یه کیکی بو ده نیری له خه لکی یه من، جه ریری کورپی عبدالله

په زای خواى لیبییت ده فه رمویت: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) پیی وتم: (ئه وه بو ئاسوده م ناکه یه ت له ده ست

(ذی الخلصة)؟ وتم: به لى باش. ئیتر ده رچوم به یاوه ری سه دوپه نجا سوارچاک له خه لکی ئه حمه س —

که هه مو خاوه ن ئه سپ بون — وه من له سه ر پشتی ئه سپ خۆم بو پانه ده گیرا، هه ربویه باسی ئه وه م

کرد بو پیغه مبه ر (ﷺ)، ئه ویش به ده ستی کیشای به سنگمدا هه تا شوینه واری ده ستیم بیینی له سه ر

سنگم، وه فه رموی: خوايه دامه زراوى بکه، وه بیکه به رینوماکارو رینیشانده ر. جه ریر ده لى: له دواى

ئه وه هه رگیز له سه ر پشتی ئه سپ نه که وتم! ئنجا وتی: وه (ذو الخلصة) مالیک بو له یه من ه ی (خثعم

و بجيلة) ه بو که کۆمه لیک بتی تیدا بو ده په رسترا، وه پیی ده و ترا که عبه. ئه وه بو هاتین و سوتانمان

به ئاگرو تیکمان شکاند، وه کاتيک جه ریر هات بو یه من پیاویک هه بو له وى قوماری ده کرد، پییان وت:

نیردراوى پیغه مبه ری خوا (ﷺ) لیره یه، ده ستی بتگاتى ئه دات له ملت، له وکاته دا که خه ریکی قومار

بو، جه ریر گه یشته سه رسه ری، وه پیی وت: یان که ره سته ی قوماره که ده شکینی وه شایه تی ده ده یه ت

که هیه چ خوايه ک شایه نی په رستن نیه به حه ق ته نها زاتی الله نه بییت، یان ئه ده م له ملت. ئه ویش

^۱رسالة الشرك و مظاهره (ص: ۱۹).

شکاندی و وه شایه تی دا، پاشان جه ریر که سیکی نارد له خه لکی نه حمه س پیی نه و ترا (أبا أرطاة) بؤ لای پیغه مبه ر (ﷺ) مژده ی پی بدات به وه، کاتی گه یشت به پیغه مبه ر (ﷺ) وتی: نه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) سویند بیّت به و خوییه ی که توی ناردوه به حقه نه هاتم هه تا نه وشوینم به جی هیشت که وهك وشتری ره ش قه ترانی لیّه اتبو^۱

ننجا ده لی: نیتر پیغه مبه ر (ﷺ) دعای خیری بؤ خه لك و نه سپه کانی نه حمه س کرد پینج جار^۲.
دوو سود:

۱- ئیبن حه جه ر ده لی دربارهی نه و ته یه ی پیغه مبه ر (ﷺ): (نایا ئاسوده م ناکه ی ت): (مه به سستی به ئاسوده ی ئاسوده ی دلّه، وه هیچ شتیك قورس نه بو له سه ر دلی پیغه مبه ر (ﷺ) جگه له پاشماوه ی هاوه ل دانان نه بیّت)^۳.

۲- له پیشه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه وه بو که نه گه ر پیداگری بگردایه له پارانه وه دا سی جار ده پاراپایه وه، هه روهك هاتوه له ئیبن مه سعودو غه یری نه ویش، به لام لیّره دا پیغه مبه ر (ﷺ) پینج جار پاراپایه وه له بهر مه به سستیك که وای ده خواست، نه ویش نه وه یه که پاراستنی ته وحید گه وره ترین شته که بوی پارابیته وه و سه ر خرابیّت، باش تیبگه له وه!^۴

نه ی باشه چۆن دلی بانگه واز کارانیك راحت بوه که خه لکی فیّری دنیا نه ویستی یان خوڤه وشت یان سیاسه ت ده کهن و یان جگه له وانه له ناو مزگه وتانیكدا که دروست کراوه له سه ر مه زارگه، وه له شوینی خویان ناجولین، به لکو له وانه یه خه لکیکی سست جولابیّت له غه یری نه وان وهك غیره ت نواندنیک له به رامبه ر پاراستنی ته وحید، که چی نه وان به وپه ری پشیویه وه پیی ده لین: ئوممه ت

^۱ (مه به سستی نه وه یه نه و شوینم ره ش بویو به هوی ناگر تیبه ردانیه وه که هه روهك وشتری رهنگ کراوی لیّه اتبو به ماده ی قه تران).

هه روهك خطابی ده لیّت بروانه: فتح الباری (۸۳۸).

^۲ رواه البخاری (۴۳۵۵-۴۳۵۷)، و مسلم (۱۳۶-۱۳۷) و غیرهما.

^۳ الفتح (۷۲۸).

^۴ بروانه: الفتح (۷۴۸).

پارچه پارچه دهکات! پهله دهکات وه دانا نیه! شیوعیه کان له دهستی سه لامهت بون که چی پیاو چاکه کان له دهستی سه لامهت نه بون هه تا به مردویش...!

ئهی کوا ئیخلاص؟! ئهی کوا ئه هلی ئیخلاص؟! ئهی کوان ئه وانهی که تورهبونیان توند ده کهن به ئه ندازهی تورهبونی خوا؟! ئه وه تا پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده فهرمویت: (خوایه گوره کهم نه کهیت به جی نه زرگایه ک بپه رستریت، تورهبونی خوا قورس بو له سهر که لیک که گوری پیغه مبه ره کانیا ن کرد به مزگوت).^۱

به راستی دوستایه تی بو خوا واته تورهبیته که شتی که خوا لئی تورهبیه، وه رازی بیته به شتی که خوا پی رازی، وه ئه و ته وحیده ی که دوستایه تی له سهر ده کهیت، وه ئه و هاوه ل دانانه ی که دژایه تی له سهر ده کهیت، پیویسته هاو ریته بیته به دریزای زیانت.

وه ئه م ئوممه ته ده رباره ی ته وحید هه رچند چا ورۆشن بیته و وه لامدانه وه ی هه بیته بوی به ته وا وه تی، ئه وه که موکووپی هه ر پو له مرۆف ده کات به زۆری، وه خرابترین که م و کووپی که موکووپی ئیخلاص و نه مانی ته وحیده، هه ر بویه پیغه مبه ر (ﷺ) بیده نگ نه بو له ریسوا کردنی هاوه ل دانان هه تا له کو تا رۆزه کانیشیدا، له گه ل ئه وه ی ئوممه ت ئه و کاته گه یشتبویه ئه و په ری به هیزی له به ته نها ناسینی خوی خوی و یه کیزی ریزه کانی...

له جوندوبی کووپی عبدالله ی به جه لی خوا لئی رازی بیته ده فهرمویت: گویم له پیغه مبه ری خوا بو (ﷺ) پیش ئه وه ی وه فات بکات به پینج رۆژ ده یفه رمو: (من به پائه تی خۆم ده که م له لای خوی گه وره که له ناوتاندا که سیکتان خه لیلیم بیته، به راستی خوا منی کروه به خه لیلی خۆی، هه روه ک چون ئیبراهمی کردوه به خه لیلی خۆی، وه ئه گه ر که سیکم له ناو ئوممه ته که مدا بکر دایه به خه لیلی خۆم ئه و ئه بوبه کرم ده کرد به خه لیلی خۆم، باش بزانت ئه وانهی پیش ئیوه گوری پیغه مبه ره کانیا ن ده کرد به

¹ رواه مالك (٤١٤)، و عبدالرزاق (٤٠٦/١)، و ابن سعد (٢٤٠/٢-٢٤١)، و صححه ابن عبدالبر في التمهيد (٤٢٥)، و الألباني في تحذير الساجد (ص٢٦).

مزگهوت، ناگادارتان دهکه مه وه که گۆره کان نه کهن به مزگهوت، من قه دهغه ی دهکه م لیتان که کاری واپکه ن).^۱

به رده وام پیشه وایانی دین جه خت ده که نه وه له سه ر ئه م بانگه وازه پیروژه، وه هانی خه لکی ده دهن که کۆبینه وه له سه ر ئه وه ی که پیشینی چاکی له سه ر بوه ده رباره ی:

۱- خوای گه وره .

۲- مه لائیکه ته کانی - سه لات و سه لامیان له سه ر بیّت - .

۳- په یامه کانی .

۴- پیغه مبه رانی - سه لات و سه لامه خوایان له سه ر بیّت - .

۵- رۆژی دوایی .

۶- قه ده ر خیره شه ری .

وه ئه م شه ش دانه یان ناواناوه : بنچینه ی دین .

له راستیدا له لای پیشه وایانی شاره زا یه کلایی بوه ته وه - له دوا ی لی کۆلینه وه یه کی ته واو له ده قه کانی قورئان و سوننه ت- که هر که سیك خوای خو ی به ته نها نه ناسی له په روه رگاریتی و په رسته راویتی و ناوو صیفاته کانیدا ئه وا خوای نه ناسیوه ناسینیك که بیپاریزی له ناگری سه ختی دۆزه خ، وه هر

که سیک که مته رخه م بیت له به شیک له م سی به شانہ ناینه که ی به ئی خلاصه وه جیبه جی نه کرده بو خوا.

ته وحیدی په روه دگاریتی (توحید الربوبیة)

که به واتای ئه وه دیت به ته نها دانانی خوا له کاروباره کانیدا، له بهر ئه وه ی هر خوی دروستکاره و پوزی دهره و کاروباری دروست کراوه کانی به پړیوه دهبات، وه په روه رده یان دهکات به و نیعمه تانه ی که ده بیته هوی ژیانیان، وه باوه ر بون به هه مو کرداره کانی خوی پاک و بیگه رد، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ

وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تُنْقَوْنَ ﴿يونس: ۳۱﴾

واته: پیمان بلی به و بی باوه رانه کی رزقتان ددهات له ناسمان و زه ویدا؟ ئه و خوایه نیه که خاوه نی بیستن و بیننه و شتی زیندو له ناو شتی مردودا ده هیئته دهره وه وه به هه مان شیوه شتی مردو له ناو شتی زیندودا ده هیئته دهره وه؟ وه کی کاروباره کان دهبات به پړیوه؟ ئه و له وه لامدا ده لاین الله، توش پیمان بلی ئایا ناتانه وی گویر ایه لی ئه و خوایه بکه ن له فهرمانه کانیدا و دور بکه ونه وه له و شتانه ی که قه ده غه ی کرده.

وه ئه م به شه ی ته وحید سودی نابیت بو خاوه نه که ی له لای خوا مه گه ر کاتیک که هیدایه تی بدات بو دو به شه که ی تر: (په رستراویتی) و (ناوو صیفاته کان)، له بهر ئه وه ی خوی گه وره هه والی داوینه تی به وه ی که هاوه ل په یدا که ره کان خویان ده ناسی له په روه دگاریتیدا، به لام سودی نه بو بو یان، له بهر ئه وه ی به ته نها عیباده تیان بو ئه و خوایه نه ده کرد خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ

وَالْأَرْضِ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ ﴿الزمر: ۳۸﴾ واته: ئه گه ر لیان پرسیت کی ناسمانه کان و زه وی دروست کرده ئه و له وه لامدا ده لاین الله.

ئىبن قهيم رەحمەتى خىواي لىبىت دەفەرموئىت: (ئەگەر ئەم تەوھىدە - واتە: تەوھىدى پەرەردگارىتى - بە تەنھا پزگارکەر بوايە ئەوا ھاوئل دانەرەکانى پزگار دەکرد؛ بەلام مەبەستەكە تەوھىدى پەرستراوئىتیه كە جیاكەرەوھیه لە نىوان ھاوئل دانەران و یەكخوا پەرستان)^۱.

تەوھىدى پەرستراوئىتى (توھید الألوهیة)

بە واتای ئەو دەیت كە خىواي گەرە بە تەنھا بناسیت لە پەرستندا، لەبەرئەوھى نابىت زاتىك بپەرستریت تەنھا ئەو خىوايە نەبىت كە تاك و تەنھایە لە ھەمو ئەو شتانەى كە پىشتەر باس كران، كەواتە نوێژ ئەنجام نادرىت وە پارانەوھو ھەيوان سەربرین نابىت بكرىت تەنھا بۆ ئەو خىوايە نەبىت، وە تەواف ناكرىت تەنھا بەدەورى مالاكەى ئەودا نەبىت، وە داواى فریاكەوتن ناكرىت لە مردو و كەسانى ناديار، وە پشت نەبەستریت تەنھا بەو خىوايە نەبىت كە دروست كردن و فەرمان دەركردن تايبەتە

بەخۆیەوھ، خىواي گەرە دەفەرموئىت: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ﴾ الكوثر: ۲

واتە: تەنھا نوێژ بۆ خىواي خۆت ئەنجام بدە وە ھەيوان سەربرىنیش تەنھا با ھەر بۆئەو بىت.

وە دەفەرموئىت: ﴿أَمِنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ﴾ النمل: ۶۲

واتە: كى وەلامى كەسىك دەداتەوھ كە زۆر نارەھەتە كاتىك كە لى دەپارپتەوھوھ لەو نارەھەتیه رزگارى دەكات؟

وە دەفەرموئىت: ﴿وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ المائدة: ۲۳

واتە تەنھا ھىواتان بە خوا ھەبىت و پشت بە ئەو بھەستن ئەگەر ئیوھ باوھردارن.

وە كەسى خۆش نەوئىت وەك خۆشەويستى خوا، خىواي گەرە دەفەرموئىت:

^۱ مدارج السالكين (۱/۳۲۷).

﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخِذُّ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ ﴾ البقرة: ۱۶۵

واته: خه لكانيك ههن شتانيك ده كه ن به شهريكي خواو دهيان په رستن له غه يري خوا، وه خو شيان ده وين به وينه ي خوشه ويستي خوا، به لام نه وانه ي كه باوه ردارن زور ترين خوشه ويستيان ته نها بو خوايه. نيين قهيم په حمه تي خواي لي بيت ده فهرمويت: (ده بيني هاوه ل دانه ر قسه كاني كردارو حالي به درو ده خاته وه، ده بيني ده لي: نيمه نه و شتانه مان خوش ناوي وه ك خوشويستي خوا، وه ناياخه ينه ناستي خواوه. پاشان ده بيني له سهريان خوي توپه ده كات به هه مان شيوه له سه ر حورمه تيان - نه گه ر پيشيل بكريت - زياتر له وه ي كه توپه ببيت بو خوا! وه دل خوش ده بيت به باس كردنيان وه پوي گه ش ده بيت پي، به تاييه ت نه گه ر باسي شتيك بكريت لي يانه وه كه نه شيان كردوه: وه ك به ده مه وه چوني كه سيك كه له ه سه رته دايه، وه لابردي نار په حه تيه كان، وه دابن كردني پيداويستيه كان، وه نه وان ده رگان له نيوان خواو به نده كاني، ده بيني كه سي هاوه ل دانه ر خوشحال و دل خوشه، وه دلي ده كه وينه جوش، وه هه ژاندي نالوده بونيكي گه ووه مل كه چي و دوستايه تي بويان، وه نه گه ر باسي خواي بو بكه يت به ته نها، وه باسي يه كخوا په رستي بو بكه يت توشي بيتاقه تي ده بيت و دل ته نگ و په شو كاو ده بيت و تانه ت لي ددات به كه مته رخمه ي ده رباره ي خوايه تي خوا كه له راستيدا نه و كه مته رخمه يه له ودا هه يه، وه له وانه شه دوژمنايه تيت بكات).^۱

ليرده ده ليم: خواي گه ووه ده فهرمويت: ﴿ وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ

لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِن دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبِشِرُونَ ﴾ الزمر: ۴۵

خواي گه ووه له م نايه ته دا باسي حالي هاوه ل دانه ره كانمان بو ده كات كه كاتيک باسي خويان بو ده كريت كه به ته نها بي په رستن و واز به ين له هه مو نه و بتانه ي كه دهيان په رستن پي بيتاقه ت دهن و

^۱ مدارج السالكين (۳۴۱-۳۴۱).

دورده که ونه وه و پیمان ناخوشه، به لام کاتیک که باسی بته کان و نهو شتانه‌ی که ده‌په‌رستن له غه‌یری خوا ده‌ک‌ه‌یت که یف خوش دهن و پیمان خوشه به‌شان و بالیاندا هه‌لبده‌یت.

وه خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿ قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُمْ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةَ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ ﴾

۲۲ - ۲۳ واته: پیمان بلی نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌و هاوه‌ل په‌یدا که‌رانه که دروست کراوه‌کانی خوا ده‌په‌رستن له غه‌یری خوا که نه‌سودی هه‌یه‌و نه زیان، وه‌ک ده‌رخستنی بیتواناییان و به‌تالی په‌رستنیان، بانگ بکه‌ن و پیاپینه‌وه له‌و بتانه‌ی که به‌گومانی خوتان کردوتانه به‌شهریکی خوا، نه‌گه‌ر پاراناوه‌که‌تان سودی هه‌یه، به‌لام هیچ سودی نیه چونکه نه‌وانه بچوکتزین مولک و ده‌سه‌لاتیان نیه، نه‌له ناسمانه‌کان و نه‌له زه‌ویدا، هه‌یچیان نیه سه‌ربه‌خو هه‌روه‌ک چو‌ن هه‌یچیان نیه وه‌ک شه‌ریک له‌گه‌ل خوا‌دا، تنه‌ها نه‌وه ماوه‌ته‌وه که بلین که له‌وانه‌یه نه‌و بتانه یاریده‌ده‌رو وه‌زیری خوابن وه پارانه‌وه‌یان له‌خوا سودی ده‌بیت، چونکه نه‌وانیش هه‌ندی پیدایستی خوا جیه‌جی ده‌که‌ن له‌به‌ر نه‌وه ده‌گونجی پاراناوه‌یان له‌خوا سودی هه‌بیت هه‌روه‌ک چو‌ن خه‌لکی نه‌م سه‌رده‌مه‌ش له‌پیاو چاکان و مردوه‌کان ده‌پارینه‌وه‌وه ده‌لین نیمه داوایان لی ده‌که‌ین که له‌خوا پیاپینه‌وه بو‌مان، به‌لام خوی گه‌وره نه‌م شته‌ش ره‌ت ده‌کاته‌وه‌وه نه‌م گومانه‌ش ناهیلیت، وه ده‌فه‌رمویت خوا بی پیویسته له‌هه‌مو نه‌و په‌رستراوانه‌وه نه‌وه‌زیری هه‌یه‌وه نه‌یاریده‌ده‌ر که یارمه‌تی بدن، له‌وانه‌یه بلین نه‌توانن شه‌فاعه‌ت بکه‌ن هه‌روه‌ک موشریکه‌کانی زوو وه‌گور په‌رسته‌کانی نیستا ده‌یلین، به‌لام خوی گه‌وره نه‌م گومانه‌ش ناهیلیت و شه‌فاعه‌ت له‌که‌س قه‌بول ناکات مه‌گه‌ر که‌سیک که خوی ریگه‌ی پی بدات، نه‌مه نه‌و جو‌ره شتانه‌یه که هاوه‌ل دانه‌ره‌کان دلین پی‌وه‌ی په‌یوه‌سته له‌بته‌کانیان و په‌رستراوه‌کانیان له‌مرؤف و به‌ردو دار که خوا هه‌موی پوچ ده‌کاته‌وه بو‌بنه‌برکردنی هاوه‌ل دانان، له‌به‌ر نه‌وه‌ی موشریک ده‌پارینه‌وه‌وه عیباده‌ت ده‌کات بو‌غه‌یری خوا چونکه به‌ته‌مای به‌ده‌ست هینانی سو‌ده‌وه لا‌بردنی زیانه‌لییان بو‌یه ده‌یان کات به‌شهریکی خوا، که‌واته نه‌و شته‌ی که داوای لی ده‌کریت له‌غه‌یری خوا نه‌سودو‌زیانی به‌ده‌سته نه‌شهریکی خویبه‌له

مولکداو نه سهر به خو مولکی هه یه وه نه یاریده دهر و پالپشتی خوایه و وه ناشتوانیت شه فاعهت بۆ که س بکات به بی ئیزنی خاوهن مولک وه ئه و دو عایانهش به تاله شه رعنه و نه قلنه به لکو به خراپهش به سهر موشریکدا ده شکیته وه، چونکه له رۆژی دوایدا ئه و په رستراوانه ده بن به دوژمنی ئه وانیه که په رستویانن. وه له و پینومایانهی که خوا پینومایی ئین قهیمی کردوه له تهفسیری ئه م ئایه ته دا ئه وه یه که ده لیت: (کهسی هاوهل دانهر هه لده ستیت به عیبادهت کردن بۆ په رستراوه کهی، له بهر ئه وهی باوه پی وایه که به هۆیه سودی پیده گات، وه سود که یاندنیش پونادات ته نها له که سی که وه نه بیته که یه کیک له م چوار خاصیه ته ی تیدانه بیته:

—یان خاوهنی ئه و شته بیته که نه و که سهی که ده پیه رستیت داوی لیده گات.

—ئه گه ر خاوهن مولک نه بو، ده بیته شه ریک بیته له و مولکه دا. □

—ئه گه ر شه ریک نه بیته له گه لی، ده بیته یاریده دهر و پالپشتی بیت. □

—ئه گه ر یاریده دهریش نه بو، ده بیته شه فاعهت کار بیته له لای. □

خوای پاک و بیگهرد هه ر چوار پله که رهت ده کاته وه و نایه لیت یه که له داوی یه که، له بهرزه وه بۆ نزمتر، هه ر بۆیه نه فی مولک ده کات، شه ریکی، سه رخستن و پالپشتی کردن، وه شه فاعهت که هاوهل دانهر به گومانی خوئی بریاری بۆ ده دات، وه ته نها یه که شه فاعهت پی پی ده دات که به شی هاوهل دانهری تیدا نیه، ئه ویش شه فاعهت کردنه له سه ر ئیزنی خوئی.

ئه م ئایه ته به سه وه که پوناکیه که و به لگه و نه جات ده ریک، وه وه که پالوتنی ته وحید، وه بنه پرکردنی رهگ و پیشه ی هاوهل دانان بۆ که سی که عاقل بیت و لی تیگات).^۱

لیزه دا ده لیم: حاالی هاوهل دانهر له وه دا که هیه به شیکی نیه له تکاکردنی تکا کاراندا زانراوه له زور ده قه وه، به وینه ی ئه و فه رموده یه ی پیغه مبه ر (ﷺ) که به ئه بو هوپه یه ی فه رمو کاتی پرسیا ری لی کرد: (به خته وه رترین که س کییه به شه فاعه تی تو ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ)؟ فه رموی:

^۱ مدارج السالکین (۳۴۳/۱).

به خسته و رترین کهس به شفاعتی من هر که سیکه که بلی: لا اله الا الله به ئیخلاصه وه له ناو کانگای دلپه وه).^۱

سه رئه نجامی پشت هه لکردن له ته وحیدی نیردراوان

شیخ محمد خلیل هراس ره حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (ئه وهی جیگای سه رسورمانه ئه وهیه که ئه وه شه ریانه پیمان وایه که تایبه تی ترینی تایبه تیه کانی په رستراویتی بریتیه له ته نهایی له دروست کردن و داهیناندا!!!... وه زانراویشه که ته نهایی له دروست کردندا بریتیه له ته وحیدی په روه رداگاریتی، ئه وهی که هاوه ل دانه ره کان دانیان پیدا دهن، به لام ته وحیدی هه ره گرنگ و گه وه که ته وحیدی په رستراویتی - ئه وان گرنگی پی نادهن، وه باسیشی نیه له کتیه کانیناندا، وه له وان هه ئه وه نهینی تیکه لاوی و تپوه گلانی زۆربه یان بیت له بیدعهی ته وه وفدا، وه دانپیدانانیان به هۆکاره شیرکیه کاندا که ئه نجام ده دریت له لای مه زارگی شیخه کانیان که له ناو گزردان!)^۲.
لیرده دا ده لیم: وه ئه مه تیبینی زانیه کی ئه زه هری شاره زا به و قه ومه یه، ئه مه ت له بیر بیت!

ته وحیدی ناوو صیفاته کان (توحید الأسماء و الصفات)

که ئه ویش به واتای ئه وه دیت که باوه ره پیمان به هه مو ئه وه صفانه ی که خوی بالا دست وه صفی خوی پی کردوه و ناوی لیناوه، وه هیچ که سیک هاوتای نیه له وه صفانه دا چند گه وره ش بیت ئه وه که سه، به هه مان شیوه به رز راگرتنی خوا له هه مو ناته واوی و عیبیک، له به رئه وهی خوی گه وره ته نهایی له هه مو صیفاته کانی پیروزی و گه وره یی و ته واوه تیدا، وه به رزو بلنده و دوره له هه مو صیفته تیکی ناته واوو هاوشیوه بون، وه له سه ر ئه م ده ستپیکه وه پیویسته له سه ر هه مو موسولمانیک که دان بنیت به هه مو ئه وه صیفاتانه ی که خوی گه وره بریاری داوه بو خوی له قورئانه که پیدا، یان

^۱ رواه البخاري (۹۹).

^۲ دعوة التوحید (ص: ۲۳۱).

لهسه زوبانی زاناترین کهسی دروست کراوهکان به خوا که پیغمبهره که یه تی محمد (ﷺ) بهو جوړه کی شایسته یه به خوا ؛ له بهرته وهی هاوشیوه و هاوتای نیه، وه هر خوی هوال ددهات

دهرباره کی خوی وه ده فرمویت: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ الشوری: ۱۱

واته: هیچ شتیك هاوشیوه کی خوی گوره نیه و خاوه نی بیستن و بیننه. واته لهم نایه ته دا خوی گوره نه فی نه وه ده کات که هیچ کام له دروستکراوه کانی له هیچ کام له صیفاته کانیدا له نه و ناچن وه به نمونه باسی دو سیفه تمان بو ده کات که نه وانیش بیستن و بینن.

وه ده فرمویت: ﴿رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطِرْ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا﴾ مریم: ۶۵

واته: خوا پهروه ردگاری ناسمانه کان و زهوی و نه وهش که لهو نیونه ده دا هه یه، له بهرته وهی دروستکاری هه مویان هر نه وه که به جوانترین شیوه دروستی کردون، وه به سیسته میکی زور رپک و پیک که هیچ ناته و او یه کی تیدا نیه که به لگه یه لهسه ر بون و عیلم و دهسه لاتی خوا، که واته ته نها نه و خوا یه شایه نی په رسته هر بو یه ده فرمویت دهی که واته توش هر نه و خوا یه په رسته و نارام بگره لهسه گوپراهی کی کردنی، پاشان بی هاوتای خوی برپار ددهات و به پرسیار کردنیك که مه به ست تیدا نه فی کردنه ده فرمویت نایا تو زانیاریت هه یه به وهی که خوا هاوتاو هاوشیوهی هه بیت؟ بیگومان نه خیر، چونکه هه مو که سیکی عاقل ده زانی که غهیری خوا دروست کراوه و لاوازه و بی دهسه لاته و ناته و او وه هه ژاره، به لام خوا به پیچه و انه وه هه مو صیفاتیک کی ته و او ی تیدا یه و دوره له هه مو ناته و او بیبه ک و نه مهش به لگه یه کی رون و ناشکرایه لهسه ر نه وهی که ته نها خوا مافی نه وهی هه یه که بیپه رستین.

وه خوی گوره خوی ناساندوه به دروستکراوه کانی له رپی ناوه جوان و صیفاته به رزه کانی که باسیان هاتوه له قورنانه که یداو له سونه تی پیغمبهره که یدا (ﷺ)، وه هر که سیك به جوانی لیان ورد ببیته وه نه و خوی خوی ده ناسی به و جوړه کی که خوا خوی بوخوی بونی هه یه و سه ربه خویبه، وه راگیرکارو راهه ستینه ری غهیری خویبه تی، بی پیویسته له هه مو نه و شتانه کی غهیری خوی، وه شته کانی به دهر له خوی هه مو پیویستیان به وه، به رزه لهسه رو عه رشه که ی وه لهسه رو هه مو دروستکراوه کانی،

ئەبىنى و ئەبىستى، رازى دەبىت، وه تورە دەبىت، خۆشەويستى ھەيەو ھەيەو پق لىبونى ھەيە، كاروبارى دروستكراوھكانى دەبات بەرپۆھ، وه لەسەر و عەرشەكەيەو ھەيەتى و قسە دەكات و فەرمان دەردەكات و قەدەغەى شت دەكات، وه نىردراوانى دەنيرىت بۆ ھەمو پارچەكانى فەرمانرەوايىھەكانى بەو فەرمودەيەى كە ئەيدات بە گوئى ھەر كەسك لە دروستكراوھكانى كە ويستى لەسەر بىت، وه حوكم دەكات بە دادپەرورەنە، وه پاداشت دەداتەو ھەسەر چاكەو خراپە، وه پشوو درىژو ھەيە لىخۆش بوو سوپاس گوزارەو بەخشندەو چاكە خوازە، خاوەن ھەمو صىفاتىكى تەواو، وه دورە لە ھەمو ناتەواويەك و عەيبك، وه لىك چوى نى، وه دانايى ديارە لە بەرپۆھبردنى كاروبارى دروستكراوھكانى، كە چۆن مەزندەى كاروبارەكان دەكات بە ويستى خۆى، كە دژوار نى لەگەل دادپەرورەى و دانايىدا، وه داناترين و چاكترين دادورە، وه لە ھەمو شتىك گەرە ترە، وه لە ھەمو شتىك جوانترە^۱.

ئىبن قەيم رەحمەتى خاى لىبىت دەفەرموئىت: (چ دەسەلانىكى ھەيە دەربارەى كاروبارى خۆى كەسك كە ھەمو شتىكى بە دەست خاويە و نەفسى بە دەستى خاويە، وه دللى لە نىوان دو پەنجە لە پەنجەكانى تى ھەلئىدە گىرپۆتەو چۆنى بوئىت، وه ژيانى بە دەستى ئەو، وه مردنى بە دەستى ئەو، وه خۆش گوزەرانى بە دەستى ئەو، وه بەدبەختى بە دەستى ئەو، وه جولەو وەستانى و قسەكانى و كردهوھەكانى بە ئىزن و ويستى ئەو، وه ناجولئىت تەنھا بە ئىزنى ئەو نەبىت، وه ھىچ ئەنجام نادات بە مەشئەتى ئەو نەبىت، وه ئەگەر بىداتە دەست خۆى ئەو داويەتە دەست بىتوانايى و فەوتان و كەم تەرخەمى و تاوان و سەرپىچى.

وھ ئەگەر بىداتە دەست كەسكى تر ئەو داويەتە دەست كەسك كە نە سودو نە زيانى بە دەستە، وه نە مردن، نە ژيان و نە زىندوبونەوھى بە دەستە، وه ئەگەر وازى لى بەئىنى دوژمنەكەى زال دەبىت بەسەريدا، وه دەيكات بە دىلى خۆى، كەواتە ئەو كەسە بە قەد ھىندەى چاوتروكاندنىك بى پىويست نى لى، بەلكو ئەو پىويستى پىيەتى بە درىژاى ژيانى لە ھەمو كەردىلەيەك لە كەريدىلەكانى لاشەى لە ناوھ دەروھەى، پىويستى تەواوى تەنھا بەو، لەگەل ئەوھشدا دژوارە لەگەلى وھ پشتى لى

^۱ برونە: الفوائد لابن القيم (ص: ۲۱۶).

هه لکردوه، وه خۆی دوچارى توپه بونى دهکات بههۆى سه رپيچى کردنيه وه، له گه ل ئه و په رپى پيويستى بونى به و له هه مو پوويه که وه، که چى له يادى ئه و بى ناگايه، وه ئه وى پشت گوى خستوه، هه رچه نده گه رانه وه شى بۆلاى ئه وه، وه له به رده ستى ئه ودا ئه بييت بوه ستى^۱.

وه ئه و خوا پاک و بيگه رده خاوه ن شکوو ده سه لات و زاله، وه هه مو دروستکراوه کان له و په رپى زه ليلى و هه ژاريدان، وه ئه و په رپى پيويستى و ته نگانه ته نها بۆلاى ئه وه، وه هيج کام له دروستکراوه کانى بى بش نه بون له چاکه و خه يرى ئه و به قه د چاو تروکانديک، به لام مروّفه وا گو مان ده بات که خۆى بۆ خۆى سه ربه خۆيه و بى پيويسته له خواى خۆى له کاتى هه لچون و زال بونى سته مکارى به سه ريدا،

خواى گه وره ده فه رمويّت: ﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظِرٌ ۚ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجُوعُ﴾ العلق: ۶ - ۸

واته: نه خيّر، مروّفه کان ياخى ده بن، کاتيک که ده بين و وا هه ست ده که ن که بى پيويستن له خوا پيويستيان به يارمه تى و سه رخستن و چاو ده يرى ئه و نيه، له گه ل ئه ودا که گه رانه و هيان بۆ لای ئه وه و له به رده م ئه ودا راده وه ستيرين و لپه رسينه و هيان له گه ل ده کريت.

وه ئه و خوايه خاوه ن سۆزى فراوانه، سۆزى ده گاته هه مو شوينيك که زانستى ئه و گرتويه ته وه،

خواى گه وره هه وال ده دات ده رباره ي مه لائیکه ته کانى که ده لين: ﴿رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا﴾ غافر: ۲۷ واته: په روه رده گارا ره هه ت و زانستى تو هه مو شتيكى گرتوه ته وه.

ئيبن قه يم ره حمه تى خواى ليبيت ده فه رمويّت: (ته واوترينى خه لك له په رستندا ئه و که سه يه که خوا ده په رستيت به هه مو ناو و صيفاته کانى که نيشان مروّفه کان دراو)^۲.

وه هه ر به مه ش ئه هلى عيلم ليکدانه و هيان بۆ ئه و فه رموده ي پيغه مبه ر (ﷺ) کردوه: (خواى گه وره نه وه دو تو ناوى هه يه، له سه د يه ک دانه نه بييت، هه ر که سيک هه ژماريان بکات ده چيته به هه شته وه)^۳.

^۱ الفوائد (ص: ۷۴).

^۲ بروانه: القواعد الحسان لتفسير القرآن للشيخ عبدالرحمن السعدي (ص: ۱۸).

^۳ مدارج السالكين (۱/۴۲۰).

^۴ رواه البخاري (۲۷۳۶)، و مسلم (۲۶۷۷).

ئىبن قهيم دةفهرمويت: (ژماردنى ناوه جوانهكانى و زانىارى دةربارهى، بنچينهى زانسته به همو زانراوهكان، له پاستيدا شته زانراوهكان به دەر له و: يان دروستكراوى ئهون يا خود فهرمانى ئهون.

يان زانسته به وهى ئه و به ديهيئاوه، يان زانياريه به وهى كه به شهرع گيپراويه تى.

وه سه رچاوهى دروست كردن و فهرمانهكان له ناوه جوانهكانيه وه سه رچاوهى گرتوه... وه فهرمانهكانى هموى به رژه وهندى و حيكمت و سؤزو چاكيه. چونكه سه رچاوهكهى ناوه جوانهكانيه تى، وه كارهكانى له دادپهروهى و حيكمت و به رژه وهندى و په حمت ناچيته دهر وه، چونكه سه رچاوهكهى ناوه جوانهكانيه تى، وه هيچ كه م و كووپى و گالته جارپي تيدا نيه، وه دروستكراوهكانى دروست نه كرده به به تال و بى سودو به هوهنته).^۱

وه دريژهى به م باسه داوه په حمتى خاى ليبيت له غهبرى ئه م شويينه دا.^۲

وه ئىبن قهيم په حمتى خاى ليبيت دةفهرمويت: (شكودارى زانست په يوهسته به شكودارى شته زانراوهكه... وه گومانى تيدا نيه كه به پيژترين زانراو وه گوره ترين و به رزترين زانراو بريته له و خاويهى كه هيچ په رستراويك نيه شايه نى په رستن بيت ئه و نه بيت وه په روه ردگارى همو جيهانيانه، وه پاگرى ناسمانهكان و زه وييه، پادشاي پاست و ئاشكرا، ناوبراو به همو ته واوييهك، به دور له همو كه موكووپى و ناته واوييهك، وه به دور له همو ليك چون و ويك چونيك له ته واويتيدا، وه گومانى تيدا نيه كه زانيارى به ناوو صيفات و كارهكانى به پيژترينى زانياريهكان و له پيشترينيانه...)

وه زانيارى دةربارهى بنچينهى همو زانستيكه و سه ره تاي دروست بونيه تى؛ هر كه سيك خوا بناسى ئه وانهى به دەر له ويش دهناسى، وه هر كه سيك خوا نه ناسيت ئه وه دةربارهى شتهكانى تر زور

نه زانتره، خاى گوره دةفهرمويت: ﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ سَأُوا اللَّهَ فَأَنْسَهُمْ أَنْفُسَهُمْ ﴾ الحشر: ۱۹

واته: وه كو ئه وانه مهن كه خاويان له بير چويه وه، خواش سزاي دان به وهى كه خو شيان بير چويه وه، واته

^۱ بدائع الفوائد (۱/۱۶۳).

^۲ بروهانه: ئه و كتابهى: مفتاح دار السعادة (۲/۵۱۰-۵۱۳، ط علي الحلبي).

ئەوانە بىي ئاگا بون لە يادى خواو جىيەجىي كىردنى فەرمانەكانى و رويان كىردە شەھوت و ئارەزۈەكانىيان، ھەر بۆيە خەسارەومەندبون بەۋەى كە لە ھەردو دنيادا بەدبەخت بون و خواى گەۋرە وای لىكردن كە بىي ئاگابن لە بەرژەۋەندىەكانىيان.

جوان ورد بەرەۋە لەم ئايەتە دەبىنى لە ژيىدا واتايەكى بەرزو گەۋرە دەبىنى، ئەۋيش ئەۋەيە كە ھەر كەسىك خواى خۆى لەياد بكات كەسايەتى و نەفسى خۆشى لەبىر دەباتەۋە، ھەر بۆيە پاستى و بەرژەۋەندىەكانى نازانىت، بەلگو ئەۋ شتانەى كە چاكسازى و سەركەۋتنى تىدايە لە ژيان و دواپۇژىدا لە بىرى دەچىتەۋە، ۋە وای لىدىت كە لە كارىكەۋىت و فەرامۆش بىت بە ۋىنەى ۋلاخى دابەستە، بەلگو لەۋانەيە ئازەلەكان لەۋ شارەزاترىن بە بەرژەۋەندىەكانىيان....

ۋە ئەۋەى كە مەبەستە: ئەۋەيە كە زانىارى دەربارەى خوا سەرچاۋەى ھەمو زانىستىكە، ۋە بنەماى زانىارى بەندەيە بە خۆشگوزەرانى و تەۋاۋىتى و بەرژەۋەندى دىناۋ دواپۇژى...^۱

ۋە ھەر كەسىك لەمە دلنىابو لە دلدا نەفسى خۆى لەلا كەمتر دەبىت لەۋەى كە راحەتى و خۆشەيەكانى پىش بخت بەسەر رەزامەندى خوادا، ئەمە لە ناسىنى نىرخى نەفسى خۆيدا.

بەلام لە ناسىنى بايەخى خواى خۆيدا، ئەۋە وای لى دەكات كە شەرم لە خوا بكات، ۋە خۆشى بویت، ۋە دللى پەيۋەست بىت پىيەۋە، ۋە تامەرزۇ بىت بۆ بىنىنى، ۋە ئاسودەبون بە ھۆيەۋە، ۋە بگەرپتەۋە بۆلاى، ۋە ترسان لىي ۋە راکردن لە دەست خەلكى بۆلاى ئەۋ، ۋە خەلكى جىاۋازن لەم شتانەدا بە جۆرىك كە نايژمىرپت تەنھا ئەۋ خۋايە نەبىت كە ئەۋانى بە خۆى ناساند، ۋە بۆ دلەكانىيانى دەرخست لە ناسىنى شتانىك كە شارديوپتەۋە لە غەيرى ئەۋان، ۋە زاناترىنى دروستكراۋەكان بەخۋا پىغەمبەرمان (ﷺ) دەفەرموۋىت: (سەناۋەصفى تۆ ناتوانم بژمىرم بەلگو خۆت چۆن ۋەصفى خۆت

^۱ مفتاح دار السعادة (۱/۸۶).

کردوه شایه‌نی تۆیه^۱. وه هه‌والی داوه که خوای بالاده‌ست له پۆژی دوایدا فیری جۆره‌ها سوپاس گوزاری ده‌کات که ئیستا نایزانی^۲.

ئیب‌ن قه‌یم ره‌حمه‌تی خوای لیبیت ده‌فهرمویت: (وه خۆشه‌ویستی و تامه‌زرۆی په‌یوه‌سته به ناسینی و زانیاری ده‌رباره‌ی، هه‌رچهنده زانیاری ده‌رباره‌ی ته‌واو بیت ئەوا خۆشه‌ویستی ته‌واوتر ده‌بیت... هه‌رکه‌سی پڕوای به‌ خواو ناوو صیفاته‌کانی هه‌بیت، وه باشتر بیناسی ئەوا خۆشتری ده‌ویت، وه تاموچیزی گه‌یشتن به‌و وه نزیك بونه‌وه لیی و ته‌ماشاکردنی پوی و گوئیستی فه‌رموده‌کانی زیاتر ده‌بیت... وه ته‌واویتی به‌نده به‌ پئی ئەم دوو توانایه‌یه: زانست و خۆشه‌ویستی، وه باشترین زانست، زانسته ده‌رباره‌ی خوا، وه به‌رزترین پاده‌ی خۆشه‌ویستی، خۆشه‌ویستیه بۆ ئەو، وه ته‌واوترین تاموچیز به‌ پئی ئەو دوانه‌یه، وه هه‌ر خوا یارمه‌تی ده‌ره^۳).

مالیکی کورپی دینار ره‌حمه‌تی خوای لیبیت ده‌فهرمویت: (ئه‌هلی دنیا له دنیا ده‌رچون، وه تامی خۆشترین شتیان نه‌کرد تییدا، وتیان: ئەو شته چیه ئەی باوکی یه‌حیا؟ فه‌رموی: ناسینی خوا)^۴. وه له‌به‌رئه‌وه هه‌رچهنده ناسینی به‌نده به‌ خوای خۆی زۆربیت، تامه‌زرۆی زیاد ده‌کات بۆ بینینی، ئیب‌ن مه‌سعود خوا لیی پازی بیت ده‌فهرمویت: (باوه‌پدار ئاسوده‌یی بۆ نیه به‌ بی بینینی خوا، هه‌ر که‌سیکیش ئاسوده‌یی له بینینی خوادا بیت خه‌ریکه پئی بگات)^۵.

^۱ رواه مسلم (٤٨٦).

^۲ هو في صحيح البخاري (٤٧١٢)، و صحيح مسلم (٣٢٦). وه بپراوانه: الفوائد لابن القيم (ص ٢٢١).

^۳ الفوائد (ص: ٧٠). □

^۴ رواه الدينوري في المجالسة (٢٢٢، ١٨٧٩)، و أبونعيم في الحلية (٣٥٨\٢)، وابن عساکر في تاريخ دمشق (٥٦\٤٢٠-٤٢١-٤٢٦-٤٢٧) بأساند يصح بعضها بعضا. وروي من قول عبدالله بن المبارك كما في الحلية لأبي نعيم (١٦٧\٨).

^۵ رواه وكيع في الزهد (٨٦)، وأحمد في الزهد (ص ١٥٦)، بشطره الأول، و بتمامه رواه أبو الحسن الأحميني في حديثه (١\٦٣\٢) كما في السلسلة الضعيفة للألباني (١١٦\٢) و هناك صححه هذا الأخير.

وه واتاكه‌ی: كه نه و كه سه ئيمانی گه‌يشته نه و راده‌يه له شادومان بون به هوی خوی گه‌وره‌وه، وه نارام بونی دلّ به هویه‌وه نه‌وا پیی گه‌يشته‌وه، هه‌روهك خوی گه‌وره ده‌فه‌رمویت: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ الرعد: ۲۸

واته: نه‌وانه‌ی كه باوه‌ردارن وه دلّه‌كانیان به یادی خوا نارام ده‌ییت، وه دلّنیابن ته‌نها به یادی خوا دلّه‌كان نارام ده‌بن.

ئه‌ی چۆن ده‌رباره‌ی كه‌سیك كه دلّی به‌جۆشه بو بینینی خوا، وه بی‌تاقه‌ت نابیّت له دوركه‌وتنه‌وه وه جیابونه‌وه له هاوه‌له‌كانی؟!

هه‌روهك عه‌دی كوپى عه‌دی ده‌لی: (عومهری كوپى عه‌بدول عه‌زیز نوسراویكى بۆناردم نوسیبوی: أما بعد، باوه‌ر زۆر فه‌ریزه‌وه شه‌ریعه‌ت و سنورو سوننه‌تی هه‌یه، هه‌ر كه‌سیك ته‌واوی بكات باوه‌رپی ته‌واو كردوه، وه هه‌ر كه‌سیك ته‌واوی نه‌كات باوه‌رپی ته‌واو نه‌كردوه، نه‌گه‌ر بژیم نه‌وه بۆتانی پون ده‌كه‌مه‌وه هه‌تا كاری پیی بكن، وه نه‌گه‌ر بمرم نه‌وه من له‌سه‌ر هاوه‌لی كردنتان سورنیم).^۱

وه له پیش نه‌مانه‌وه هه‌مویان سه‌رداری زانایان به خوا، كه پیغه‌مبه‌رانن -سه‌لات و سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بیّت- كه چاودیری خوی خویان به راده‌یه‌ك به‌سه‌ریانه‌وه بو كه كاتی هه‌لبژاردنی ده‌دانى له نیوان زیاتر ژیان و مردندا، هه‌مویان گه‌يشتن به ليقای خوی خویان هه‌لده‌بژارد، هه‌روهك بوخاری باسیكى داپشتوه له سه‌حیحه‌كه‌یدا: (باسی نه‌وه‌ی هه‌ر كه‌سیك گه‌يشتن به ليقای خوی پیی خۆش بیّت، خواش بینینی نه‌وی پیی خۆشه)، وه سه‌نه‌دیكى هیناوه له عایشه‌وه خیزانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌لیت: (پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) كاتی كه له‌شى ساغ بو به‌رده‌وام ده‌یوت: به‌راستی هه‌چ پیغه‌مبه‌ریك وه‌فاتی نه‌كردوه هه‌تاوه‌كو جیگه‌ی خۆی پیی نیشان نه‌درابیت له به‌هه‌شت پاشان هه‌لبژاردنی ده‌دریتی. وه كاتیك مردن نزیك بویه‌وه لیی وه سه‌ری له‌سه‌ر رانم بو له‌هۆش خۆی چو ماوه‌یه‌ك پاشان

^۱ رواه البخاري في صحيحه تعليقا (٤٥١١ - الفتح) و وصله ابن ابي شيبة في كتاب الايمان (١٣٥)، و ابن حجر في تغليق التعليق (١٩١١)، و صححه هو و العيني في عمدة القاري (١١٤١١)، و الألباني في تعليقه على الايمان لابن أبي شيبة (ص ٤٥).

به ناگا هاتهوه، چاوه‌کانی بره‌یه سه‌قفه‌که، پاشان فه‌رموی: (خوایه گیان دۆستانی سه‌ره‌وه. وتم: که‌واته ئیمه هه‌لنا‌بژی‌ری، وه زانیم ئه‌وه ئه‌وه فه‌رموده‌یه‌یه که بۆی باس ده‌کردین، ئنجا ده‌لئیت: ئه‌وه کۆتا وشه بو که پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌ری‌بری که ئه‌وه فه‌رموده‌یه‌ی بو: خوایه گیان دۆستانی سه‌ره‌وه).^۱

ئه‌ی باشه چۆن سه‌روشتی قه‌ومی‌ک وشک هه‌له‌هات و به‌ریه‌سته‌کانیان ئه‌ستور بو له‌ ری‌گری کردن له‌ تی‌گه‌یشتنی ئه‌مه؟! وه خه‌ریکن هه‌مو ئه‌وانه‌ی که به‌رگری ده‌که‌ن له‌ صیفا‌ته‌کانی خوای گه‌وره‌و ناوه‌کانی له‌ گومانه‌کانی ئه‌هلی له‌ کارخه‌ره‌کان (التعطیل) و لی‌ک چوینه‌ره‌کان (التمثیل) تا‌وانباریان ده‌که‌ن به‌وه‌ی خه‌ریکی شتی پ‌روپوچن، وه‌ایان نه‌بینی که خوای گه‌وره‌ مافی هه‌یه به‌سه‌ریانه‌وه له‌وه‌دا که به‌ری‌گری بکه‌ن له‌ زاتی پی‌رۆزی!!

چۆن فی‌رکردنی ئه‌وه ته‌وحیده‌ی که پی‌شینی چاکمانی له‌سه‌ر بو‌وه به‌رگری کردن لی‌ی ده‌مه‌قاله‌و گفتو‌گۆی بی‌زه‌نتیه؟! چۆن به‌مه‌ فریو ده‌خۆی - برای خوینه‌رم!! - له‌ کاتی‌کدا تو به‌یه‌ک ئایه‌تی قورئاندا تینا‌په‌ری ئیلا ئه‌وه ئایه‌ته‌ کۆتای هاتووه به‌ یادخه‌ستنه‌وه به‌ ناوی‌ک له‌ ناوه‌کانی خوا، یاخود سیفه‌تی‌ک له‌ سیفه‌ته‌کانی!؟

به‌وینه‌ی: ﴿إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ التوبة: ه‌واته: به‌راستی خوای گه‌وره لی‌خۆش بو وه میه‌ره‌ه‌بانه، هه‌روه‌ها ﴿وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ النساء: ۱۷ واته: خوای گه‌وره زاناو دانایه، هه‌روه‌ها ﴿وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ﴾ المائدة: ۹۵ واته: خوای گه‌وره به‌ ده‌سه‌لات و تۆله‌ سینه، هه‌روه‌ها ﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾ البقرة: ۲۳۵ واته: چاک بزنان که خوای گه‌وره زانیاری هه‌یه به‌ هه‌مو ئه‌وه شتانه‌ی که له‌ناو ناختاندا هه‌یه، ده‌ی که‌واته بترسن لی‌ی، وه چاکیش بزنان که خوای گه‌وره لی‌خۆشبو‌وه و پ‌شوو در‌یژه، هه‌روه‌ها ﴿وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا﴾ الأحزاب: ۲۵ واته: خوای

^۱ رواه البخاري (۶۵۰۹)، و مسلم (۱۸۹۴/۴).

گهوره خاوهن دهسه لات و توانايه، ههروهها ﴿ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴾ الشعراء: ۶۸ واته: وه
 پهروهردگاری تو خاوهن شکو و به بهزهيه، ههروهها ﴿ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ النساء: ۱ واته: خواي
 گهوره چاوديره بهسهرتانهوه، ههروهها ﴿ وَاللَّهُ غَفِيْرٌ حَمِيْدٌ ﴾ التغاين: ۶ واته: خواي گهوره خاوهني ههمو
 مولکه کانهو دهولتهمندهو سوپاس کراويشه لهسهر نهو ههمو نيعمهتانهي، ههروهها ﴿ إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيْدٌ
 إِنَّهُ هُوَ بَدِيْعٌ وَيَعِيْدُ وَهُوَ الْعَفُوْرُ أَلُوْدُوْدُ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيْدُ فَعَالٌ لِّمَا يُرِيْدُ ﴾ البروج: ۱۲ - ۱۶ واته: سزاي خواي تو
 زور تونده، ههر نهو سههههتاي دروستبوني ههمو شته کاني کردوهو ههر نهويش دوباره دروستيان
 دهکاتهوهو، وه ههر نهو خوايه له تاوانه کان خوش دهبيت و ههر نهو خوشهويستي بهنده کانيه تي، خاوهن
 عهرشي گهورهيه، ههر چيه کي بيهويت دهیکات.

ههمو نهمانهوه پهندنهوهي نه م ناوه جوانانهو صيفاته بهرزانه له کاريگهري لهسهر دلئ کهساني
 شارهزا پيي، ههتا ههست به چاوديري خوا بکات له ههمو کاروباره کانيدا، وه بهوهش شهرمي پي تهواو
 بکات، له سهعیدی کورپی یهزیدی نه نصاریه وه دهگيرپته وه که پياويک وتی: (نهی پیغه مبهري خوا
 (رسول الله ﷺ) ناموژگاريم بکه. فهرموی: ناموژگاريت دهکم بهوهي که شهرم له خوا بکهيت ههروهک چون
 شهرم دهکهيت له پياو چاکيکی قهومه کهت)¹.

وه نه بوبه کري صديق پهزاي خواي ليبيت دهفهرمويت له کاتيکداوتار بو خه لکی دهدهات: (نهی
 کومه لي موسولمانان! شهرم بکن له خوا، سویند بهو خوايهي که نه فسي مني به دهسته! من کاتيک
 که دهچم بو سهرئو بو شوینيکی چول بهرهوام خوم داده پوشم به پوشاکه کم وهک شهرميک له
 خواي خوم)².

¹ رواه أحمد في الزهد (۴۶)، و البيهقي في الشعب (۷۳۴۳)، و غيرهما، و قال فيه الألباني: (وهذا اسناد جيد)، السلسلة الصحيحة (۷۴۱).

² رواه ابن مبارك في الزهد (۳۱۶)، وابن أبي شيبة (۱۰۵۱-۱۰۶)، و هناد في الزهد (۱۳۵۶)، و عبدالله بن أحمد في زوائد الزهد (۲۱۱)، و الخرائطي في مكارم الأخلاق (۲۹۰)، وابن حبان في روضة العقلاء (ص: ۵۷)، و أبونعيم في الحلية (۳۴۱)، و البيهقي في الشعب (۷۳۳۷)، وهو صحيح.

وه هر له بهر ئه وه ش پيغه مبهري خوا (ﷺ) هه والي داوه به وهی که بهنده هه ئناسی به ئه نجامدانی هه ندیک تاوان مه گهر کاتی که دلی خالی بیئت له ئیمان له کاتی ئه نجامدانی، له ئه بو هورهیره وه ره زای خوی لیبت، ده گپرتته وه له پيغه مبهري خواوه (ﷺ) که فه رمویه تی: (زیناکار زینا ناکات کاتیک که زینا ده کات ئیمان داریت، وه دز دزی ناکات کاتیک که دزی ده کات ئیماندار بیئت، وه مهی ناخواته وه کاتیک که دهیخواته وه ئیماندار بیئت، وه په شیمان بونه وه هیشتا ریگی پیدراوه).^۱

عیکریمه ده لی: به ئیبن عه بباسم وت: چۆن ئیمانی لی داده مالری؟ فه رموی: (به م شیویه په نجه کانی کرد به ناو یه کداو دوی ده رهینایه وه— وه ئه گهر ته وهی کرد ئه وا ئیمان که ی بو ده گپرتته وه ئا به م شیویه، په نجه کانی کرده وه به ناو یه کدا).^۲

هه ربویه کاتیک که نوح سه لامی خوی له سه ربیئت بانگه وازی گه له که ی کرده وه لأمیان نه دایه وه زانی ئه وان ئه وه لأمنه دانه وه بیان له نه زانیانیه وه به گوره ی خواوه هاتوه، که به شکۆدار ناوی بردوه، وه فه رمویه تی: ﴿ مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴾ نوح: ۱۳ واته: ئه ی گه له که م ئه وه چیتانه بو له خوا ناترسن، ئیبن عه بباس ده فه رمویت: (بو به گوره ی ئه و نازانن).^۳

وه له ریوایه تیکی تردا لیكدانه وه ی ئه م ئایه ته ی کرده به وهی: (ئه وه چیتانه خوا به گوره دانانی به و جوړه ی که شایسته یه پیی).^۴ له بهر ئه وه ی دروست کراوه کان ئه گهر خویان به گوره بزانیایه ئه وه ئه وه به هیچ شیویه که هاوه لیان بو بریار نه ددها، چونکه خه یرو چاکه هه موی به ده ست ئه وه، ئیتر چۆن په نا ده به نه بهر غه یری ئه و، ئه وه تا خوی گوره ده فه رمویت: ﴿ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ ﴾

^۱ رواه أحمد (۳۷۶/۲)، و البخاري (۶۸۱۰)، و مسلم (۵۷)، و غیرهم.

^۲ رواه البخاري (۶۸۰۹).

^۳ رواه ابن جریر في تفسيره (۹۵/۲۹)، و أبو الشيخ في العظمة (۷۳)، و البيهقي في الشعب (۷۱۷)، من طرق يقوي بعضها بعضا، لاسيما التي

بعد هذا الأثر.

^۴ رواه ابن جریر في تفسيره (۹۴/۲۹) و هو صحيح بما قبله.

﴿ الحجر: ٩٢١!واته: هه مو شتيك گه نجينه كهى له لای خوايه به كيى بدات ئه يدات به كيى نه دات نايدات به پيى حيكمهت و ويستی خوئى.

وه له به ره ئه وهى له هه مو شه پيک پاريزرون به هوئى توانا و هيرو ده سه لاتی ئه و، خواى گه وره

ده فه رمويت: ﴿ اَلَيْسَ اللّٰهُ يَكْفِيْ عَبْدَهٗ وَيُخَوِّفُوْنَكَ بِالَّذِيْنَ مِنْ دُونِهٖ ﴾ الزمر: ٣٦

واته: ئايا له به خشنده يى و چا كه و چا و ديرو ئه و خوايه نيه بو به نده كهى، كه واى ليكر دوه به جو ريك كه هه ستاوه به په رستنى و جييه جي كر دنى فه رمانه كانى، وه دور كه و تنه وه له و شتانه ي كه قه ده غه ي كر دوه، به تايهت ته و او ترينى به نده كان له په رستنى خوا دا، كه موحه مه ده (ﷺ) وه خواى گه وره يارمه تي ده دات له كاروبارى دين و دونيادا وه ده ياريزيت له هه مو ئه وانه ي كه ده يانه وي ت نازارى پيگه يه نن، ئنجا ده رباره ي بيوا وه ره كان ده فه رموي: ئه وان به بت و په رسترا وه كانيان ده ت ترسي ن به وه ي كه زيان ت پيگه يه نن، كه ئه مهش به هوئى گو مراه ي و سه رليش يو اويانه وه يه.

ئه گه ر خه لكى گه وره ي خوايان بزانيايه ئه و ترس و بيم له نا و ده كانياندا ئوقره ي ده گرت، هه تا سه ريپچى كار يكت تي دا نه ده بينين، چونكه ترسى خوا ده بو به ريگر له نيوان ئه وان و ئه نجامدانى ئه و شتانه ي ده بيته هوئى تو ره بونى، هه ره كه سه عي دى كو پى جو به ير ده فه رموي ت: (له راستيدا ترسان بري تيه له وهى كه له خوا بترسيت هه تا ئه و ترسانهت به ره به ست بيت له نيوان تو و تا وانه كانندا، ئه وه ترسانه، وه زيكر بري تيه له گو يراه ئى كر دنى خوا، هه ره كه سيك گو يراه ئى خوا بكات ئه و زيكرى ئه وى كر دوه، وه هه ره كه سيك گو يراه ئى ئه و نه كات ئه و يادى ئه وى نه كر دوه، با ته سبيحات و قورئانيش زور بخوي ني ته وه).^١

وه له م وته يه يدا و اتا يه كى وردى تي دا يه كه پيويست تي بينى بكر ي ت، ئه ويش ئه وه يه كه به نده سه ريپچى خوا ناكات مه گه ر كاتي ك كه هه ست كر دن به چا و ديرو خواى گه وره له دل يدا نه مي ني، وه بي ئا گا بي له وهى كه خوا له گه لي دا يه تي ده يبي ستى و ده يبي ني، وه زال بيت به سه ري دا چه زو ئاره زوى نه فسى بو

^١ رواه أبو نعيم في الحلية (٤/٢٧٦)، باسناد صحيح، و محمد بن حسن البخلي وثقه أحمد بن سيار كما في الثقات لابن حبان (٨١٩).

تاوان، وه دلی رابکیشی به ره و تاوان چون راکیشانی، وه به لام هه رکاتی بیری که وته وه که خوا ناگای لییه تی و ده بینی دهست هه لده گری، خوی گه وره ده فهرموی: ﴿الرَّيَمُ بَانَ اللَّهُ يَرَى﴾ العلق: ۱۴ واته: ئایا نازانی که خوا ده بینی. وه نه و ته یه ی که ده لی ره حمه تی خوی لیبت: (هه ر که سیک گوپرایه لی خوا بکات نه وه به دلنیا یه وه یادی خوی کرده) مه بهستی به یاد: بنچینه ی زیکرو بنه وانه که یه تی، که بریتیه له زیکری دل، که گه وره ترین هاندره بو گوپرایه لی کردنی خوا، هه روه ک میمون بن مهران ره حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (زیکر دو جوره: زیکری زوبان که چاکه، وه له وه ش باشتر نه وه یه که بهنده له کاتی تاوان کردندا خوی بیربکه ویتنه وه دهستی لی هه لبرگی).^۱

هه مو کاره که له گوپرایه لی کردندا وازهینان له تاوان ده گه ریتنه وه بو ناسینی خوا وهست کردن به چاودیریکردنی و ترسان لی، هه مو نه مهش له به گه وره زانینی خوی تاک و ته نه یه . به لکو جاری واهیه مروفه ههست به گه وره ی خوا ده کات به جوریک که عیباده ته کانی له به رچاوی ده که ون هه رچهنده زوریش بیته وه به هیچی نازانیت له به رامبه ر گه وره ی خوادا، نه مهش پالی پیوه ده نیت بو نه وه ی که تیبکووشی له عیباده ته کانیداو به چاکی نه نجامی بدات، به بی که م کردن و زیاد کردن به لکو به و جوره ی که شه رعیه .

وردبه روه له حالی نه وانه ی که چیژ له شه وه کانیا ن ده بینن به گوپرایه لی کردنی خوی گه وره و زیندو کردنه وه ی به شه و نویژ، که چون کۆتای به عیباده ته که یان ده هیئنن به داوای لیخوش بون کردن له که مته رخنه میان به ترسه وه، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ الْإِنْسَانِ مَا يَهْتَمُّونَ وَإِلَّا سَخَّرِ لَهُمْ﴾ الذاریات: ۱۷ - ۱۸ واته: ئا نه و چاکه کارانه له شه ودا زور که م ده نوستن وه زوربه ی شه و کانیا ن زیندو ده کرده وه به شه و نویژو قورئان خویندن و زیکرو پارانه وه، وه پیش هه له هاتی فه جر که پی

^۱ رواه ابن أبي الدنيا في الورع (۴۹)، و أبو نعیم فی الحلیة (۸۷\۴) باسناد صحیح.

دهوتری پارشیبو خهریکی داوای لیخوشبونن له خوای گهوره، دهبینی تا پارشیبو خهریکی شهونویژن پاشان له کوتاییه کهیدا داوای لیخوش بون دهکن، له تاوان و کهم تهرخه میه کانیان.

وه له عوتبهی کورپی عه بده وه دهلی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) فه رموی: (ئه گهر پیایوئک له سهر دهم و چاوی پابکیشری له و پۆژه وهی که له دایک بوه هتا ئه و پۆژهی که تهواو به سالدا دهچیت و دهمریت له پیناو ره زامه ندی خوادا ئه و له پۆژی دوا ییدا له بهرچاویدا به هیچی نازانیت).

وه له م پیوایه ته وه ئه وه ده خوازیت که نابیت بهنده دور بکه ویتته وه له گوپرایه لی کردنی خوای گهوره، یاخود کهم تهرخه می بکات له سوپاس گوزاری کردنی، وهوا ههست بکات دهرباره ی خوا که خو شحاله پیی کاتی که ده بینی خوای گهوره نیعمه ته کانی پشتوه به سه ریدا، وهوا حساب بکات که لیی پازیه به و

تۆزه عیباده ته ی که له نه فسی ده یکیشیتته وه، خوای گهوره ده فه رمویت: ﴿أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا

يَأْمَنُوا مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمَ الْخَاسِرُونَ﴾ الأعراف: ۹۹ واته: ئایا بی باکن له سزای خوا، ههر که سیک بی باک بیت له سزای خوا ئه وه باوه ری نیه به پاداشتی کرده وه کان، وه باوه ریشی نیه به نیردراوانی خوا.

وه ئه م ئایه ته پیرۆزه هه ره شه یه کی زۆر گه وه ی تیدایه، به وه ی که نابیت بهنده ئه مین بیت به و تۆزه ئیمانیه که هه یه تی، به لکو ئه بیت به رده وام بترسیت له وه ی که توشی فیتنه یه ک بیت ئه و ئیمانیه که هه یه تی له دهستی بدات، وه هه میشه داوا بکات له خوا که جیگیری بکات له سهر ئیمان و به ئیمانیه وه بمریت، وه تیبکۆشیت له وه ی که هه مو هو کاریک بگریته بهر بو رزگار بون له خراپه له کاتی رودانی ههر فیتنه یه ک، چونکه بهنده هه رچهنده بگاته پله ی بهرز له ئیمان ئه واه سه لامهت نیه له وه ی که توشی

^۱ رواه أحمد (۱۸۵/۴)، و البخاري في التاريخ الكبير (۱۵۱)، و الفسوي في المعرفة و التاريخ (۳۴۰/۱)، و الطبراني في الكبير (۱۲۳/۱۷)، و أبو نعیم في الحلیة (۱۵۱/۲)، و (۲۱۹/۵)، و البيهقي في الشعب (۷۵۱)، باسناد جيد. بپوانه: السلسلة الصحيحة للألباني (۴۴۶). و رواه ابن المبارك في الزهد (۳۴)، و أحمد (۱۸۵/۴)، و البخاري في التاريخ الكبير (۱۴۱)، و الطبراني (۲۴۹/۱۹) موقوفا على الصحابي محمد بن أبي عميرة باسناد صححه الألباني في المصدر السابق (۱۱ القسم الثاني ص: ۸۰۸) و قال: (وهو في حكم المرفوع).

^۲ بپوانه: المنهاج في شعب الايمان للحليمي (۵۰/۱).

فیتنه نه بیټ. هه رله بهر نه مه شه نو النون په حمه تی خوی لی بیټ ده فهرمویت: (چاک بزاندن نه وهی که شهرمی بزواندن له بهرام بهر خوا زانیاریان بو ده ربارهی چاکه ی خوا له گه لیان، وه زانیاریان به وهی که نه و شتانه ی که خوا پیویستی کرده له سهریان له سوپاس گوزاری کردنی فهراموشیان کرده، وه سوپاس کردنی کوتای نیه، هه روه ک چون گه وره ی کوتای نیه) ^۱.

له بهر نه وه سهرپیچی خوا ناکات مه گه ر نه وهی که سیک که ریژی خوی له لانه بیټ به و جوړه ی که پیویسته، هه روه ک خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ﴾ الزمر: ۶۷ واته: نه و هاو هل دانه رانه ریژی خویان نه گرت به و جوړه ی که شایسته ی نه وه، وه به گه وره یان نه زانی به و جوړه ی لایه ق به گه وره ی نه وه، به لکو کاریکیان کرد که پیچه وانه ی نه وه یه به وهی شتانیکیان کرده هاو هل ی که ناته واوون له هه مو و ه صف و کرداریکیاندا، نه سو دیان به ده سته نه زیان نه هیچ ده به خشن نه هیچ ده سیننه وه، ته ماشا ده که ی نه و دروستکراوه ناته واووانه یان شوبه اند به خوی دروست کارو ته واو له هه مو رویه که وه.

وه نه زانین ده رباره ی گه وره ی خوا بریتیه له سهری نه زانین، وه نه وه ش هوکاری چاو نه ترسی به نده یه بو به زاندن و پیشیل کردنی نه و شتانه ی که خوا حهرامی کرده، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمَ حُرْمَتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ ﴾ الحج: ۳۰ واته: نه و حو کمانه ی که بو مان باس کردون وه نه وه ش که تییدایه تی له به گه وره راگرتنی نه و شتانه ی که خوا حهرامی کرده، به وهی که ریژی بگرن و به چاوی حورمه ته وه سهری بکن، هه رکه سیک ریژی بگریټ و پیشیلی نه کات خوی گه وره پاداشتی ده داته وه وه ده بیته مایه ی خیر و چاکه بو ی له دونیاو دواړو ژدا.

وه ده فهرمویت: ﴿ إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ﴾ النساء: ۱۷

^۱ رواه البيهقي في الشعب (۷۳۴۹).

تهوبه‌ی بنده‌کان بۆ خوا دو جوره: یارمه‌تی دانی بۆ تهوبه‌کردن، وه قه‌بول‌کردنی، دوا‌ی تهوبه‌ی که بنده تهوبه ده‌کات. له‌م ئایه‌ته‌دا هاوه‌ل‌مان ده‌داتی به‌وه‌ی که تهوبه‌یه‌ی که خوا پێویستی کردوه له‌سه‌ر خۆی قه‌بولی بکات تهویش وه‌ک به‌خشنده‌ی و گه‌وره‌یه‌ک که له‌به‌رامبه‌ر بنده‌کانی ده‌ینوێتی بۆ تهوانه‌یه که تاوان ده‌که‌ن به‌ نه‌زانی، نه‌زانی به‌ سه‌رئه‌نجامی تهو تاوانه‌و سزاو تو‌ره‌ی خواو نه‌زانی به‌ چاودێری خواو ته‌ماشاکردنی خوا بۆی، که‌واته‌ هه‌مو سه‌رپێچی کارێک نه‌زانه به‌م پێیه‌ بی‌ت، باب‌شانی‌ت تهو کاره‌ حه‌رامه، به‌ل‌کو زانیاری به‌ حه‌رامی تهو کاره‌ مه‌رجی به‌ تاوان دانانی تهو کاره‌یه‌و سزادانی‌ته‌ی له‌سه‌ری.

له‌ ئه‌بی‌ عالیه‌وه که ده‌گێڕی‌ته‌وه له‌ هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) که ده‌یان وت: (هه‌مو تاوانێک به‌نده ئه‌نجامی ده‌دات ته‌وه به‌ هۆی نه‌زانی‌نه‌وه‌یه).^۱

به‌هه‌مان شیوه به‌ سه‌حیحی هاتوه له‌ قه‌تاده‌وه‌وه باسی ته‌وه ده‌کات که هاوه‌لانی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌سه‌ر ته‌وه یه‌ک ده‌نگن.^۲

وه ئه‌مه‌ش له‌ شاره‌زای هاوه‌لانه‌وه‌یه -خوا لی‌یان پازی بی‌ت- ده‌رباره‌ی قورئان، وه زانیاریان ده‌رباره‌ی نه‌فسی مروّف، وه ته‌و کاریگه‌ریه زۆره‌ی که ته‌وحید هه‌یه‌تی له‌ پاک‌دنه‌وه‌ی، هه‌تا (الس‌دی)

ده‌رباره‌ی ته‌وه‌رموده‌ی خوا: ﴿إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ﴾ النساء: ۱۷
ده‌فه‌رموێت: (هه‌تا سه‌رپێچی خوا بکات نه‌زانه).^۳

ئیه‌ن ته‌یمیه ره‌حه‌تی خوی لی‌بی‌ت ده‌فه‌رموێت: (وه مه‌به‌ست ته‌وه‌یه که هه‌مو یاخی یه‌ک له‌ خوا نه‌زانه، وه هه‌مو ته‌وانه‌ی لی‌ی ده‌ترسن ته‌وه زاناو گوێپایه‌ن بۆ خواوه ته‌وه که‌سه نه‌زانی‌که‌ی به‌ هۆی نا‌ته‌واویه‌وه‌یه له‌ ترسانه‌که‌یدا، چونکه ته‌وه‌ر ترسه‌که‌ی له‌ خوا ته‌واو بوایه سه‌رپێچی نه‌ده‌کرد، وه

^۱ رواه ابن جریر فی تفسیره (۸۹۸-۸) شاکر) باسناد صحیح، و سعید هو: ابن أبي عروبة، ثقة اختلط باخره، الا ان الراوي عنه هو يزيد بن زريع، سمع منه قبل اختلاطه كما قال الامام احمد بن حنبل. برواه: المعرفة و التاريخ للفسوي (۱۴۰۲).

^۲ رواه عبدالرزاق فی تفسیره (۱۵۱۱)، و ابن جریر فی تفسیره (۸۹۸) باسناد صحیح.

^۳ رواه ابن جریر فی تفسیره (۸۹۸-۹۰) باسناد جید.

له وشهوهيه ئه و تهيهيه ئيين مهسعود رهزاي خواي لبييت: (بهسه بؤ ترسان له خوا كه به زانباري دابنري، وه بهسه بؤ له خؤباييون له ئاستي خوادا كه به نهزاني دابنري).^١

له بهرئه وه يبركردنه وه له وشتهيه كه لبي دهترسي وا دهكات كه پابكهيه لبي، وه پامان له وشتهيه كه خؤشت ئه وي وا دهكات به دوايدا بگهري، نه گهر له وه پانهكات و، به دواي ئه مه دا نه چي، به لگهيه له سه رئه وهيه كه ئه و كهسه به باشي بيري له شتهكان نه كردوه ته وه).^٢

وه چهنده بهنده زياتر خواي خؤي بناسي ئه و زياتر لبي دهترسي، خواي گه وره دهفه رموي: ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ فاطر: ٢٨ واته: له ناو بهندهكاني خوادا به ته نه نايايان به ته واوي لبي دهترسن. وه زانتريني زانايان پيغه مبهري خوايه (وسلله) كه زور دهترسا له وهيه سه رپيچي خوا بكات،

^١ رواه ابن المبارك في الزهد (٤٦)، و بن ابي شيبه (٢٩١/١٣). و احمد في الزهد (ص: ١٥٨)، و ابو داود في الزهد (١٧٨)، و الطبراني في الكبير (٢١١/٩-٢١٢)، و ابن بطة في ابطال الحيل (٩- العمير)، و البيهقي في الشعب (٧٢٢)، و في المدخل (٤٨٧)، كلهم من طريق المسعودي، وهو وان كان قد اختلط، فان ذلك لا يضر روايته هذا، لانها عن القاسم، وكان قد اتقنها، فقد سئل يحيى بن معين عن المسعودي، فقال: (كان ثقة... وكان صحيح الرواية فيما حدث به عن القاسم ومعن). رواه الخطيب في تاريخ بغداد (٢٢١/١٠).

لكن بقي الانقطاع بين القاسم، و عبدالله بن مسعود، الا ان الجملة الاولى - التي هي موضع الشاهد - قدوردت من رواية اخرى بلفظ: (العلم الخشية). و هي في معناها تماما، رواه أحمد في الزهد (١٨٥)، و أبو نعيم في الحلية (١٣١/١)، و البيهقي في المدخل (٤٨٦) من طريق عون بن عبدالله بن عتبة بن مسعود، عن ابن مسعود، وهو اسناد صحيح، لولا الانقطاع بين عون و ابن مسعود، قال الترمذي في سننه (٥٦١/٣): (عون بن عبدالله لم يدرك ابن مسعود)، و انظر كلام الشافعي فيه في السنن الكبرى للبيهقي (٣٢٢/٥)، و الدارقطني في سؤلات البرقاني (٢٨٥)، و العلائي في جامع التحصيل (ص: ٢٤٩).

وهذه الرواية تقوي رواية القاسم السابقة، لاسيما وان لها شواهد كثيرة في الكتاب و السنن و آثار السلف، لا يتسع المقام لسردها. تنبيه: جاء في اسناد أبي نعيم من رواية عون بن عبدالله أنه قال: (قال لي عبدالله). كذا في الحلية (١٣١/١)، ولولا انني لم اجد من صرح بسماع عون بن عبدالله من ابن مسعود لقلت بذلك، فلعله يكون تصحيحا أو نحوه.

و على كل حال، فلا أشك في صحة نسبة هذه المقولة لابن مسعود (رضي الله عنه) لما سبق ذكره، وان كان الخطب هنا هينا، و العلم عند الله.

ئەویش كۆيە! لەبەرئەوێ خۆی گەرە فەرمانی پێكردووە بەوێ كە بلی: ﴿ قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ

عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴾ (الأنعام: ۱۵)

واتە: پێیان بلی كە من دەترسم لەوێ كە ئەگەر سەرپێچی پەروەردگارم بكەم سزام بدات بە سزای رۆژێکی گەرە.

لەبەرئەوێ تاوان لەلای یەكخوایەریستانی شارەزا بە خوا – ئەگەر چی بچوكیش بێت – وەك شاخێك دەببینن، لەبەر زانیاریان بە گەرە خۆی بە دەسەلات و تەنها، وە جیلی هاوێلان چونكە زانترین جیل بون بە مافەكانی خوا لە هەمو كەس زیاتر دەترسان، عەبدوللای كەوپی مەسعود دەفەرمویت: (ئێوە كاری ئەوتۆ دەكەن كە لە بەرچاوتاندا لە تالە مو بچوك ترە، كەچی ئێمە لە سەر دەمی پێغەمبەردا (ﷺ) ئەو كارانەمان بە تاواتی گەرە دەزانن).^۱ بوخاری دەلی: واتە بە هیلاكبەرەكان.

و ئەمەش نالێن وەك هەندێك كە دەلێن: چاكە ی چاكەكاران خراپە ی نزیكەكانە لە خواوە، بەلكو بریتیه لەو تاوانە ی با لە بنچینهدا بچوك بێت ئەوا لەلای ئەو كەسە ی كە دەيكات گەرە یە كاتی كە بەبیر خۆی دەهێنێتەو گەرە ی و بە دەسەلاتی ئەو خۆیە ی كە سەرپێچی كردووە، هەربۆیە واز دەهێنێت لە شەرماندا.

ئەوزاعی رەحمەتی خۆی لێبێت دەفەرمویت گویم لە بیلالی كۆپی سەعد بو دەیفەرمو: (مەروانە بچوكی تاوان، بەلام بڕوانە ئەو خۆیە ی كە سەرپێچیت كردووە).^۲

جوان ورد بەرەووە لەو ئەسەرە ی كە دێت جوان تێدەگەیت لە نەهینی ترسی ئەو جیلە لە خۆی گەرە، وە پەيوەندی ئەو بە ئیخلاصەووە بۆ خوا، یەحیای كۆپی موعازی پازنی دەفەرمویت: (چۆن

^۱ رواه البخاري (٦٤٩٢).

^۲ رواه ابن المبارك في الزهد (٧١)، و عبدالله بن أحمد في زوائد الزهد (ص: ٣٨٤)، و العقيلي في الضعفاء (٢٣٢/٣)، و أبو الفضل الزهري في حديثه (٤٠٢)، و أبو نعيم في الحلية (٢٢٣/٥)، و ابن عساکر في تاريخ دمشق (٥٠٢-٥٠١/١٠)، و الذهبي في السير (٩١/٥)، وهو صحيح، وإن كان فيه عنعنة الوليد بن مسلم المدلس، فقد صرح بالتحديث في إحدى طريقي ابن عساکر الذهبي، ثم هو قد توبع كما تعرفه من مصادر التخریج.

کرده وه کانم پزگارم ده کهن، له کاتی کدا من له نیوان چاکه و خراپه دام؟ خراپه کانم هیچ چاکه ی تیدا نیه، وه چاکه کانم تیکه له به خراپه، وه توش خواجه قه بولت نیه هیچ کاریک ئی خلاص نه بییت تیدا، له دوی ئه مهش هیچ نه ماوه ته نها به خشنده ییت نه بییت^۱.

وه ئه م به که م زانی نی نه فسه دل پاک ده کاته وه له خۆبای بون به هوی کرده وه وه، له به ره وه ی له خۆبای بون ئی خلاص ناهیللی له روی تیبینی کردنی نه فس و دانه پالی هه مو شته کان بۆ لای خوا، له گه له وه ی هه مو چاکه یه که توشی مروّف ده بییت له لایه ن خوا وه یه، خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَمَا يَكُم مِّن نَّعَمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ﴾ النحل: ۵۳ واته: هه مو ئه و نعه مه تانه ی که پیتانه وه یه له لای خوا وه یه.

هه ره له به ره وه یه ئی بلیس کاتی نه ی توانی لوتی به نده شوپ بکات له تاواندا وه بینی لیپراوه له گوپراپه لی کردنی خوی خوی، ده سه واژه ی مه دح و به باش دانان ده خاته ناو دلیه وه، هه تا له خۆبای بون و پیاو به ده ست هینانی ناوبانگی تیدا ده ورژینی، وه به رده وام ئه وانه ده دات به گویدا، وه چاوی تیپریوه هه تا کۆتا پاشماوه ی ژیا نی.

عه بدولای کوپی ئه حمه دی کوپی حه نبه ل ده فه رمویت: (سه ره مه رگی باوکم هات، منیش له لای دانیشتم، وه پارچه په رۆیه کم به ده سه وه بو — وه ئه و له گیان ده رکیشاندا بو — بۆ ئه وه ی هه ردو شه ویلگه ی پی گورجو گۆل بکه مه وه، وه له هۆش خوی ده چو هه تاوامان ده زانی که مردوه پاشان ده هاته وه هۆش خوی، وه ده یوت: **نا هیشتا! نا هیشتا!** وای ده وت جاریک و دوجار.

له جاری سه یه مه دا پی م وت: ئه ی با به گیان! ئه وه چیه ئه و شته ی که ده یلیت له م کاته دا؟ پی وت: **کوپی خۆشه ویستم نازانی؟** وتم نه خیر!

وتی: ئی بلیس — دوربییت له ره حمه تی خوا! — پیلاره که ی هه لگرتم و گازی له په نه کانی ده گرت له داخی من و، ده یوت: **ئای ئه حمه د! له ده ستم ده رچوی.**^۱ وه منیش ده موت: **نا هیشتا! هه تا ئه مر م.**^۲

^۱ رواه البيهقي في الشعب (۸۲۴)، و نحوه برقم (۸۲۳).

وه ههركه سيك يادي ئه مهى هه بييت وه ئه وهش كه پيغه مبه راني له سهر بوه - سه لات و سه لاميان له سه رييت - له باس كردن و يادخستنه وهى ته وحيديو وه وه سه يهت كردن پيى هه تا له كاتي سه ره مه رگيشياندا - وهك پيشتر باس مان كرد - ده زاني نهيني په يوه ندى ئه م وشه يه - ئه گه ر له دلدا جيگير بييت - له به رده وام بون و جيگير بون له سهر ئيسلام له كاتي به جيغه يشتني ئه م دونيا يه دا، وه ئه وهش وه رگير او وه له ناواناني به وتهى جيگير له و ئايه تهى سوره تي ئيبراهيم كه ئه و فه رموده يه ي خوايه: ﴿يَثْبُتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ (ابراهيم: ٢٧) واته: خواى گه و ره ئه وان هى كه ئيمانان هينا وه جيگير و دامه زرا و ده كات به وتهى جيگير له ژيانى دونيا وه له رۆژى دوايشدا، به وهى له دنيا دا هيدا يه تيان ده دات بو ئيمان و ئيسلام و له سه ره مه رگيشدا له سه ر ئه و ئيمانه ده مر ن و وه له يه كه م ويستگه ي دوا رۆژدا كه ناو گوږه خواى گه و ره زمان پاراويان ده كات له كاتي وه لامدانه وهى ئه و دو مه لائيكه يه ي كه پرسيا رى ليده كهن، وه له نا ره حه تيه كاني ناو گوږ ده پياريزيت، وه له رۆژى دوايشدا له گه ل ئه هلى ئيمان حه شرى ده كات و له سه ختى ئه و رۆژه ده پياريزيت.

هه ر له به ره ئه مه شه ئين قه يم ره حمه تي خواى ليبييت ده فه رموييت: (ته وحيديو يه كه م شته كه به هويه وه مروڤ پيى ده چيته ناو ئيسلامه وه، وه كو تا شتي شه كه له سه رى دونيا ي پيى به جيغه هيلي مه روهك پيغه مبه ر (ﷺ) ده فه رموييت: (ههركه سيك كو تا وشه ي: لا اله الا الله بييت، ده چيته به هه شته وه)^٢. وه ته وحيديو يه كه م پيويستيه و وه كو تا پيويستيه، كه واته ته وحيديو يه كه م بابه ته و كو تا بابه ته)^١.

^١ واته: ئيبليس واى نيشان ده دات: كه تو رزگار تو بو له ده ستم، بو ئه وهى له خوڤى باى بييت به نه فسى خوڤى، ئه مه ش - سويند به خوا - فيتنه يه كى زور گه و ره يه، وه كاتيكي سه خت و ترسناكه، وه پاريزا و يش ئه و كه سه يه كه خوا بيپاريزيت.

^٢ رواه ابن علم في جزئه كما في السير (٣٤١/١)، و أبو نعيم في الحلية (١٨٣/٩)، و البيهقي في الشعب (٨٢٦)، و ابن الجوزي في مناقب أحمد (ص: ٥٤٦-٥٤٧) بإسناد جيد، قال الذهبي في السير (٥٤٤/١٥)، عند ترجمة ابن علم - راوي هذه القصة - : حكاية عن عبدالله بن أحمد في قول أبيه لا تعد منكراً. و برواه هه روه ها السير (٣٤١/١١)، فإنه يحتاج الى تحرير، و إن كان معنى القصة لاشئ فيه من الناحية الفقهية، برواه الشعب للبيهقي (٨٢٧) وما بعدها.

^٣ رواه أحمد (٢٣٣/٥)، و ابوداود (٣١١٦)، و الحاكم (١٣٥١) من حديث معاذ رضي الله عنه و صححه، و وافقه الذهبي.

وه له بهر نه مهش نه ریتی خوا دهرباره ی بهنده کانی وا پښتوه که هه رکه سیځ له سهر ته وحیدی پاک و پوخت ژیا بیټ، وه پیسی نه کرد بیټ به گومانه کانی نه هلی (التأویل) (نه وانه ی که لیکدانه وه ی نابه جی دهرباره ی ناو صیفات ه کانی خوا بریار دده ن)، و نه هلی (التعطیل) (نه وانه ی که ده لین خوا هیچ ناو صیفات یکی نه)، و نه هلی (التمثیل) (نه وانه ی که خوا ده شو بهین به دروست کراوه کانی)، نه وای خوی گوره له سهر نه و ته وحیده ده میرینی، به تاییه ت نه وانه یان که بانگه وای بو ده کن و پاریزگاری لیده کن.

حافظ عبد الغافر الفارسی په حمه تی خوی لیبیټ ده فهرمویت: (گویم له باوکی صالح بو ده یوت: چومه لای ابي بكر اللباد له کاتی سهرمه رگیدا، گویم لئی بو ده یوت - له کاتیکدا گیانی ده دا: ﴿الْمَلِكُ

الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ﴾ الحشر: ۲۳

وه ناوه کانی تری هه مو ژمار هه تا کوټای).^۲

وه نه وه ی که هه رگیز بیرم ناچیت ه وه ناموژگاری ماموستامان موحه مه د نه مان نه لجامیه په حمه تی خوی لیبیټ که بو یان باس کردین نه وانه ی که ناماده بون له لای له ماموستا کانمان و که سانی تریش که له کاتی سهرمه رگیدا ده یوت: (عه قیده! عه قیده! ناموژگاریم بوټان نه وه یه).

مردنیکی چنه د خوښه! له راستیدا نه م ماموستایه بو ته وحید ژیا، وه زوره ی قسه کانی دهرباره ی ته وحیدو به رگری کردن بو لئی، وه خواش به وه کوټای به ژیانی هینا، به جوړیک که کردی به ناموژگاری بو دوی خوی، هه روه ک ئیبراهیمی خلیل و نه وه کانی - صهلات و سه لامیان له سهر بیټ -

کردیان، خوی گوره ده فهرمویت: ﴿وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يٰبَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي

قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ ءَابَاؤُكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهُهَا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ البقرة: ۱۳۲ -

۱۳۳

^۱ مدارج السالکین (۴۴۳).

^۲ (المنتخب من السياق لتأريخ نيسابور) لإبراهيم الصريفي (ص: ۳۶)، وهذا سند صحيح.

خوددەر خستن (الریاء)

ههروهك چۆن تهو حید به رامبه ره كهی هاوهل دانانه، بیگومان ئیخلاصیش به رامبه ره كهی ریایه، وه ههروهك چۆن پوناکی ئیخلاص به لگهی له خۆباییبون به نهفسه وه دهكوژینیته وه له ناو دلی مرؤفدا نهگه ره له و دله دا بیته، چونكه به دلنیا بییه وه ئیخلاص هه رگیز له گه له ریادا هه لئاكات، خوی گه وه دهفه رمویت: ﴿وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَاءَ قَرِينًا﴾ النساء: ۳۸ واته: نه وانهی كه مال ده به خشن بو نه وهی كه خه لکی بیان بین و مه دح و سه نایان بکهن، نهك مال به خشینان به هوی ئیخلاص و ئیمانیا نه وه بیته به خوی گه وه به ته مای پاداشتی نه و بن، وه نه مهش له ههنگا وه کانی شهیتانه كه بانگه وازی حربه كهی بو ده کات بو نه وهی له نه هلی ناگر بن وه به هوی نه و کاره وه دیان بون به هاوهل و دوستی شهیتان، وه هه ره كه سیك شهیتان دوستی بیته نه وه خراپترین كه سی کردوه به دوستی خوی كه به ره وه فهوتان ده بیات.

وه ریا له دیارترین صیفاتی دوپوه کانه، له بهر نه وهی نه وان شتیک نیشان ده دن كه له ناخیاندا وانیه، خوی گه وه دهفه رمویت: ﴿يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ النساء: ۱۴۲ واته: نه و دوروانه کاتیک كه دین بو نوێژ به و په ری ته مه لی و بی تاقه تیه وه دین وه کاتیک دین كه خه لکی بیان بینیت وهك نوێژی عه سرو نیوه رۆ كه دنیا پونا که وه خه لکی دهیان بینن به لام بو نوێژی عیشا و به یانی ناچن چونكه دنیا تاریکه و كهس نایان بینیت، وه له کاتی نه نجام دانی نوێژه كه شدا زۆربه كه می یادی خوی تیاده کهن.

هه ربویه مه رجی قه بول بونی ته و به یان نه وه بو كه به ئیخلاصه وه دینداری بکهن، خوی گه وه دهفه رمویت: ﴿إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ يَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ ط

النساء: ۱۴۵ - ۱۴۶

خوی گه وه له م نایه ته دا باسی سه ره نه نجامی دوپوه کان ده کات، كه له بنی بنه وهی دۆزه خن وه له ناو خراپترین سزادان وه له ژیر بیباوه ره کانه وهن، له بهر نه وهی هاوشانیان له بیباوه ری و دژایه تی کردنی

نیردراوانی خوا، وه زیاد له وهش له وان فیلاوی ترو وه توانایان زۆرتره دژایه تی ئیمانداران بکهن به شیوهیهك كه ههستی پینه ده کرا، وه به هوی روکهشیا نه وه که خویان به موسولمان نیشان ده داوهك موسولمان مامه له یان له گه له ده کراو حوکه مه کانی ئیسلامیان به سه ردا جیه جی ده کرا، هه رله بهر نه مهش شایسته ی نه وه بون که سزایان له بیوه ران سهخت ترییت، پاشان ده فهرمویت وه ته نها شت رزگاریان بکات له سزای خوا نه وه یه که ته وبه بکهن له تاوانه کانیان، وه ناخ و روکهشیا چاک بکهن، وه ته نها پشت به خوا بههستن له به ده ست هیئانی خوشی و لابردنی ناخوشیه کان، وه به ئیخلاصه وه دینداری بکهن، وه له کرده وه کانیاندا ته نها مه به ستیان ره زامه ندی خوا بییت، هه رکه سیك ئاهم شتانه له خویدا جیه جی بکات نه وا له دونیاو له ژیا نی به رزه خ و له رۆژی دوایشدا له گه له باوه رداراندا یه.

هه ربویه هه مو کرده وه یه که مه به ست تییدا ره زامه ندی خوا نه بییت قه بول نا کریت، وه نه و کاره ی ماله به سه ر خاوه نه که یه وه له رۆژی دوایدا، له نه بو هور په یه وه ره زای خوی لی بییت ده فهرمویت: پیغه مبه ر خوا (ﷺ) ده فهرمویت: (خوی گه وره فهرمویه تی: - من ده ولمه ندو بی نیازم له به ندایه تی سه رجه م دروست کراوه کانم، وه هه رکه سیك کرده وه یه که نه نجام بدات و هاوه له بریار بدات تییدا واته له نه نجام دانی نه و کاره یدا ته نها مه به ستی من نه بییت به لکو مه به ستی که سیکی تریش بییت، نه وا منیش لی قه بول نا که م و خۆیشی و کاره که شی واز لی ده هیتم.

وه له رپوا یه تی که تر دا: (وه من به ریم له خۆی و کاره که ی، وه نه و کاره ی بۆ نه و که سه یه که کردویه تی به هاوه له له گه له من).^۱

وه له باره ی پی ناسه ی ئیخلاصه وه وتراوه: (ئیخلاص واته هاو تابونی کرده وه کانی به نده له پوکارو ناخدا، وه رپا به وه ده بییت که روکه شی چاکتر بییت له ناخی، وه پاستگویی له ئیخلاصدا به وه ده بییت که ناخی ناوه دان ترییت له روکه شی).^۲

^۱ رواه ابن ماجه (۴۲۰۲) وهو صحيح.

^۲ بروانه نه م پی ناسه یه وه وهش که له دوا ی هاتوه له مدارج السالکین (۹۱/۲).

بیلالی کورپی سہ عد پر حمہ تی خوی لیبت دہ فہرمویت: (دوستی خوا مہ بہ لہ ناشکرایدا، وہ دوژمنی بیت لہ نہینیدا)۔^۱

وہ ئەم پیناسہیہی کوتای راستگوی دہرہینراوہ لہ و فہرمودہیہی خواوہ: ﴿وَإِنْ تَخَفُوا وَتَوْتُوا هَا أَفْقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾ البقرة: ۲۷۱ واتہ: ئەو خیرانہی کہ دەبکەن بە نہینی بیکەن و بیدەن بە ھەزارەکان ئەوہ زۆر باشە بۆ ئیوہ، چونکہ دورہ بیت لہ ریاو خودەرخستن و زیاتر ئیخلاصی پیوہ دیارہ، وہ بۆ ئەو کەسەش کہ ھەزارە بەوجۆرہ باشترە چونکہ لایەنی دەرونی ئەو کەسە پارێزراو دەبیت لہوہی کہ ھەست بکات بە ناتەواوی.

وہ سیفہ تیکیشہ لہ سیفہ تەکانی ئەو حەوت کەسەی کہ خوی گورہ دەیانخاتە ژیرسیبەری خۆیوہ لہ رۆژیکدا کہ هیچ سیبەرک نیہ تەنھا ئەو سیبەرہ نہبیت کہ خوا بریاری دەدات، ھەرۆک پیغەمبەری خوا ﷺ دہ فہرمویت: (وہ پیاویک خیریک دەکات و دەیشاریتەوہ، ھەتا دەستی چەپی نازانیت دەستی راستی چی بەخشیوہ...)۔^۲

وہ خەلکی چالاکن لہ شاردنەوہی خراپەکانیان زۆر زیاتر لہ شاردنەوہی چاکەکانیان، لہ بەرئەوہی ئەیانەویت بەوہ پلەو پایەیان دەست بکەویت لہ لای خەلکی، بەلکو زۆربەیان دەبینی چالاکن لہ بەرچاودا، وہ تەمبەلن لہ تەنھایدا، ھەربۆیەوتراوہ (ئیخلاص واتە نەگەرئیت بە دواي شایەتیکدا لەسەر کارەکانت تەنھا خوا نہبیت، وہ بەتەمای پاداشت نہبیت لہ غەیری ئەو).

وہ ئەگەر مرۆف تیبکۆشایە لہ شاردنەوہی چاکەکانی لہ خەلکی ھەرۆک چۆن تیدەکوۆشی لہ شاردنەوہی خراپەکانی لییان ئەوہ دەگەیشتە پلەوپایەیی راستگویمان، ھەرۆک باوکی حازم سەلەمەیی

^۱ رواه أحمد في الزهد (ص: ۳۸۵)، و الفريابي في صفة المنافق (۹۱)، و أبوفضل الزهري في حديثه (۴۰۱)، و أبونعيم في الطية (۲۲۸/۵)، و البيهقي في الشعب (۶۵۴۸)، وابن عساکر في تاريخ دمشق (۴۸۸/۱۰-۴۸۹)، و الذهبي في السير (۵۱۸/۱۱).

وهو صحيح وإن كان فيه عنعنة الوليد بن مسلم المدلس، فقد صرح بالتحديث في بعض هذه الطرق، ثم هو قد تابعه بقية بن الوليد، كما في إحدى طريقي أبي نعيم.

^۲ رواه البخاري (۶۶۰)، و مسلم (۱۰۳۱).

كۆپى دىنار رەحمەتى خۇاى لىيىت دەفەرموئىت: (چاگەكانت بشارەو، ھەرەك چۆن خراپەكانت دەشارىتەو).^۱

و، و تراو: ئىخلاص: (برىتتە لە بە تەنھا دانانى خۇا لە مەبەستت لە گوئراپەلى كىردنىدا).

و، و تراو: (پالائوتە كىردنى كىردەو لە چاودىرى كىردنى دروستكراو، كان).

ھەربۆيە بە سەھل و تراو: چ شتېك زۆر قورسە لە سەر نەفس؟ فەرموى: (ئىخلاص، لە بەرئەو، ھىچ بە شىكى تىدا نىە بۇ نەفس).

أبو بكر المروزي ده لیت: گویم لە پیاویكەو، بو بە باوكى عەبدوللاى وت^۲ — وە باسى ئىخلاص و راستگوى بۆكرد — باوكى عەبدوللاش وتى: (ئابەو، ئەو قەومە بەرز بونەو).^۳

ھەربۆيە پىشە و ايانى ئەم ئوممەتە رقىان لە ناوبانگ بو، وە حەزىان لە باس نەكردن بو، بە ھۆى چاودىرى كىردنىانەو، بۇ ئىخلاص و ترسىان لە دلەكانيان لە فیتنەى ستايش و مەدح كىردن، خەلكى ئەوتۆ ھەيە كە كۆلەوار بو، بە دەست ئەو، كە خەلكى شوین پىی ھەلدەگرن، وە ماچ كىردنى دەستى، وە دانانى لە لای سەرەو، لە ناو كۆرپو كۆمەلدا، وە داواكردن لىی بۇ ئەو، دۇعا بكات بە ئومىدى بەرەكەتى، وە ھاوشىو، ئەو، وە ھەر كەسىك بەشى لە ئىخلاصدا كەم بىت ئەو شتانەى پىخۆشەو لەوانەشە داواى بكات.^۴

^۱ رواه الفسوي في المعرفة و التاريخ (٦٧٩١)، و أبونعيم في الحلية (٢٤٠٣)، و البيهقي في الشعب (٦٤٩٦)، وابن عساکر في تاريخ دمشق (٦٨٢٢) وهو صحيح.

و في رواية للبيهقي في الشعب (٦٥٠٠) بلفظ: (أخف حسنك كما تخفي سيئتك، ولا تكونن معجبا بملك، فلا تدري أشقي أنت أم سعيد).

^۲ وفي طريق: (پرسيارى لىكرد: ئەو قەومە بە چى گەشتنە ئەو ئاستەى ھەتا مەدح كىردن).

^۳ رواه ابن الجوزي في مناقب الإمام أحمد (ص: ٢٦٧)، و (ص: ٢٧٤) من ثلاث طرق، يصح بعضها بعضا.

^۴ برواه: الفوائد لابن القيم (ص: ٢٢٣).

هممادی کوپی زهید رهمته تی خوی لیبت ده فەرمویت: (له گەل ئەیوبدا دەپۆشتم، له پێگهی واوه دهیبردم، من سه‌رسام ده‌بوم پێی چۆن ئەو پێگایانه ده‌زانی؟ رای ده‌کرد له ده‌ست خه‌لکی تا نه‌یبینن و بلین: ئەوه ئەیوبه).^۱

هه‌روه‌ها ده‌لێت: (ئەیوب له پێگهی ئەوتۆوه ده‌یبردم که دورتریو! منیش ده‌موت: ئەم پێگه‌یه نزیکتره! ئەویش ده‌یوت: من خۆم به‌دور ده‌گرم له‌م کۆرانه، وه ئەگەر سلۆی بکردایه ئەواوه‌لامیان ده‌دایه‌وه به‌جۆرێک زۆر زیاتر له‌وه‌لامدانه‌وه‌ی خه‌لکی تر، وه ده‌یوت: خواجه‌گیان خۆت چاک ده‌زانی من ئەوه‌م ناوێت! خواجه‌گیان خۆت باش ده‌زانی که‌من ئەوه‌م ناوێت!)^۲

وه ئەبو زورعه‌ یه‌حیای کوپی ئەبی عمر ده‌فەرمویت: (خه‌ حاکی کوپی قه‌یس چوه ده‌ره‌وه‌ی شار بۆ نوێژه بارانه، وه باران نه‌باری، وه هه‌یچ هه‌ورێکیان نه‌بینی، خه‌ حاکی وتی کوا یه‌زیدی کوپی ئەسوه‌د؟ - وه له‌ پێوايه‌تێکدا - که‌س وه‌لامی نه‌دایه‌وه! پاشان وتی: کوا یه‌زیدی کوپی ئەسوه‌دی ئەل جورشی؟ سویندم خواردوه‌ لێی ئەگەر گوێی له‌ قسه‌کانمه‌ ئیلا ده‌بیت هه‌ستیت. ئەویش وتی: ئەوه‌ منم! فەرموی: هه‌سته‌ تکامان بۆ بکه‌ له‌لای خوا با بارانمان بۆ ببارینیت، ئەویش هه‌ستا و سه‌ری شۆپکرده‌وه‌ له‌ نیوان هه‌ردو شانیه‌وه‌وه‌ ده‌سته‌کانی ده‌رخست و به‌رزی کرده‌وه، وه فەرموی: خواجه‌گیان ئانه‌و به‌ندانته‌ منیان کردوه‌ به‌ تکا‌کار له‌لای تو. سی‌ جا نه‌پارایه‌وه‌ هه‌تا بارانیکیان بۆ باری خه‌ریک بو بخنکین به‌ هۆیه‌وه، پاشان فەرموی: خواجه‌گیان ئەم کاره‌ منی ده‌رخست و ناوبانگم ده‌رکه‌وت پزگارم بکه‌ لێی، وه دوا‌ی ئەوه‌ نه‌ژیا هه‌فته‌یه‌که‌ نه‌بیت هه‌تا مرد).^۳

^۱ رواه ابن سعد (۲۴۹/۷)، و الفسوي في المعرفة والتاريخ (۲۳۲/۲)، و هو صحيح.

^۲ رواه ابن سعد (۲۴۸/۷)، و الفسوي (۲۳۹/۲ - بشطره الأخير)، وهو صحيح.

^۳ رواه الفسوي في المعرفة والتاريخ (۳۸۱/۲)، ومن طريقه ابن عساکر في تاريخ دمشق (۱۱۲/۶۵) و رواه اللالكائي في الكرامات (۱۵۰)، و

البیهقي في الشعب (۶۵۷۷)، ومن طريقه ابن عساکر أيضا (۱۱۳/۶۵).

و رواه أبو زرعة الدمشقي في تاريخه (۱۷۰۴ - مختصرا)، و من طريقه ابن عساکر أيضا (۱۱۲/۶۵)، و من طريقه غيره (۱۱۳/۶۵ - مختصرا

أيضا) وفي إسناده أيوب بن سويد وقد توبع.

وه كۆكەرەووترين پیناسه بۇ ئیخلاص كه بینیبیتم، كه كۆكەرەووی هه مو ئەوانه یه كه پیشتر باسما ن کرد ئەو پیناسه یه یه كه ئەبو عوسمان سه عیدی کورپی ئیسماعیل رەحمه تی خوا ی لیبیت دةفه رمویت: (پاستگزی له ئیخلاصدا له بیرکردنی بینینی دروستکراوه کانه به هوی بەرده وام ته ماشا کردنی دروستکار، وه ئیخلاص واته بته ویت به دل و کرده وه پیشته رەزامه ندی خوا له ترسی تورپه بونی، ههروه كه هوی كه وای نیشان بده ی به راستی کرده وه کانت كه ئەو دةتبینی، هه تا پیا پرواته دەر له ناو دلندا.

پاشان له یادت بیت منه تی خوا به سه رته وه كه یارمه تی داویت بۇ ئەو کارانه، هه تا له خۆپازی بون بچیته دەر له ناو دلندا، وه نه رم و نیانی به کاربه ینی له کاره کانتا، هه تا په له کردن بچیته دەر له ناو دلندا، وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) دةفه رمویت: (نه رمو نیانی له هه ر شتی کدا دابنری ئەوا دةپرازی نیته وه، وه له هه ر شتی که دەر به یتریت ئەوا ناشیرینی دةکات).^۱

ئەبو عوسمان ده لی: وه په له کردن بریتیه له شوین که وتنی هه واو ئاره زو، وه نه رمونیانی بریتیه له شوین که وتنی سوخته، وه کاتیک که ته واو بویت له کرده وه که ت وه دل ت داچله کی له ترسی خوا له وه ی که کرده وه که ت بداته وه به نیوچه واننداو قه بولی نه کات لی ت، خوا ی گه وره دةفه رمویت:

وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَاءًا آتًا وَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿المؤمنون: ۶۰﴾

واته: ئەوانه ی که هه لده ستن به جیهه جیکردنی ئەو شتانه ی که فه رمانیان پیکراوه به پیی توانایان له نوێژو رۆژو زه کات و چه ج و خیر و شتی تر، له گه ل ئەوه شدا ئەترسن له کاتی نیشاندا نه وه ی کرده وه کانیا ن و وه ستانیا ن له حضور ی خوا دا، که کرده وه کانیا ن رزگاریان نه کات له سزای خوا، چونکه خوا ی خویان دهناسن، که شایه نی هه مو جوړه عیاده تیکه به ته واوترین شیوه.

وه هه رکه سیك ئەم چوار خه سلته ی کۆکرده وه ئەوه که سیکی موخلیصه له کرده وه کانیدا – إنشاء الله –^۲

^۱ رواه مسلم (۲۵۹۴).

^۲ رواه البيهقي في الشعب (۶۴۷۵).

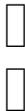
جوان ورد بهر وه لیره دا بزانه چۆن نهرمونيانی گيرپاوه به شوين كه وتنی سوننهت، چونكه نه فس
 حهزی به شتانیكه، وه كه حهزی پيكر دواوی دهكات به پهله، چونكه بهشی لهو شته دا ههیه، وه ئه م
 ئاره زوه تهنها له سهرخوی سنوره كهی ده شكینی، وه به له سهرخوی مروژ ده توانی چاودیری
 كرده وه كانی بكات به چاوی سوننهت بۆ ئه وهی شیاوی حهق بیته، نهك به چاوی ههواو ئاره زو،
 هه ربویه ئیبراهیمی خهواص ده فهرمویت: (په له كردن پیده گریته له پیکانی حهق) ¹.

به هه رحال له راستیدا بابه تی: (ئیخلاص له دینداریدا بۆ خوا) بابه تیکی دورو دریزه، وه زۆری ده ویت
 بۆ به ده ست هیئانی، به لكو له گه وره ترین بابه ته كانی ئاینه پاكه كه مانه به تیكرای، وه به لام ئامانجی
 من لیره دا هه ولدانه بۆ توژیک شاره زای بون و سه رلیده رچون لیی وه له و بنه مایانه ی كه بۆ هیه كه سیک
 نیه كه كه مته رخه می تیدا بكات، وه ئیخلاص - له گه ل ئه مه دا - زۆر له وه گه وره تره كه كتابیك بتوانی
 هه موی باس بكات، یان وتاریك هه موی له خۆبگریته.

بنچینه ی دووهم

ریگا ته نها یهك

ریگایه

¹ رواه البيهقي في الشعب (٦٤٧٧) بسند صحيح.

بنچینهی دووهم: ریگا، یهك ریگایه

چاك بزانه - په حمه تی خوات لیبیت - نهو ریگایه ی که دهسته بهری خوښیه کانی ئیسلامت بۆ دهکات یهك ریگایه و نابیت به چند دانه یهك، له بهرته وهی خوی گوره سرکه وتنی ته نها بۆ یهك حزب

بریارداوه وه فهرمویه تی: ﴿أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ المجادلة: ۲۲

واته: نهوانه ی که دۆستایه تی و دوژمنایه تی ته نها له بهر رهزامه ندی خوا ده کهن، ئا نهوانه نهوانه که خوی گوره ئیمانی له ناو دلله کانیاندا جیگیر کردوه و بهردهوام یارمه تیان ده دات و وه رازی بوه لیبان و بههشتیکی بۆ ئاماده کردون که خوښیه کانی نه براوه یه، وه هه رته وهانesh حزبی خوان، چاك بزانه که ته نها حزبی خوا سهر فرازو سهر که وتون، وه باقی حزبه کانی تر حزبی شهیتان و سهر شوړن.

وه سهرخستنی ته نها بۆ ئه م حزبه بریارداوه وه فهرمویه تی: ﴿وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ﴾ المائدة: ۵۶ واته: هه رکه سیك دۆستای خوا و پیغه مبه ره که ی (ﷺ) و باوه رداران

بکات، نهوه نهو که سه له گه ل حزبی خوادایه، وه خوی گوره سهریده خات به سهر هه مو نارچه ته یه کانداه دهسته بهری هه مو خوښیه کانی بۆ دهکات، چونکه به راستی ته نها حزبی خوا سهر که وتوه و سهر ده خرین.

وه چند بگه رییت به ناو قورئان و سوننه تی پیغه مبه ری خوادا (ﷺ) نهوا هه رگیز نابیینی پارچه پارچه کردنی ئوممه ت بۆ چند کۆمه ل و به حزبا یه تی کردنی له چند گروپی کدا ئیلا سهرزه نشت

کراوه، خوی گوره ده فهرمویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَقُوا دِينَهُمْ

وَكَانُوا شِعْبًا كُلًّا حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾ الروم: ۳۱ - ۳۲ واته: وه کو هاوه ل دانه ره کان مه بن، چونکه هاوه ل دانان دژی ته وحیده، وه پارچه پارچه بونه له کاتی کدا ته وحیدواته یه کگرتن و خرپونه وه له ده ور یهك ریبازو بهرنامه که ئاینی ئیسلامه، وه کو نهو هاوه ل دانه رانه مه بن که دینه که یان هه رچه نده

به تالّه که چی کردویانه به چند بهش و گروپ و حزیبك، هه یانه دار ده پهرستی یان رپوژ یا خود مانگ، یان دارو بهرد یا خود مه لایکهو پیغه مبهران و جنوکه یان پیاو چاکان و گورپو مهزارگه کانیان، ئەم دینانه هه مو به تال و گومرپان، وه تهنها حزب و رپنگای راست ئیسلامه، که چی ده بیینی هه ریه که یان دلّی بهو حزبه و بهرنامه یه خو شه که خو ی له سه ریه تی و ئەوانه ی تر به ناحق ده زانی، خوای گه وره له م نایه ته دا هه ر شه له ئیمانداران ده کات که دینه که یان پارچه پارچه نه کهن و نه بن به چند حزب و گروپیک.

چو ن په روه ردگارمان رازی ده بییت له ئوممه ته که ی به پارچه پارچه بون دوا ی ئەوه ی پاراستویه تی به قورئانه که ی، وه به پائه تی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده کات له و کاره ئەگه روای لیّهات وه هه ر شه ی

لیده کات له سه ری وه ده فه رمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيعًا أَلَسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ

إِلَى اللَّهِ ثُمَّ يَنْتَهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ﴾ الأنعام: ۱۵۹ واته: ئەوانه ی که ئاینه که یان پارچه پارچه کردوه و بون به چند کۆمه ل و لایه نیک، تو له هه یچ شتی کدا له گه ل ئەوانه نیت، وه چاره نوس و سه رئه نجامی ئەوانه ده گه رپته وه بو لای خوا، وه لپرسینه وه یان له گه ل ده کات و سه رئه نجامی کاری خرابی خو یان نیشان ده دات، وه سزای خو یان و ه رده گرن له سه ر ئەو کاره یان.

له مو عاویه ی کورپی ئەبو سوفیانه وه ده فه رمویت: چاک بزنان که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) رپوژیک هه ستا له ناوماندا وه فه رموی: (ئاگادار بن ئەوانه ی پیش ئیوه له ئەهلی کیتاب (واته جوله که و گا ور) پارچه پارچه بون بو حه فتاو دو تاقم، وه ئەم ئوممه ته ش پارچه پارچه ده بییت بو حه فتاو سی تاقم، حه فتاو دو یان ده چنه ناو ئاکری دۆزه خه وه، وه تهنها یه ک دانه یان ده چپته به هه شته وه، ئەویش کۆمه لی موسولمانانه).^۱

^۱ رواه أحمد (۱۰۲/۴)، و أبوداود (۴۵۹۷)، و الدارمی (۲۴۱/۲)، و الطبرانی (۸۸۴/۱۹، ۳۷۶-۸۸۵)، و الحاکم (۱۲۸/۱)، و غیرهم. و هو صحیح.

و رواه أحمد (۳۳۲/۲)، و أبوداود (۴۵۹۶)، و الترمذی (۲۶۴۲)، و ابن ماجه (۳۹۹۰)، و أبو یعلی (۶۱۱۷، ۵۹۷۸، ۵۹۱۰)، و ابن حبان (۶۲۴۷/۱۴)، و (۶۷۳۱/۱۵)، و الحاکم (۱۲۸/۱)، و غیرهم من حدیث أبي هريرة، وله روايات أخرى كثيرة عن أنس، و عبدالله بن عمرو بن العاص، و غیرهما.

نهمیری صهنعانی ره حمه تی خوی لیبت ده فرمویت: (باس کردنی نهو ژماره یه له فرموده که دا بؤ نهو نیه که بلیت نهوانه ی که تیاده چن زۆن، وه به لام بؤ پونکردنه وه ی نهو یه که ریچکه کانی گومرای فراوانه و چنده ها لقی لیده بیته وه، وه ریگای حه ق یه ک ریگایه، هاوشیوه ی نهو یه که پیشه وایانی ته فسیر باسیان کردوه ده ریاره ی نهو فرموده ی خوا: ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ﴾ الأنعام: ۱۵۳ واته: شوین ریچکه کان مه که ون، با له ریگه راسته که لاتان نه دات. که ریگای به کز هیناوه وه قه ده غه ی کردوه له شوین که وتنی بؤ پونکردنه وه ی نهو یه که ریچکه کانی گومرای زۆرو فراوانن و چنده ها لقی لیده بیته وه، وه ریگای هیدایه ت و حه قی به تاک هیناوه به هوی نهو یه ته نهاییه و نابیته چنده دانه یه ک).

وه له ئیبن مه سعوده وه ره زای خوی لیبت ده فرمویت: (پیغه مبهری خوا ﷺ) خه تیکی بؤ کیشاین، پاشان فرموی: نه مه ریگای خویه. پاشان چنده خه تیکی تری کیشا له لای راستی، وه له لای چه پیه وه، پاشان فرموی: نه مانه توله ریگان، وه له سه ره توله رییه ک شه ی تانیکی لییه بانگه واز بؤ نهو توله رییه ده کات). پاشان نه م نایه ته ی خوینده وه: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ﴾ الأنعام: ۱۵۳ وه ده قی نه م فرموده یه به لگه یه له سه ره نهو یه که ریگایه ک ریگایه.

وصحه الترمذی و الحاکم و الذهبی و الجوزجانی فی الأباطیل (۳۰۲/۱)، و البغوی فی شرح السنة (۲۱۳/۱)، و الشاطبی فی الاعتصام (۶۹۸/۲ - الهاللی) و ابن تیمیة کما فی المجموع (۳۴۵/۳)، و ابن حبان فی صحیحه (۴۸/۸)، و ابن کثیر فی تفسیره (۳۹۰/۱)، و ابن حجر فی تخریج الکشاف (ص ۶۳)، و العراقی فی المغنی عن حمل الاسفار (۳۲۴۰)، و البوصیری فی مصباح الزجاجة (۱۸۰/۴)، و الألبانی فی السلسلة الصحیحة (۲۰۳)، و غیرهم کثیر جدا.

وإنما ذكرت هذا لإفحام بعض أهل البدع، الذين يحاولون عبثًا تضعيف هذا الحديث العظيم الذي قال فيه الحاكم رحمه الله: (هذا حديث كبير - أو - كثر ضبطه بعضهم - في الاصول).

^۱ حديث افتراق الامة إلى نيف وسبعون فرقة (ص: ۶۷-۶۸).

^۲ رواه أحمد (۴۳۵/۱) وغيره وهو صحيح.

ئىبن قهيم دةفەرموئیت: (وہ ئەمە لەبەرئەوہی پښکای گەيەنەر بۆلای خوا يەك دانەيە، وە ئەويش ئەوہيە كە نۆردراوی بە ھۆيەوہ ناردوہوہ كیتابی بە ھۆيەوہ ناردوہتە خوار، وە كەس پيی ناگات تەنھا لەم پښكايەوہ نەبيت، وە ئەگەر خەلكی لە ھەمو پښكايانی ترەوہ ھاتن وە لە ھەمو دەرگاكان بدەن، ئەوا پښكايان لێيان گيراوہ، وە دەرگاكان لەسەريان داخراوہ، تەنھا لەيەك پښكايە نەبيت، وە ئەو پښكايە گەيشتوہ بە خوا، وە دەتگەيەنيت بۆ لای خوا).^۱

لێرەدا دەلێم: وە بەلام زۆری پښكەكاني دەبيتە ھۆی دروست بونی گومان دەربارەي پښكە پاستەكەو شەرمەزار بوون و دابران لێی، وە تەنھا ئەوانە لایان دا لێی لە تاقم و كۆمەلەكان كە دلخۆش بوون بە فرەي، وە ترسان لە تەنھای، وە پەلەيان كرد لە گەيشتن و وە ترسان لە چوئە ژيەر باری درەنگ گەيشتن.

ئىبن قهيم دةفەرموئیت: (ھەركەسيك ئەو پښكە پاستە بە دورو دريژ بزانيت ئەوا پښكەني لاوز دەبيت).^۲

پیناسەي ئەو پښكايە

لەو وتە يەكەمەي ئىبن قەيمەوہ ئەو پښكايەمان بۆ ئاشكرا دەبيت، وە تێدەگەين كە مەبەست لە پښكايە ئێرەدا بریتيە لە پایەي دوہم لە پایەكاني تەوھيد لە دواي شايەتي دانی أن لا اله الا الله، واتە: شايەتي دانی ئەوہي كە موھومەد پيغەمبەري خوايە (ﷺ)، وە بەھەمان شيوە پایەي دوہمە لە پایەكاني قەبول بونی كردهوہ، چونكە كردهوہوہرناگيری - ھەرەك زانراوہ - بەدو مەرج نەبيت:

۱- ئیخلاص لە دینداریدا بۆ خوای گەرە.

۲- بە تەنھا شوین كەوتن بۆ پيغەمبەري خوا (ﷺ).

^۱ التفسير القيم (ص: ۱۴-۱۵).

^۲ الفوائد (ص: ۹۰) ط. دار الكتب العلمية.

وه من ئیستا له باسی ئه‌وه‌دا نیم که به‌لگه بهیمنه‌وه بو ئه‌م یاسا به‌ناوبانگه، له‌به‌رئ‌وه‌ی مه‌به‌ست له‌م تووژینه‌وه‌یه بریتیه له پونکردنه‌وه‌ی ریگای پیغه‌مبه‌رایه‌تی که ناتگه‌یه‌نیت به‌ خوا ته‌نها ئه‌و نه‌بیت، چونکه (نه‌زانین ده‌ریاره‌ی ئه‌و ریگه‌یه‌و نه‌هامه‌تیه‌کانی و مه‌به‌ستی ئه‌بیته‌ هۆی نار‌ه‌حه‌تیه‌کی زۆرو، له‌گه‌ل سویدیکی که‌م).^۱

وه پونکردنه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی که ئه‌م ریگه‌یه‌یه‌که‌ دانه‌یه، وه دروست نیه‌ قسه‌کردن به‌ده‌م پیغه‌مبه‌ری خواوه (ﷺ) به‌ بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی که ریگا به‌ره‌و لای خوا به‌ ژماره‌ی نه‌فه‌سه‌کانی مرؤقیه‌تیه، یان جگه‌ له‌وانه‌ له‌و به‌نگه‌شانه‌ی که پرپوچی زانراوه‌ له‌ پوانگه‌ی ئه‌و ئاینه‌ی که خوا نار‌دویه‌تی بو ئه‌وه‌ی

ئه‌هله‌که‌ی یه‌کیب‌گرت، نه‌که‌ پارچه‌پارچه‌یان بکات، وه‌ خ‌وای‌گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ

اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا﴾

آل عمران: ۱۰۳ واته: ده‌ست بگرن به‌و حه‌بله‌ی خواوه‌ هه‌ره‌موتان وه‌ ده‌ستی لیبه‌رمه‌ده‌ن و پارچه‌پارچه‌ مه‌بن، چونکه‌وازه‌یان له‌و حه‌بله‌ی خواوه‌ دور‌که‌وته‌وه‌ لیبی ده‌بیته‌ هۆی دوه‌به‌ره‌کی و جیاواز بون و بیده‌سه‌لاتی و لاوازی، وه‌ بیهینه‌وه‌ یادی خوتان ئه‌و هه‌مو خۆشی و نيعمه‌تانه‌ی که‌ خ‌وای‌گه‌وره‌ رشتویه‌تی به‌سه‌رتاندا، له‌وانه‌ پيش ئه‌وه‌ی ئه‌م قورئانه‌ دابه‌زیت و په‌یام به‌ری بو بنی‌ریت ئیوه‌ دوژمنی یه‌کتری بون به‌جۆریک که‌ گه‌وره‌ بچوکی ده‌چه‌وسانه‌وه، به‌هیز لاوازی ده‌کوشت، مال‌وسامانی یه‌کتریتان ده‌خوارد به‌ داگیرکردن و بردن و تالانی و به‌ غه‌ش کردن وه‌ هه‌میشه‌ شه‌روشۆر له‌ناوتاندا بو به‌لام خ‌وای‌گه‌وره‌ به‌ فه‌زل و په‌حه‌تی خۆی ئه‌م قورئانه‌ی نارده‌ خواره‌وه‌وه‌ هه‌موتانی کرد به‌ برا. که‌واته‌ گه‌رانه‌وه‌ بو دوه‌به‌ره‌کی و جیاوازی گه‌رانه‌وه‌یه‌ بو سه‌رده‌می پيش هاتنی ئیسلام، وه‌ نه‌خۆشیه‌ نه‌که‌ چاره‌سه‌ر.

وه‌ ته‌فسیری ئه‌م حه‌بله‌ هاتوه‌ که‌ ده‌ستبه‌ری کۆکردنه‌وه‌ی موسولمانانه‌ به: (کتابی خوا).

^۱ الفوائد لابن القيم (ص ۲۲۳).

ئىبن مسعود رەزاي خواي لَيَّبَيْت دةفەرموئيت: (ئەم رېگەيە ئامادەبوي تىدايە، شەيتانەكان ئامادەن تىيدا، بانگ دەكەن: ئەي بەندەكاني خواورەن! ئەمە رېگەيە، بۆ ئەوہي خەلكي لادەن لە رېگەكەي خوا! ئۆوہش پشت بېسەن بە حەبلي خوا، لە راستيدا حەبلي خوا كتابەكەي خوايە).^۱

وہ لەم ئەسەرەوہ دوو سوو دەيە:

يەكەميان: كە رېگا يەكە، وە بەلام شەيتانەكان چوار دەوري دەدەن بە مەبەستي ئەوہي خەلكي لە چوار دەور دور بخەنەوہ، وە هيچ رېگەيەك نادۆزيتەوہ بۆ بلاوہ پيكرديان كە چاك بيت لەو بانگەشەيە نەبيت كە دەلييت چەندەها رېگا هەيە! وە هەر كەسيك وا نيشاني خەلكي بدات كە حەق داخراو نيه تەنھا لە دو تووي يەك رېگەدا، ئەوہ بە دلنوييەوہ ئەو كەسە شەيتانە، وە خواي گەورە دەفەرموئيت:

﴿فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ﴾ يونس: ۳۲ واتە: لەدواي حەق و راستي هيچ شتيك نيه تەنھا گومراي نەبيت.

دووہم: ليكدانەوہي (حەبلي خوا) – كە پيويستە موسولمانان دەستي پيۆە بگرن بۆ ئەوہي يەكبگرن – بە قورئانەكەي خوا، وە ئەمەش دژوار نيه لەگەل وتەكەي ئىبن مەسعود رەزاي خواي لَيَّبَيْت كە دەلي: (رېگاي راست: ئەوہيە كە پيغەمبەري خوا ﷺ) ئيمەي لەسەر بە جيھيشت^۲.

لەبەرئەوہي پيغەمبەري خوا ﷺ قورئان و سوننەتي بۆ بە جيھيشتن، هەر وەك فەرمويەتي: (بۆم بە جيھيشتون لە دواي خۆم كە ئەگەر دەستي پيۆە بگرن ئەوا هەرگيز گومرا نابن: ئەويش: كتابەكەي خواوہ سوننەتەكەم).^۳

^۱ رواه أبو عبيد في فضائل القرآن (ص ۷۵)، و الدارمي (۴۳۳/۲)، و ابن نصر في السنة (۲۲)، و ابن الضريس في فضائل القرآن (۷۴)، و ابن جرير في تفسيره (۷۵۶۶-شاکر)، و الطبراني (۹۰۳۱/۹)، و الاجري في الشريعة (۱۶-الوطن)، و ابن بطة في الإبانة (۱۳۵)، وهو صحيح.

^۲ رواه الطبراني (۱۰۴۵۴/۱۰)، و البيهقي في الشعب (۱۴۸۷/۴)، و نحوه ابن جرير في تفسيره (۸۸/۸-۸۹)، و ابن وضاح في البدع (۷۶-بدر)، وهو صحيح.

^۳ رواه مالك (۸۸۹/۲)، و ابن نصر في السنة (۶۸)، و الحاكم (۹۳/۱) و حسنه الألباني في تعليقه على المشكاة (۱۶۸). □

وه هروه‌ها له بهرئه وهی سوننهت وه کو کتابه که ی خواوایه له وه‌دا که ئه ویش ههروه‌حیه، پاشان سوننهت لیکده ره وهی قورئانه، به لکو باشترین که س که وته کانی خوی لیکد ابیتته وه له ناو دروستکراوه کانیدا پیغه مبه‌ری خویه (ﷺ)، ههروه ک خوی گه‌وره ده‌فه رموی: ﴿وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِنُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾ النحل: ٤٤ واته: ئیمه ئه‌م قورئانه‌مان بۆ تو ناردوه‌ته خواره‌وه بۆئه وهی که بۆ خه‌لکی رۆن بکه‌یته وه ئه‌و حوکم و یاساو فه‌رمانانه‌ی که خوی گه‌وره باسی کردوه تییدا هه‌تا خه‌لکی له‌سه‌ر چا‌ور ووشنی بژین و هیچ به‌هانه‌یه کیان نه‌می‌نیت بۆ رۆژی دوی وه نه‌لین خوا هیچ به‌رنامه‌یه که‌ی بۆ ئیمه دانه‌به‌زاندوه یان بلین ئیمه له‌و شتانه‌ تینا‌گه‌ین که خوا باسی کردوه.

وه عایشه خوا لئی پارزیبیت ده‌فه رمویت: (خوپه‌وشتی هه‌موی قورئان بو).^١ هه‌ربۆیه پیغه مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رمانی به ئوممه‌ته که‌ی کردوه که ئه‌گه‌ر توشی ناکۆکی و دوه‌ره‌کی بون ده‌ست بگرن به سوننه‌ته که‌یه وه، وه فه‌رمویه‌تی: (...وه هه‌رکه‌سیک له ئیوه بژی له‌دوی من ئه‌وا جیا‌وازی و دوه‌ره‌کیه‌کی زۆر ده‌بینی، ناگادارتان ده‌که‌م به‌وه‌ی که ده‌ست بگرن به سونه‌ته که‌مه‌وه‌و پابه‌ند بن پیوه‌ی وه به‌سوننه‌تی جینشینه هیدایه‌ت دراوه‌کانم، به باشی په‌یوه‌ست بن پیوه‌ی، وه به کاکیه‌کانتان قه‌پالی پیدابکه‌ن، وه‌وریابن له شته‌ داهینراوه‌کان (که مه‌به‌ست پی ئه‌و شتانه‌یه که له دیندا زیاد کراون)، چونکه هه‌مو زیاد کردنیک له دیندا بیدعه‌یه...)^٢.

ئیب‌ن به ططه ره‌حمه‌تی خوی لیبیت له باسی کۆرای وته‌ی پیشین له‌سه‌ر یه‌ک بیروباوه‌ر ده‌فه رمویت: (چاخ‌ی یه‌که‌م به‌رده‌وام له‌سه‌ر ئه‌وه‌بون به تیکرا، له‌سه‌ر خۆشه‌ویستی و کۆبونه‌وه‌ی ده‌له‌کان و ریکه‌وتن له‌سه‌ر یه‌ک رپیاز: قورئانه‌که‌ی خوا ئه‌یگێرانه‌وه له تاوان، وه سوننه‌تی موسته‌فا پیشه‌وايان بو، پاو بۆچونیان به‌کار نه‌ده‌هینا، وه هه‌له‌په‌یان نه‌ده‌کرد بۆلای هه‌واو ئاره‌زو، به‌رده‌وام ئه‌و خه‌لکه

^١ رواه أحمد (٩١،١٦٣/٦)، و مسلم (٧٤٦). □

^٢ رواه أبو داود (٤٦٠٧)، و الترمذی (٢٦٧٦)، و غیرهم، وهو صحیح.

له سەر ئەوه بون، وه دلەکان به پاراستنی خۆی خاوهن دەسهلات پارێزراو بو، وه نهفسهکان له گرفتارییان به چاودێری ئەو بهندکرابون^۱.

وه راستی کرد پهحمهتی خۆی لیبیت، چونکه له راستیدا ئاینهکهی خوا یهکه و جیاواز نیه، خۆی گهوره دهفهرمویت: ﴿وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ النساء: ۸۲ واته: ئەگەر ئەو قورئانه له لایه ن غهیری خواوه بوایه ئەوا جیاوازی و ناتهواوی زۆرتان تیدا دهبینی.

وه ئەو پێگهیهی که خه لکی بۆ بانگ دهکهین بریتیه له ئاشکراترین و پوناکترین و تهواوترین و دهوله مندترین پێگه، له عیربازی کوپی ساریه وه پهزای خۆی لیبیت دهفهرمویت: پێغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمویه تی: (ئێوه م به جیهیشتوه له سه روینه یه کی پوناک و سپی، شهوی وه کو پۆژوایه، له دوا ی من که س سه ری لێناشیویت تیدا مه گه ر که سیک که خۆی به میلاکا چوبیت)^۲.

وه ئەگه ر مرؤف بیهویت تهواوی بکات یان بپارزینیته وه به شتیک که پێغه مبه ر (ﷺ) نه یکردبیت ههروه ها هاوه له کانی، ئەوا ئەو کاره یان ده یان بات به ره و توله پێگاکان، به لکو به ره و شیوه کانی فهوتان، وه هه ر ئەوه شه که پێغه مبه ر (ﷺ) ناوی بردوه به: (داهیتان گومراییه).

هه ربویه نا پهزای پێشینی چاک تونده له به رامبه ر ئەوانه ی که شت زیاد ده که ن له دیندا، یان شتی تیکه ل ده که ن به بیرو پای خۆیان.

عومه ری کوپی خه تتاب خوالییی پازی بیت ده فهرمویت: (وریابن له دانیشتن له گه ل هاوه لانی پاو بۆچون، ئەوانه دوژمنی سوننه تن، سوننه تم پێراگه یان دن بۆئه وه ی ئاگاداری بکه ن و ببپارێزن، وه له بیریان کرد – وه له ریوایه تیکدا: وه له ده ستیان ده رچو – وه فه رموده کان که باش دلای بدهنی، وه پرسیا ریان لیکرا له شتانی که نایزانن، شه رمیان کرد بلین: نازانین! وه فه توایاندا به بیرو بۆچونی خۆیان، وه گومرا بوون و خه لکیکی زۆریشیان گومرا کرد، وه گومرا بون و لایان دا له پێگای راست، وه

^۱ (الإبانه) – القدر (۱/۲۳۷).

^۲ رواه أحمد (۴/۱۲۶)، وابن ماجه (۵)، و (۴۳)، و ابن أبي عاصم في السنة (۴۸-۴۹)، و الحاكم (۱/۹۶)، و صححه الألباني في ظلال الجنة في تخريج السنة (۱/۲۷). □

چاك بزائن كه پيغمه مبره كه تان (ﷺ) خواي گه و ره نه يبرده وه بؤلاي خوي هتا به وه حي بيپويستي كرد له رابوچون، وه نه گه رابوچون له پيشتر بوايه له سوننه ت هئا و ژيره وه ي خوفه كان له پيشتر بو بؤ مه سح كردن له پشته كه ي^۱.

وه له بهرئه وه ي نئين رابوچون له سهر شوين كه وتن نهك داهينان، وه بيروبوچون زوربه ي كات سه رزه نشت كراوه، چونكه زوريك له كاروباره كان ي نئين عه قلّ به ته نها دهركي پيناكات و پينمويي ناكات بوي، به تاييه ت له كاتيكا كه عه قلّه كان جياوازن له تيگه يشتنه كانياندا، وه له و شتانه ي كه كاريگه ريان تيده كات، وه بيروبوچون له وانه يه هه ندي جار سوپاس بكرت^۲.

وه نيين مه سعود ره زاي خواي ليبيت ده فهرمويت: (شوين سوننه ت بكه ون، وه شت زياد مه كه ن، سوننه تاتن به سه، په يوه ست بن به قورئان و سوننه ته وه)^۳.

وه عه بدولاي كور ي عومر ره زاي خواي ليبيت ده فهرمويت: (هه مو بيدعه يه ك گومرايه، با خه لكيش به چاكي بزائن)^۴.

وه مادام باسه كه م دهر باره ي كاريگه ري بيدعه يه له دابريني ريگا له ئه و كه سه ي به دواي ريگاي راستدا ده گه ريت، هئا و لي ره دا باسي ئه سه ريك ده كه م له نيين عه بباسه وه له و باره يه وه، كه به لگه يه له سه ر فراواني زانستي هاوه لان، له عوسماني كوري حاضره وه ده فهرمويت: (چومه لاي نيين عه بباس وه پيم

^۱ أخرجه ابن أبي زمنين في أصول السنة (٨)، و اللالكائي في شرح أصول الاعتقاد (٢٠١)، و الخطيب البغدادي في الفقيه و المتفقه (٤٧٦-٤٨٠)، و ابن عبد البر في جامع بيان العلم و فضله (٢٠١)، و (٢٠٣-٢٠٥)، و ابن حزم في الاحكام (٤٢٦-٤٣)، و البيهقي في المدخل (٢١٣)، قوام السنة في الحجة (٢٠٥١). و في بعض أسانيدنا لين، و في الاخرى انقطاع، لكن يقوي بعضها بعضا، فلعله لهذا قال ابن القيم رحمه الله: (و أسانيد هذه الاثار عن عمر في غاية الصحة). إعلام الموقعين (٤٤١).

^۲ بروانه تيروتسه لي هئا و بابته له لاي نيين قهيم له إعلام الموقعين (٦٣١).

^۳ رواه وكيع في الزهد (٣١٥)، و عبدالرزاق (٢٠٤٦٥)، و أبو خثيمة في العلم (٥٤)، و أحمد في الزهد (ص ٦٢)، و الدارمي (٦٩١)، و ابن وضاح في البدع (٦٠- بدر)، و ابن نصر في السنة (٧٨)، و (٨٥)، و الطبراني (٨٧٧٠٩، ٨٨٤٥)، و ابن بطة في الابانة الايمان (١٦٨-١٦٩)، و (١٧٤-١٧٥)، و (١٩٢)، و اللالكائي في شرح أصول الاعتقاد (١٠٤)، و (١٠٨)، و البيهقي في المدخل (٣٨٧-٣٨٨)، و الخطيب في الفقيه و المتفقه (٤٣١)، و صححه الالباني في تعليقه على كتاب العلم لأبي خثيمة.

^۴ رواه ابن نصر في السنة (٨٢)، و اللالكائي في شرح أصول الاعتقاد (١٢٦)، و البيهقي في المدخل (١٩١)، وهو صحيح.

وت: ئامۆزگاریم بکه. ئەویش وتی: بەئێ! پابەندبە بە تەقوای خواوە، وە بەردەوام بون لەسەر پێگەیی راست و ئەسەر، شوینکەوتەبەو شت دامەهێنە^۱.

جوان ورد بەرەو وە لەمە! ئەو دو شتی بۆ کۆکردەو وە کە بریتین لە:

- تەقوای خوا: کە لێرەدا بەمانای ئیخلاص دیت، چونکە لەگەڵ شوین کەوتندا هیناویەتی.

- وە شوین کەوتن: کە بەواتای پێگەیی راست دیت، وە ک پێشتر باسمان کرد.

پاشان ئاگاداری داو و لەو شتانەیی کە دژوارە لەگەڵ ئەو دوانە، کە ئەویش بیدعەییە، ئابە و شیواییە دەبینی تێکرای و تەکانی پێشین کۆکەرەو وە و بنەبەرە لەگەڵ کورتیە کەیدا.

و پێشینی چاک بەردەوام توند بون لەسەر ئەوانەیی کە دەگەرین بەدوای و تەیی پیاوانیک بۆئەو وە پالەپەستۆ بخەنە سەر حوکمەکانی پێغەمبەری خوا (ﷺ)، هەرچەندە بێند بێت پلە و پیاوی ئەو پیاو بەرپزانه.

و گومانی تیدا نیە کە بەکارهینانی ئەدەب لەگەڵ ئەهلی عیلمداو خوشەوئیستیان و وە پێش خستنیان بەسەر ئەوانەیی کە لەدوای ئەوان هاتون، وە تۆمەت دانە پال بۆچونی خۆت لە بەرامبەر بۆچونی ئەواندا کاریکە کە زۆر گرنگە، بەلام ئەمە شتیکیە، وە پێش خستنی دەق لە دوو وەحییە کە دوای رۆنبوونەو وە شتیکی ترە.

عوروە بە ئیبن عەبباسی فەرمو: (دایک پۆلە پۆت بۆ بکات! خەلکیت گومرا کرد! فەرمان دەکەیی بە عومرە کردن لەم دە پۆژدا (کە مەبەست پێی دە پۆژی مانگی ذي الحجة) یە، لە کاتی کدا عومرەیی تیدا نیە؟! ئەویش فەرمو: ئەیی عورەیی! دەیکەواتە پرسیار لە دایکت بکه. ئەویش وتی: خۆ ئەبۆبەکر و عومەر شتی وایان نەوتو، وە ئەوان زۆر شارەزاترن لەتۆ دەربارەیی پێغەمبەری خوا (ﷺ) وە لەتۆ زیاتر شوینی دەکەون. ئەویش فەرمو: ئا لێرەو وە بۆتان دین! ئیمەوتەیی پێغەمبەری خواتان (ﷺ)

^۱ رواه الدارمي (٥٣١)، و ابن وضاح في البدع (٦١- بدر)، و ابن نصر في السنة (٨٣)، و ابن بطة في الابانة الايمان (٢٠٠)، و (٢٠٦)، و الخليل في الفقه و التفقه (١٧٣١) من طريق تقوي إحداهما الأخرى.

بۇ دەھىنن، ئۆۈش وتەي ئەبۇبەكرو عومەر؟! - وە لە رېۋايەتتېكى تردا - : ئەو دوانە - دايك پۆلە پۆت بۇ بىكات! - لە پېشتىرن لەلات يان ئەۋەي كە لە كىتابەكەي خوادايە، وە ئەۋەش كە پېغەمبەرى خوا بە سونەت گېراۋىتەي بۇ ھاۋەلەكانى و ئوممەتەكەي (-).

وە لە رېۋايەتتېكى تردا: (وايدەبىنم تيا دەچن، ئەلئيم: پېغەمبەر ﷺ) وا دەفەرمويت، كە چى دەلئيت: ئەبۇبەكرو عومەر قەدەغەيان كىدوہ!!^۱.

شىخ عبدالرحمن كورپى حەسەن رەحمەتى خۋاى لئىتت دوابەدۋاى ئەم ئەسەرە دەفەرمويت: (وہوتەكەي ئىبن عەبباس ئەۋەي تىدایە كە بەلگەيە لەسەر ئەۋەي ھەركەسىك بەلگەي پېگەيشت وەۋەرى نەگرت بە ھۆى چاۋلىكردنى ئىمامەكەي، ئەۋە پېۋىستە بە توندى ئىدانە بىكرىت لەبەرئەۋەي موخالەفەي بەلگەي كىدوہ)^۲.

ھەرۋەھا فەرمويتەي: (لە پاستىدا ئەم كارە ناشىرىنەۋەك بەلایەك بەربلاۋە، بەتايبەت لەلایەن ئەۋەكەسانەي كە خۇيان ئەدەنە پال زانست، چەندەھا فىل و تەلەيان داناوہ بۇ پېگىرى كىرن لەۋەرگرتنى قورئان و سوننەت، وە پېگىريان كىرد لە شوین كەوتنى پېغەمبەر ﷺ) و وە بەگەرە زانىنى فەرمانەكانى و نەھىەكانى، وە لەۋ فىلانەيان ئەۋەقسەيانە:

(كەس بەلگە بە قورئان و سوننەت ناھىئىتەۋە تەنھا مۇجتەھىد نەبىت، وە ئىجتىھادىش بەھەمو شىۋەيەك نەماۋە دابراۋە)!

وە دەلئيت: (ئەۋەكەسەي كە من چاۋلىكەرى دەكەم لەتق زاناترە بە فەرمودەكانى و ئەۋەھوكمانەي كە ھەلۋەشىنەرەۋەن و ئەۋانەش كە ھەلۋەشاۋنەتەۋە)!

^۱ رواه إسحاق بن راهوية في المطالب العالوية (۱۳۰۶- الوطن)، وابن أبي شيبة (۱۰۳۴)، ومن طريقه الطبراني (۹۲/۲۴)، ورواه أحمد (۳۳۷/۱، ۳۲۳، ۲۵۲)، والطبراني أيضا (۹۲/۲۴)، وفي الاوسط (۴۲/۱)، والخطيب في الفقه والمتفقه (۳۷۹، ۳۸۰)، وابن عبدالبر في جامعه (۲۳۷۸)، و (۲۳۸۱) وصححه ابن حجر في المطالب، وحسنه الهيتمي في المجمع (۲۳۴/۳)، وابن مفلح في الاداب الشرعية (۶۶/۲).

^۲ فتح المجيد شرح كتاب التوحيد (ص ۳۳۸).

وه هاوشیوهی نهوه لهو وتانهی که نامانجه کهی وازهینانه له شوین کهوتنی نهو پیغمه مبهراهی (ﷺ) که به ههواو ئاره زوی خوی قسه ناکات، وه پشت بهستن به کهسیک که دهگونجی هه له بکات، له گهل نهوهی غهیری نهو له پیشه وایانی تر موخاله فهی دهکن، وه ریگری دهکن له وته کهی به بهلگه، وه هیچ پیشه وایه که نیه ئیلا نهوهی که پییه تی هه ندیکه له زانست نه که هه موی، وه نهوهی که پیویسته له سهر هه مو کهسیک (مکلف) که نه گهر هاتو بهلگه ی پیگه یشت له قورئان و سوننهت، وه تیگه یشت لیی که کرده وهی پیبکات، با پیچه وانه شی بکن نه وانه ی که پیچه وانه ی دهکن، هه روه که خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿ اَتَّبِعُوا مَا اُنزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ قَلِيلاً مَّا تَذَكَّرُونَ ﴾ الاعراف: ۳ واته: شوین نهو قورئانه بکهون که بوتان دابه زیوه له لایه ن پهروه ردگار تانه وه، نهو پهروه ردگاره ی که دهیه ویت پهروه ده کردنتان تهواو بکات هه ربویه نهو په یامه ی بوئاردون که نه گهر شوینی بکهون پهروه ده تان تهواو ده بییت و وه نیعمه ته کانی تهواو ده رژیییت به سه رتاند او ریتمومایتان ده کات بو چاکترین و بهر زترین خوړه وشت و کردار، وه شوین ههواو ئاره زوی خهلکانی تر مه کهون و دوستایه تیان مه کهن وه له بهر خاتری نهوان واز له حهق بهین، وه نه گهر بیرتان بکردایه ته وه وه بهرزه وهندی خوئان بزانیایه، نهوا زه ره رتان به سه ر سو ددا هه لنه ده بژارد، وه دوژمنتان به سه ر دوستا هه لنه ده بژارد.

وه ده فه رمویت: ﴿ اَوْلَمْ يَكْفِهِمْ اَنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَى عَلَيْهِمْ اِنَّ فِي ذَلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرًا لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴾ العنكبوت: ۵۱ واته: ئایا به سیان نیه نهو بییا وه رانه که چاک ده زانن و دلنیان له راستگویی تو، وه له راستی نهو قورئانه ی که بوت هیانن، له کاتی کدا که بو یان ده خویریته وه، چونکه ده زانن که نهو پیغمه مبهراه نه خوینده وهاره (ﷺ)، وه هاتنی نهو قورئانه و ناردنی به ودا گه وره ترین بهلگه یه له سه ر راستی نهو قورئانه، وه پاشان نه توانینیان له بهر امبه ر بهر بهر کهانه کردنی بهلگه یه کی تره، وه پاشان ده رکه وتنی و ئاشکرابونی و وه راگه یاندنی له لایه ن پیغمه مبهراه وه (ﷺ) له کاتی کدا که پشتیوانی کهم بو وه دوژمنانی زور بون، وه نهو شتانه هیچ له گرو تینی کهم نه کرده وه بهلکو

له بهر چاوی هه مویندا بانگه وازی بۆ ده کرده دهیوت ئەمه و تهی پهروهردگارمه، وه کهس نهیتوانی بهر په رچی بداته وه و یان و ته بهک بهیئیت که وه کو ئەو بیئت، وه دهست گرتنی به سه ر هه مو په یامه کانی پیش خوی و دانان به و شتانهی که راست بوه تیئانداو به درۆ خستنه وهی ئەو شتانهی که زیاد کرابون و دهستکاری کرابون تیئاندا، ههروه ها رینمونی ئەو قورئانه بۆ رینگه ی راست، له فه رمانه کانی و نهیه کانی، ده بیینی فه رمانی به شتیک نه کرده که عه قل بلیت: خوژگه فه رمانی پینه کردایه، وه قه دهغه ی شتیک نه کرده که عه قل بلیت: خوژگه قه دهغه ی نه کردایه، به لکو هه مو حوکه کانی پر په پری داد پهروه ری و هاوسه نگیه، وه به سه بۆ که سیک که حه قی بویت، چونکه به راستی ئەم قورئانه ره حه مت و بهزه ی و یاد خستنه وهیه بۆ ئەوانه ی که باوه ریان هیئاوه.

وه پیشتر باسی کۆدهنگی کرا له سه ر ئەوه، وه باسی ئەوه کرا که کهسی چاوی لیکه ر (مقلد) له ئەهلی عیلم نیه، وه ههروه ها ئەبو عومه ری کۆری عبدا لبرو جگه له ویش باسی کۆدهنگیان کرده له سه ر ئەوه^۱.

وه به گه وره زانیینی سوننه ت گه شتبه و ئاستیک له لای پیشینی چاکمان که ئەوان که سیک فه رموده یه کی پیغه مبه ری (ﷺ) ره ت بکردایه ته وه ده یاندا یه پیش شمشیر، ههروه ک شافیعی کاتی که شکاتی کرد له بیشری مریسی له لای قازی ئەبی ئەلبه خته ری، وه فه رموی ره حه متی خوی لیئیت: (وتووێژم کرد له گه ل مریسی ده رباره ی تیروپشک^۲، ئەویش وتی - واته مریسی: ئەی باوکی عبدا لله، ئەوه قوما ره !! منیش بر دم بۆ لای ئەبا ئەلبه خته ری وه پیم وت: گویم له مریسی بو دهیوت: تیروپشک قوما ره ! ئەویش وتی: ئەی باوکی عبدا لله، شایه تیکی تر بهینه ده یکوژم).

وه له ریوا یه تیکی تر دا: شایه تیکی تر به رزی ده که مه وه له سه ر ته خته و له خاچی ده ده م^۳.

^۱ فتح المجید شرح کتاب التوحید (ص ۲۲۹-۲۴۰).

^۲ مه بهستی ئەو فه رموده یه که عیمرانی کۆری حوصه یین ریوا یه تی کرده: (که پیاویک شه ش بهنده ی ئازاد کرد له کاتی سه ره مه رگیدا، وه هه یج سامانیکی تری نه بو جگه له وان، هه ربۆیه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) بانگی کردن وه کردنی به سی به شه وه، پاشان تیروپشکی بۆکردن، دوانیانی ئازاد کرد، وه چواریانی کرده وه به کۆیله، وه زۆر به توندی سه رزه نشتی ئەو پیاوه ی کرد). رواه مسلم (۱۶۶۸).

^۳ رواه الخلال فی السنة (۱۷۳۵)، و الخطیب فی تاریخه (۶۰۱۷)، و إسناده صحیح.

**بنچینه‌ی سیّهم
شوین کهوتنی قورئان و
سونهت
به تیگه‌یشتنی
پیشینی چاک**

**بنه‌مای سیّهم
شوین کهوتنی قورئان و سوننهت به تیگه‌یشتنی
پیشینی چاک**

بگه‌ریزه‌وه بۆ الاعتصام للشاطبي (۲۰۲۲).

ئەوھى كەوا ناكۆكى تېدا نيه لەنيوان موسولماناندا لەكۆن و تازەدا ئەوھىيە كە ئەو رېگايەى خواى گەورە پىي رازىيە بۆ ئىيمە برىتيە لە رېگاي قورئان و سوننەت، وە ھەمو شتېك بۆلاى ئەو رېگايە دەگىرنەوھو دەستپىكىشان ھەر لەو رېگايەوھىيە، ئەگەر جياوازيش بن لەرەھەكانى ھىنانەوھىيان بە بەلگەواتە قورئان و سوننەت.

وھ خواى گەورەش زەمانەتى بەردەوامى و دامەزراوھى بۆ ئەو كەسە كەردوھ كە شوين قورئانى پىرۆز دەكەوئە ھەربۆيە لەسەر زوبانى جنۆكە باوھەردارەكانەوھ فەرمويەتى: ﴿قَالُوا يَنْقُومَنَا إِنَّا سَعِينَا كِتَابًا أَنْزَلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَىٰ طَرِيقٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ الأحقاف: ۳۰ واتە: ئەى گەلەكەمان ئىيمە گويمان لە پەيام و قورئانىك بو كە لەدواى موسا سەلامى خواى لەسەرپىت ھاتۆتە خوارەوھ كە ھەموو ئەو پەيامانەى كە پيش ئەم ھاتونەتە خوارەوھ بەراستى دەزانىت و دلئىيائى لەسەر دەكاتەوھو ئەو قورئانە رېنموني ھەمو مەرفاىيەتى دەكات بۆ راستى و رېگايەكى راست و رەوان.

ھەرەك چۆن زەمانەتى ئەوانە دەكات كە شوين پىغەمبەرى خوا (ﷺ) دەكەون، كە خواى گەورە پىي دەفەرمويت: ﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ الشورى: ۵۲ واتە: بەراستى ئەو بەرنامەيەى كە بۆتۆمان ناردوھتەوھ خوارەوھ رېنموني دەكات بۆ رېگايەكى راست و دروست.

بەلام ئەوھى كەواى لە گروپە ئىسلاميەكان كەردوھ لە رېگاي راست لادەن ئەوھىيە كە كۆلەكەى سىيەمىيان لەبىر كەردوھ كە لە ھەردو وھىيەكەدا ئامازەى پىدراوھ، ئەويش برىتيە لە تىگەيشتنى پيشىنى چاك بۆ قورئان و سوننەت.

وھ بە راستى سورەتى فاتىحە نۆر بەرونى ھەرسى بنچىنەكەى لەخۆ گرتوھ:

كە دەفەرمويت: ﴿أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ﴾ الفاتحة: ۶

واتە: خوايە گيان رېنمونيمان بكەيت بۆ رېگاي راست.

كە ھەردوو بنچىنەى قورئان و سوننەت دەگرىتەوھ، ھەرەك پيشتر باسما كەرد.

وه كه دهفهرمويت: ﴿ صِرَطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ﴾ الفاتحة: ٧ وااته: ريگای نهوانه‌ی كه‌وا نيعمهت و به‌خشيته‌كاني خوت پيداون.

وه نه‌وه تيگه‌يشتني پيشين ده‌گريته‌وه بو نه‌و ريگايه، له‌گه‌ل نه‌وه‌ی كه هيچ كه‌سيك گوماني نيه له‌وه‌دا كه هه‌ركه‌سيك ده‌ست بگريته به قورئان و سوننه‌ته‌وه نه‌وه به‌پاستي هيدايت دراوه بو ريگاي پاست، ته‌نها نه‌وه نه‌بيت كه تيگه‌يشتني خه‌لكي بو قورئان و سوننه‌ت هه‌نديكي پاسته‌وه هه‌نديكيشي هه‌له‌يه، كه نه‌وه‌ش پيوستى به بنچينه‌يه‌كي سيبه‌م هه‌يه بو لابردي نه‌و خيلاف و بيروپا جياوازانه، نه‌ويش بريته له گريداني تيگه‌يشتني نه‌وانه‌ی كه‌وا پاشينه‌ن به تيگه‌يشتني نه‌وانه‌ی كه‌وا پيشينه‌ن.

ئيبن قهيم ده‌فهرمويت: (ورد به‌روه له نهينيه‌كي جوان له باس كردني هوكارو پاداوت بو نه‌و سي تاقه به كورترين و پوخت ترين ده‌ربرين، له‌به‌ر نه‌وه‌ی نيعمهت پيبه‌خشيانيان به‌ستراوه‌ته‌وه به‌و هيدايت‌ه‌وه كه بريته له زانستي به‌سودو كرده‌وه‌ی چاك).

وه ده‌فهرمويت: (وه هه‌ركه‌سيك زياتر حق بناست و شويني بكه‌ويت نه‌وا نه‌و كه‌سه نزيكتره له ريگاي پاست، وه هيچ گومانيشي تيدا نيه كه هاوه‌لاني پيغه‌مبهر (ﷺ) په‌زاي خويان له‌سه‌ر بيت نه‌وان له‌پيشترن بو نه‌م وه‌صفه‌وه‌ك له پافيزه‌كان... هه‌ريويه پيشين ليكدانه‌وه‌ی (ريگاي پاست و نه‌هله‌كيان) به نه‌بو به‌كرو عومه‌رو هاوه‌لاني پيغه‌مبهرى خوا (ﷺ) ليكداوه‌ته‌وه...).

وه نه‌مه‌ش ده‌قيكه له‌وه‌وه په‌حمه‌تي خوي ليبيت له‌سه‌ر نه‌وه‌ی كه باشترين كه‌سانيك كه خوي گه‌وره فزل و نيعمه‌تي زوري پيبه‌خشيون له زانست و كرده‌وه‌ی چاك هاوه‌لاني پيغه‌مبهرن (ﷺ)، چونكه نه‌وان ناماده‌ی دابه‌زيني قورئان بون، وه ناگاداري سوننه‌ت و پيغمونيه‌كاني پيغه‌مبهر (ﷺ).

¹ مدارج السالكين (١٣١).

² مدارج السالكين (٧٣١-٧٣)، وقد صح هذا التفسير موقوفا على أبي العاليتو الحسن، ذكره ابن حبان في الثقات (٢٩٩٦) تعليقا، و وصله ابن نصر في السنة (٢٧)، و ابن جرير في تفسيره (١٨٤)، و ابن أبي حاتم في تفسيره (٢١١-٢٢)، و الحاكم (٢٥٩٢)، و صححه هو و الذهبي.

وه بروانه: الإمامة و الرد على الرافضة لأبي نعيم (٧٣)، فقد ورد فيه مثله عن ابن مسعود رضي الله عنه.

بون و تیی گه یشتبون و به جوانی لیکیان ده دایه وه، هر وهك ئیبن مه سعود په زای خوی لیبت ده فهرمویت: (هر كه سیك له ئیوه كه ده یه ویت شوین كه سیك بكه ویت ئهوا با شوین ئه وانه بكه ویت كه مردوون، چونكه كه سی زیندوو له فیتنه پاریزراو نابیت، وه ئه وانه هاوه لی موحه ممدن (ﷺ)، وه ئه وانه باشتینی ئه م ئومه تن، وه خاوه نی باشتین دلن، وه به سود ترین زانستیان پیوه، وه كه مترین داواکاریان هه بوه، ئه وانه كه لیك بون خوی گوره هلی بژاردن بۆ هاوه لایه تی كردنی پیغه مبه ره كه ی (ﷺ) و سه رختنی ئاینه كه ی، بۆیه پیزو گوره ی ئه وانتان له بهر چا و بیت، وه شوین پیبازی ئه وان بكه ون، وه ئه ونده ی كه ده توانن ده ست بگرن به په وشت و ئاینی ئه وانه وه، چونكه به پاستی ئه وان له سه ر پیگایه کی پاست بون) ۱.

وه هه روه ها ده فهرمویت: (خوی گوره سه یری دلی به نده كانی كرد دلی موحه ممدی (ﷺ) به باشتین دل بینی، هه ربویه هه لیبژارد بۆخوی و په یامه كه ی خوی پیدا نارد، پاشان ته ماشای دلی به نده كانی كرد له دوی دلی موحه ممد (ﷺ) دلی هاوه لاكانی به باشتین دل بینی، هه ربویه كردنی به وه زیرو یاریده ده ری پیغه مبه ره كه ی (ﷺ)، ئه وان له پیئاو ئاینه كه یدا ده جه نگان، وه هه ر شتیك كه موسولمانان به باشی دابنن ئه وا له لای خوی گوره ش باشه، وه هه ر شتیك به خراب دابننن ئه وا له لای خوی گوره ش خرابه) ۲.

وه ئه و موسولمانانه ش كه ئیبن مه سعود مه به ستنی بریتین له هاوه لان په زای خویان له سه ر بیت. ئیمامی ئه حمده په حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (بنچینه ی سوننه ت له لای ئیمه بریتیه له ده ست گرتن به و به رنامه یه ی كه هاوه لانی پیغه مبه ری (ﷺ) له سه ربوه وه هه روه ها شوینكه وتنیان تییدا) ۳.

۱ أخرجه بنحوه ابن عبدالبر في جامع البيان (٩٧/٢) و رواه أبو نعیم في الحلیة عن ابن عمر (٣٠٥/١).

۲ رواه أحمد (٣٧٩/١)، و غیره وهو حسن.

۳ رواه اللالكائي في شرح أصول اعتقاد اهل السنة (٣١٧)، و ابن الجوزي في مناقب أحمد (ص: ٢٣) في كلام طويل، وساق الخلال إسناده في

السنة (١٦٨)، و اختصره.

وه هرکه سیکیش ره زامه ندی خوی به دست هینابیت له دوای نه وان نهوا به هوی شوین که وتنی نهوانه وهیه، خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ التوبة: ۱۰۰^۱

(والسابقون الأولون) نهوانه که پیش نهم نوومه ته که وتن وه ده دست پیش خهریان کردوه له ئیمان هینان و کوچ کردن له بهر خوا بو مه دینه، ههروه ها تیکوشاون و بهرده وام له سهر نهو ئاینه بوون که خوی گه وره ناردوو یه تی به خواره وه که ئاینی ئیسلامه. (من المهاجرین) نهوانه که ده کران له ناو مال و سامانیان وه به ته مای پاداشتی خوی گه وره بوون و ره زامه ندی نهویان دهویست وه مه بهستیان سهرخستی دینی هه لبریزی خواو پاشان پیغه مبه ره که ی بووه (صلی الله علیه و آله). به راستی نهوانه راستگون (والأنصار) وه له پشتیوانان که ئیمانان هیناو له دل و دهروونیان و ماله کانیان دا جیگیر بوو، وه نهو کوچ کردوانه یان خوش دهویست که دهاتن بو لایان وه پیش خوینیان ده خستن نه گهر له شتیکیشدا بوایه که تایه تی خوین بوایه. (والذین اتبعوهم بإحسان) نهوانه ش که به چاکی شوین که وته ی نهوانن له بیرو باوهرو گووتارو کرده ودا چونکه نهو پیشینه چا که له هه موو زهم کردنیک رزگاریان بووه و نهوپه ری ستایش کراون و باشترین ریزیان لی گیراوه له لایه ن خوی میهره بانه وه. (رضی الله عنهم) خوی گه وره رازی بووه لییان وه نهوش گه وره ترین نیعمه ته له به ههشت دا. (ورضوا عنه) نهوانیش بهو به شه رازین که خوا بیی به خشیون.

وه دیاری کردنی ماوه ی سهرده می پیشین هاتوه نهو پیشینه ی که پهوا نیه سهرپیچی بکرین نهویش به داهینانی جوړه تیگه یشتنیک که نهوان نهو تیگه یشتنه یان نه بویت، وه که له فهرموده که ی ئیبن مه سعود که ده فهرمویت: پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه و آله) فهرمویه تی: (باشترینی خه لکی خه لکی نهم سهرده می منن، پاشان نهوانه ی که له دوای نه مان دین، وه پاشان نهوانه ی که له دوای نه مانیشه وه

^۱ وه برهوانه: تخریج استدلال مالک بهذه الایة فی إعلام الموقعین لابن القیم (۹۴-۹۵).

دین، وه پاشان خه لکانیک دین که شایه تی دانه که یان پیش سویند خواردنه که یان ده که ویت، وه سوینده که شیان پیش شایه تی دانه که یان ده که ویت^۱. متفق علیه^۲.

وه ئیمام عبدالحمید بن بادیس په حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (ئیسلام ئه وه یه که له قورئانی پیروزو سوننه تی پیغمبردایه (ﷺ) وه ئه وه ش که وا پیشینه کانی له سه ری بوون له ئه هلی ئه و سئ سه ده یه ی که شاهیدی باشی و چاکه یان بو دراوه له سه ر زوبانی ئه و که سه ی که راستگو یه و به راستگو دانراوه)^۳. وه بو ئه م بنچینه یه ش تیروانین و به لگه هیه له قورئان و سوننه ت، له وانه: خوی گه و ره

ده فهرمویت: ﴿ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بُيِّنَ لَهُ الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّىٰ وَنُصَلِّهِمْ وَسَاءَٰتُ مَصِيرًا ﴾ النساء: ۱۱۵ واته: هه ر که سیک سه ریچی پیغمبر (ﷺ) بکات و دزایه تی ئه و دینه بکات که هیناویه تی له دوای ئه وه ی که به لگه کانی بو روون کرایه وه له قورئان و سوننه ت، وه شوین ریازی غیری موسولمانان که وت، ئه وا دهیده یه ده ست ئه و ریازو بهرنامه یه ی که خوی هه لیبژاردوه وه له سه ر نه انجامی شدا به هو ی ئه و لادانه یه وه ده یخه یه ناو ناگری دوزه خه وه و سزای ده ده ین، وه دوزه خیش خراب ترین شوینه که چاوه ری ئه وان ده کات و چاره نویی ئه وانی بو ده گه ریته وه. وه شاهید لی ره دا بریتیه له گریدانی دور که وتنه وه له ریازی موسولمانان له گه ل سه ریچی کردنی پیغمبر (ﷺ) به یه که وه که ده بیته هو ی ئه وه ی که ئه و هه ره شه تونده جیبه جی بیبت، له گه ل ئه وه ی که سه ریچی کردنی پیغمبر (ﷺ) به ته نها به سه بو ئه و هه ره شه یه هه روه ک خوی گه و ره ده فهرمویت: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا بُيِّنَ لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ

يُضْرَبُوا اللَّهُ شِقَاطًا وَسَيَحْبِطُ أَعْنَاقَهُمْ ﴾ محمد: ۳۲^۴

^۱ وه هه ر که سیک به گومانه له ژماره ی سه ده کان با بگه ریته وه بو کتابی الصحیحه للألبانی رقم (۷۰۰).

^۲ البخاری (۲۶۵۲)، و مسلم (۲۵۳۳).

^۳ آثار الامام عبدالحمید بن بادیس (۷۳/۵).

^۴ بپوانه: مجموع فتاوی لابن تیمیة (۱۹۴/۱۹).

واته: نهوانه‌ی که بیباوه‌رپان هه‌لێژاردو وه خوڤیان و خه‌لکانی تریان به‌روهو بیباوه‌ری برد نه‌ویش به‌هۆی رپگریان له‌ رپبازه‌که‌ی خوای گه‌وره به‌ لاشه‌و مال و سامان وه دژایه‌تی پیغه‌مبه‌ریان (ﷺ) کردو سه‌رپێچیان کرد له‌دوای نه‌وه‌ی که هه‌مو به‌لگه‌و ئایه‌ته‌کانیان بۆ رۆن کرایه‌وه ئانه‌وانه با باش بزنان به‌و کاره‌یان هه‌چ زیانیکیان به‌ خوا نه‌گه‌یاندوه چونکه خوای گه‌وره بپێویسته له‌ هه‌مو دروستکراوه‌کانی، وه هه‌مو نه‌و په‌رستن و کارانه‌ی که ئه‌نجامی ده‌ده‌ن بۆ غه‌یری خوا هه‌چی له‌لای خوا قه‌بول نیه‌وه هه‌مو‌ی پوچه‌له‌. وه هه‌روه‌ها عه‌بدولای کورپی لوحه‌ی له‌ موعاویه‌ی کورپی ئه‌بو سوفاiane‌وه ده‌گیرێته‌وه که‌وا له‌ناوماندا هه‌لساو وتی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) هه‌لسا له‌ناومانداو فه‌رموی: (وریابن وه چاک بزنان که نه‌وانه‌ی پیش ئیوه له‌ نه‌لی کیتاب بوون به‌ حه‌فتاو دوو تاقمه‌وه، وه ئه‌م گه‌له‌ش ده‌بیت به‌ حه‌فتاو سی تاقم، حه‌فتاو دوویان بۆ ناو ئاگرن، وه یه‌کیکیشیان بۆ ناو به‌هه‌شته، که نه‌ویش (الجماعه) یه‌واته: نه‌وانه‌ی که په‌یوه‌ستن به‌ قورئان و سوننه‌ته‌وه به‌ تیگه‌یشتنی هاوه‌لان) ^۱.

وه شاهد لێرده‌ا نه‌وه‌یه که‌وا کۆمه‌لی رزگاربوی به‌ (جه‌ماعه) وه‌صف کرد، وه خو‌لادان له‌ دانه‌ پالیان بۆلای قورئان و سوننه‌ت، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا که به‌هه‌چ شێوه‌یه‌ک ئه‌وان له‌م دوانه‌ ده‌رناچن، وه نه‌هینی ئه‌مه‌ش له‌وانه‌یه‌وریایه‌ک بیت له‌سه‌ر (جه‌ماعه) که به‌ته‌واوی له‌ قورئان و سوننه‌ت گه‌یشتون، وه هه‌روه‌ها کرده‌وه‌ی پێده‌که‌ن به‌وشیوه‌یه‌ی که‌وا خواو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یانه‌ویت، وه ئه‌و کاته‌ش هه‌چ کۆمه‌لێک نه‌بون ته‌نها هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌بیت، وه هه‌ربۆیه‌شه زانایان له‌فزیک‌ی تری ئه‌م فه‌رموده‌یه‌یان به‌ سه‌حیح داناوه که حاکم و غه‌یری نه‌ویش رپوایه‌تیان کردوه که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌صفی کۆمه‌لی رزگاربوی کرده‌وه فه‌رمویه‌تی: (نه‌وانه‌ن که‌وا له‌سه‌ر نه‌و مه‌نه‌ج و رپبازهن که‌من و هاوه‌لانی له‌سه‌رن). وه هه‌روه‌ها عه‌ریبازی کورپی ساریه‌ ده‌فه‌رمویت: (پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ئامۆژگاری کردین ئامۆژگاریه‌کی زۆر کاریگه‌ر، به‌هۆیه‌وه فرمیسک به‌چاوه‌کاندا هاته‌ خواره‌وه، وه ده‌ل‌کانیسی راجله‌کاند، ئنجا یه‌کیک وتی: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ): نه‌وه‌کو ئامۆژگاری که‌سیکه

^۱ رواه ابوداودوغیره وهو صحیح، وقد تقدم.

که مالئاوای دهکات، به چی نامۆزگاریمان دهکهیت؟ ئه‌ویش فهرموی: نامۆزگاریتان دهکه‌م به‌وه‌ی که له‌خوا بترسن، وه نامۆزگاریتان دهکه‌م به‌گوێراپه‌لی و ملگه‌چی نواندن، ئه‌گه‌ر بۆ به‌نده‌یه‌کی حه‌به‌شیش بوو، چونکه به‌پاستی هه‌رکه‌سیک له‌دوای من بژی ئه‌وا دویه‌ره‌کی و جیاوازی زۆر ده‌بینیت، بۆیه فهرمانتان پێده‌که‌م که ده‌ست بگرن به‌ سونه‌تی منه‌وه، وه هه‌روه‌ها ده‌ست بگرن به‌ سونه‌تی هاوه‌له‌ هیدایه‌ت دراوه‌کانه‌وه، وه په‌یوه‌ست بن پێیانه‌وه به‌ کاکيله‌کانتان توند دانی پێدا بنین، وه‌وریابن و خۆتان بپاریزن له‌ شته‌ داهینراوه‌کان، چونکه به‌پاستی هه‌مو تازە داهینراویک بیدعه‌یه، وه هه‌مو بیدعه‌یه‌کیش گو‌م‌پایه‌)¹.

وه شاهید لێ‌ده‌دا بریتیه له‌ کۆکردنه‌وه‌ی شوین که‌وتنی سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) و سونه‌تی جینیشینه هیدایه‌ت دراوه‌کانی²، پاشان وردبهره‌وه که‌ چۆن پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) وته‌که‌ی خۆی کرد به نامۆزگاری بۆ ئومه‌ته‌که‌ی له‌دوای خۆی تا فی‌ری راستگۆی ووته‌کانیان بن له‌ په‌سه‌نایه‌تی ئه‌م مه‌نه‌ه‌جه‌دا، پاشان وردبهره‌وه که‌وا چۆن به‌ره‌نگاری ناکۆکی و جیاوازی بوه‌ته‌وه به‌ په‌یوه‌ست بون به‌و مه‌نه‌ه‌جه‌وه بۆ فی‌ربونی ئه‌و بنچینه‌ی که‌وا (تیگه‌یشتنی پێشینی چاک) هۆکاری پرزگار بونه له‌ په‌رته‌وازه‌ی و ته‌فره‌قه‌.

شاطبی په‌حمه‌تی خوای لیبیت ده‌فه‌رمووت: (هه‌روه‌ک ده‌بینی - پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) سونه‌تی جینیشینه رینمونی‌کراوه‌کانی به‌سته‌وه به‌ سونه‌تی خۆیه‌وه، وه له‌ شوین که‌وتنی ئه‌و شوین که‌وتنی سونه‌تی ئه‌وانه، وه شتی تازە داهینراویش پێچه‌وانه‌ی ئه‌مه‌یه، له‌ هه‌یج شتی‌کدا له‌و نیه، چونکه ئه‌وه‌ی ئه‌وان په‌زای خوایان لیبیت کردویانه به‌ سونه‌ت و له‌سه‌ری پۆشتون: یان شوین که‌وتن بوه بۆ سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)، وه یان شوین که‌وتن بوه بۆ ئه‌و شته‌ی که‌ ئه‌وان لیبی تیگه‌یشتنون له‌ سونه‌ته‌که‌یدا (ﷺ) له‌وردو درشتی به‌ شیوه‌یه‌ک که‌لای غه‌یری ئه‌وان شاراوه بووه، وه ئه‌وه‌ش له‌مه‌ زیاتر نیه)³.

¹ رواه ابوداودو غیره، وهو صحیح، وقد تقدم.

² که ئیبن قودامه په‌حمه‌تی خوای لیبیت له (لمعة الاعتقاد) دا ناماژه‌ی پێداوه (به ژماره ۶- البدر).

³ الإعتصام (۱۰۴۱).

وه هه موو ئه م ده قانه م هیناون و کردومن به به لگه له سه ر په سه نیتی ئه و بواری که ویستومه باسی بکه م، چونکه بوم ده رکوت که ئیبن ئه بی ئه ل عیز له شهرحی ئه و وته یه ی طه حاوی ئه وه ی لاداوه که ده لیت: (وه شوین سوننه ت و جه ماعه ده که وین، وه دوردده که وینه وه له دوپه ره کی و جیاوازی و نامۆی).^۱

جیبه جی کردن:

له بهر پیویستی پابه ند بون به تیگه یشتنی قورئان به هوی سوننه ته وه، وه هه روه ها پابه ند بون به تیگه یشتنی قورئان و سوننه ت به و شیوه یه ی که وا پیشینه چاکه کان له سه ری بون، لیڤه دا به سه رها تیک ده هینمه وه که له رۆژانی مهینه تی ئیمام ئه حمده په حمه تی خوی لیبت پویداوه، بۆ ئه وه ی هه ردو مه به سه ته که پون بکاته وه له یه ک کاتدا.

ئاجوری په حمه تی خوی لیبت ده فه رمویت: (پیم راگه یه نراوه له - المهدی - یه وه په حمه تی خوی لیبت که وتویه تی: باوکم له که سی نه داوه - واته: الواثق - ته نها له مامۆستایه ک نه بی ت که له - مصیصه - وه هینرابو، وه ماوه یه ک له به ندینخانه مابویه وه، پاشان رۆژیک باوکم بیری که وته وه و تی: ئه و مامۆستایه م بۆ بهینن، هینایان که ده ست و پیوه ند کرابو، کاتیک له بهر ده ستیداوه ستینرا سلوی لی کرد، به لام ئه و وه لامی سلاوه که ی نه دایه وه.

مامۆستا که ش پیی وت: ئه ی پیشه وای باوه پداران! تو ئه ده بی خوی گه وره ت له گه لدا به کار نه هینام،

وه هه روه ها ئه ده بی پیغه مبه ریش (ﷺ)، خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَإِذَا حُيِّئُمْ بِنَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ

مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ النساء: ۸۶

واته: ئه گه ر سلواتان لیکرا ئه وا به جوانترین شیوه وه لامی سلاوه که بده نه وه یان هه روه کو خوی وه لامی بده نه وه.

وه هه روه ها پیغه مبه ریش (ﷺ) فه رمانی کردوه به وه لامدانه وه ی سه لام!!

^۱ (ص ۳۸۲-۳۸۳) ط. المکتب الاسلامی.

ئەویش پىيى وت: وعليك سلام. پاشان به (ابن ابى دؤادى) وت: پرسىارى لى بکه، ئەویش وتى: ئەى پيشه‌واى باوه‌رداران! من دەست بەسەرو بەندکراوم، لە بەندىخانەدا بە تەيەموم نوپژ دەکەم، وه ئاوم لى قەدەغە کراوه و پيم نادهن، فه‌رمان بکه کۆت و زنجيره‌که‌م بکړينه‌وه، وه فه‌رمان بکه ئاوم بدهنى خۆم پاک بکه‌مه‌وه و نوپژ بکه‌م، پاشان پرسىارم لى بکه.

وتى: فه‌رمانى کردو بەنده‌کانى کرانه‌وه، وه فه‌رمانى کرد که ئاوى بدهنى، دەست نوپژى گرت و نوپژى کرد، پاشان به (ابن ابى دؤادى) وت: پرسىارى لى بکه.

ئنجا مامۆستاکه‌وتى: پرسىارکردن بۆ منە، فه‌رمانى پيبکه که‌وه‌لامم بداته‌وه، ئەویش وتى: پرسىار بکه، مامۆستاکه‌پروى له (ابن ابى دؤاد) کردو پرسىارى لى کردو وتى: هه‌وايم بدهرى دهرباره‌ى ئەو شته‌ى که خه‌لکى بۆ لا بانگ ده‌کەى، ئايا ئەم شته پيغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) خه‌لکى بۆ بانگ کردوه؟

وتى: نه‌خپير!

وتى: ئەى ئەو شته ئەبوبه‌کرى صدیق په‌زای خواى لیببیت له‌دواى ئەو خه‌لکى بۆ بانگ کردوه؟

وتى: نه‌خپير!

ئەى ئايا شتيکه که عومه‌رى کورپى خه‌تتاب په‌زای خواى لیببیت بانگه‌وازی بۆ کردوه له‌دواى ئەوان؟

وتى: نه‌خپير!

مامۆستاکه‌وتى: ئەى ئەو شته عوسمانى کورپى عه‌ففان په‌زای خواى لیببیت بانگه‌وازی بۆ کردوه له‌دواى ئەوان؟

وتى نه‌خپير!

وتى: ئەى ئەو شته‌ه‌لى کورپى ئەبو تالیب په‌زای خواى لیببیت بانگه‌وازی بۆ کردوه له‌دواى ئەوان؟

وتى: نه‌خپير!

مامۆستاکه‌وتى: که‌واته شتيکه پيغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) بانگه‌وازی بۆ نه‌کردببیت، وه ئەبوبه‌کرى، وه نه‌عومه‌رى، وه نه‌عوسمان، وه نه‌ه‌لى - په‌زای خوايان لیببیت - بانگه‌وازيان بۆ نه‌کردوه تو خه‌لکى بۆ بانگ ده‌کەیت؟! ئەمه‌ش له‌وه زیاتر نه‌یه که بلاین: زانیویانه یان نه‌یانزانیوه.

ئەگەر بلیت: زانیویانە بەلام بیدەنگ بون لەسەری، چۆن ئەوان کە زانیویانە و دروست بوە بێ دەنگ بن لەسەری بەهەمان شیوەش بێ دەنگ بون بۆ ئیمە دروستە لەسەری،
وہ ئەگەر بلیت: ئەوان نہیان زانیوہ و من زانیومہ، ئەی ناپاکی کورپی ناپاک! پیغەمبەر (ﷺ) و جینشینە رینوما کراوہکان شتیکیان نہ زانییبت تۆو هاوہ لانت دەیزانن؟!
 موہتەدی وتی: باوکم بینی ھەلسا و سەرسام بو، وە جلەکانی بە دەمیوہ ناو پی دەکەنی، پاشان وتی: راست دەکات، لەوہ زیاتر نیە کە تۆ بلیت: نہیان زانیوہ یان زانیویانە.
ئەگەر بلیت: زانیویانە و بێ دەنگ بون لەسەری. ئەوہ بێ دەنگ بونمان بەسەوہک ئەوان بێ دەنگ بون.

وہ ئەگەر بلیت: ئەوان نہیان زانیوہ و تۆ زانیوتە. ئەی ناپاکی کورپی ناپاک!
 پیغەمبەر (ﷺ) و هاوہ لانی - رەزای خویان لیبیت - شتیکیان نہ زانیوہ تۆو هاوہ لانت زانیوتانە؟!
 پاشان وتی: ئەی ئەحمەد! وتم: بەلێ، وتی: مەبەستم تۆ نیە، بەلکو مەبەستم (ئیبن ئەبی دؤاد)ە، ھەلسا بۆلای و وتی: شتیك بدە بەو مامۆستایە، وە دەری بکە لە شارەکەمان).
 وە لە رپیوایەتیکی تردا زەھەبی لە (السير) دا ھیناویەتی (... وە ئیبن ئەبی دؤادی لە بەرچا و کەوت، وە لەدوای ئەو کەسی تری تاقی نہ کردوہ).

وہ لە رپیوایەتیکی تردا: (موہتەدی دەلی: وە بەھۆی ئەو و توویژوہ من پەشیمان بوموہ لەو قسەییە، وە گومان دەبەم کە باوکیشم لەوکاتوہ گەرابیئتوہ).^۱

لیژەدا دەلیم: جوان ورد بەرەوہ: ئەو مامۆستایە ئەم کارە گەپانەوہ بۆ ژیاننامەیی پیشینە چاکەکانمان و وە جیاوازی و ناکوکیەکان راستەوخۆ نہمان، وە ھەر وہا ھۆکاری ھیدایەت دانێ (واتق و

^۱ قال الذهبي: (هذه القصة مليحة، وإن كان في طريقها من جهل ولها شاهد) السير (۱۱/۳۱۳).

قلت: وقد رواها الاجري في الشريعة بلاغا (۱/۴۵۵)، ثم أسندها (رقم: ۱۹۳)، وعنه ابن بطه في الابانة الرد على الجهمية (۴۵۲).

وأخرجها أيضا من طريق أخرى ابن بطه تحت الرقم السابق و (۴۵۳)، والخطيب في تاريخ بغداد (۴/۱۵۱-۱۵۲)، و (۱۰/۷۵-۷۹)، وابن الجوزي في مناقب الامام أحمد (ص: ۴۷۵-۴۸۰)، و عبدالغني المقدسي في المحنة (ص: ۱۶۹-۱۷۴) و (۱۶۷-۱۶۹)، وابن قدامة في التوايين (ص: ۲۱۰-۲۱۵).

موتهدی) بون وهك له بهسه رها ته كه دا باس كرا، وه ئه مهش رپنیشان دهرته له سه ر ئه وهی كه به راستی ئه مه بنچینه یه کی ره سه نه، بویه پاریزگاری لیبه كه !.

هه ربویه شه تا ئیستاش زانایان وته كه ی پیشه و مالیکی كورپی ئه نه س په حمه تی خوی لیبت ده هی نه وه كه ده لیبت: (كۆتای ئه م كاره چاك نابیت ته نها به وه نه بیبت كه سه ره تا كه ی پی چاك بوه).

وه ئه م وته گه وره یه مالیک وه ری گرتوه له مامۆستا كه یه وه وه بی كورپی كه یسان^۱.
وریاییهك:

ئه گه ر پیشینه چا كه كانمان له شتیكدا جیاوازیان هه بو بیبت ئه وا ته نها ریگا بو چاره سه ر كردنی ئه و جیاوازیه بریتی بوه له به لگه ی قورئان و سونه ت، چونكه خوی گه وره ده فه رمو یبت: ﴿فَإِنْ نُنزِعُكُمْ فِي

شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا﴾ النساء: ۵۹

واته: ئه گه ر له هه ر شتیكدا كیشه و ناكۆکی كه وته نیوانتانه وه ئه وا بو چاره سه ر كردنی بگه ری نه وه بۆلای خوی گه وره (قورئانی پیروژ) و پیغه مبه ر (ﷺ) (فه رموده سه حیحه كانی)، ئه گه ر به راستی ئیوه با وه رتان به خوا و به رۆژی دوی هه یه، وه ئه مهش چا كتر و باشتره بو ئیوه.

وه وشه ی (شعی) لی ره دا نه ناسراوه (نكیره) یه و له سیاقی مه رجدا (شروط) دا هاتوه، كه ئه مهش هه مو جیاوازی و ناكۆکیه كه ده گری ته وه له بواره بنچینه ی و لاوه كیه كاندا (الاصول و الفروع)، هه روه ك مامۆستا محمد ئه مین شنقی طی ئاماژه ی پیداو ه.^۲

وه هه روه ها ئی بن قه یم ده فه رمو یبت: (ئه گه ر له قورئانی پیروژو سونه تی پیغه مبه ردا (ﷺ) پونكر دنه وه ی ئه و شانه ی تیدا نه بوایه كه جیاوازی و ناكۆکی له سه ره و ئه م دوانه ش به س نه بو نایه، ئه وا فه رمانی نه ده كرد به گه رانه وه بۆلای قورئان و سونه ت، چونكه نابیت و نه گونجاوه خوی گه وره

^۱ رواها الجوهری فی مسند الموطأ (ق ۱۳۸ ب)، من طریق إسماعیل بن أبي أویس، وابن عبدالبر فی التمهید (۱۰۱۲۳) من طریق أشهب بن عبدالعزيز، كلاهما عن مالك قال: (كان وهب بن كيسان يقعد إلينا ولا يقوم حتى يقول لنا: اعلموا... و ذكرها و إسنادها صحيح، ودونك هذا التكرار.

^۲ أضواء البيان (۳۳۳/۱).

فەرمان بکات به گه‌رانه‌وه بۆلای شتیك له کاتی دوپه‌ره‌کی و ناکۆکیدا له کاتی‌کدا که نه‌توانی‌ت نه‌و جیاوازیه یه‌ک لای بکاته‌وه و نه‌یه‌ی‌ئیت^۱.

بنچینه‌ی چواره‌م به‌ده‌ست هیئانی سه‌ربه‌رزی به‌هۆی زانسته‌وه

بنه‌مای چواره‌م
به‌ده‌ست هیئانی سه‌ربه‌رزی به‌هۆی زانسته‌وه

ئەم بەشە لە بەنرخترین بەشەکانی ئەو شەش بنەمایە، لەبەرئەوێ بەسەرست لەو پونکردنەوێ بنچینە کردەوێهە که پێویست دەکات بناغەى هەمو تواناکانی لەسەر بنیات بنریت، ئەگەر گەلیک گورجو گۆلیهکی زۆر ببینن که هیزی کوفرو گومرای تییدا تێدەکۆشن، ئەوانیش واگومان دەبن سەر بەریان بۆ دەگەریتەو تەنها بەوێ کهوا بەرامبەر ئەو گورجو گۆلیهیان بوەستن بە لیبرانیکی بەهیزتر لەوان، وە بەرامبەریان دەوستانەو بە هەر هۆکاریک که لە توانایاندا بیست و هەیان بیست، وە زۆر بەخرایش زانستی شەری پشست گوێ دەخەن! وە لە راستیشدا هەرچۆنیک خۆیان پیک بخەن و پلان دابنن و زۆر خۆیان گورجو گۆل بکەن و خۆیان بپاریزن لە فیلی دوژمن، ئەوا بەهیچ شیوێهە پیشەوایەتی و سەر بەریان پی نابهخشریت تا ئەو کاتەى کردەوێکانیان لەسەر زانست و عیلم بنیات نەنن و قەدری عیلم و هەلگرانیشی نەزانن، خوای گەرە دەفەر مویت: ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ

وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ۗ الْمَجَادِلَةُ: ۱۱

واتە: خوای گەرە لەناو ئیوێدا پلەو پایەى ئەوانەى که ئیمانیان هیناوه بەرز دەکاتەو، وە هەر وەها ئەوانەش کهوا خاوەن عیلم و زانستن چەندەها قات پلەو پایەیان بەرز دەکاتەو.

هەر وەها دەفەر مویت: ﴿زَرَفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ ۗ الْأَنْعَامُ: ۸۳

واتە: پلەو پایەو ئاستی هەر کەسیک که مەبەستمان بیست بەرز دەکەینەو.

مالیک پەحمەتی خوای لیبیست دەفەر مویت: بەزانست^۱.

وە ئەوێش مالیک لە مامۆستاکیه و وەری گرتوێ که زەیدی کورپی ئەسلەمە پەحمەتی خوای لیبیست،

که وتویەتی پەحمەتی خوای لیبیست: گویم لە زەیدی کورپی ئەسلەم بو دەر بارەى ئەو ئایەتە: ﴿زَرَفَعُ

^۱ شرح السنة للبغوي (۲۷۲/۱).

دَرَجَتٍ مِّنْ نَّشَاءٍ ﴿٨٣﴾ الأنعام: ٨٣ دهیفرمو: (بهراستی نهوه عیلم و زانسته، خوی گهوره ههركهسیکی بویت له دنیادا بههوییهوه بهرزی دهکاتوهه) ^۱.

وه نهه سهبرهزیهش ههه له دنیادا دهبییت پیش پۆژی دوی، ههروهك خوی گهوره دهبرارهی ههلبژیرووی خوی طالوت بو پیشهوایهتی کۆمهلیک له نهوهکانی ئیسرائیل دهفرمویت: ﴿ وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مُلْكَهُ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَسِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾ البقرة: ٢٤٧

واته: پیغهمبهرهکهیان پیی وتن: بهراستی خوی گهوره طالوتی بو ناردون وهك پاشایهك بوتان، ئنجا جولهکهکان وتیان: چۆن نهه بو پاشایهتی دهگونجیت بهسهه ئیمههده له کاتیکدا ئیمه شایسته ترین و نهویش هیچ مال و سامانیکی وای نهه، نهویش لهوهلامدا پیی وتن: بهراستی خوی گهوره ههلی بژاردوه بهسهه ئیوهداو وه خوی گهوره توانای هیزو جهستهو زانسته و زانیاریشی پیداهه، وه خوی گهوره مولکی خوی دههخشیت بهههه کهسیک کهخوی بیهویت، وه بهخشینی خوی گهوره زۆر فراوانهه و زانیاریشی بیسنوره.

وه له سهحیحی موسلیمدا هاتوه ^۲ له (عامر بن واثله) که نافعی کوری عهبدول حاریث گهیشته به عومهه له (عسفان)، که عومهه کردویهتی بهوالی له مهککه، وتی کئی والیه بهسهه خهلکی نهه دۆلهده؟ وتی: ئیبن نههزی، نهویش وتی: ئیبن نههزی کییهه؟ وتی: بهندهیهکه له بهندهکانی خویمان، نهویش وتی: واته بهندهیهك فههههه پهواهیان دهکات؟! وتی: بهراستی نهه قورئان خوینهه، وه زانایه به

^۱ رواه ابن أبي حاتم في تفسيره (١٣٣٥\٤)، و (٢١٧٦\٧)، و أبو الفضل الزهري في حديثه (٥٤٥) و ابن عبد البر في جامع بيان العلم و فضلہ (١٩٠١)، وهو صحيح.

^۲ بهژماره (٨١٧)، وه رواه ايضا ابن ماجه (٢١٨).

زانستی میرات، عومه روتی: (به راستی پیغمبره که تان (ﷺ) فرمویه تی: (به راستی خوی گه وره به هوی نهم کتیبه وه (قورئان) گه لانیك به رز ده کاته وه، وه چندانی تریشی پی نزم ده کاته وه).

هه ربویه خوی گه وره هه والّ دهدات که وا پیاو چاکان و له خوا ترسانی نه وهی ئیسرائیلی به رز کرده ته وه هتا کردونی به کاربه ده ست به سه ریانه وه و له ناویاندا فرمانه کانی خوی گه وره یان

حییبه جی کرده که ده فرمویت: ﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ﴾ المائدة: ٤٤ واته: ئیمه ته ورا تمان ناردو ته خواره وه که هیدات و ریتوما ی له خوی گرتوه، بوئه وهی نه و پیغمبرانه ی که له به نو ئیسرائیلدا که خواناسی راسته قینه بون و پیاو چاکان و له خوا ترسان و زانایان هه ربه وه حوکم بکه ن و وه پیویست بوه له سه ریان بیپاریژن و کاری پیبکه ن و وه هه رواش بون و پاراستیان و هیچیان لی نه گوری.

وه نه و پیاو چاک و له خواترسانه وه صف کراون به وهی که خاوه ن زانستن و خه لکیشیان فییری نه و

زانسته کرده، خوی گه وره ده فرمویت: ﴿ مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ

تَدْرُسُونَ ﴾ آل عمران: ٧٩ واته: هیچ که سیک نیه که وا خوی گه وره کتاب و دانای و پیغمبرایه تی پی

به خشی بیّت پاشان به خه لکی بلیت: وهرن بن به به ندهی من جگه له خوی گه وره، به لکو ده لیت:

ته نها به ندهی خوابن و به ندهی ته بو نه و بکه ن و به و جوړه ی که له و په یامه دا فییر بون وه خه لکیش

فییر بکه ن. وه له قورئانی پیروژدا دو نایه ت هه یه که له وته داوه ک یه ک وان، له یه که میاندا خوی گه وره

ده رباره ی ئیبراهیم (ﷺ) ده فرمویت: ﴿ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَن

نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴾ الأنعام: ٨٣

واته: وه ئهوه بهلگه و رېنومای ئېمه بو که نارمان بو ئیبراهیم تا گهله که ی بی هوشیار بکاته وه، وه ههر که سیك که بمانه ویت ئهوا پلهو پایه ی بهرز ده کهینه وه، وه بهراستی پهروه ردگارت زور زانو دانو کار به جیه. وه له ئایه تی دوه میاندا ده رباره ی یوسف (ﷺ) ده فه رمویت: ﴿ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ شَاءِ ۗ ۷۶

وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿۷۶﴾ یوسف: ۷۶

واته: ههر که سیك که بمانه ویت ئهوا پلهو دهره جهی بهرز ده کهینه وه، وه له سهرو هه مو خاوه ن عیلم و زانستی که وه که سیك هه یه که له و زانتره و شاره زاتره.

وه له مه شدا نهینی یه کی زور جوان هه یه له نهینی کهانی قورئانی پیروز که ئین ته میه له وته یه کی زور جواندا باسی کردوه، که ده فه رمویت: (خوای گه وره ئه وه ی کردوه که ههر که سیکی مه به ست بیت و بیه ویت ئهوا پله ی بهرز ده کاته وه له چیرۆک و به سه رهاتی ئیبراهیم و به سه رهاتی ون کردی یوسف، وه هه ربۆیشه پیشین وتویانه: ئه وه به هوی زانسته وه یه، چونکه ناوه پۆکی ئایه ته که به لگه یه له سه ر ئه وه، به سه رهاتی ئیبراهیم به عیلم و زانست و به لگه و گفتوگۆیه بۆ لادانی زیانی ناحه زان له سه ر دین، وه چیرۆکی یوسف به زانیاری بون به سیاست و به پڕوه بردنه بۆ ده ست خستنی ئه و سو ده ی که داواکراوه.

یه که میان: زانیاریه که که ده بیته هوی لادانی زهره رو زیان له سه ر دین.

دوه میان: زانیاریه که که ده بیته هوی به ده ست خستن و ده ست که و تنی سو ده کان.

یان وتراوه: یه که میان: ئه و زانیاریه یه که به هوی وه زهره ر له سه ر دین لاده دریت، وه سو ده که ی به ده ست ده هینریت.

وه دوه میان: زانیاری بونیکه به لادانی زهره رو زیان له سه ر دنیا، وه به ده ست خستنی سو ده کانی.

یان وتراوه: چیرۆکی ئیبراهیم له زانستی قسه و گوفتاری به سو ده له و کاته ی که وا پتویسته.

وہ چیرۆکی یوسف له زانستی کردووه کانه له کاتی پۆیستدا، وه پۆیستییه کهش دهست خستنی سوڤه و لادانی زهره رو زیانه که هه ندیک جار به وتو و قسه ده بیئت، وه هه ندیک جاریش.....^۱

وه هه ربۆیه شه ئه وانه ی که مته رخه من له زانستی به لگه کان و زانستی سیاسهت و به پۆیه بردندا بۆ دهسه لاتن به رامبه ر ئه م دوو کۆمه له جارێک به وه ی که پۆیستیان به وانه کاتی که ئه گه ر هاتو دوژمن هێرشی کردو دینه که ی تیک دان به هۆی ده مه ده مه و ده مه قاله وه یان دونیا که ی تیک دان به هۆی زۆلم و سته مه وه، وه جارێکیش پۆیستیان پێیان هه یه بۆ ئه وه ی هه ندیکیان پزگار بکن له شه پری هه ندیکی تریان له دین و دونیادا، وه جارێکیش له ژیر سیبه ریاندا ده ژین که هه یج بیده چه کی لئ نیه که ده ست بگریت به سه ریاندا یان والیه که وا زۆلمیان لئ بکات، وه ئه مه ش نایه ته دی ته نها به هۆی بونی زانایانی خاوه ن به لگه ی به هیز نه بیئت له به رامبه ر ئه هلی بیده عدا، وه هه روه ها بونی که سانی خاوه ن سیاسه تیکی به هیز له به رامبه ر زۆلم و سته مدا).^۲

بۆیه پێشه وایه تی و سه رۆکایه تی دین و دونیا له چوارچۆیه ی (زانست و عیلم) دا ده سوپێته وه، چونکه بنچینه و بنه مایه بۆ هه ردوکیان.

وه هه ربۆیه دووباره ئه یب ته یمییه ده فه رمویت: (خوای گه وره له قورئانه پیرۆزه که یدا فه رمویه تی: ﴿

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ

فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ ﴿ الحديد: ۲۵ واته: ئیمه پیغه مبه رانمان

ناردوه به به لگه ی رۆن و ئاشکراو کتاب و ته رازومان له گه لدا دابه زاندون تا به دادپه روه رانه دادوه ری خه لکی بکن و دادپه روه ر بن له گه لیان، وه هه روه ها ئاسنیشمان دابه زاندوه که هۆکاره و به کار ده هێریت له کاتی شه رو سوڤه که لکی تریشی هه یه بۆ خه لکی له کاتی ناشتی و ئاسوڤه یدا، ئه مه ش بۆ

^۱ سپیته یه که له ئه صلدا! (واته هه یج نه نوسراوه).

^۲ مجموع الفتاوی (۱۴/۴۹۳-۴۹۴).

ئەوھى خۇاى گەورە بۆتانی رۈن بکاتەوھ تا بزائن كى بەرپاستى لە کاتى نھىنى و پەنھاندا دینە کەى خۇاى پىغەمبەرە کانى سەردەخات .

لەمەورە خۇاى گەورە ھەوال دەدات كە كىتیب و تەرازوی ناردوھ تە خوارەوھ تاكو خەلكى لەناو خۇياندا دادپەرورە بن، ھەرورەھا خۇاى گەورە ئاسنىشى دابەزاندوھ ھەرورەك باسى كىردوھ .

بۆیە پاراستن و پارگرتنى دین و پاگەياندى بە ھۆى كىتیبى خۇاى گەورە شمشىرى سەرخەر دەبىت،

﴿وَكَفَىٰ بَرِّيكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا﴾ الفرقان: ۳۱

واتە: خوا بەسە كە رېننومايتان بکات و سەرتان بجات .

وھ كىتیبى خۇاى گەورە بنچىنەى سەرەكەى، وھ ھەربۆیەشە يەكەم شتىك كە خۇاى گەورە بۆ پىغەمبەرەكەى (ﷺ) نارد برىتى بو لە دابەزاندنى قورئانى پىرۆز، وھ لە مەككەدا ماىەوھو فەرمانى پىنەكرد بە بەكار ھىتانی شمشىر تا ئەو كاتەى كە كۆچى كىردوھ سەرخەر و پىشتىوانى بۆ پەيدا بو تا بتوانن جىھاد بکەن) .^۱

وھ پىم خۆشە كە خۆینەر ئاگادار بکەمەوھ لىرەدا لەوھى كە دەبىنم ھەندىك لەوانەى موبتەلان بە ھەلچونى فىكرى ھەلدەسن بە قرتاندنى ئەم قسانەى ئىبن تەيمىيە لەكاتى قسەكردن لەسەر ئەم ئايەتەى سورەتى الفرقان، چونكە قسەكانى دوابەدواى ئەمە دەبىتە ھۆى روخاندن و لەناو بردنى ئەو مەبەستەى كە ھەيەتى لە قۆزىنەوھى قسەكانى شىخ! ھەربۆیە ئاگادار بە!

بۆیە ئەوانەى كەوا دەبىنن دەولەتى ئىسلامى تەنھا بەھۆى سۆزو عاتىفەيەكى ئىسلامى دروست دەبىت، وھ بە فەكرەيەك كە دورەو دامالراوھ لە بەلگەى شەرىى وھ ناویان ناوھ (فەكرى ئىسلامى!)، وھ شتىكى ئاوا ئاوەرپوت كراو لە عىلم و زانست كە ناویان ناوھ (رۆشنىبرى ئىسلامى!) وھ دەلین فىركردن قۆناغىكە لەدواى ئەو یت، بەرپاستى ئەوانە بەدواى سەرابەوھن، چونكە ئەوان ھىواو ئومىدىان ھەيە بەلام بەبى گرتنە بەرى ھۆكارەكان .

^۱ مجموع الفتاوى (۲۸/۲۳۴).

وه يه كه ميني ئه و دو هيژه ش ئه و هيژه دينيه يه كه خوي گه وره به هويه وه به ليني سه ركه وتني داوه به

ئيمان داران و ده فهرمويت: ﴿وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ الروم: ٤٧

واته: به راستي سه رخستن و يارمه تي داني ئيمانداران وه عديكه كه ئيمه پيوستمان كردوه له سه ر خو مان كه جي به جي بي بكه ين.

هه رله بهر ئه وه شه ئيبن قهيم ده فهرمويت: (جيهاد كردن له به رامبه ر دوژماني خوي گه وره له ده ره وه دا لقيكه له جيهادي نه فس له لايه ن به نده وه له پيناوي خوي گه وره دا، هه روه ك پيغه مبه ر (ﷺ) ده فهرمويت: (موجاهيد ئه و كه سه يه كه وا جيهادي نه فسي خوي ده كات له گوپرايه لي كردني خوي گه وره دا، وه كوچ كردوش ئه و كه سه يه كه كوچ ده كات و ئه و شتانه به جي ده هيلي كه خوا پي ناخوشه).^١

وه جيهادي نه فس پيش خراوه به سه ر جيهادي دوژمندا له ده ره وه داوه بنچينه ي ئه وه، چونكه به راستي ئه و كه سه ي كه وا جيهادي نه فسي خوي نه كات له سه ره تادا و ئه و فه رمانانه ئه نجام نه دات كه وا فه رمانی پيكراره و واز نه هينيت له و شتانه ي كه وا نه هي ليكراره و نه جهنگي له به رامبه رياندا له پيناوي خوادا، ئه وا به هيچ شيويه ك ناتوانيت جيهادي دوژمنه كه ي بكات له ده ره وه دا، چون ده توانيت جيهادي دوژمنه كه ي بكات و به نه گيت له گه ليدا، له كاتيكا ئه و دوژمنه ي كه له به رامبه ريديه به هيژ تره له و، وه زاله به سه ريده، وه جيهادي نه كردوه له گه ليدا نه جهنگاوه له پيناوي خوادا؟! به لكو ناتوانيت بچيته ده ره وه به رامبه ر دوژمنه كه ي بوه ستيته وه تا ئه و كاته ي جيهادي نه فسي خوي نه كات و له گه ليدا نه جهنگيت.

وه ئه م دوو دوژمنه ش به نده به جيهاد كردن له گه لياندا تاقي ده كرپته وه، وه له نيوانياندا دوژمني سيه م هه يه، ئه م دوو جيهاده ش ناكرپت تا ئه و كاته ي جيهادي ئه و نه كرپت، وه ئه و پيش له و نيوانه داوه ستاوه به نده سارد ده كاته وه له جيهاد كردن له گه لياندا و فيلي ئي ده كات و دواي ده خات

^١ رواه أحمد (٢١١٣) و غيره وهو صحيح.

لیتی، وه بهرده و امیش هیواو ئاواتی بۆ دههینیت دهریارهی جیهادی ئهوان له لادان و وازهینان و له دست دانی له زهت و خوشیهکان، وه جیهادی ئهم دو دوژمنهش ناکریت تا جیهادی ئه و نه کریت، وه جیهادی ئه ویش بنچینهی جیهادی ئهم دوانهیه، که ئه ویش شهیتانه، خوی گه و ره ده فهرمویت: ﴿إِنَّ

الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا﴾ فاطر: ٦

واته: به راستی شهیتان دوژمنی ئیوهیه، دهیکه وایه ئیوهش به دوژمنی دابین.

وه فرمان کردنیش به وهی که وا به دوژمن دابنریت وریا کردنه وهیه که له سه ره و ولدان و زیاد کردنی بواری بۆ دژایه تی کردنی و جیهاد کردن له گه لی، وه که ئه وهی که وا دوژمنیک بیته خا و نه بیته وه و ماندو نه بیته و که مته رخمی نه کات له دژایه تی و دوژمنایه تی کردنی به نده به دریزای و به بهرده و امی ژمارهی هه ناسه کان).^١

ئهم وتهیه له وپه ری پونی و پۆشنیدایه، که ئه ویش راست کردنه وهی مه نه جی ئه وانه یه که وا به رد ده گره که سانی تر، وه ماله کانیشیان له شوشه یه! وه له هه مان کاتدا هۆکاره ماده یه کان به گه و ره داده نین تا ئه و ئه ندازه یه ی که وا ده بینن که دوژمنه که یان هیزو توانای جیگیر بوه، وه له راستیشدا دوژمن ناچپته ناو خانوه کانیانه وه، واته موسولمانان ناشکین و ناروخین به هوی به هیزی دوژمنه که یانه وه به لکو به هوی لاوازی ئیمان و بپروایانه وه ده شکین، ته نانه ت ئه گه ر ده ستیشیان به تال بیته له هه مو هۆکاره کان - له دوا ی هه ول دان - ئه وا خوی گه و ره ده یانپاریزیت.

ئین ته میه ره حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (له سوننه تی خوی گه و ره یه که ئه گه ر هاتو باوه پرداران نه یان توانی خویان بپارین له وانه ی که وا نازاری خا و پیغه مبه ر (ﷺ) ده دن، ئه وا به راستی خوی گه و ره تۆله بۆ پیغه مبه ره که ی ده کاته وه وه ده یپاریزیت لیان، وه که هه ندیک له و شتانه ی که پیشتر باسما ن کرد له چیرۆکی ئه و نوسه ره درۆزنه، وه وه که خوی گه و ره ده فهرمویت: ﴿

^١ زاد المعاد (٦/٣).

فَأَصْدَعُ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضُ عَنِ الْمُشْرِكِينَ إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ ﴿٩٤﴾ الحجر: ٩٤ - ٩٥ واته: ئەوێ كهوا
 فهرمانت پێكراوه رای بگهیهنهو بلاوی بکهروهو پشت ههلبکه لهو هاوهل دانهرانه، بهراستی ئیمه
 دهتباریزین لهو کهسانه ی کهوا گالته جارن. وه ههروهها ئیبن قهیم پهحمهتی خوی لیبت: (سویند
 بهخوا! سویند به خوا دوژمن هیچ کات ناتوانیت زهفهرت پێ بهریت مهگر کاتیک که دوستانت وازت ئی
 بهینن و دهووت چۆل بکن وهوا گومان نه بهیت که شهیتان سهرکهوتوووه زاله بهلکو ئه و خوییه
 که دهتباریزیت وازی ئی هیناویت و سهرکهوتوت ناکات).^١

وه چاک دهزانیت کهوا بئ بهش ده بیت له دوستانه تی پهروهردگارت ئەگهرواز بهینن له جئ بهجئ
 کردنی فهرمان پێکراوهکان، ههروهک چۆن پاریزراوی ئەگه پاریزگاری بکهیت له فهرمان و نههیهکانی
 خوی گهوره، بهمهش بنهمای شتهکان دهگهڕیتهوه بو زانست، له بهرئهوهی فهرمان و قهدهغهکردن
 نازانریت له ریی زانستهوه نه بیت.

دلته واییهک:

له زوبهیری کورپی عه دیه وه ده لیت: چوین بۆلای ئەنه سی کورپی مالیک ده لیت: سکالو گلهی خۆمان
 کرد لهو شتانهی کهوا توشمان بوه له لایهن هه جاجه وه، ئەویش فهرموی: (هیچ سالیک نایهت ئیلا
 ئەوهی که له دوا ی دیت خراپتره ههتا ئه و کاته ی ده گن به پهروهردگارتان. ئەوه م گوی لیبوه له
 پیغه مبه ره که تان (ﷺ)).^٢

ئین هه جهر ده فه رمو ی: (هه ندیک جار ئالوزیه ک دیته ئاراوه ده رباره ی ئەو په هاییه ی که هه ندیک کات
 و زه من زۆر خراپتره ناره حهت تره له کات و زه مه نی دوا ی خۆی، وه ئەگه ر هیچ سه رده می ک نه بیت
 جگه له سه رده می عومه ری کورپی عه بدول عه زیز، که ئەویش به که می ک له دوا ی زه مه نی هه جاج بوه،
 وه ئەو خیرو خۆشیه ش که له سه رده می عومه ری کورپی عه بدول عه زیزدا هه بوه زۆر ناویانگی

^١ الصارم المسلول (ص: ١٦٤).

^٢ الفوائد (ص ٧٩).

^٣ رواه أحمد (١١٧/٣)، و البخاري (٧٠٦٨)، و الترمذي (٢٢٠٦).

ههيه..... وه هه نديك وه لامي ئەمەيان داوه ته وه به وهى كه مه بهست له و خيرو فه زله فه زلا و خه يري
 كوكراوهى سه رده مه له سه ر كوكراوهى سه رده م ، له به رنه وهى له سه رده مى حه جاجدا زوريك له
 هاوه لان له ژياندا بون، وه له سه رده مى عومهرى كورپى عه بدول عه زيزدا ئەمان مردن، وه ئەو
 سه رده مهى كه هاوه لاني تيا دا ژياون خيرو چا كتره له و سه رده مهى دواى ئەوان چونكه پيغه مبه ر
 (ﷺ) ده فه رمويت: (باشترينى سه ده كان سه دهى منه.....) وه له بوخارى و موسليما هاتوه).

پاشان ده لئيت: (پاشان دواى ئەوه شتيكى ترم له عه بدولايى كورپى مه سه وعده وه ده ست كه وت كه
 راشكاوانه باسى مه به سه ته كه ده كات، كه ئەوه ش له پيشتره بو شوين كه وتن كه يه عقوبى كورپى شه يبه
 هيناويه تى له ريگه ي حاريسى كورپى حه صيره وه له زه يدى كورپى وه هبه وه كه وتويه تى: (گويم له
 عه بدولايى كورپى مه سه وعده بو ده يفه رمو: (هيج پوزيكت دانايه ت به سه رتاندان ئيلا خراپترو ناخوشتره له و
 پوزهى كه له پيش خويه وه يه تى، مه به ستم خوشبه ختى و به خته وه رى نيه له ژياندا كه توشتان
 ده بيت، وه مائيكيش نا كه سودي مه بيت، به لكو هيج پوزيكتان به سه ردا نايه ت ئيلا عيلم و زانستى
 تيا دا كه متره له و پوزهى كه له پيشيدا پويستوه، وه ئەگه ر زانايانيش مردن و پويستن و نه مان ئەو
 كاته خه لكى هه مويان يه كسان ده بن، فه رمان به چا كه ناكريت و ريگري و نه هيش له خراپه ناكريت،
 بويه له و كاته دا خه لكى به هيلاك ده چن).

وه له ريگاي شه عبه وه له مه سه رقه وه ئەويش له ئيبن مه سه وعده وه ده فه رمويت: (هيج سه رده ميكتان
 به سه ردا نايه ت ئيلا خراپترو ناخوش تره له پيش خوى، وه به لام من مه به ستم ئەوه نيه كه وا
 پيشه وايه ك باشتر بيت له پيشه وايه كى تر، وه ساليك باشتر بيت له ساليكى تر، به لام زاناو

لفظ الصحيحين: (خير الناس قرني...). وقد أشار الشيخ الألباني في تعليقه على التنكيل للمعلمي (٢٢٣٢) إلى أنه لا أصل للفظ الذي ساقه الحافظ هنا.

شارهزاکانتان دهمرن و نامینن، پاشان جینشین و پیشه‌وایه‌کتان دست ناکه‌ویت، نُنجا قه‌ومیک دین به‌پراو بۆچونی خۆیان فه‌توا ده‌دهن^۱.

ده‌لیم: لابرندی ئه‌و ئالۆزیه به‌ئسه‌ر ئه‌وه بینای چاوانی ئه‌هلی ئه‌سه‌ره، به‌تایبه‌تی ئه‌گه‌ر ئه‌و شته په‌یوه‌ندی به‌ بنچینه‌وه هه‌بیت، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زۆریه‌ی خه‌لکی به‌هۆی مال و سه‌روه‌ت و سامان و ده‌سه‌لاته‌که‌یه‌وه ده‌گاته جه‌ه‌ننه‌م، ئایا گویت له‌و ئایه‌ته‌ی خوای گه‌وره نه‌بوه که هه‌وال ده‌دات ده‌رباره‌ی ئه‌وانه‌ی که به‌ ده‌ستی چه‌پ نامه‌که‌یان وه‌رده‌گرن و په‌شیمان ده‌بنه‌وه که ده‌لین: ﴿مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّ هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ﴾ الحاقه: ۲۸ - ۲۹ واته: مال و سامانه‌که‌م هه‌یج سو‌دی پینه‌که‌یاندم، وه ده‌سه‌لاته‌که‌یشم به‌هیلا‌کیدا بردم.

جا ئه‌گه‌ر له‌ به‌لای بزوتنه‌وه ئیسلامیه‌کان - سه‌په‌ای ئه‌وانی تر - ورد بیه‌وه ئه‌وا ده‌بینی کۆبوه‌ته‌وه له‌م دو‌بابه‌ته ره‌گه‌ز په‌رسته‌یه‌دا:

- تیروانینیک که پپی وایه چاکی و باشی ئوممه‌تیک به‌سه‌ر ئوممه‌تیک تره‌وه په‌یوه‌سته به‌ چاکیته ده‌سه‌لاتاره‌کانیانه‌وه.

- یان به‌ زۆری و تیرو پپی ئابوریانه‌وه‌یه.

ئایا نابینی زۆریه‌یان به‌هه‌یج شیوه‌یه‌ک واز له‌ ته‌ختی پاشایه‌تی ناهینن، ئه‌گه‌ر چاوشی بریبه‌ته دیموکراتیه‌تی ختوره‌و خه‌یال، وه هه‌ندیکه‌ی تریان وا ده‌بینن که‌وا گه‌رانه‌وه‌ی سه‌ره‌رزی موسولمانان به‌ پیشکه‌وتنی شارستانیه، هه‌ر بۆیشه به‌هه‌یج شیوه‌یه‌ک واز له‌ کورسی و ده‌سه‌لات ناهینن!

وه ئه‌مه‌ش نه‌ینی ئه‌وه‌ت بۆ پون ده‌کاته‌وه که ئین مه‌سه‌ود چه‌نده به‌ خه‌مه‌وه بوه بۆ چاره‌سه‌ر کردنی ئه‌م دوشته جیاواز له‌وانی تر، وه سویند به‌خوا ئه‌وه ئه‌و شاره‌زاییه‌یه که خوای گه‌وره

^۱ الفتح (۲۱/۱۳) و هناك حسن ابن حجر الأثر، و رواه الفسوي كما في ذيل المعرفة والتاريخ (۳/۳۹۳)، و ابن عبد البر في جامع بيان العلم و فضله (۱۳۶/۲) و غيرهما.

به سهریدا پښتوه، وه - برای موسولمانم - فه زلی پېښینه کان بزانه، وه دهست بگره به پښیازی نه وانه وه پرگارت ده بیټ و ئیسراحت ده کهیت له شوبهه کانی سهر پښگا.

وه له کوتایدا: هه ولّ بده بؤ عیلم و زانست! ئه ی نه و کهسه ی کهوا داوای سهرخستنې ئیسلام ده کهیت، وه له ته میمی داریه وه ده فه رمویټ: (خه لکی له سهرده می عومه ردا پېښپرکیټیان ده کرد له دروست کردنی خانوبه ردا، عومه ریش پټی ده فه رمون: ئه ی کومه لی عهره به کان! زه ی زه ی! ئیسلام نابیت ته نها به جماعت و کومه لّ بون نه بیټ، وه جماعه تیش نابیت ته نها به ئیماره ت نه بیټ، وه ئیماره تیش نابیت ته نها به گوپراه لی کردن نه بیټ، بویه هه رکه سیك گه له که ی به ره و فیربونی فیهه به ریټ نه وه ده بیټه هوی ژیان هوی خوی و نه وانیش، وه هه رکه سیكیش گه له که ی بؤ غه یری نه وه هان بدات ده بیټه مایه ی به هیلاکدا چون بؤ خوی و نه وانیش).^۱

وه له حه سه نه وه فه رمویه تی: (پېښین نه یان وت: مردنی زانا که لیټنیکه ده که ویتته ئیسلامه وه هپچ شتیک پری ناکاته وه هه تا رږږو شه و به دوا ی یه کدا بیټ).^۲

وه له هیلالی کوپری خه ببا به وه فه رمویه تی: (پرسیارم کرد له سه عیدی کوپری جوبه یروتم: ئه ی نه ی عه بدولا! نیشانه ی به هیلاک چونی خه لکی چه؟ وتی: نه گه ر زانا کانیان مردن).^۳

ده مه وانه ی خو پاراستن له کوفرو پوخان شوین که وتنی قورئان و سونه ته

^۱ رواه الدارمی رقم (۲۲۱).

^۲ المصدر السابق رقم (۳۲۴)، و أحمد في الزهد (ص: ۲۶۲)، و ابن عبد البر في جامع البيان (۱/۱۵۳)، وهو صحيح، فإن هشام بن حسان تابعه أبو الأشهب جعفر بن حيان العطاردي كما في المصدر الأخير. وفي شرح السنة للبغوي أنه من قول ابن مسعود.

^۳ رواه ابن سعد (۲/۲۶۲)، و ابن أبي شيبة (۴۰/۱۵)، و الدارمی (۲۵۱)، و أبو نعیم (۴/۲۷۶)، و الخطيب في الفقيه و المتفقه (۱/۱۴۸)، و ابن عبد البر في جامعه (۱/۱۵۳)، وهو حسن، وإن كان فيه هلال بن خباب، لأن هلالا هو السائل، ومثل هذا يضبط عادة.

لەم بەشەدا تەنھا مەبەستم ڕۆكەشەكەى نىه كە بە خەيالدا دىت و بەس، چونكە لانى كەم ئەمە بە قسە لەلای موسولمانان شتێكى زانراوه، بەلام ئەمەوتەيه كە بۆ ئەو كەسانەى كەوا قەناعەت بە بانگەوازی قورئان و سوننەت ناهيئن، كاتێك بينيويانە كەوا هيئى بيباوهرى و دوپوى كۆبووتەوه و زال بوە بە بەسەرولاتى موسولماناندا، هەر لە پۆژگارى ئەندەلوس و فەلەستىنى لەدەست چووه، تاولاتانى بۆسنەو هيئىسكى بريندار، وە ناپەحەتى لەسەر ناپەحەتى بەسەر موسولماناندا زياد دەكات كاتێك كەمتەرخەمیان كرد لە دەست گرتن بە سەرچاوهى هيئى توانايانەوه: **قورئان و سوننەت**، وە بيئىزو بى بايەخ بون لای خواى گەوره كاتێك گومانى خراپەيان بەو دوانە برد، كاتێك كەوا دەبينن كە كاريگەريان كەمە لەسەر دل و دەرونەكان، وە بانگەوازی مزگەوت بيهيئە لە جولاندىن و زيندوكردنەوهى ئوممەتدا تەنھا بەشيوەيهكى لاوازو خاوەنەبيت كە ناگاتە ئەو گورجو گۆليو هۆكارە جوړاو جوړانەى كەوا شيوەيهكان و جولهكەو گاورهكان پيئى هەلەدەستن.

وە ئەم بانگەشەيه – ئەگەر راستيه كيشى تيدا بيت – ئەوا بەسە بۆ خاوەنەكەى كە تاوان بار دەبيت بە هوى وەلادانى گەنجان لە گرنگى دان بە دوو وەحيهكە لەپوى لەبەر كردن و فيربون و فيركردنەيانەوه، وە ئەگەر هەنديكيان خويان تەرخان كرد بۆ فيركردنى خەلكى و شارەزا كردنەيان لە ئاينهكەيان، ئەوا زۆر بەكەمى قورئان و فەرمودە بەكار دەهيئن وەك تەبەروك نەبيت، وە گومانى باشە بردن بە قسەكانى خويان واى ليكردون كە كەمتەرخەمى و كەمتر ئاوپ لەوتەكانى خواو پيغەمبەرەكەى ^ﷺ بدەنەوه.

سوئند بەخوا! ئەمجارەش سوئند بەخوا! ئەمجارەش سوئند بەخوا كەسانى وەهايان تيدايه كە ئەوەندەى خشوعى بۆ دروست دەبيت بەهوى سروديكەوه، ئەوەندە خشوعى بۆ دروست نابيت لەبەرامبەروتەكانى پەروەردگارى جيهان، وە ئەگەر بالندە گوئيبىستى ببوايه ئەوا هەمويان پۆل پۆل دەبون و دەگەپانەوه بۆلای خواى خويان.

كوان ئەوانەى كە شارەزان لە قورئاندا بە ليكدانەوهيهكى پەسەن؟!

کوان نه وانه ی که ریگای پیشینیان زیندو کرده وه به گوئیست کردنی فهرموده کانی پیغمبر (ﷺ)، وه که م کردنه وه ی قسه ی مرؤقه کان؟!

نایا نازانن که بیباوه ران توانایان نابیت به سهرتاندا تاوه کو ئیوه به رده وام بن له خویندنه وه و ورد بونه وه له دو وه حیه که؟! خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا فِرْقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ ءِيمَانِكُمْ كَفِرِينَ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ وَمَن

يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ﴾ آل عمران: ۱۰۰ - ۱۰۱ واته: نه ی نه وانه ی که باوه رتان هیناوه نه گهر گوپراهی لی تا قمیگ له وانه بکن که پیش ئیوه په یامیان بو هاتوه و خاوه ن په یامن واته جوله که و گاوه ره کان نهوا به ره و بیباوه ریتان ده بن له دوی نه وه ی که ئیوه ئیمان دار بون، نایا چون ئیوه گوپراهی لیان ده کن و بیباوه ری هله ده بزیرن له کاتیگدا ئیوه نایه ته کانی خواتان به سهردا ده خوینریته وه که قورئانه، وه ههروه ها پیغمبری خواشتان (ﷺ) له ناودایه، چاک بزنانن که ههر که سیک پشت بهستی به خوی خوی واته گوپراهی لی قورئان و سونهت بکات و گوی نهدات به قسه ی نه م و نه و نهوا به راستی نه و که سه رینمونی کراوه بو ریگایه کی راست و دروست.

وه له ده قی نه م نایه ته پیروزه دو سود هه یه:

یه که میان: پاریززروی بو شوین که وتوانی هه ردو وه حیه که له وه ی که بکه ونه کوفره وه، ئیین که ثیر په حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (واته بیباوه ری دوره لی تانه وه وه حاشا له وه ی که ئیوه بکه ونه کوفره وه، چونکه نایه ته کانی خوا به رده وام داده به زیت بو پیغمبره که ی (ﷺ) به شه و و پوزو وه نه ویش نه یخوینریته وه به سهرتاندا و وه ده یگه یه نیت پیتان).^۱

وه دوه میان: له راستیدا خوی گه وره به ته نها باسی گه وره ترین فیلی کرده که بیباوه ره کان دایان پرشته بو موسولمانان که نه ویش ویستی بی باوه ر کردنیانه، هه روه ک خوی گه وره له نایه تیگی تردا

^۱ تفسیر القرآن العظیم (۱/۵۹۷) ط. دار الفکر.

دەفەرموئیت: ﴿ وَذَكَرَ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنَّا بَعْدَ إِيمَانِكُمْ كَفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّ لَهُمُ الْحَقُّ ﴾ البقرة: ١٠٩ واتە: زۆر ئىك لە ئەھلى كىتاب ھەولئى ئەو ھە دەھن كە لە دواى ئەو ھى كە باو ھەرتان ھىتاو ھەبتان گىر ئەو ھە بو بىباو ھەرى ئەو ھى بەھوى ئەو ھى كە ئەوان ھەسو دىتان پى دەبەن و رقىان لىتان ھەھەز دەكەن ئىو ھەش و ھەكو خۆيان بىباو ھەرى بن چونكە چاك دەزانن كە ئەو ئىسلام ھەھەق ھە، ھەربۆ ھە خواى گەور ھە دەفەرموئىت ئەوان واتە ئەھلى كىتاب بە تەواو ھەتى راستى ھەكانىان بو روون بو ھەتەو ھە دەزانن ھەق كامە ھە.

ھەروەك بلىئى كە خواى گەور ھە دەفەرموئىت: ھەرچەندە فىل و تەلەكەيان گەور ھە بىت بە جوړىك شاخەكان خۆيان لەبەرىدا نەگرن خواى گەور ھە دەفەرموئىت: ﴿ وَإِنْ كَانَتْ مَكْرُهُمْ لِنَزُولِ مِنْهُ الْجِبَالِ ﴾ ابراھىم: ٤٦ واتە: ئەگەر فەرت و فىلئىان ئەو ھەندە گەور ھە بىت بە جوړىك كە شاخەكان لە بەرامبەرىدا بتوئتەو ھە.

ئەوا بىروباو ھەرى ئىو ھە بەھىچ شىو ھەك ناتوئتەو ھە تەو ھەكو ئىو ھە بەردەوام بن لە خوئىندەو ھى و ھى كە قورئان و سوننەتە.

و ھە ئەمە نامۆ نى ھە بەلاى كەسىكەو ھە كە يەقىنى ھە بىت لەناو دلئىدا بەو ھى كە خواى گەور ھە سەرچاو ھى ژيانى لەناو ھەھىدا داناو ھە فەرموئىت: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا

يُحْيِيكُمْ ﴾ الأنفال: ٢٤ واتە: ئەى ئەوان ھى كە باو ھەرتان ھىتاو ھەلامى خواو پىغەمبەر ھەكەى (ﷺ) بەدەن ھە لە كاتىكدا ئەوان بانگەوازتان دەكەن بو ئانىك كە بەھوى ھە دەژى ھەنەو ھە دەبىتە ھوى بەسەر بردنى ژيانىكى خوش و بەختەو ھى لە ھەردو ژيانەكەدا.

و ھە گەور ھەترىنى دو ژيانەكە ژيانى دلە، و ھە زىندو ترىنى خەلكى ئەو كەسە ھە كە زىاتر شوپىن و ھى دەكەوئىت، و ھە ئەو و ھەھى دەيانپارىزىت لە گومراى، و ھە بەمەش تىگە ھىشتنت ورد دەبىت بو ئەو فەرمودە ھى پىغەمبەر (ﷺ) كە دەفەرموئىت: (دوشتەم لەدواى خۆم لەناو دا جىھىشتون كە لە دواى

ئەو دوانە ھەرگیز گومرا نابن: قورئانەكەى خواو وە سوننەتەكەم، وە توشى دۈبەرەكى و جياوازى نابن ھەتا ئەو كاتەى كە دىن بۇلام بۆسەر كانى كەوسەر). رواه الحاكم و مالك و هو حسن^۱.

وہ ئەبو بەكرى راستگو رەزاي خواى لىبىت دەفەر مويت: (ھىچ شتىكم واز لى نەھىناوہ كە پىغەمبەر ﷺ) كرىبىتى ئىللا منىش ئەو كارەم كرىدوہ، وە دەترسم لەوہى كە ئەگەر شتىك جىبە جى نەكەم لە فەرمانەكانى توشى گومراى و لادان بىم)^۲.

ئەوہ ئەبو بەكرى راستگوى ئەم ئوممەتە لە نەفسى خۆى دەترسى كە توشى لادان بىت لە رىگاي راست بەھوى ئەوہى كەوا كەمتەرخەمى يەك بكات لە ئەنجامدانى شتىك لە پىنمايىيەكانى پىغەمبەر ﷺ) – لەگەل ئەوھشدا كە زۆر توند بوہ لە دەست گرتن بەوردو درشتى سوننەتەكانى پىغەمبەر ﷺ) – ئەى چۆن چاوى بىدعە چىەكان ئوقرە دەگرىت و ناخيان ئاسودە دەبىت، وە بوخارى و موسلىم لە ئەبو ھورەيرەوہ گىراويانەتەوہ كەوا فەرمويەتى: (كاتىك پىغەمبەر ﷺ) كۆچى دواى كرىو لەدواى ئەو ئەبو بەكرى بو بە جىنشىن، ھەندىك لە عەرەبەكان كافر بونەوہ، عومەر بە ئەبو بەكرى وت: تۆ چۆن شەپ لەگەل خەلكدا دەكەيت لە كاتىكدا پىغەمبەر ﷺ) فەرمويەتى: (فەرمانم پى كراوہ شەرو كوشتار لەگەل خەلكىدا بكەم ھەتا دەلئىن: (لا الہ الا اللہ)، وە ھەر كەسىك بلىت (لا الہ الا اللہ) ئەوا مال و نەفسى لەسەر من پارىزراو دەبىت تەنھا بە حەقى خۆى نەبىت وە حىسابىشى لەلاى خواى گەرەيە.

ئەویش فەرموى: سوئىد بەخوا! شەپو كوشتار لەگەل ھەر كەسىكدا دەكەم كەوا جياوازى دەخاتە نىوان نوئىزو زەكاتەوہ، چۈنكە زەكات حەقى مال و سامانە، سوئىد بەخوا ئەگەر كورىسىك بىت كەدابىتيان بە پىغەمبەرى خوا ﷺ) وە ئىستا نەيدەن بەمن ئەوا شەريان لەگەلدا دەكەم لەسەرى.

^۱ پىشتەر تەخرىجى ئەم فەرمودەيە كراوہ.

^۲ رواه البخاري (۳۰۹۳)، و مسلم (۱۷۵۹).

عومریش ده‌فهرموی: سویند به‌خوا! نه‌ونده‌ی نه‌برد هتا بۆم ده‌رکه‌وت که خوی گه‌وره دلی نه‌بو به‌کری والا کردوه بۆ شه‌ر کردن له‌ گه‌لیانداو بۆم ده‌رکه‌وت که له‌سه‌ر حقه^۱.

ورد به‌وه له‌م سوربونه له‌سه‌ر جیبه‌جی کردنی فه‌رمانیک به‌هه‌مو ئه‌و ورده‌کاریانه‌ی که له‌سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) هه‌بوه، ئه‌گه‌ر بی‌تو له‌ پیش خستنی بچوکترین شتیش بویت.

وه کاتیکیش پیغه‌مبه‌ران - سه‌لات و سه‌لامی خویان له‌سه‌ر بی‌ت - زیاتر له‌ خه‌لکی شوین وه‌حی ده‌که‌وتن پالپشتی خوی به‌ ته‌واوترین شیوه‌ لیان‌ه‌وه‌ نزیك بو، وه‌ک خوی گه‌وره ده‌فهرمویت:

﴿ كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبُ أَنَا وَرُسُلِي ﴾ المجادلة: ۲۱ واته: خوی گه‌وره برپاری داوه به‌وه‌ی که‌وا ته‌نها خوی و پیغه‌مبه‌رانی سه‌رده‌خات به‌سه‌ر بی‌باوه‌راند.

وه هه‌روه‌ها ده‌فهرمویت: ﴿ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كِمْنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَمْضُورُونَ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴾ الصافات: ۱۷۱ - ۱۷۳ واته: به‌ راستی هه‌ر له‌ سه‌رده‌تاوه برپارمان داوه له‌ به‌رامبه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانمان که سه‌رده‌که‌ون به‌سه‌ر بی‌باوه‌راند او وه‌ به‌راستی ته‌نها سه‌ربازان و شوین که‌وتوانی ئیمه سه‌رکه‌وتو ده‌بن.

وه هه‌روه‌ها ده‌فهرمویت: ﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ ﴾ غافر: ۵۱. واته: ئیمه پیغه‌مبه‌رانی خو‌مان و ئه‌وانه‌ی ئیمانیان هه‌تاوه سه‌رده‌خه‌ین له‌ دونیاو له‌ رۆژی دوايشدا. که‌وا بو هه‌رکه‌سیک به‌راستی شوین ئه‌وان بکه‌ویت ئه‌وا هه‌مان پشتگیری و سه‌رخستنی بۆ هه‌یه، خوی گه‌وره ده‌رباره‌ی موساو هارون - سه‌لامی خویان لیبت - و شوین که‌وتوانیان ده‌فهرمویت: ﴿ أَنْتَا وَمَنْ اتَّبَعَكَ الْغَالِبُونَ ﴾ القصص: ۳۵ واته: ئیوه‌و ئه‌وانه‌ش که‌وا شوینتان که‌وتون سه‌رکه‌وتو ده‌بن.

^۱ البخاری (۷۲۸۴)، و مسلم (۳۲).

^۲ پروانه: الجواب الصحيح لمن بدل دين المسيح لابن تيمية (۱۷۹/۲) ط. دار العاصمة.

وه ههروه ها به عيساو شوين كه وتوانى ده فهرمويت: ﴿ اِذْ قَالَ اللَّهُ يَلْعَسُ إِلَىٰ مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَىٰ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴾ آل عمران: ٥٥

واته: كاتيك خواى گه وره به عيساى فهرمو: نهى عيسا من تو ده مريتم و بهرزت ده كه مه وه بولاى خوّم وه پاك ده كه مه وه له وانهى كه وا بياوه ر بون و نه وانهش كه وا شوين تو كه وتون سهريان ده خهم به سه ر بياوه ره كاندا هه تا رۆژى دوايى.

ئيبن قهيم ره حمه تى خواى لبيبت ده فهرمويت: (كه گاوره كان به هوى نه و شوين كه وتنه يانه وه نه و پشكه يان هه بو بيت و كه له سه رو جوله كه كانه ون هه تا پۆژى دواى، كه وا بو مادام موسولمانانيش شوين كه وتنيان زياتره له گاوره كان نه وا له سه رو گاوره كانه ون هه تا پۆژى دواى).

وه ئيبن ته يميه ده فهرمويت: (له بهر نه وه هه ركه سيك شوين پيغه مبه ر (ﷺ) بكه وبت نه وا خواى گه وره له كه ليدايه به نه ندازهى نه و شوين كه وتنه، خواى گه وره ده فهرمويت: ﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ

وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴾ الأنفال: ٦٤ واته: نهى پيغه مبه ر (ﷺ) تو نه و ئيماندارانهى كه وا شوين تو ده كه ون خوايان به سه كه پال پشتيان لى بكات. واته: تو خواى گه وره ت به سه و ئيماندارانيش خواى گه وره يان به سه، وه هه ركه سيك له باوه رداران شوين پيغه مبه ر (ﷺ) بكه وبت نه وا خواى گه وره ي به سه، وه نه مه ش ماناى نه وه يه كه خواى گه وره ي له كه لدايه، وه پشت به ستن و پشت گيرى ته واو له شوين كه وتنى ته واودايه، وه پشتگيرى ناته واوويش له شوين كه وتنى ناته واودايه، وه نه گه ر هاتو هه نديك له و باوه ردارانهى كه وا باوه رپيان پى هيناوه وه شوينى كه وتون وه له سه ر نه وه ش دژايه تى كران نه وا به راستى خواى گه وره ي به سه، وه له كه ليدايه تى، وه به شيكى به ر ده كه وبت له و فهرموده ي خواى گه وره كه ده فهرمويت: ﴿ اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا اللَّهُ مَعْنَا ﴾ التوبة: ٤٠ واته: كاتيك كه پيغه مبه ر (ﷺ) به هاوه له كه ي ده فهرمويت كه نه بو به كره ره زاي خواى لبيبت مه ترسه و دل ته نگ

¹ إغاثة اللهفان (٢/١٩٧-١٩٨)، وه بروانه: الجواب الصحيح (٢/١٧٨).

مه به چونکه ئيمه خوامان له گه له، ئهمه له کاتیکدا که له ناو ئه شکه وتی (ثور) دان وه هاوه ل دانهره کانی قوریش به سهر سهریانه وهن.

وه ئهم که سه دلی په یوه سته به پیغه مبهروه (ﷺ) با هاوه لیشی نه کردبی به لاشه ی، وه بنچینه له م دلهدا، بهو جورهی که له سه حیجی به خاری و موسلیمدا هاتوه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) که فرمویه تی: (پیاوانیک هه ن له مه دینه که ئیوه هیچ هه نگاو یکتان نه ناوه وه هیچ دۆلیکتان نه برپوه نیلا نه وانتان له گه لن. وتیان: له گه ل ئه وه ی له مه دینه شن؟ فرموی: به لئ ئه وان له مه دینه ن، عوزر پریگای لیگرتون که بین له گه لمان).^۱ ئه وانه به دلایان له گه ل پیغه مبهر (ﷺ) بون و له گه ل هاوه لانی تیگوشه ری، وه مانای هاوه لایه تیان پی ده به خشری له گه ل ئه ودا، وه خوی گه ورهش له گه لیاندایه به ئه ندازه ی ئه و هاوه لایه تی کردنه مه عنه ویه).^۲

وه راستی وتوه په حمه تی خوی لیبیت، چونکه له راستیدا له قورئاندا هاتوه که به لگه یه له سه ر ئه وه ی که ئه وان له گه لیاندا بون به ناخیان، ئه ویش له بهر ئه وه ی ئه وان کاتیک که هاتن بو ئه وه ی پیغه مبهر (ﷺ) بیان بات له گه ل خوی بو جهاد کردن گیرایانیه وه، له بهر ئه وه ی ئه وهنده ولاخی سواری له لا نه بو هه تا بیانداتی، ئه وانیش گه رانه وه وه دلکانیان ده سوتاهه چاوه کانیان پر فرمیسک بو به هوی ئه وه وه هه تا خوی گه وره وه صفی کردن بهو فرمایشته ی: ﴿وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ﴾ التوبة: ۹۲ واته: ئه وانه تاوان بار نابن کاتیک که هاتن بولات وه داوایان لی کردی که ولاخی سواریان بده تی هه تا جهاد بکه ن له گه ل تودا له پیناوی خوادا، وه توش له وه لامیاندایه توت من شتیکم له لا نیه هه تا بتان ده می، ئه وانیش ده گه رانه وه به چاوی پر فرمیسکه وه وه به دلچکی پر ته نگه وه به هوی ئه وه ی ئه وهنده مالیان نه بو هه تا له ریگای خوادا خوایان و ماله که شیان بیه خشن.

^۱ البخاری (۲۸۳۹)، و مسلم (۱۹۱۱)، وه له سه حیجی موسلیمدا زیاده یه که هه یه: (نیلا هاویه شن له گه لتاندا له پاداشندا).

^۲ منهاج السنة (۸/۴۸۷-۴۸۸) ط. جامعة الإمام بن سعود.

پاشان ده‌فهرمویت ره‌حمه‌تی خوی لیبت: (وه نه‌گه‌ر پیاویک به‌ته‌نیا بیټ له‌هه‌ندیك شارو له‌هه‌رکاتیکداوه‌هه‌ستیت به‌جیبه‌جی کردنی حقیك که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیئاویه‌تی، وه‌خه‌لکی سه‌ریان نه‌خست له‌سه‌ری، نه‌وا به‌دلنییایه‌وه‌خوی له‌گه‌لدایه، وه‌پشکیکی به‌ر ده‌که‌ویت له‌وه‌فرمایشته‌ی:

﴿إِلَّا نُنْصِرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْفَكَارِ إِذْ

يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّا نَعْتَصِمُ بِاللَّهِ مَعَنَا﴾ التوبة: ٤٠ واته: نه‌گه‌ر ئیوه‌ش سه‌ری نه‌خهن نه‌وا

به‌دلنییایه‌وه‌خوی گه‌وره‌سه‌ری ده‌خات، له‌کاتیکدا نه‌و بیباوه‌رانه‌ی مه‌ککه‌وه‌ده‌ریان ناووه‌له‌گه‌ل هاوه‌له‌که‌ی که‌نه‌بوه‌کره‌ره‌زای خوی لیبت رویشتن بو‌ئه‌شکه‌وتی سه‌وروه‌له‌ناو‌ئه‌شکه‌وته‌که‌دا‌بون

که‌هاوه‌ل‌دانه‌ره‌کان به‌سه‌ر سه‌ریانه‌وه‌بون، وه‌نه‌گه‌ر ته‌ماشای به‌رپی خویان بکرده‌ی ده‌یان بینین،

هه‌ربویه‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دلنه‌وای ده‌کردو ده‌یفه‌رمو: هیچ‌خه‌مبار مه‌به‌ئیمه‌خوامان له‌گه‌له، وه‌خوی

گه‌وره‌پاراستنی و به‌سه‌لامه‌تی گه‌یشتنه‌مه‌دینه‌و خوی گه‌وره‌سه‌ری خست به‌سه‌ر هه‌مو بیباوه‌ره‌کاندا،

وه‌ئوه‌ش وه‌عدی خوی بو‌بو‌ی. چونکه‌سه‌رخستنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریتیه‌له‌سه‌رخستنی

ثاینه‌که‌ی که‌هیئاویه‌تی له‌هه‌رشوینیک و له‌هه‌ر کاتیکدا بیټ، وه‌هه‌رکه‌سیک شوینی بکه‌ویت نه‌وا

هاوه‌لیه‌تی له‌سه‌ری به‌وامانیه، وه‌نه‌گه‌ر نه‌و هاوه‌له‌هه‌ستیت به‌جی به‌جی کردنی به‌و جوړه‌ی که‌خوا

فرمانی کرده‌نه‌وا به‌دلنییایه‌وه‌خوا له‌گه‌ل‌ئه‌وه‌دایه‌که‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیئاویه‌تی وه‌له‌گه‌ل‌ئه‌و

که‌سه‌شدايه‌که‌هه‌لدستیت پی‌ی، وه‌ئه‌م شوین‌که‌وتوه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ): خوی به‌سه، وه‌خواش

به‌سه‌بو‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌روه‌ک خوی گه‌وره‌ده‌فهرمویت: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ﴾ الأنفال: ٦٤ واته: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خوات به‌سه‌که‌پشتگیریت بکات وه‌ئه‌وانه‌ش که

باوه‌ریان هیئاوه‌و شوین‌تو‌ده‌که‌ون خویان به‌سه.

وه‌له‌ئین مه‌سه‌وده‌وه‌هاتوه: (پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) نویژی عیشای کردو پاشان پوی، وه‌ده‌ستی

عه‌بدولای کوپی مه‌سه‌ودی گرت و بردی هه‌تا برديه‌چۆله‌وانیه‌کی مه‌ککه‌پاشان داینیشان پاشان

خه‌تیکی راستی بو‌کیشا پاشان فرموی: له‌وخه‌ته‌تینه‌په‌ری وه‌چاک‌بزانه‌پیاوانیک‌ده‌گه‌نه‌لات،

قسه یان له گه ل نه که ی چونکه نه وانیش قسه ت له گه ل ناکن. ده لی: پاشان پویش پښه مبهری خوا (ﷺ) بۆ نه شوینه ی که خزی ده یویست، له کاتیکدا من خه ریک بوم دانیشتبوم له خه ته که ی خۆمدا له و کاته دا پیاوانیک هاتن بۆلام ده توت (الظن) نه لاشه یانم ده بینی نه پیستیان، وه ده هاتنه لام و به لام خه ته که یان تینه ده په راند، پاشان ده گه رانه وه بۆلای پښه مبهری خوا (ﷺ) هتا بوبه کۆتای شه و، به لام پښه مبهری خوا (ﷺ) هات بۆلام وه من دانیشتبوم، فه رموی: نه م شه و من هر نه خه وتوم، پاشان هاته لام بۆ ناو خه ته که م وه پانمی کرد به پشتی بۆخوی، وه پاکشاهه پښه مبهری خوا (ﷺ) کاتیک که خوی لۆ ده که وت ده پیرخان، وه کاتیک من خه ریک بوم دانیشتبوم وه پښه مبهری خوا (ﷺ) پاکشاهه له سر پانم، ده بینم پیاوانیک پۆشاک سیپیان له به ردایه، هرخوا خزی ده زانی که چه نده جوان بون، گه یشتن پیم، کومه لیکیان دانیشن له لای سه ری پښه مبهری خوا (ﷺ) وه کومه لیکیان له لای قاجیه وه، پاشان له نیوان خویاندوتیان: نیمه هیچ به نده یه کمان نه بینیوه که شتی پی به خشرا بیته به وینه ی نه و شتانه ی که دراوه به م پښه مبهره: چاره کانی ده خون وه به لام دلی به خه به ره، نمونه یه کی بۆ به یینه وه به وینه ی پادشاهه که کۆشکیکی دروست کرد، پاشان سفره ی پازانده وه وه خه لکی بانگ کرد بۆ خواردن و خواردنه وه که ی، هرکه سیک وه لامی دایه وه له خواردنه که ی خوارد، وه له خواردنه وه که شی خوارده وه، وه هرکه سیک وه لامی نه دایه وه سزای دا، یان فه رموی: نازاری دا. پاشان نه و ناوه یان به جیه یشت، وه پښه مبهری خوا (ﷺ) له و کاته دا خه به ری بویه وه وه فه رموی: گویت لۆ بو نه وانه چیان وت؟ وه ده زانی نه وانه کی بون؟ وتم: خواو پښه مبهره که ی (ﷺ) زاناترن.

فه رموی: نه وانه مه لائیکه ت بون. ده زانی نه و نمونه یه ی که هیئایانه وه چی بو؟ وتم: خواو پښه مبهره که ی (ﷺ) زاناترن. فه رموی: نه و نمونه یه ی که هیئایانه وه: خوی میهره بان - پاک و

¹ قه ومیکن له سودانیه کان یاخود حه به شه بیه کان له ره شتی تیدا له سه رو قزو لاشه یاندا

به دسه لآت - به هشتی دروست کرد، وه بنده کانی بانگ کرد بوی، هرکه سیك وه لآمی دایه وه ده چیته به هشته وه، وه هرکه سیك وه لآمی نه دایه وه سزای دا یاخود نازاری دا) ^۱.

ئه وه تا ده بینی له م چیرۆکه گه وره یه دا گوپرایه لی ئیبن مه سعود بۆ پیغه مبهری خوا (ﷺ) کاتیک که فه رمانی پی کرد به مانه وه له شوینی خویدا که به دوری گرت له خراپه ی قه ومیک که هاتن بۆلای له ناشرین ترین شیوه دا، له گه ل ئه وه ی له نیوان ئه م و ئه واندا ته نها خه تیک هه بو ئه گه ر بای به اتایه شوینه وار ه که ی نه ده ما، به لآم ئه م خه ته وه کو خه تا کانی تر نیه، ئه وه خه تی سونه ته، هرکه سیك په یوه ست بیته پیوه ی خوی گه وره ده یپاریزیت له و شتانه ی دیته پئی.

دوبه دوی ئه وه ی که به لگه کانم پون کردوه ته وه له سه ر ئه وه ی خوی گه وره ئومه ته ی شوین که وه جیگیرو سه رفراز ده کات، ئه وا ده کری لیره دا پوداویک به یئم که شایه تی بۆ هه ردو کاره که ده دات به یه که وه، وه باسی پله و پایه یه کی گه وره ی له خو گرتوه بۆ ئه بو به کر که خوی گه وره دینه که ی به هۆیه وه پاراست و سه ری خست له دوی پیغه مبه ره که ی (ﷺ)، هه تا ئه بو هوره یه ده فه رمویت ره زای خوی لیبت: (سویند به و خویه ی که هه یچ په رستراویک نیه ته نها ئه و نه بیته ئه گه ر ئه بو به کر نه بویه به خه لیفه خوا نه ده په رسترا. پاشان جاریکی تر ئه م قسه ی کرده وه، پاشان بۆ جاری سییه میش وتیه وه، پئیان وت، به سه ئه ی ئه بو هوره یه!. ئه ویش فه رموی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ئوسامه ی کوپی زهیدی ره وانه کرد بۆ شام له گه ل حه وت سه د که س، کاتی جهیشه که گه یشته (ذی خشب) پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وه فاتی کرده وه له و کاته دا عه ره به کانی چوار ده وری مه دینه پاش گه ز بونه وه له ئیسلام، هه ربۆیه هاوه لانی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) کۆبونه وه له لای وه وتیان: ئه ی ئه بو به کر! ئه وانه پاشگه ز بونه ته وه له ئیسیلام، ئه وانه ش پویان کرده به ره و لای پۆم، وه ده شزانی عه ره به کانی چوار ده وری مه دینه پاش گه ز بونه ته وه له ئیسلام؟! فه رموی: سویند به و خویه ی که هه یچ په رستراویک نیه جگه له و، ئه گه ر سه گ په لاماری قاچی خیزانه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) بدات و په ل په لیان بکه ن من سوپایه ک ناگیپمه وه که پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ره وانه ی کردبی، وه ئالایه ک داناگرم

^۱ صحیح سنن الترمذی للألبانی رقم (۲۲۹۶).

که پیغمبرِ خوا (ﷺ) به رزی کرد بیته و هو چه قانددبیتتی. هه ربویه ئوسامه به ره و نهوی پویشت، وه به لای هیچ هوزیکدا تینه دهه پری که بیانویستایه پاشگهز ببنه وه له ئیسلام ئیلا ده یانوت: نه گهر نه مانه توانا ده سه لاتیان نه بوايه نه مانه نه ده هاتنه دهره وه له لایان، وه به لام لییان دگه رپین هه تا ده گن به پومه کان. وه گه شتن به پومه کان وه تیکیان شکاندن وه کوشتاری باشیان لیکردن وه گه پانه وه به سه لامه تی، وه دامه زراو بون له سه ر ئیسلام).^۱

ئانه وه په یوه ست بونی ئه بو به کره به سوننه ته وه سه ره پای ئه و ئازاره به ئیشه ی وه فاتی پیغمبرِ خوا (ﷺ) وه مهینه تی پاشگهز بونه وه ی عه رب له ئیسلام، زیاد له وه ش وره به ردانی خه لکی بوی وه ک ده ستپیکیک له و ئه قله ی که بریار ده دات به و جوړه ی که ئه وان بریاریان دا، وه به لام ئه و شه رعه ی که ئه بو به کر فیری بو بو له پیغمبرِ وه (ﷺ) ئه وه بو که رپنمای کرد بو کاریک که پیشنیاره کانی ئه وانی ره زیل کرد، که ئه ویش ترسانی بو ره زای خوی لیبت له دواخستنی شتیک که پیغمبر (ﷺ) پیشی خستوه، وه سه ره ئه نجامی په یوه ست بونه که ی به سوننه ته وه سه رکه وتن بو به سه ر دوژمنداو دامه زاوه ی بو له سه ر ئیسلام.

وریای کردنه وه یه ک:

ماموستا محمد ئه مین شنقیطی ره حمه تی خوی لیبت ده فهرمویت: (زانایان پونیان کردوه ته وه که سه رکه وتنی پیغمبران دو جوړه: سه رکه وتنیک به به لگه و پونکردنه وه، وه ئه مه ش بو هه مویانه، وه سه رکه وتنیک به شمشیرو سه ره پم، وه ئه مه ش بو ئه وانیه که به تاییه تی فرمانیان پیکراوه له ناویاندا به جهنگین له پیناوی خوادا...)^۲.

هه ربویه بریاریان داوه به وه ی که ئه و باوه پدارانه ی که بی ده سه لاتن له ناو کومه لگا کانیاندا ئه مرؤ، ئه وانیه که فرمانیان پی ناکری به شه پ کردن، سه رکه وتون به به لگه ی زانستی که هه مو به تال و

^۱ العواصم من القواصم لابن العریبی (ص: ۶۲)، وه ئه گهر ده ته وی زیاتر بزانی بپوانه: تاریخ الطبری، و سیره ابن هشام، و الامتاع للمقریزی.

^۲ بپوانه: أضواء البیان (۱۳۵۳) وه ئه وه ش که له دوی دیت.

مشت و مریک له ناو ده بات، وه به لام ئه وانه ی که تواناو دهسه لاتیان هه یه ئه وا فه رمانیان پیده کری به شهر کردن بۆ پالپشتی کردنی به لگه کان به سه ره رمه کان، وه له مه شه وه ده رده که وی که به لگه ی زانستی سه رکه وتوه له هه مو کاتی کدا، وه سوپاس بۆ خوا له سه ر ئه وه .

وه به هۆی ئه وه ی ئه هلی فه رموده به هیزترینی خه لکین له به لگه دا، له بهر ئه وه ی زانترین که سن به قورئان ههروهک عومهری کورپی خه تتاب ده فه رمویت: (خه لکانیک مشت و مرطان له گه ل ده کن به و نایه تانه ی که چه ندواتایه کیان هه یه، ئیوه بیان گرن به سوننه ت، چونکه هاوه لانی سوننه ت زانترین که سن به قورئانه که ی خوا).^۱

وه به هۆی ئه وه ی زانترین که س بون به ریبازی پیغه مبه رایه تی (ﷺ) له هه مو خه لکی زیاتر شوین قورئان سوننه ت که وتون، هه ربۆیه با هه یچ پاشین (خلف) یه ک به لایه وه جیگای سه رسوپمان نه بیته که وته ی ئه هلی عیلم کۆک بیته له سه ر ئه وه ی که کۆمه لی رزگار بو به ئه هلی فه رموده لی که بده نه وه له و فه رموده یه یدا: (هه رکه سیک خوی گه وره بیه ویت توشی خه یری بکات شاره زای ده کات له دین... وه به رده وام کۆمه لیک له ئومه ته که م سه رکه وتو دیارن له سه ر حه ق... رواه البخاری (۷۱)، و مسلم (۱۰۳۷).^۲

له گه ل ئه وه ی شاره وه نیه له الحصیف په یوه ندی رسته ی یه که م — که بریتیه له شاره زا بون له دین — به وه ی تره وه — که بریتیه له سه رکه وتوی ئه م کۆمه له — وه ئه مه ش له وته کۆکه ره وه کانی پیغه مبه ری خوایه (ﷺ).^۳

^۱ رواه الدارمی (۴۹۱)، و الاجری فی الشریعة (۹۳)، و ابن بطه فی الابانه \ الإیمان (۸۳)، و غیرهم.

^۲ بپوانه: الجواب الصحیح (۱۸۰/۲).

^۳ بپوانه: (شرف أصحاب الحدیث) للخطیب البغدادی، و الصحیحة للألبانی (۲۷۰)، و أهل الحدیث هم الطائفة المنصورة الناجية للشیخ ربیع بن هادی المدخلی.

هه‌په‌شه‌کردن له
په‌چه‌وانه‌کاری په‌غه‌مبه‌ر
به‌گومرایی بون یاخود
بی باوه‌ری

مادام خوای گه‌وره‌ برپاری داوه به دامه‌زراوه‌ی له‌سه‌ر دین بو شوین که وتوانی په‌غه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ)،
ئه‌وا به دلنیاپیوه‌ ئه‌وانه‌ی که په‌چه‌وانه‌ی ده‌کن به‌ره‌و ترسناکی ده‌یان بات له دینه‌که‌یانداه
ده‌فه‌رمویت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ
صُدُودًا فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَاءُوكَ يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا
إِحْسَنًا وَتَوْفِيقًا﴾ النساء: ۶۱ - ۶۲ واته: ئه‌گه‌ر په‌یان بوتری وهرن بو جیه‌جی کردن و گوپرایه‌لی
کردنی ئه‌و قورئانه‌ی که خوای گه‌روه ناردویه‌ته‌ خواره‌وه‌وه‌ شوین که وتنی سونه‌ته‌کانی په‌غه‌مبه‌ر (ﷺ)
ده‌بینی ئه‌و دوروانه‌ پشت لئ هه‌لده‌کن و وه‌لامت ناده‌نه‌وه‌، ئه‌ی باشه‌ چوئن له‌ روپان هه‌لدیت کاتیک
که توشی به‌لاو نارپه‌حه‌تیه‌که‌ ده‌بن به‌ هوی کارو کرده‌وه‌ی خرابی خوایانه‌وه‌وه‌ پاشان دین بولات و
سویندت بو ده‌خوئن به‌ الله وه‌ ده‌لین ئیمه‌ ته‌نھا چاکه‌و باشه‌مان ده‌ویت وه‌ ده‌مانه‌ویت یه‌کیک بین
له‌وانه‌ی که خوای گه‌وره‌ یارمه‌تیاں ده‌دات بو چاکه‌ کردن.

ئین قه‌یم ده‌فه‌رمویت: (خوای گه‌وره‌ هه‌په‌شه‌یان لئ ده‌کات به‌وه‌ی که کاتیک ئه‌وان توشی
نارپه‌حه‌تیه‌که‌ ده‌بن له‌ ئه‌قلیانداه‌ له‌ دین و بینای و لاشه‌یان و مال و سامانیاں به‌هوی پشت هه‌لکردنیاں
له‌و په‌بازه‌ی که په‌غه‌مبه‌ر هیناویه‌تی (ﷺ)، وه‌ حوکم کردن له‌لای غه‌یری ئه‌و، وه‌ گپرایه‌وه‌ی حوکم

بو‌لای، هه‌روه‌که‌ خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت: ﴿فَإِنْ تَوَلَّوْا فَعَلِمَ أَنَّهَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ﴾
المائدة: ۴۹ واته: ئه‌گه‌ر یشتیاں لی‌کردیت، ئه‌وا چاک بزانه‌ که خوای گه‌وره‌ ده‌یه‌ویت توشی به‌لاو
نارپه‌حه‌تیاں بکات به‌هوی هه‌ندیک له‌ تاوانه‌کانیا‌نه‌وه‌.

وه پۇزىش دەھىننەۋە بەۋەى كە ئەۋان تەنھا مەبەستىيان چاكە و يارمەتى بوە...^۱

وه داخى سىيەم ئەۋەىيە كە ئەم بەلایە لەۋانەىيە توشى دىنى مرؤف بىيىت ۋەۋاى لىبكات ھەتا بىباۋەر

دەبىيىت، ئىبن تەيمىيە دەربارەى ئەۋ فەرمايشتەى خۋاى گەۋرە: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ النور: ۶۳ ۋاتە: با ئەۋانەى كە پىچەۋانەى فەرمانە كانى پىغەمبەر

(ﷺ) دەكەن بترسن لەۋەى كە خۋاى گەۋرە توشى فىتنە ۋ نارهەتيان بكات ياخود توشى سزايە كى

زۆر سەختيان بكات. دەفەرمويىت: (فەرمانى كردوە بەۋ كەسەى كە سەرپىچى فەرمانە كانى دەكات

كەۋر يا بىيىت لە فىتنە: ۋە فىتنە: برىتيە لە پاشگەزبونەۋە لە دىن ۋ بىباۋەرى، خۋاى گەۋرە

دەفەرمويىت: ﴿وَقَلِيلٌ مِّنْهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِئْتَةً﴾ البقرة: ۱۹۳.....۱۹۳ ۋاتە: بجهنگن لە گەلىان ھەتا فىتنە ۋ

ئاژاۋەيان بەربلاۋ نەبىتەۋە. ئىمام ئەحمەد لە رىۋايەتى فەزلى كورپى زىيادا دەفەرمويىت: (تەماشاي ناو

قورئانم كرد بىنيم گوپراپەلى كردنى پىغەمبەر (ﷺ) لە سى ۋ سى شوپندا ھاتو، پاشان ئەم ئايەتەى

دەخويندەۋە: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ النور: ۶۳.

ۋە بەردەوام دوپارەى دەكردەۋەۋە دەبوت: ئەى فىتنە چىە؟ ھاۋەل دانانە، لەۋانەىيە ئەگەر ھەندىك

لەۋتە كانى پىغەمبەر (ﷺ) پەت بكاتەۋە بە ھۆيەۋە شتىك لە گومراى بكەۋىتە ناو دلپەۋە، ۋە دلەكەى

پەش بىيىتەۋەۋە لە ناۋى ببات، ۋە خەرىك بو ئەم ئايەتەى دەخويندەۋە: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ

حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ﴾ النساء: ۶۵ ۋاتە: سوپند بە پەرۋەردگارى تۆ ئىمانيان دانامەزىرەت

ھەتا لەھەم ئەۋ كاروبارانەى كە رۋو دەدات لە نىۋانياندا نە گەرىنەۋە بۆلاى تۆ ۋە تۆ نەكەن بە حاكم لە

نىۋان خۆياندا.

^۱ إعلام الموقعين (۵۰۱).

وه نه بو تالیب نهل میشکانی ده فهرمویت: کاتیک پییان وت: خه لکانیک هه ن واز له فهرموده ده هیئن، وه ده رۆن بۆلای بۆچونی سوفیان؟ فهرموی: (سهرت بسورمی له خه لکانیک گوی بیستی فهرموده بون، وه سه نه ده که شی ده زانن وه راستی سه نه ده که شی ده زانن، وه وازی لیده هیئن و ده چن بۆلای بۆچونی سوفیان و غیری نه، خوی گوره شی ده فهرمویت: ﴿فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ النور: ۶۳. ! ده زانی فیتنه چیه؟ بیباوه پی، خوی گوره

ده فهرمویت: ﴿وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ﴾ البقرة: ۲۱۷ واته: فیتنه گوره تره له کوشتار.

واز ده هیئن له فهرموده له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) وه هه واو ئاره زوه کانیا ن زال ده بیته به سه ریا ن داو ده یانبات به ره و لای پابوچون، وه نه گهر سه ریچی کاری فه رمانه کانی وریا کرابیته وه له بیباوه پی و هاوه ل دانان یا خود له سزایه کی سهخت، به لگه یه له سه ره وه ی له وانه شه سه ربکی شیت بۆ بیباوه پی و سزای سهخت...^۱ وه له و وته به ربلوانه ی پیشین نه و وته یانه: (خیراترینی خه لکی بۆ پاشگه ز بونه وه له ئیسلام خه لکانی خاوه ن هه واو ئاره زون)^۲. وه به هوی نه وه ی که بنچینه ی بیباوه پی نه هلی

کیتاب له پوانگه ی سه ریچی کردنی پیغه مبه رانه وه یه خوی گوره ده فهرمویت: ﴿اتَّخِذُوا

أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ﴾ التوبة: ۳۱ واته: نه هلی کیتاب زاناو راهیبه کانیا ن کردبون به خوا به سه ره خویانه وه وه گوپرایه لی نه وانیا ن ده کرد له باتی گوپرایه لی کردنی خوی گوره، وه عیسای کوری مه ریهمیا ن ده په رست و کردبو یان به خوا.

وه له دهقی نه م نایه ته پیروژه وه دوو سود به رچاو ده که ویت:

^۱ الصارم المسلول (ص: ۵۶-۵۷) و الاثر الأول عن أحمد تجده في الإبانة لابن بطة رقم (۹۷).

^۲ له ئین سیرینه وه به سه حیجی هاتوه هه روهک له المعرفه و التاريخ للفسوي (۳/۳۸۸۹-۳۸۸۸) و الابانة لابن بطة (۳۵۳)، و شرح أصول الاعتقاد للکائنی (۲۳۴).

یه که میان: هۆکاری بیباوه‌ریان بریتی بوه له به گه‌وره زانینی زاناکانیان هه‌تا چاوپۆشیان کرد له مافی خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی له‌وه‌دا که بۆ حوکم کردن بگه‌رینه‌وه بۆلایان، له عوده‌ی کورپی حاته‌مه‌وه ده‌فه‌رمویت: هاتم بۆلای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه له ملامدا خاچیک هه‌بو له ئالتون، فه‌رموی: (ئه‌ی عوده‌ی! ئه‌و بته له‌خۆت بکه‌روه). وه گویم لیبو له سوره‌تی به‌رائه‌ی ده‌خوینده‌وه: ﴿ اُنْخَذُوا اَجْرَهُمْ

وَرَهْبَنَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللّٰهِ ﴾ التوبة: ۳۱ وه فه‌رموی: (چاک بزانه که ئه‌وان نه‌یان ده‌په‌رستن، به‌لام ئه‌وان نه‌گه‌ر شتیکیان بۆ حه‌لال بکردنایه ئه‌وانیش به‌هه‌لالیان ده‌زانی، وه نه‌گه‌ر شتیکیان له‌سه‌ر حه‌رام بکردنایه ئه‌وانیش به‌هه‌رامیان ده‌زانی).^۱

وه دوه‌میان: قال کردنه‌وه‌ی هه‌ره‌شه‌کردن له کاروکرده‌وه‌ی جوله‌که‌و گاورو ئاگادار کردنه‌وه‌یه له‌سه‌ر هه‌ردو جو‌ره‌که‌ی سه‌رپیچی بۆ پیغه‌مبه‌ران که سییه‌می نیه، وه ئه‌و دوانه‌ش: -کرچوکالی: که بریتیه له زۆرتین به‌ش بۆ جوله‌که ئازار ده‌ران و بکوژانی پیغه‌مبه‌ران. -پۆچون: که بریتیه له زۆرتین به‌ش بۆ گاوه‌کان که پۆ ده‌چن. □

وه ئه‌مه‌ش له ئیعجازی قورئانی گه‌وره‌وه‌یه، وه‌وریای دان له هه‌ردو کاره‌که هاتوه به‌یه‌که‌وه له یه‌ک فه‌رموده‌دا، وه ئه‌ویش ئه‌و فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ره (ﷺ): (لیم گه‌رین ئه‌وه‌تان به‌سه که بۆم هینان، چاک بزانی ئه‌وانه‌ی پیش ئیوه تیا چون به‌هۆی زۆری پرسیارو سه‌رپیچیان بۆ پیغه‌مبه‌ره‌کانیان، نه‌گه‌ر قه‌ده‌غه‌م لیکردن له کاریک ئه‌وا لپی دور بکه‌ونه‌وه، وه نه‌گه‌ر فه‌رمانم پیکردن به‌کاریک ئه‌وا ئه‌وه‌نده‌ی که ده‌توانن جیبه‌جی بکن).^۲

ئه‌و وته‌یه‌ی: (به زۆری پرسیاره‌کانیان). له پۆچون و قول بونه‌وه‌یه.

وه ئه‌و وته‌یه‌ی: (سه‌رپیچی کردنیان له فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ره‌کانیان). له کرچوکالی و که‌مه‌ته‌رخه‌مییه‌وه‌یه.

^۱ صحیح سنن الترمذی للألبانی رقم (۲۴۷۱).

^۲ البخاری (۷۲۸۸)، و مسلم (۱۳۳۷).

هه ربۆیه بوخاری له کینابی (دهست گرتن به قورئان و سوننه ته وه) هیناویه تی، وه ئه وهش له ووته کۆکه ره وه کانی پیغه مبه ره (ﷺ).

وه به هۆی ئه وهی که شوین که وتن به و ورده کارییه به خوی گه وه ستایشی باوه پداران ناکات ته نها به هۆی شوین که وتن وه، به لکو ستایشی شوین که وتن دهکات به چاکه وه ده فه رمویت: ﴿

وَالسَّابِقُونَ الْأُولُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ﴿

التوبة: ۱۰۰. واته بریتیه له شوین که وتنیک له پوکهش و ناخدا، وه هه رکه سیک و ابیت وه شهیتان به سیک له گویریایه لی پچپی، زو ده گه ریته وه وه ته وبه کردنیش سودی ده بیت بۆی، هه ر به و شیوه یه ی که خوی گه وره وه صفی کۆچ کردوان و پشتیوانانی کردوه، له به ره ئه وهی سه ریچی کردنی ئه وان له ناو کانگای دلایانه وه نه بوه، وه نهیننی ئه م چاودیرییه خواییه بۆیان به هۆی ئه و شوین که وتن ته وا وه یه که پیی ناسراون.

جوان ورد به ره وه له هه وال پیدانی خوی گه وره له پاراستنی دلکانیان له گومپای به هۆی راستگوییان له شوین که وتندا له کاتی ناره حه تیدا خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿ لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى

النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ

فَرِيقٍ مِنْهُمْ ﴿ التوبة: ۱۱۷ واته: به راستی خوی گه وره ته وبه ی پیغه مبه ره که ی قه بول کردوه لیخوش

بونی خوی ئاشکرا کرد بۆ کۆچ کردوان و پشتیوانه کان، ئه وانیه که شوین پیغه مبه ره (ﷺ) که وتن وه سه ریان خست له و کاته ناره حه ته دا که پیدایه تبه رین له دوا ی ئه وهی خه ریک بوو دلای تا قمی که له وان توشه گومپای و سه رلیشیوان بیت.

ده با ناگادارو وریابن ئه وانیه که له سه ر پوکهشی سوننه تن به بی ناوه پوکه که ی، وه به هه مان شیوهش به پیچه وان وه.

سهرپيچيکارانی پيغه مبهران به زووی ده دورين

هه ربه و شیوه یه ی که شوین که وتوانی پیغه مبهران سهرکه وتون، به دلنیا یه وه پیچه وانه کارانیان سهرشوپن خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ﴾ المجادلة: ۲۰ واته: به دلنیا یه ئه وانه ی که دزایه تی خواو پیغه مبهره که ی (ﷺ) ده که ن، ئا ئه وانه له پیری سهرشوران و زه لیله کانن.

وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده فهرمویت: (... وه خوی گه وره سهرشوپری و زه لیلی بریار داوه بو ئه وانه ی که سهرپيچی فرمانه کانم ده که ن).^۱

وه لیکانه وه که یشی ئه وه یه که ئین ته میمه ده فهرمویت: (وه بیدعه هاوتایه له گه ل دو به ره کی، هه روه ک چون سوننه ت هاوتای جهامعه ته وه ئه وتری: ئه هلی سوننه و جهامعه. هه روه ک ده وتری: ئه هلی بیدعه و دو به ره کی).^۲

وه خه لکانی ژیر یه که دهنگن له سهر ئه وه ی که گه وره ترین هوکاری به زین بریتیه له دو به ره کی، وه گه وره ترینی - به بی گومان - دو به ره کیه له دیندا، وه له به ره ئه وه ی جیاوازی به ره می که مته رخه میه له گوپرایه لی کردنی خواو پیغه مبهره که ی (ﷺ) خوی گه وره به یه که وه هیناونی له یه که ئایه تدا، وه ده فهرمویت: ﴿وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزَعُوا فَنَفْسُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ الأنفال: ۴۶ واته: گوپرایه لی خواو پیغه مبهره که ی (ﷺ) بکه ن وه جیاوازو په رته وازه مه بن چونکه ده بیته هو ی له ناو چون و رویشتنی

^۱ رواه أحمد (۵۰۱۲)، وابن أبي شيبة (۳۲۲/۵)، وغيرهما، وهو حسن، برواه: السير للذهبي (۱۵۵۰۹)، و الفتح لابن حجر (۹۸/۶).

^۲ الاستقامة (۴۲/۱) وه برواه ئه گه ر ده ته وی: اجتماع الجيوش الإسلامية لابن القيم (ص: ۶). □

هیزو تواناتان. وه به هوی ئه وهی که په یوه ست بون به سوننه ته وه بریتیه له که شتی پزگار بون له ده ریای په رته وازه یه تیدا، پیغه مبه ر (وَسْتَعَلِّمَهُ) فه رمانی کرده به په یوه ست بون پیوهی له کاتی پودانی جیاوازی وه فه رمویه تی: (... وه هرکه سیك بژی له ئیوه له دوی من ئه وا به دلنیاییه وه جیاوازیه کی زور ده بینیت، دست بگرن به سوننه ته که مه وه وه به سوننه تی جینشینه رینوما ی کراو ژیره کانه وه، به چاکی په یوه ست بن پییه وه، وه به کاکيله کانتان قه پالی پیدا بکن، وه وریابن له شته داهینراوه کان).^۱ داهینراوه کان).

وه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ﴾ آل عمران: ۱۰۵

واته: وه کو ئه وانه مبه بن که پارچه پارچه بون و دوبه ره کی که وته ناویانه وه له دوی ئه وهی به لگه ی رون و ناشکرایان بو هات.

واته ئه وه حیه یان بو هات که مایه ی کو بونه وه یانه، کاتیک که وازیان لیهننا په رته وازه بون.

وه ئه مه ش دیارو ناشکرایه له میژوی جوله که و گاورد له گه ل پیغه مبه ره کانیا، گاوره کان شوین په هبانیه تیک که وتبون که خویان دایان هینا بو وه وازیان هینا له هه ندیک له وه فرمانانه ی که فه رمانیان پیکرا بوو خوی گه وره ش دوژمنایه تی و بق و کینه ی خسته نیوانیانه وه، هه روه کو خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِي أَخَذْنَا مِنْهُمُ مَقَاتًا حَقًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾

فَاعْرَبْنَا بَيْنَهُمُ الْعِدَاةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ﴿المائدة: ۱۰۴ واته: وه له وانه ی که وتیان ئیمه گاورین ئیمه په یمانان لی وه رگرتن، که چی ئه وان به شیک له و شتانه ی که ئیمه فه رمانان پیکرد بون له یادیان کرد، له به رامبه ردا ئیمه ش دوبه ره کی و بق و کینه مان خسته نیوانیانه وه هه تا وه کو رژی دوی.

ئین ته ییمه ده فه رمویت: (ئمه به لگه یه له سه ر ئه وهی که ئه وان وازیان هینا له هه ندیک له و شتانه ی که فه رمانیان پیکرا بو پی وه ئه واز هینا نه لی هکار بو بو که وتنه وهی دوژمنایه تی و بق و کینه که

^۱ رواه أحمد (۱۲۶/۴-۱۲۷)، و أبوداود (۴۶۰۷)، و الترمذي (۲۶۷۸)، و ابن ماجة (۴۲-۴۴)، و الدارمي (۴۴، ۴۵۱)، وهو صحيح.

هەردوکیان حەرامە^۱. وە بە ھەمان شیوێ جوله کە کان وازیان ھێنا لە ھەندیک لە و شتانە ی کە فەرمانیان پیکرا بو ھەر وہ کو خوی گە و رە دە فەر مویت: ﴿يَحْرِقُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ﴾ المائدة: ۱۳ واتە: ئەو جوله کانه ھەل دەستن بە لادانی وتە کان لە شوینی خۆیدا ئەویش بە گۆرین و دەستکاری کردن و لیکدانەوی نابەجی بۆ فەرمايشته کانی خوی گە و رە، وە ھەندیک لەو شتانە ی کە بۆیان باس کرابو لە یادیان کردو پشت گوتیان خست.

بە لām واز ھینانی ئەوان بۆ ئەو بە شە ی کە فەرمانیان پیکرا بو سەرچاوە ی گرتبو لەو کە تەر خە میە ی کە پێی ناسراو بون بە ھۆ ی پق لیبونە وە یان بۆ ئەو ئایە تانە ی کە خوی گە و رە نار دویە تە خوارە وە، ھەر وہ ک خوی گە و رە دە فەر مویت: ﴿وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم مَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَالْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ المائدة: ۲۶۴ واتە: زۆر بە ی ئەو جوله کانه رقیان دە بیته وە لەو قورئانە ی کە خوی گە و رە نار دویە تە خوارە وە بۆت ئەویش بە ھۆ ی یاخی بون و بیباوە رپانە وە، وە دوژمنایە تی و رق و کینە مان خستە ناویانە وە ھەتا وە کو رۆژی دوای.

وہ ئیبن تە یمیە دە فەر مویت: (وہ ئەو جیاوازییە ی کە ھە یە لە ناو ئەو نە تە وانە ی کە ئاینیان نیە زۆر زیاترە لەو نە تە وانە ی کە ئاینیکیان ھە یە، وە ھە مو ئە وانە ی کە نزیکتر بن لە شوین کە وتنی پیغە مبرانە وە ئە وانە کە متر جیاوازیان لە نێواندا یە، وە ئەو جیاوازییە ی کە نقل کراوە لە فە لاسیفە کانی یۆنان و ھندو ھاوشیوہ یان شتی کە لە ژماردن نایە ت مە گەر ھەر خوا خۆ ی بزانی ت چە ندە، وە لە دوای ئە مانیش ئەو جیاوازییە ی کە لە لای گە و رە ترین نە تە وە لە بیدعە کردندا ھە یە کە رافیزە کانن، وە دوای ئە مانیش ئەو دو بە رە کییە ی کە لە نێوان موعتە زیلە و ھاوشیوہ یان ھە یە، وە دوای ئە مانیش جیاوازی ئەو تا قمانە ی کە دە درینە پال ئە ھلی سوننە و جە ماعە، وە کو کیلابیە وە ئە ل کە رامیە وە ئە ل ئە شە رییە وە ھاوشیوہ یان، وە دوای ئە مانیش جیاوازی ئە ھلی فەر مودە، وە ئە ھلی فەر مودە کە مترینی

^۱ مجموع الفتاوی (۱۰۹/۲۰).

^۲ بیوانە: مجموع الفتاوی بە ھە مان شیوہ (۲۲۷/۱۳).

ئەو تاقمانەن كە جياوازيان ھەبىت لە بنچىنەكانياندا، لەبەر ئەوەى ميراتى ئەوان لە ميراتى پىغەمبەرايەتى زۆر زياترە لە ميراتى غەيرى ئەوان، ھەربۆيە خواى گەورە پاراستنى بە و پرده بەتەينەى

كە دەستيان پىوھ گرت، وە ھەرمويەتى: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا﴾ آل عمران: ۱۰۳

واتە: ھەمو دەست بگرن بەو پرده بەتەينەى كە خواى گەورە بۆى داناون كە ئەویش قورئانە كەبەتى.

وہ يەكئەك لە گەوھەرە بەنرخەكانى ئەبى موزەفەرى سەمعانى ئەو وتەيەيەتى:

(وہ يەكئەك لە و شتانەى كە بەلگەيە لەسەر ئەوەى كە ئەھلى ھەرمودە لەسەر ھەقن ئەوەيە كە ئەگەر بىت و بېروانىتە ھەمو نوسراوھەكانيان لە سەرەتايانەوھ ھەتا كۆتايان، ئەوانەى زو وە ئەوانەى كە تازەن لەگەل جياوازي شارو كات و دوريان لە يەكترىوھ، وە نىشتە جىبۆنى ھەريەكەيان لە پارچەيەك لە پارچەكانى سەر زەوى، دەيانبىنى لە پونكردنەوھى بىرو باوھ پدا ھەمويان لەسەر يەك شىوھو ئارپاستە دەپۆن، لەسەرى دەپۆن بەجۆرئەك كە لىئى لانادەن وە بە پاست و چەپدا ناپۆن، وتەيان لەوھدا يەكئەكەوھ ئەوھش كە نقلى دەكەن ھەر يەك شتە، نابىنى جياوازي و پارچە پارچە بون ھەبىت لە نىوانياندا لە ھىچ شتئەكدا ئەگەر كەمىش بىت، بەلكو ئەگەر ھەمو ئەوشتانەى كە لەسەر زوبانيان ھاتوھو نقليان كردوھ لە پىشينيانەوھ كۆبەكەيتەوھ دەبىنى ھەر دەلئى لەناو كانگای يەك دلەوھ ھاتوھ، وە لەسەر يەك زوبانەوھ ھاتوھ، ئايا بۆ لەسەر ھەق بونى ئەوان بەلگەيەك ھەيە لەمە پون تر؟

خواى گەورە دەفەرمويت: ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾

النساء: ۸۲ واتە: ئايا بۆ بەجوانى ورد نابنەوھ لە ئايەتەكانى قورئان كە چەندە رىك و پىك و تەواوھ ھىچ ناتەواوى و دژوارىيەك لەنىوان ئايەت و ھوكم و زانيارى و ھەوالەكانيدا نى، خو ئەگەر بەھاتايەو ئەم قورئانە لەلایەن غەيرى خواى گەورەوھ بەھاتايە ئەوا بە دلئىيايەوھ جياوازي و ناتەواويەكى زۆرتان تىدا دەبىنى.

وہ دەفەرمويت: ﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ آل عمران: ۱۰۳

وه بهلام نه گهر بپروانیته نه هلی هه او نارزه زوه کان و نه هلی بیده د ده یانبینی پارچه پارچه و جیاوازی یاخود بون به چنډ تاخم و حزیکه وه، نابینی دوانیان له سره یه ک پښاز بن له بیرو باوه پردا، هه ندیکیان حوکمی بیده نه دهن به سر هه ندیکیاندا، به لکو سرده کیشن بؤ حوکمی بیباوه پری دان به سر یه کتریدا، کوپ باوکی خوئی کافر ده کات، وه پیاو برای خوئی، وه دراوسی دراوسی که ی، ده یانبینی هه میشه له مملانی و دوبه رکی و جیاوازیدان، ته مه نیان کوتای پی دیت که چی وته یان هه رگیز یه ک ناگریت: ﴿تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ الحشر: ۱۴^۱ واته: که ده یان بینی واده زانی دلّه کانیان هه ره ه موی به یه که وه یه وه که بلئی یه ک دلّیان هه یه، نه مه له رو که شدا به لام له راستیدا دلّه کانیان زور له یه که وه دوره، نه مه ش له بهر نه وه یه که نه وانه خه لکانیکن که هه رگیز بیر ناکه نه وه. وه مه به ست له مانه هه موی بریتیه له پونکردنه وه ی نه وه ی که تیک شکان یه خه ی نه وانه ده گریت که سه ریچی پیغه مبه ر (ﷺ) ده کهن وه زوبه زوی ده دورین، به هوئی نه و دوبه رکیه ی که بالی کیشاوه به سه ریاندا، وه ئین سه عدو نه حمه دو به یه قی و غه یری نه وانیش ریوایه تیان کردوه به چنډ سه نه دیک له کومه لیک له هاوه لانه وه که فه رموده ی هه ندیکیان تیک هه لکیش بوه به فه رموده ی هه ندیکیان، وه فه رمویانه: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) عه بدوللای کوپی حوزافه ی سه می نارد - که یه کیکه له وشه ش که سه - بؤلای کيسرا بانگه وازی بکات بؤ لای ئیسلام وه نوسراویکی له گه لدا نارد، عه بدوللا ده لی: منیش نوسراوه که ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) دایه ده ستی، پاشان وه ری گرت و دراندى، کاتیک که نه م هه واله گه یشته وه به پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: (خوايه گيان موالک و ده سه لاته که ی له ناو به ریت)^۲.

وه کيسرا نوسراویکی نوسی بؤ بازان که کاربه ده ستی نه و بو له یه مه ن وه پیی وت که دو پیاوی به هیز له لایه ن خوته وه بنیره بؤلای نه و پیاوه ی که له حیجازه با هه والی نه وم بؤ به یینه وه، بازانیش قاره مان و پیاویکی تری نارد، وه نوسراویکی له گه لدا ناردن، وه گه یشته مه دینه، وه نوسراوه که ی بازانیان

^۱ من الحجة لقوام السنة (۲۲۵/۲).

^۲ هه تا ئیره ریوایه تی بوخاریه له صه حیه که یدا (۶۴) به لام زیاده ی دوعاکه له لای نه و (مرسلة) ه.

دایه پیغمبهر (ﷺ)، وه پیغمبهری خوا (ﷺ) پیگهنی، وه بانگه‌وازی کردن بو ئیسلام له و کاته‌دا نه‌وان هه‌ر چوار په‌لیان ده‌له‌ری.

وه له ریوایه‌تیکدا: کاتی که بینی سمیله‌کانیان شوږ بوته‌وه‌و پومه‌ته‌کانیان تاشراوه، دورکه‌وته‌وه لییان وه فرموی: (هاوار بو ئیوه کی فرمائی پیکردون به‌مه). وتیان: گه‌وره‌که‌مان - مه‌به‌ستیان کیسرا بو - پیغمبهر (ﷺ) فرموی: (به‌لام من په‌روه‌ردگارم فرمائی پیکردوم که ریشم بهیلمه‌وه، وه سمیلم کورت بکه‌مه‌وه‌وه فرموی: نه‌مړو بگه‌رینه‌وه له‌لای من وه سبه‌ینی وه‌رنه‌وه بو‌لام، هه‌والتان ده‌ده‌می به‌وه‌ی که ده‌مه‌ویت. نه‌وانیش بو سبه‌ینی هاتنه‌وه بو‌لای وه پییانی فرمو: هه‌وال بدن به‌هاوه‌له‌که‌تان که په‌روه‌ردگاری من گه‌وره‌ی نه‌و (کیسرای) له‌ناو برد تا له‌م شه‌ودا) دوا‌ی پرساریان کرد بینیان که‌وايه^۱. وه له‌م چیرۆکه‌دا نه‌وه‌ی تیدایه که پیغمبهر (ﷺ) ده‌یزانی تیاچونی کیسرا کاتی که به‌ربه‌ره‌کانه‌ی په‌یامه‌که‌ی کرد، وه حورمه‌تی نه‌و په‌یامه‌ی ره‌چاو نه‌کرد، چونکه‌ خوی گه‌وره‌ برپاری داوه به‌ بنه‌بر کردنی شوینه‌واری نه‌و که‌سه‌ی قسه‌ به‌ پیغمبهره‌که‌ی ده‌لایت و زو له‌ناو بردنی وه فرمویه‌تی: ﴿إِنَّكَ شَانُكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ الكوثر: ۳ واته: نه‌وه‌ی دوژمنایه‌تی تو ده‌کات وه رقی لیته‌ نه‌و وه‌جاخی کویره‌و خوا له‌ناوی ده‌بات. وه له‌ جوانی ته‌واویتی هه‌واله‌که‌ نه‌وه‌ بو که بکوژی کیسرا کویره‌که‌ی بو، هه‌روه‌ک ئین حه‌جر باسی کردوه له (الفتح) دا^۲، وه نه‌وه‌ش له‌ ته‌واویتی گه‌وره‌ی خوی له‌ نانه‌وه‌ی دوژمنایه‌تی له‌نیوانی تاکه‌کانی یه‌ک ئومه‌ته‌دا، چون نا که نه‌مه‌یان دوژمنایه‌تی له‌ نیوان نه‌ه‌لی یه‌ک مالدا؟! که پشت راست کردنه‌وه‌ی نه‌و فرمایشته‌ی خوی گه‌وره‌یه: ﴿وَالْقِيَانَا بَيْنَهُمُ الْعُدَاةُ وَالْبَعْضَاءُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ المائدة: ۶۴

وه نه‌م چیرۆکه‌ی کیسرا به‌راورد بکه به‌ چیرۆکی قه‌یصه‌ر که بوخاری و غه‌یری نه‌ویش ریوایه‌تیاں کردوه، وه تیدایه‌تی نه‌و وته‌یه‌ی قه‌یصه‌ر بو نه‌بو سوفا‌یان ده‌رباره‌ی پیغمبهری خوا (ﷺ): (...)

^۱ رواه ابن سعد (۱۰۹/۱-۲۶۰)، و أحمد (۴۳/۵)، و البيهقي في دلائل النبوة (۳۸۷/۴-۳۹۴).

وه بپوانه: الصحیحة للألبانی (۱۶۲۹)، و تخريجه علی فقه السيرة للغزالي (ص: ۳۸۸-۳۸۹).

^۲ بپوانه: (۷۳۳/۷-۷۳۴)

نه گهر نه وهی که تق دهیلئیت راست بیټ نهوا نهام تهختی پادشایه تیهی من به دهست دههینی، وه من له راستیدا ده مزانی که نهو دیت، به لام نه مده زانی که له نیوهیه، وه نه گهر من بزانه نه توانم پیی بگم نهوا هه ولی بینینیم ددها، وه نه گهر له لای بومایه نهوا قاچه کانیم دهشتن...^۱.

ئیبن تهیمیه ده فهرمویت: (وه پیغه مبه ر ﷺ) نوسراوی نارده بۆ کیسراو قه یصره، وه هیچ کامیان موسولمان نه بون، به لام قه یصره ریژی له نوسراوه که ی پیغه مبه ر ﷺ) و نیردراوه که ی گرت، هه ریویه مولکه که ی مایه وه، بویه نه وتریت: مولک و دهسه لات ماوه ته وه له ناو نه وه کانیدا هه تا نه مرق، وه کیسرا نوسراوه که ی پیغه مبه ری خوی ﷺ) دراند، وه گالته و گه پی کرد به پیغه مبه ری خوا ﷺ)، هه ریویه خوی گوره له ناوی برد دوی که میک، وه مولک و دهسه لات که ی له ت و په ت کرد، وه له نه وهی کیسرا دهسه لات و مولکیان بۆ نه مایه وه، وه نه مهش - وه خوا زاناره - سه لماندنی نهو

فهرمایشته ی خویه: ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ الكوثر: ۳. هه مو نه وانیه که رقیان لییه تی وه دوژمنایه تی ده کن نهوا به بی گومان خوی گوره پشتی ده شکینی و شوینه وراری کویر ده کاته وه نه یسرپیتته وه، وه وتراوه: نهام نایه ته دابه زیوه له حقه ی عاصی کوپی وائیل یا خود عوقبه ی کوپی نه بی موطیع، یا خود که عبی کوپی نه شرف، وه ده شزانی خوی گوره چی به سر نه واندا هینا، وه یه کیک له و قسه به ربلاوانه نه وهیه: (گزشتی زانایان ژه هراویه) نهی چون دهر باره ی گزشتی پیغه مبه ران سه لامی خویان له سر بیټ؟!^۲.

لیره دا ده لیم: ورد به ره وه له و ته یه ی: (وه مولک و دهسه لات ماوه ته وه له ناو نه وه کانیدا هه تا نه مرق). له گه ل و ته که ی هرقل له دوی خویندنه وهی نوسراوه که ی پیغه مبه ری خوا ﷺ) له ریوایه ته که ی پیشتردا: (نهی کۆمه لی رۆم! نایا ناتانه ویت سه رکه تو سه رفراز بن وه مولک و دهسه لاتتان پاریزراو بیټ وه به یعت بدن به م پیغه مبه ره ﷺ)؟!...).

^۱ صحیح البخاری (۷).

^۲ الصارم المسلول (ص: ۱۶۴-۱۶۵)، وه پروانه: الفتح لابن حجر (۴۴۱).

وه ئىبن تەيمىيە دەفەرموئەت: (وه هاو شىئوہى ئەمە كە ژمارەيەك لە موسوڵمانانى دادپەرۆه و ئەهلى فېقھو شارەزا پېيان ھاگەياندوين دەربارەى ئەو ئەزمونەى كە بينويانە چەندەھا جار لە گەمارۆ دانى قەلاو شارەكان كە دەكەونە كەنارەكانى شامەو، كاتىك موسوڵمانان گەمارۆى بەنى ئەصفەريان دا تىيدا لەوختى ئەواندا، وتيان: ئىمە گەمارۆى قەلايەكمان دەدا ياخود شارىك مانگىك ياخود زياتر لە مانگىك وه بۆمان نەدەگىرا هەتا خەرىك بو ناومىد دەبوين، هەتا خەلكەكەى دەكەوتنە جنىودان بە پىغەمبەرى خوا (ﷺ) و كەوتنە جنىودان بەداوینى ھەربۆيە پزگارکردنى ئاسان دەبو وه زو خۆيان دەدا بەدەستەو، وه پزگار کردنى دوا نەدەكەوت تەنھا پۆژىك يان دو پۆژيان چەند پۆژىك، پاشان شوینەكە پزگار دەكرا بەخىراى، وه دەبوونە پەندو داستانىكى گەرەيان پىدە گىردرا، وهوتيان: هەتا ئىمە مژدەى ئەوھمان بەخۆمان دەدا بە زوى پزگار کردنى ئەو شوینە كاتىك كە گويمان لىدەبو قسەيان بە پىغەمبەر (ﷺ) دەوت، لەگەل پېبونى دلەكان لە توپەى لەبەرەمبەريان بەھوى ئەو جنىوانەيان، ھەرۆك پىي ھاگەياندوم ھەندىك لە خەلكانى متمانە كە موسوڵمانانى پۆژئاوا حاليان لەگەل گاورەكاندا بەھمان شىئوہى، وه لە سوننەتى خواى گەرەيە كە سزای دوژمنەكانى بدات جارىك بە سزايەك لەلایەن خۆيەو، وه جارىك بە دەستى بەندە باوھردارەكانى).^۱

ھەرۆھا ئىبن تەيمىيە دەفەرموئەت: (سورەتى كەوسەر، چەندە سورەتتىكى گەرەيە! چەندە پىپەتى لە سودو ئامۆژگارى لەگەل كورتى ئايەتەكانىدا! وه حەقىقەتى واتاكەى لە كۆتايەكەيدا دەردەكەوى، خواى گەرە بى بەشى كردوھ دوژمنى پىغەمبەرەكەى (ﷺ) لەھەمو چاكەيەك، ھەربۆيە ناوى خۆى و خانەوادەو مالى كۆپر دەكاتەوھو وه خەسارەو مەند دەبىت لە پۆژى داويدا، وه ژيانى كۆپر دەكاتەوھو سودى لىنابىنئىت، وه توئىشى چاكى لى دروست ناكات بۆ دوارپۆژى، وه دللى پەش دەكاتەوھو دل ناداتە خىرو چاكە، وه سازو ئامادەى ناكات بۆ ناسىنى خۆى وه خۆشەويستى وه باوھرەپىتان بە نىردراوھەكانى، وه كەردەوھەكانى كۆپر دەكاتەوھو ھەربۆيە بەكارى ناھىنئىت لە گوپراپەلیدا، وه دايدەبەرى لە يارمەتيدەران ھەربۆيە ھىچ يامەتى دەرو پال پشستىكى دەست ناكەوئەت، وه دايدەبەرىت لە ھەمو نزيك

^۱ الصارم المسلول (ص: ۱۱۷).

بونه‌وو کرده‌وی چاکه هه‌ربۆیه هیچ چێژێکی لێ نابینیت وه هیچ تامێکی شیرینی لێ نابینیت، وه نه‌گه‌ر به‌ پوکەش کرده‌وی چاک جیبه‌جیی بکات نه‌وا دلێ زۆر دوره‌ لێ، وه نه‌مه‌ سزای نه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ دژایه‌تی به‌شیک له‌و شتانه‌ ده‌کات که‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیناویه‌تی وه‌ یان په‌تی ده‌کاته‌وه‌ به‌هۆی هه‌واو ئاره‌زویه‌وه‌ یان به‌هۆی نه‌و که‌سه‌ی که‌ شوینی ده‌که‌ویت، یان مامۆستا که‌ی یاخود نه‌میره‌که‌ی یان سه‌رگه‌وره‌که‌ی، هه‌روه‌کو نه‌وانه‌ی که‌ دژایه‌تی ئایه‌ته‌کانی صیفات و فه‌رموده‌کانی صیفات ده‌کات، وه‌ لێکی ده‌داته‌وه‌ به‌ پێچه‌وانه‌ی ویست و مه‌به‌ستی خۆی گه‌وره‌و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ)، یاخود لێکدانه‌وه‌ی به‌و جوهره‌ی که‌ پێک ده‌که‌ویت له‌گه‌ڵ مه‌زه‌به‌که‌ی وه‌ مه‌زه‌بی تاقمه‌که‌ی، یاخود ته‌مه‌نای نه‌وه‌ ده‌کات که‌ ئایه‌ته‌کانی صیفات دانه‌به‌زیایه‌، وه‌ فه‌رموده‌کانی صیفات پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌یفه‌رموبایه‌... وه‌ له‌ به‌هێزترینی نیشانه‌کانی دژایه‌تی کردن و پق لیبونه‌وه‌ی لێی نه‌وه‌یه‌ که‌ کاتیک گوپیستی ده‌بیته‌ هه‌لی سوننه‌ به‌ به‌لگه‌ ده‌یه‌یننه‌وه‌ له‌سه‌ر نه‌و شتانه‌ی که‌ به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ری له‌حه‌ق بێتاقه‌ت ده‌بیته‌ پێی، وه‌ دوره‌که‌وێته‌وه‌و پاده‌کات له‌وه‌، به‌هۆی نه‌و پقه‌ی که‌ له‌ناو دلایه‌تی له‌به‌رامبه‌ریداوه‌ دوری لێیه‌وه‌، که‌واته‌ چ دوژمنیک بۆ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) دوژنایه‌تی گه‌وره‌تره‌ له‌مه‌... وه‌ به‌هه‌مان شیوه‌ نه‌وانه‌ی که‌ قسه‌ی خه‌لکی و زانستیان پێش ده‌خه‌ن به‌سه‌ر قورئان و سوننه‌تدا، وه‌ نه‌گه‌ر نه‌و که‌سه‌ پقه‌ به‌رایه‌تی نه‌وه‌ نه‌کات که‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیناویه‌تی نه‌وه‌ی نه‌ده‌کرد، هه‌تا هه‌ندیکیان قورئانیان له‌بیر ده‌چێته‌وه‌ له‌دوای نه‌وه‌ی که‌ له‌به‌ریان کردوه‌، وه‌ خه‌ریک ده‌بیته‌ به‌وته‌ی فلان و فلان...

ده‌ی که‌واته‌ ئاگادار به‌ ئاگادار! نه‌ی پیاو له‌وه‌ی که‌ پقت له‌ شتیک بیته‌ که‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیناویه‌تی یاخود په‌تی بکه‌یته‌وه‌ له‌به‌ر خاتری ئاره‌زه‌کانت، یاخود بۆ سه‌رخستنی مه‌زه‌به‌که‌ت یان مامۆستا که‌ت، یاخود به‌هۆی خه‌ریک بونت به‌ خۆشه‌یه‌کان یان دونیا، چونکه‌ به‌راستی خۆی گه‌وره‌ پێویستی نه‌کردوه‌ له‌سه‌ر هیچ که‌سێک گوپراپه‌لی کردنی که‌سێک جگه‌ له‌ گوپراپه‌لی کردنی پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی و وه‌رگرتنی نه‌وه‌ی که‌ هیناویه‌تی، به‌جوړیک که‌ نه‌گه‌ر به‌نده‌ سه‌رپێچی هه‌مو دروست کراوه‌کان بکات وه‌ شوین پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌وت خۆی گه‌وره‌ پرسیاوی لێ ناکات ده‌رباره‌ی سه‌رپێچی

کردنی که سانی تر، چونکه به دلنویاییه وه نه وهی که گوڤرایه ل ده بییت یا خود گوڤرایه لی ده کریت ته نها له بهر شوین که وتنی بؤ پیغمه مبه ر (ﷺ) گوڤرایه لی ده کریت، وه ئیلا نه گه ر فه رمان بدات به پیچه وانه ی نه وه ی که پیغمه مبه ر (ﷺ) فه رمانی داوه گوڤرایه لی نا کریت.

نه وه باش بزانه، وه گوڤیست به وه گوڤرایه ل به، وه شوین که وته به وه شت له خوته وه دامه هینه، چونکه وه جاخ کوڤر ده بییت وه کرده وه کانت به سه رتدا ده دریتته وه، به لکو هیچ خیریک له کرده وه یه کدا نیه که کوڤر بیته وه له به رامبه ر شوین که وتندا، وه هیچ خیریک له بکه ره که یدا نیه، وه خواش له هه موان زاناره^۱.

^۱مجموع فتاوی (۱۶/۵۲۶-۵۲۹).

**بنچینه ی پینجه م
وه لآمدانه وه ی که سی
سه ریچی کار به شیکه
له فه رمان کردن به
چاکه و قه ده غه کردن له
خرایه**

بینه‌های پینجه‌م
وه‌لامدانه‌وه‌ی که‌سی سه‌ریچیکار به‌شیکه له‌ فرمان
کردن به‌ چاکه‌و ریگرتن له‌ خراپه

به‌پیوستم زانی که بۆ توئیژینه‌وه‌که‌م ئەم به‌شه‌ دابریژم، چونکه هه‌ندیك له‌ که‌سانی ده‌رون لاوازو که‌م زانست دلایان ته‌نگ ده‌بیئت له‌کاتی خویندنه‌وه‌ی به‌ریه‌رچ دانه‌وه‌کان، به‌گومانی ئەوه‌ی که‌ ئەوه‌ نزیکتره له‌وه‌رع و خۆپاراستن و پاراستنی داوینی موسولمانان.

وه‌ به‌چاوگیرانیکی خیرا به‌ میژوی زانایاندا ئەوه‌ت بۆ ده‌رده‌خات که‌ هیچ سه‌ده‌یه‌ک له‌ سه‌ده‌کان بیبه‌ش نه‌بوه له‌ به‌ریه‌رچ دانه‌وه‌ی که‌سانی پیچه‌وانه‌کار، ئەگه‌ر ئەو که‌سه له‌باشترینی موسولمانانیش بو بیئت.

وه‌له‌به‌ر ئەوه‌ی زۆرینه‌ی حزبه ئیسلامیه‌کان کارده‌که‌ن له‌سه‌ر زینده‌به‌چال کردنی ئەو شته‌ی که‌ ناو ده‌بریت به‌: (په‌خنه‌ی خۆیه‌تی)، وه‌ له‌بار بردنی فرمان کردن به‌چاکه‌و ریگری کردن له‌ خراپه‌وه‌ چۆل کردنی گه‌وره‌ترین که‌لینی موسولمانان له‌و که‌سانه‌ی که‌ پری ده‌که‌نه‌وه‌، به‌ بیانوی چاوپۆشین له‌موسولمانان جارێک، وه‌ کۆکردنه‌وه‌ی هیژو توانا له‌دژی بیباوه‌پان جارێکی تر، وه‌ جگه له‌وانه‌ش له‌و بیانوه‌ سۆزاویانه‌ی که‌واده‌کات بیروه‌وشه‌کان بفرینیت له‌ خاوه‌نه‌کانیان له‌ سه‌رده‌می لاوازی زانستیدا،

که‌ پیوستی ده‌کات گیرانه‌وه‌ی حه‌ق بۆ دۆخی خۆی: ﴿لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ﴾ الأنفال: ٤٢ واته‌: با ئەوانه‌ی که‌ تیا ده‌چن له‌سه‌ر چاوپۆشنی و زانینی راستیه‌کان تیا بچن، وه‌ ئەوانه‌شی که‌ ده‌ژین له‌سه‌ر ئەو ئیسلامه‌ راسته له‌سه‌ر چاوپۆشنی و زانسته‌وه‌ بژین.

وه ئهوانه‌ی که زمانیان به‌کارده‌هینن بۆ گۆرپین و نکۆلی کردن له ره‌خنه‌گرتنی به‌تالّ با له‌هه‌ندیکیشیاندا خیرو چاکه هه‌بیّت، به‌لام ئه‌وه بیّتوانای و ولاوازیه له هه‌ولّ و هیممه‌تدا هه‌ندیك جار، وه لاوازی تیگه‌یشتنه له به‌لگه‌کانی حه‌ق و راستی هه‌ندی جاری تر، به‌لکو له راستیدا ئه‌وه بریتیه له پشت هه‌لکردن و راکردن له کاتی به‌ره‌نگاربونه‌وی دوژمن و به‌جیه‌یشتنی ئه‌و شوینانه‌ی که پاسه‌وانی تیدا ده‌کریت له دینی خوا، وه پاراستنی، وه له‌وکاته‌شدا ئه‌و که‌سه‌ی که بیده‌نگه له‌وتنی حه‌ق وه‌کو ئه‌و که‌سه‌وایه که قسه ده‌کات به به‌تالّ له تاواندا.

ئه‌بو عه‌لی ده‌ققاق ده‌فه‌رمویّت: (که‌سی بیده‌نگ له‌وتنی حه‌ق شه‌یتانیکی لاله، وه که‌سی قسه‌که‌ر به به‌تالّ شه‌یتانیکی قسه‌که‌ره).

وه پیغه‌مبهر (ﷺ) هه‌والّ ده‌دات به پارچه‌پارچه بونی ئه‌م ئوممه‌ته بۆ حه‌فتاوی سێ تاقم، وه رزگاربون ته‌نها بۆ یه‌ك تاقمه که‌له‌سه‌ر رپیازی پیغه‌مبهرایه‌تیه، ئایا ئه‌وانه ده‌یانه‌ویّت ئوممه‌ت کورت بکه‌نه‌وه له‌یه‌ك تاقم و کۆمه‌لدا له‌گه‌لّ بونی ئه‌و هه‌مو جیاوازیه بیروباوه‌ریه پشیوانه‌ی که هه‌یه؟! .
یان ئه‌مه بانگه‌وازه بۆ یه‌کیه‌تی تیک شکاندن و شهی ته‌وحید؟! ئاگاداربین!! .

وه به‌لگه‌کانیشیان ته‌نها ئه‌و قسه پرپوچانه‌یانه که ده‌لیّ:

ریزه‌کان تیک مه‌شکینن له ناوه‌وه! .

ته‌پوتۆز هه‌لمه‌سینن له دهره‌وه! .

دوبه‌ره‌کی و جیاوازی مه‌جولینن له‌نیوان موسولماناندا! .

(کۆک ده‌بین له‌سه‌ر ئه‌و شتانه‌ی که له‌سه‌ری رپکه‌وتوین، وه هه‌ندیکمان پۆزش بۆ هه‌ندیکمان ده‌هینینه‌وه له‌و شتانه‌دا که جیاوازین له‌سه‌ری!) وه به‌و شیوه‌یه .

وه لاوازترینی باوه‌ر ئه‌وه‌یه که به‌وانه بوتریت: ئایا به‌تالّ چیه‌کان بیده‌نگ بون هه‌تا ئیمه بیده‌نگ بین، یان ئه‌وانه هیرش ده‌که‌نه سه‌ر بیروباوه‌ر له پیش چاو و گوپی خه‌لکید، وه داواش ده‌کریت بیده‌نگ بین؟ خواجه‌گیان به‌شایه‌ت به نا...

وه په نای هه مو موسلمانیک دده دین به خوا که توش بیټ به و به لگه ی یه هود، چونکه نه وان جیاوازن دهرباره ی قورئان، وه سه ریچی قورئانیش ده که ن، له گه ل نه وه شداواید دده خه ن که کۆک و ته بان، وه خوی گه وره ش به درؤیان ده خاته وه ده فهرمویت: ﴿تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى﴾ الحشر: ۱۴ واته: وا گومان ده بهیت که کۆک و ته بان، که چی له راستیدا نه وان دلّه کانیا ن زور له یه که وه دوره و په رته وازه یه. وه هۆکاریک له هۆکاره کانی له عنه ت لیکن دنیان نه وه بو که خوی گه وره باسی کرده له و ناهیه ته دا: ﴿كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ﴾ المائدة: ۷۹ واته: جوله که یه کتربیان قه ده غه نه ده کرد له کاتی کدا یه کیکیان تاوانیکی بکردایه. (هه ربویه نه گه ر که سیکت بینی که وه لامی که سیکی پیچه وانه کار ده داته وه له بابه تیکی فیهیدا که فه توایه کی ناموی داوه یان له قسه یه کی بیدعیدا، نه و سوپاسی نه و به رگری کردنه ی لیبکه به نه دازه ی نه وه ی که شایسته یه تی.

وه روشکینی مه که به و قسه بیزاروه ی که ده لی (بوچی وه لامی عیلمانیه کان ناداته وه؟!)، چونکه خه لکی جوره ها تواناو به هره ن، وه به رپه رچ دانه وه ی به تال پیویسته خاوه نه که ی پله ی هه رچه ندیک بیټ، وه هه مو موسولمانیک له سه ر که لیکنیک له که لیکنه کانی دینه که یه تی).^۱

وه بنچینه ی نه م باسه بریتیه له و ده قانه ی که هاتوه دهرباره ی فه رمان کردن به چاکه و نه هی کردن له خراپه وه که نه و فه رموده ی خوی گه وره: ﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ آل عمران: ۱۰۴ واته: با له ناو نیوه دا کومه لیک هه بن که فه رمان بکه ن به چاکه و ریگری بکه ن له خراپه، وه ته نها نه وانه سه رکه وتو سه رفرازن، چونکه هه لساون به جیبه جی کردنی نه و کاره ی که بیان سپردراوه.

نیبن ته یمیه ده فهرمویت: (وه فه رمان کردن به سوننه ت و نه هی کردن له بیدعه بریتیه له فه رمان کردن به چاکه و نه هی کردن له خراپه، وه بریتیه له یه کی که له باشتربنی کرده وه چاکه کان ...).^۱

^۱ کتبه الشیخ بکر أبو زید فی الرد علی المخالف من أصول الإسلام (ص: ۷۵-۷۶).

وه نابیت کومه له ئیسلامیه کانی ئه مپۆ دلیان تهنگ بیټ به رهخنه گرتن، له بهرته وهی رهخنه گرتن بریتیه له بهرپاکردنی دادپهروهی و شایهتی دان له بهر خوا نه گهر له گه له خوشمان و نه هلی دینه که شماندا بیټ ههروهک خوی گهوره دهفه رمویټ: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُوفُوا قَوْمِينَ بِالْقِسْطِ شَهَادَةً لِلَّهِ وَلَوْ عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىَٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا﴾ النساء: ۱۳۵ واته: ئه ی ئهوانه ی که ئیمانان هیناوه له هه مو کاره کانتاندا دادپهروه رین و شایهتی دانتان با تهنها له بهر خاتری خوا بیټ و شایهتی ناحقی مه ده ن تانانته ئه گهر شایهتی دانه که په یوه ندی هه بو به خو تانه وه یا خود به دایک و باوک و خزمه نزیکه کانتانه وه، وه کاتی که شایهتی له سه ر دهوله مه ندیک ده ده ن دادپهروه رین نه ک درۆی بۆ بکه ن له بهرته وهی دهوله مه نده، ههروه ها ئه گهر هه ژاریش بو به هه مان شیوه، وه شوین هه واو ئاره زوتان مه که ون چونکه لاتان ده دات له دادپهروهی، وه به زوبانتان گۆرانکاری مه که ن له شایهتی داندایه وهی دهستکاری بکه ن یا خود به ته واوی نه یلین یان لی کدانه وهی تری بۆ بکه ن، ههروه ها نه که ن پشت هه لکه ن له وه کاره ی که پیتان سپهردراوه ئه گهر شایهتی دان بیټ یان حوکم کردن، وه چاک بزانه که خوی گهوره ناگادارو زانایه به هه مو کاره کانتان وه ئه مه ش هه ره شه به کی گهوره ی تیدا به بۆ هه مو ئهوانه ی که نادادپهروه رن.

وه (اللی): بریتیه له درۆکردن. وه پشت هه لکردن (الإعراض): بریتیه له شارندنه وهی حقه ههروهک ئه بن تهیمیه دهفه رمویټ^۲. ئه ی چۆن باوه ردار دلی به بانگه وازی که خوش ده بیټ له گه له شارندنه وهی هه له کان ئه ویش به خوشاردنه وه له ژیروتووژی سیاسی له دوای ئه مه؟!

وه گومانی تیدا نیه که ئه و غیره ته ی که خوی گهوره دایناوه له ناو دلی هه مو باوه ردار ی کدا له به رامبه ر ئه و شتانه ی که حه رامی کردوه ئه وه یه که وا ده یجولینیت بۆ هه ستان به و ئه رکه، ههروهک پیغه مبه ر

^۱ منهاج السنة (۲۰۳/۵).

^۲ مجموع فتاوی (۲۳۵/۲۸).

(ده فەرمووت: (خوای گەوره غیڕه دەکات، وه باوەردار غیڕه دەکات، وه غیڕه ی خوا له بەرامبەر

ئەو باوەردارەیه که هەڵدەسێت بە ئەنجامدانی ئەو کارانە ی که حەرامی کردووە)^۱

وه ئەگەر هەموو جارێک باوەردار بیهوێت ئەو رێگە یه رێک بکاتەو ه پێی دەلێن: ئیستا کاتی ئەو نیه وه بێباوەردان چاویان تێبپوین!

ئە ی که ی به هەڵەکانی دەزانیت؟ وه که ی رێگری دەکریت لێی؟ وه که ی نهخۆش چاک دەبیتەو ه وه لاواز به هیژ دەبیت؟ وه ئەبو هورەیره دەگێریتەو ه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) که ده فەرمووت: (باوەردار ئاوینە ی باوەردار، وه باوەردار برای باوەردار، یکف علیه ضیعتە، وه پشتی دەگریت و دەپارێزیت)^۲.

وه به هیچ شیوهیه ک ئەو دۆستایه تی نیه بو باوەرداران که بڕاکەت سەربخه ی له و به تالە ی که له سەریه تی به بە لگە ی ئەو ه ی که رۆبه روی شويعیه کان بوته وه، له ئەنه سه وه ده گێریتەو ه له پیغه مبهری خواوه (ﷺ) که ده فەرمووت: (بڕاکەت سەربخه کاتی که ستم دەکات وه کاتی که ستمی لێدەکریت. وتیان: ئە ی پیغه مبهری خوا (ﷺ)! ئەو سەری ده خه ی که ستمی لێکرا، ئە ی چۆن سەری بخه ی که ستم دەکات؟ فەرموی: نایه ی لیت وه رێگری لێدەکە ی که ستم بکات)^۳.

وه له رپوایه تیک ی موسلیمدا له رێگە ی جابره وه هاتوه به له فزی (ئەگەر ستمکار بو با قەده غه ی لێبکات، ئائەوه سەرخستنیه تی)^۴.

ئێبن تهیمیه له و باره یه وه ده فەرمووت: (وه پێویسته سزادانی هەمو ئەوانه ی که خۆیانده دهنه پالیان یان پارێزگاری ده کەن لێیان یاخود ستایشیان ده کەن یاخود نوسراوه کانیا ن به گه وه ده زانن یاخود ناسراو بون به یارمه تیدانیا ن و هاریکاریان یاخود پێی ناخۆش بو باسیان بکریت یان خه ریک بو پۆزشی

^۱ رواه البخاري (۵۲۲۳)، و مسلم (۲۷۶۱).

^۲ رواه أبو داود (۳۰۴۱۲) وهو صحيح.

^۳ رواه البخاري (۴۴۴، ۶۹۵۲).

^۴ صحيح مسلم (۲۵۸۴).

بۇ دەھقانە، بەۋەيى كە بلى ئۇ قسانە نازانرئيت كە باسى چى دەكات؟ يان كى دەلى ئۇ ئۇ ئۇ
كتابهى نوسيوه؟

وہ ہاویئەئى ئۇم جۆرہ پۆزشانہ کە نایلیت مہگەر کە سیکى نەزان یان دوپو، بەلکو پیویستہ سزادانی
ہمو ئوانہی کە حالیان دەزانن و یارمەتی پیشکەش ناکات لەسەر لیپچینہ وەیان، چونکہ
لیپچینہ وە لەوانہ لەگەرہترینی پیویستہکانہ، لەبەرئەوہی ئوانہ عەقل و دینیان خراب کرد لەو
خەلکە لە مامۆستایان و زانایان و پادشاو کاریہ دەستان، وە ئوانہ ھەولئى بلاکردنہ وەی خرابہ دەدەن
لەسەر پوی زەوی و وە پئگری دەکن لە پئیازی خوا).^۱

وہ لە بەرپەرچ دانەوہی کەسى پیچەوانەکار بەرگری کردنہ لە ئیسلام لە دوو سەنگەرہوہ:

(یەکەمینیان: مەترسی دەرەکی کە بریتیه لە بیباوہرپی تەواو، کە پوناکی ئیسلامی نەناسیوہ، بەو فیئل
و تەلکانہی کە ئەینیتەوہ لە پئی ئیسلام و موسولماناندا لە جەنگین کە دەبیتە ھۆی تیکشکاندنی
بەھاداری بیروباوہرپی و ھەلسوکەوت و سیاسەت و ھوکمکردنیان...)

دوہمینیان: روبەروبوونەوہی تیکشکاندنی ناوہکی لەناو ئوممەتدا بە ھۆی بلابوونەوہی دەستەو
تاقمانیک کە دەوران دەور دەكات لەناو دلئى گەنجانی ئوممەتدا... چونکہ تیکشکاندنی ناوہکی لەژیر
پۆشاکى دیندا بەوینەئى تیک شکانہ لە دەسمایەى موسولماناندا، وە بەردەوام ئوانہی کە دەپۆن لە
ژیر پۆشنای قورئان و سوننەت – کە کۆمەلئى پزگاربانن – زۆرتین بەش و گەرہترین پلەیان ھەبوہ
لە پکردنەوہی ناتەواوی موسولمانان ئەویش بە گئیرانہ وەیان بۆلای قورئان و سوننەت، ئەویش بە تیک
شکاندنی ئەو شتانہی کە لەسەری دروست بون ئەو تاقمە جیاوازانہ لە شتانیکى پڕوپوچ لە پوانگەى
تەرازوی شەرەوہ).^۲

وہ لەو شتە بەنرخانہی زانست ئەوہیہ کە خویندومەتەوہ لە نوسراویکی ئیبن تەیمیہ لەباسی جیاوازی
کردن لە ھەلسوکەوتدا لەنیوان خەواریی و بیباوہرپاندا، کە ئەو تیکەل کردن و ئالۆزیہ لادەبات کە

^۱ مجموع الفتاوى (۱۳۲/۲).

^۲ اختصار لما كتبه الشيخ بكر في كتابه (حكم الانتماء الى الاحزاب) (ص: ۵۳-۵۴).

دروست ده بیټ له لای هندیك بیرو هوشی ناته او دهریاره ی هندیك فرموده که نه وهی لیده رده که ویټ که خواربج خراپترن له بیباوه رده کان به رهای، له گهل نه وهی هاوه لان حوکمی کوفریان نه داوه به سه ریاندا.

نه فرمویت رده ته خوی لیټت: (به رده وام میژوی موسولمانان له سر نه مه بوه، به هه لکه پراوه یان نه زانیون وه کو نه وانه ی که نه بوبه کری صدیق رده زای خوی لیټت شه ری له گهل کردن، نه مه له گهل نه وهی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فرمانی کرده به شه پکردن له گهل یان له فرموده پاسته کاندا، وه نه وهش که پیوایه ت کراوه که نه وان واته خواربج: (خراپترین شه پکردن له ژیر پانتای ناسماندا، وه چاکترین کوژاو نه وهی که نه وان ده یکوژن). له فرموده یه ی که نه بو نومامه پیوایه تی ده کات، وه ترمذی و جگه له ویش پیوایه تیان کرده^۱، واته نه وان دهریاری موسولمانان زور خراپترن له غهیری خویان، وه هیچ کهس به قده نه وان خراپ نه بوه له سر موسولمانان: نه جوله که و نه گاوریش، چونکه نه وان سوربون له سر کوشتنی هه مو موسولمانیک که هاوړا نه بوبیت له گهل یان^۲ وه خوینی موسولمانان حلال ده کن هه روه ها مال و سامانیان و وه کوشتنی منداله کانیشیان به هه مان شیوه، وه حوکمی کوفر ده دن به سه ریاندا، وه نه وهشیان به دینداری ده زانی به هوی گوره ی نه زانیان هه وه نه و کاره داهینراوانه یان که گومپا که ره...^۳).

^۱ صححه الألباني في تحقيقه لسند الترمذي برقم (۲۳۹۸)، و لعل سبب تصدير ابن تيمية له بصيغة التمريض هو روايته له بالمعنى كما يظهر من سياقه، وهو مسلك معروف عند بعض المتقدمين من المحدثين كالبخاري في صحيحه، ولا يعنون به - حينئذ - تضعيف الحديث. برهانه: الفتح (۴۶۱۲، ۲۰۵). و لفظه عند الترمذي من رواية ابي غالب قال: رأى ابو امامة رءوسا منصوبة على درج دمشق، فقال ابو امامة: (كلاب النار، شر قتلى تحت اديم السماء، خير قتلى من قتلوه). ثم قرأ: ﴿يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهُ وَسَوَدُّ وُجُوهُ﴾ آل عمران: ۱۰۶ الى اخر الاية، قلت لابي امامة: انت سمعته من رسول الله (ﷺ)؟ قال: (لو لم اسمعه الا مرة أو مرتين أو ثلاثا أو اربعا حتى عد سبعا ما حدثتكموه). و عند ابن ماجه (۶۲۱) بلفظ: (وخير قتيل من قتلوا).

^۲ واته: تیده کوژن له کوشتنی موسولماناندا هه روه ک دیت.

^۳ منهاج السنة (۲۴۸\۵).

واته خه‌وارپج که‌متر تاوان بارن له بیباوه‌رپه‌کان له تهرازوی گشتی کۆتایدا، به‌سه که ئه‌وان (له بیباوه‌رپی پایان کردوه)^۱، به‌لام به به‌راوردی ئه‌وه‌ی که موسولمانان ده‌ینالینن به‌ده‌ستیانه‌وه، وه ئه‌وه به‌لاو نارپه‌ه‌تیانه‌ی که ده‌یهینن به‌سه‌ریاندا ئه‌وا خه‌وارپج شه‌رپه‌نگیزیان زۆر زیاتره له بیباوه‌رپه‌کان، به‌لکو بیباوه‌رپه‌کان هه‌ولێ له‌ناو بردنی موسولمانان ناده‌ن هه‌روه‌ک چۆن ئه‌وان هه‌ولێ له‌ناو بردنیان ده‌دن، هه‌ربۆیه سزادانیان پیش خراوه هه‌ر له دنیادا له پیش خه‌لکانی تره‌وه.

وه جوان ورد به‌ره‌وه له تیگه‌یشتنی ئیبن ته‌یمیه کاتی که ده‌لێ له دوا‌ی قسه‌کانی پیشوی به دو لاپه‌ره: (وه سزادانیان هه‌ر له دنیادا بۆ ئه‌وه‌یه که زیانیان دور بخه‌یته‌وه له موسولمانان، با له دوا‌پۆژیشدا باشترین له‌وانه‌ی که سزا نه‌دراون هه‌روه‌ک چۆن سزای ئه‌وه موسولمانه ده‌دریت که ده‌ست درێژی ده‌کاته سه‌ر سنوریک له سنوره‌کان وه ئه‌هلی زیممه له جوله‌که‌و گاور سزا نادریت، وه موسولمان له دوا‌پۆژدا زۆر باشتره له‌وان).

ئهمه‌ت جوان له‌بیر بیته‌، وه به کاکيله‌کانت قه‌پی پێدا بکه ئه‌و کاته هه‌مو سه‌ربازگه‌کانی به‌تال له‌به‌ر چاوتدا ده‌پوخیت که درایه‌تی کردن و تیکۆشان له درژی ئه‌هلی بیده‌ع له‌کار ده‌خه‌ن، وه‌کو ئه‌وانه‌ی که ده‌لین: (تیره‌کانتان پوده‌که‌نه براکانتان، وه عیلمانیه‌کان و شیوعیه‌کان زۆر له‌وه چالاکترن له بلاوکردنه‌وه‌ی دوبره‌کی له نیوانتاندا؟!).

ئیبن ته‌یمیه ده‌فه‌رمویت: (چونکه پاک کردنه‌وه‌ی پریازی خواو دین و مه‌نه‌ج و شه‌رعه‌که‌ی و لادانی سته‌م و خراپه‌ی ئه‌وانه‌و شه‌رپه‌نگیزیان واجبی کیفایه‌ته به تیکرپی موسولمانان، وه ئه‌گه‌ر خوای گه‌وره هه‌ندیک که‌سی ناماده نه‌کردایه‌و یارمه‌تی نه‌دانایه بۆ وه‌لانی خراپه‌ی ئه‌وانه ئه‌وا دین خراپ ده‌بو، وه خراپه‌ی ئه‌وان له خراپه‌ی ده‌ست به‌سه‌راگرتنی دوژمن (ئه‌وانه‌ی که شه‌رپه‌که‌رن) زۆر زیاتر ده‌بو، چونکه ئه‌وان (بیباوه‌رانی شه‌رپه‌که‌ر) ئه‌گه‌ر ده‌ستیان گرت به‌سه‌ر شوینیکدا ناتوانن دلله‌کان خراپ بکه‌ن و ئه‌و دلله‌ی دینی تیدایه خراپی بکه‌ن ورده‌ورده نه‌بی، به‌لام ئه‌وانی تر (ئه‌هلی بیده‌ع) یه‌که‌م شت له‌سه‌ره‌تاوه دلله‌کان خراپ ده‌که‌ن، وه پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ده‌فه‌رمویت: (خوای گه‌وره

^۱ بپروانه: مصنف ابن ابی شیبیه (۳۳۲/۱۱۵)، و عبدالرزاق (۱۰۰/۱۰)، و صحیح ابن حبان (۱۳۴/۱۱۵).

تەماشای شیوه تان ناکات ھەروەھا مال و سامانتان، بەلکو تەنھا تەماشای دلە کانتان و کردەوہ کانتان دەکات) رواھ مسلم (٢٥٦٤)....^١.

**بۆچی کۆمەلە ی زانایانی
موسولمانانی جەزائیری گرنگی دا بە
بەرپەرچدانەوہی تاقمە لادەرەکان وەک
تەریقەتەکانی تەصەوف زیاتر لە گرنگی
دانی بە بەرپەرچدانەوہی بیدینەکان
لەگەڵ بونی داگیرکاری فەرەنسی؟**

ئەم گومانە زۆردییت بەسەر زوبانی ئەوانە ی کە خۆیان تیروتەسەل نەکردوہ بە مەنھەجی پیشین وە شیخ محمد البشیر الإبراهیمی وەلامی ئەم گومانە ی دەداتەوہ رەحمەتی خوای لیبیت وە دەلیت: (وہ تۆ دورنەکەوتویتەوہ ئەگەر بلییت: لە راستیدا بلاوبونەوہی خوڤافات و پینگا گومراکان لەنیوان ئوممەتدا کاریگەری زۆری ھەبو لە بلاوبونەوہی بیدینی لە ناو پۆلە خویندەوارەکان بە خویندەواری ئەوروپی کە نەزانن بە حەقیقەتی ئاینەکەیان، لەبەرئەوہی ئەوان ھەرلە مندالیەوہ ئەو بیروبۆچونە ھەلدەگرن کە ئائەم پینگا گومرایانە دینە، وە ئەھلەکە ی ھەلگری ئەو دینەن، وە کاتیک کە دەچنە پیش لە زانست و عەقلدا ئەوا نە زانست و نە عەقل ئەو شتەیان لی قەبول ناکات، ھەربۆیە ئینکاری دەکەن کە حەققەو راستە (واتە ئینکاری ئەو شتە پرۆپوچانە دەکەن)، وە لەگەلئیشیا ئینکاری دین دەکەن بەستەم و نەزانی، وە ئەمەش بەکیکە لە تاوانکاریەکانی تەریقەتەکان لەسەر ئەم ئاینە.

ئایا نابینی کە لەناوبردنی تەریقەتەکان لەناوبردنی بیدینیە لە ھەندیک لە پوہکانیەوہو بەکلایکردنەوہی ھەندیک لە ھۆکارەکانیەتی؟!

^١ مجموع الفتاوی (٢٣٢/٢٨).

وہ من لہم پوڑانہ داوتاریکی نوسہریکی تونسیم خویندہ وہ کہ بانگ دہکات و ہاوار دہکات لہ کومہ لہی زانایان کہ ئەم لایہ نہ یان فہراموش کردوہ لہ لایہ نہ کانی گہندہ لی کہ بریتہ لہ بیڈینی، وہ پوڑشی بۆ زانایانی مزگوتی زہیتونہ ہیئاوہ تہ وہ بہ وہی ئەوان - با پالیان دابیٹہ وہ لہ لایہ نہ کانی چاکسازی کہ کومہ لہی زانایان سہروژی تیادہ کەن - ہستاون بہ دژاہی تی کردنی بیڈینی بہ جوریک کہ سوپاس کراون لہ سہری، بہ لام ئەو نوسہرہ کارہ کہی قہتیس کردون لہ و پیئاوہ دا تہ نہا لہ وتاری جومعہ کاندہ کہ تییدا ئیدانہی بیڈینی دہ کەن و خەلکی لیئاگادار دہ کەنہ وہ، وہ ئەم نوسہرہ بہرپزہ لہ یادی چوہ کہ کومہ لہی زانایان ہەرگیز بیڈنگ نہ بوہ لہ بہ رامبەر بیڈینیدا، بہ لکو پەلاماری داوہ لہ بہرہ سترین شوینہ کانیدا، وہ بہرہرہ کانہی کردوہ لہ تہ سکتین گۆرہ پانیدا، بہ ہمان شیوہ لہ یادی چوہ کہ ئەوانہی کہ بہ ہوی بیڈینیہ وہ تیک چون نایہ نہ مزگوتہ کانہ وہ، کہ واتہ چ کاریکہری یہکی ہہیہ وتارہ کانی جومعہ کہ بۆ نووژخوینان دہ خوینریتہ وہ؟! .

وہ ئایا نہ خووش چاسەر دہ بیٹ بہ ئاگادار کردنہ وہی لہش ساغہ کان لہ نہ خووشی یان لہ ہۆکارہ کانی نہ خووشی؟

ئەوہ نہ بیٹ کہ زانای پینمونی کاروہ کو پزیشک وایہ سہرکە وتو نابیٹ لہ پزگار کردنی نہ خووش لہ مردن بہ چارہ سہر کردنی ئەو شوینانہ نہ بیٹ کہ دہ بیٹہ ہوی مردن و وہ چارہ سہری پاستہ وخوی ئەو میکروبانہی کہ دہ بنہ ہوی مردن^۱.

اللہ اکبر مہنہ جی پیشین چہندہ بہ ہیژہ! وہ چہندہ بینرخہ قہدری لہ لای حزبہ کان!

کہ واتہ پوبہرپونہ وہی ئەوانہ دہ بیٹہ ہوی پاراستنی ولاتی موسولمانان لہ وہی کہ لہ ژیرہ وہ خیانہ تی لیبکریٹ، ئەویش بہ جیہاد کردن لہ دژی دوپوہ کان ئەوانہی کہ خویمان مہ لاس دہدەن لہ ناو پۆلی

موسولمانانداو خویمان دہ شارنہ وہ، خوی گہورہ دہ فہرمویٹ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ

وَالْمُنَافِقِينَ وَأَغْلظْ عَلَيْهِمْ﴾ التوبة: ۷۳

^۱ اثار محمد البشير الإبراهيمي (۱۳۲۱-۱۳۳).

واته: ئەى پيغه مبهەر (ﷺ) بجهنگى له دژى ئەو دوروانه و توندبه له سهريان.

ئيبن قهيم ده فەرموئیت: (وه به هه مان شيوه جيهادى دوروه كان كه تهنه به وه ده بيت كه به لگه كان پون بكریته وه و بگه يه نريت...).

هه تا ده لى: (وه جيهادى دوروه كان زور قورستره له جيهادى بيباوه په كان، وه ئەوهش جيهادى خه لكانى تاييه تى ناو نوممهت و ميراتگرانى پيغه مبه رانن، وه ئەوانه ي پي هه لده سن چه ند كه سيكن له جيهاندا، وه ئەوانه ي به ژدارى ده كەن و يارمه تى ده دن تيدا - با كه ميش بن له پوى ژماره وه - ئەوا زور به پزين له لای خوا...).

وه له بهر ئەوه ي ئەوانه خويان شار دۆته وه له ناو پۆلى موسولماناندا، له وانه يه حاليان شاراوه بيت له لای زوريك له خه لكى، هه رله بهر ئەوه پونكر دهنه وه ي حاليان - بو ئەوانه ي خو شه ويستيان فره زه له سه رمان - زور پيويسته، هه ربويه ئيبن ته يمييه ده فەرموئیت: (ئه گه ر خه لكانيك له دوروه كان نه بن، به لام گوپيان بۆ ده گرتن، وه حالى ئەو دوروانه يان لى شيوه هه تا وا گو مانيان ده برد كه قسه كانيان راستن، له گه ل ئەوه ي پيچه وانه ي قورئانه، وه بون به بانگه واز كار بو ئەو شتانه ي كه دوروه كان دايان ده هيتا،

هه روه ك خواى گه وره ده فەرموئیت: ﴿لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَا أُضْعَوُا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمْ﴾ التوبة: ٤٧ واته: ئەو دوروانه ئە گه ر له گه لتان بچه ده ره وه بو جيهاد ئەوا نابنه هوى زور كردنى ژماره تان به لكو كه مژتان ده كه نه وه، وه هه ولى ئەوه ده دن كه توشى فیتنه و ئاژاوه تان بکهن و دوبه ره كى بجه نه نيوانتانه وه، وه له ناويشتاندا كه سانيك هه ن كه گوپيان بو ده گرن و به ده م داوا كانيانه وه ده چن و پييان هه لده خه له تين.

كه واته پيويسته پونكر دهنه وه ي حالى ئەوانه، به لكو توش بون به فیتنه ي ئەوانه زور گه وره يه، چونكه ئەوانه ي كه توشى فیتنه ي ئەوان ده بن ئيمانتيكيان تيدا يه كه پيويستى ده كات دۆستايه تى بكرين، وه چونته ناو بيده يه ك له بيده كانى دوروه كان كه ده بيته هوى خراب كردنى دين، هه ربويه

ئاگادارکردنەو لە شتە داھێنراوەکان کاریکی پێویستە، ئەگەر پێویستی شەکی کرد کە باس بکەین و ناوی بێرین، بە لکو ئەگەر ئەوان ئەو بیدعەنەیان لە دوربەکانیشە وە وەرئەگرتبێت، بە لام بیلین و بە گومانی خۆیان و ابزانن کە راستە، وە چاکە، وە دینە، ئەگەر وێش ئەبێت هەر پێویستە پونکردنەو (حالیان) ^۱.

وە بە لام پوبە پوبونە وەیان لە دەرەو، لە بەرئەوێهە کە دوژمن نایەتە ناو مالا کە تەو وە مەگەر کاتیک کە پەنجەرەکانی کرابێتە وە یان لاواز بێت، وە تاقمە ئیسلامیە لادەرەکان لە بەرامبەر تاقمە پزگاربووە کە بریتین لە شوینی هاتنە ژورەو وە بۆ بیباوەرەکان، ئایا موسولمانان نازانن کە کاریگەری صوفیەکان چەندبو لە داگیرکردنی ولاتی ئیسلام وە یارمەتیان بۆ بیباوەرەکان لە و پیناوەدا؟! ^۱.

وە ئێبێن تەیمیە دەفەر مویت دەربارە شیعە پافیزە: (وە ئەوان یارمەتی وەر دەگرن لە بیباوەرەکان لە دژی موسولمانان، وە بینیمان وە موسولمانانیش بینیان کە کاتیک کە موسولمانان توشی ناپەچەتی هاتن بە دەس دوژمنیکی بیباوەرەو ئەوا لە گەلی دەبن لە دژی موسولمانان، هەر وە پویدا لە گەل جەنگیزخان پادشای بیباوەرە تەتەرەکان، کە پافیزە یارمەتیان دا لە دژی موسولمانەکان.

وە یارمەتیان بۆ هۆلاکۆی کورپی کورپە کە کاتیک کە هات بۆ خوێسان و عێراق و شام ئەو زۆر لە وە پون و دیارترە کە شارووە بێت لە کەس، وە ئەوان لە عێراق و خوێسان لە گەرەترین پشتیوانانەکانی بون بە ئاشکراو نەینی، وە ئەو وەزیرە خەلیفە بەغداد کە پێی دەوترا: ئێبێن عەلقەمی لەوان بو، هەر بۆیە بەردەوام بو لە فیل کردن لە خەلیفە موسولمانان، وە هەولێ دەدا بۆ بپینی نازوقە سەربازگەکانی موسولمانان و لاواز کردنیان وە پێگری دەکرد لە کوشتاریان و چەندەها فیل و تەلە کە دەکرد، هەتا هاتنە ناو وەو وە کەوتنە کوشتنی موسولمانان بە جۆرێک کە وە دەوترا: دەهەزارو ئەوندە مۆڤ یان زیاتر یان کە مەتر... وە کاتیک موسولمانان تیک شکان لە سالی غازاندا هەستان بە بردنی ئەسپ و چەک و دیلەکان و فرۆشتیانەو بە گاوەرە بیباوەرەکانی قوبروص، وە هەمو ئەو

^۱ مجموع الفتاوى (۲۸/۲۳۳).

سەريازانەيان برد كە تىدەپەپىن بەلاياندا، وە زيانيان لەسەر موسولمانان زۆر زياتر بو لە ھەمو
دوژمنەكان...^۱.

ليژەدا دەلييم: ھەريۆيە پيشەواكانمان بەردەوام زۆر لەو زيرەكتر بون كە مەرايى بكن بۆ ئەوانەى كە
لايان داوھ لە پىيازى پيشين، بەلكو وایان دەبينى كە جيهاد كردن لەدژى ئەوانە گەورەترین جيهادە،
ھەرەك يەحيای كورپى يەحيای مامۆستای بوخارى و موسليم دەلييت: (پاريزگارى كردن لە سوننەت
باشترە لە جيهاد كردن)^۲.

الھروى رپوايەت دەكات بەسەنەدەكەيەو ھەتا نەصرى كورپى زەكەريا كە دەفەرموييت: گويم لە
موحەممەدى كورپى يەحيای ئەل زوھلى بو دەيوت: گويم لە يەحيای كورپى يەحيا بو دەيوت:
(پاريزگارى كردن لە سوننەت زۆر چاكتەرە لە تىكۆشان لە پى خوادا، موحەممەد دەلييت: بە يەحيام
وت: پياوى وا ھەيە سەرەتەكەى دەبەخشيت و وە خۆى ھيلاك دەكات و تىدەكوشتيت، كەچى ئەمە
باشترە لەو؟! وتى: بەلى زۆرپيش!)^۳.

و ھومەيدى مامۆستای بوخارى دەفەرموييت: (سویند بەخوا! غەزا بكم لەدژى ئەوانەى كە
فەرمودەكانى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) رەت دەكەنەو ھەخۆشەويست ترە لەلام لەوھى كە غەزای
ھاوژمارەيان بكم لە توركەكان)^۴. مەبەستى لە توركەكان: واتە بىباوھەرەكان.

و ھويئەى ئەمەم بەرچاو كەوت لە لای كەسيك كە تەبەقەى بەرزترە لە ھومەيدى، عاصمى كورپى
شومەيخ دەلييت: ئەبو سەعيدم بينى - واتە: خودرى - لەدوا ئەوھى كە گەورە بو بو و ھەستەكانى

^۱ منهاج السنة (۱۵۵-۱۵۹)، وە بېوانە: مدارج السالكين لابن القيم (۷۲/۱).

^۲ مجموع الفتاوى (۱۳/۴).

^۳ ذم الكلام (ق ۱۱۱-أ). □

^۴ رواه الھروى بسندھ في ذم الكلام (۲۲۸- الشبل).

دهله رزی وه دهیفرمو: (کوشتاریان - واته: خهواريجهکان - گهوره تره لهلام له کوشتاری هاوژمارهیان له تورکهکان).^۱

لیره دا ده لیم: هه ربویه ئیبن هه بیره ده فرمویت ده رباره ی ئه و فرموده ی ئه بو سه عید ده رباره ی کوشتاری خه واريج: (وه له فرموده دا هاتوه که شه پ کردن له گه ل خه واريج له پیشتره له شه پ کردن له گه ل هاوه ل دانره کان، وه حکمه ت تیدا ئه وه یه که شه پ کردن له گه ل خه واريج پاراستنی ده ستمایه ی ئیسلامه، وه شه پ کردن له گه ل هاوه ل دانره کان به ده ست هیئانی قازانجه، وه پاراستنی ده ستمایه له پیشتره).^۲

وه ئه بو عوبه یید قاسمی کورپی سه لام ده فرمویت: (ئه و که سه ی که شوین سوننه ت ده که ویت وه که که سیک وایه که پشکوی له ده سندا بیت، وه ئه و که سه ئه مړۆ له لای من به پړیز تره له که سیک که به شمشیر شه پ بکات له پیناوی خوادا).^۳

^۱ رواه ابن أبي شيبة (٣٠٢/١٥)، وأحمد (٣٣/٣)، هكذا وقع عنده: عاصم بن شميخ بالحاء وهو صحيح، وقد رواه ابنه عبدالله في كتاب السنة (٦٣٥/٢) باسناد أبيه نفسه إلا أنه جاء في المطبوع بتحقيق محمد بن سعيد القحطاني: عاصم بن شميخ بالجيم، وقد كنت حسبته خطأ مطبعياً لولا أنني وجدته مثبتاً كذلك مرتين! قال محققه في أولاهما (٦٣٤/٢): (عاصم بن شميخ! بمعجمتين مصغرا وتشديد الجيم!! الغيلاني التقريب (٣٨٤/١)!!!). فرجعت الى التقريب فإذا فيه: (عاصم بن شميخ بمعجمتين مصغرا، أبو الفرج بفتح الفاء والراء وتشديد الجيم... فعرفت أن هذا الخطأ من تصرف المحقق حين انقلبت عليه خاء اسم أبي عاصم الى جيم كنيته، مع أن قراءت شميخ بجيم مشددة متعذرة!

وهذه الرواية أعلها المحقق بعكرمة بن عمار، إلا أنني وجدت لها متابعا عند ابن أبي شيبة في المصنف (٣٣١/١٥) من طريق يزيد بن هارون قال: أخبرنا العوام بن حوشب قال: حدثني من سمع أبا سعيد الخدري يقول في قتال الخوارج: (لهو أحب إلي من قتال الديلم). ومثل هذه المتابعة تنفع على الرغم من جهالة من روى عنه العوام بن حوشب، كما أجابني به شيخاي الفاضلان: عبدالمحسن العباد، وربيح المدخلي إذا لم يكن في الإسناد مقال آخر، ولا سيما وأن المجهول من أهل القرون المشهود لها بالخيرية كما نبه عليه ابن كثير في الباعث الحثيث (ص: ٩٧) مع العلم أنه ممن ثبت سماعه من أبي سعيد - كما مر - وليس هو عاصم بن شميخ الذي في إسناد أحمد، لأنه ليس في شيوخ العوام، وحديث عكرمة بن حوشب، لأن ضعفه يسير، فقد قال فيه الحافظ في التقريب رقم (٢٧٦): (صدوق يغلط) والله أعلم.

فائدة: نقل ابن منظور في لسان العرب في مادة: (دلم) عن ابن سيده أن الدليم جبل من الناس من الترك.

^۲ فتح الباري لابن حجر (٣٠١/١٢).

^۳ رواه الخطيب في تاريخ بغداد (٤١٠/١٢)، و ابن عساكر في تاريخ دمشق (٧٩/٤٩).

وه ئیبن قهیم ده فهرمویت: (وه جیهاد کردن به به لگه و زویان له پیشتره له جیهاد کردن به شمشیرو سه ره نیزه که کان).^۱

به کارهینانی توندو تیژی له نکۆلی کردن له بیدعه چیه کان واتای دۆستایه تی نیه بو بیباوه ره کان

له راستیدا

بنهوانه له فرمان کردن به چاکه و نه می کردن له خراپه بریتیه له نهرمونینانی ههروهک خوای گهوره ده فهرمویت: ﴿ اَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِلْ لَهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ ﴾ النحل: ۱۲۵

واته: بانگهواز بکه بو ریپازو ئاینی پهروهردگاره کهت به به کارهینانی دانای و ئامۆژگاری چاکه و وه بانگهوازو گفتوگۆیان له گه لدا بکه به باشترین و چاکترین شیوه.

وه خوای گهوره به موساو هارونی - صلی الله علیهما وسلم - فهرمو: ﴿ اَذْهَبْ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لِّنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ طه: ۴۳ - ۴۴ واته: برۆن بۆلای فیرعهون، چونکه ئه و به راستی له سنور لایداه و ئه و په ری سته مکاری به کارده هینی، چونکه بانگه شهی ئه وه ی ده کرد ' که خوایه، وه ئیوه ئامۆژگاری بکه ن و به شیوه یه کی له سه رخۆ و نهرمونیان گفتوگۆی له گه ل بکه ن و بیربخه نه وه که ئه ویش مروّفه و هیچ ده سه لاتییکی نیه له وه زیاتر که خوا پیی داوه به لکو بگه ریته وه و بترسیت و وازهینیت له و سه رکیشیه ی.

^۱ شرح القصیده النونیه للشیخ محمد خلیل هراس (۱۲۱)، وه بروانه: الجواب الصحیح لابن تیمیه (۲۳۷/۱).

وه له عائشه وه خیزانی پیغمبر (ﷺ) له پیغمبری خواوه (ﷺ) که فرمویه تی: (به راستی له سهر خوی و نهرمونیانی له ههر شتی کدا بیټ نه و شته جوان دهکات و ده پرازیښته وه، وه له ههر شتی کدا دهر بهینری و لایبریټ نه و شته ناشرین ده بیټ).^۱

به لام نه گهر خراپه کاری لانه برا مه گهر به به کارهینانی جوریک له زبری نه بیټ نه و قه ی ناکات به به کارهینانی، نه گهر له به رامبر موسولمانانیشدا بیټ، ئایا نابینیت که خوی گهره بو نه و شته شه پرکدنیشی حه لال کردوه، وه له سهر و شه ره وه له وه زبرتر نیه، وه ده فرمویټ: ﴿وَإِنْ طَافْنَا مِنْ

الْمُؤْمِنِينَ أَفْتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغْت إِحْدَهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبَغَى حَقَّ تَفْيءٍ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ﴾
 الحجات: ۹ واته: نه گهر دو کومه ل له باوه رداران بوبه شه ریان نه و با کومه لی گهره ی موسولمانان که بریتین له کومه لی دایک به سه ره رشتی پیشه وای موسولمانان هستن به ناشت کردنه و هیان و نیوانیان چاک بکن، نه گهر ههر دانه یه کیان ملی نه دا بو حوکمی خواو وازی نه هینا به لکو په لاماری نه وی تریداو سته می لیکرد^۲ نه وای ئیوه ده سته و سان دامه نیشن به لکو یارمه تی سته م لیکراوه که بدن و بچن به گز نه ووی تر داو بیخه نه وه سهر راسته شه قامی دادپه روه ری و مه به یلن زولم بکات وه هه تا مل ده دات بو حوکمی خوا، ده بینین ئایه ته که باسی رودانی پشیوی ده کات له نیوان دو عه شره تدا که باوه ردارن، وه باسی نه وه ده کات که کومه لی موسولمانان که یه ک کومه لن هستن به چاره سهر کردنی نه و کیشه یه نه ویش به سه ره رشتی پیشه وای موسولمانان، که چی ده بینی کولکه خوینه واره کانی نه م سه رده مه ده یکن به به لکه بو دروستیټی حزبا یه تی و پارچه پارچه بون، هه ربویه ده لیم انا لله و انا الیه راجعون.

وه له وانه یه باوه ردار توند بیټ له نکولی کردنی له به رامبر براهه یدا زیاتر له به کارهینانی توندی له گه ل دوژمنه که یدا، ئایا نابینی موسا (ﷺ) چهند نهرم بو له گه ل فیرعون، وه زور توند بو له سهر براهه ی

^۱ رواه مسلم (۲۵۹۴).

هارون صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ههتا به جۆرئیک بو که خوای گه وره بۆمان باس دهکات له و فهرموده یهیدا: ﴿وَأَخَذَ بِرَأْسِ

أَخِيهِ يَجْرُهُ إِلَيْهِ﴾ الأعراف: ۱۵۰ واته: سهری براكه ی گرت و قژی راده کیشا به ره و لای خوی.

ئایا بۆکەس ههیه که دۆستایهتی و دوژمنایهتی بکات به به لگه له سهری، وه تۆمهتباری بکات به وهی که زوبان و دهستی درێژ کردوه له براكه ی و وه نهرمونیان بوه له گه ل تاغوته کاند؟!

به لگو جاری واهیه پیغه مبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ توندو تیژی به کار دههینا له گه ل ئه و هاوه لانه ی که شاره زابون کاتیك که هه له یه کیان ده کرد زیاتر له کهسانی تر، وه وه کو نمونه یه ک وهری بگره ئه و ته یه ی که به موعازی فهرمو کاتیك که نویژه که ی درێژ کرده وه به خه لکی: (ئایا تۆ ده ته ویت خه لکی توشی فیتنه بکهیت؟!)

وه له به رامبه ریدا ده وه ستیته وه ئه و له سه رخۆییه ی له گه ل ئه و کابرا ده شته کیه ی که میزی کرد له مزگه وته که یدا ههروه ک باس کراوه له سه حیجی بوخاری و جگه له ویشدا.^۱

وه به ئوسامه ی کوپی زهیدی فهرمو کاتیك که له شه پیکدا هاوه ل دانه ریکی کوشت له دوای ئه وه ی که شایه تومانی هینا: فهرموی: (ئه ی ئوسامه ئایا کوشتت له دوای ئه وه ی که وتی: لا اله الا الله؟! . ئوسامه ده لی: به رده وام ئه و قسه یه ی ده وته وه هه تا خۆزگه ی ئه وه م خواست که موسولمان نه بومایه پیش ئه و پۆژه).^۲

وه ئوسامه سویدی له م توندیه وه رگرت له ئامۆژگاریدا له پۆژانی ئه و فیتنانه ی که پرویدا له دوای کوشتنی عوسمان په زای خوای لیبیت، هه ربۆیه فیری خۆپاراستنی کرد له به رامبه ر خوینی موسولماناندا.

^۱ رواه البخاري (۶۱۰۶) و مسلم (۴۶۵).

^۲ البخاري (۲۲۰).

^۳ رواه البخاري (۴۲۶۹)، و مسلم (۹۶).

زەھەبى پەرحمەتى خۋاى لىبىت دەفەرموئىت: (ئوسامە سودى ۋەرگرت لەو پۆژەۋەى كە پىغەمبەر ﷺ) پىي فەرمو: (ئەى چۆن لەبەرامبەر لا الە الا اللە بوەستم؟!) ھەربۆيە دەستى گرتەۋە، ۋە لە مالاۋە ماىەۋە، ۋە چاكىشى كرد).^۱

لىرەدا دەلىم: اللە اكبر! چەندە گەۋرەيە پەرۋەردەى پىغەمبەرايەتى! ۋە چەندە بىپىزە پەرۋەردەى حزبايەتى! لەو پۆژەۋەى بنچىنەى (ۋەلامدانەۋەى سەرىپچى كارىان) حەرام كرد پۆلەكانىان دەست ناپارىزن لە خويىنى موسولمانان، بەلكو خويىنلىان بە فىرۆرشت بەناۋى جىھادەۋە، ۋە ھىچ فىتنەيەك بەرپا نابىت ئىللا ئەۋان سوتەمەنى ئەۋ فىتنەيەن يان ھەلگىرسىنەرىنى.

ئەمە سەرئەنجامى مەرايى كردنى ھەندىكىانە بۇ ھەندىكىان بە خەيالى سەرقال بون بە بىباۋەرەكانەۋە!! ھەربۆيە ئىبن تەيمىيە دەفەرموئىت: (باۋەردار بۇ باۋەردارۋەكو دو دەستەكان وايە يەككىيان ئەۋەى تريان دەشوات، ۋە لەۋانەيە ئەۋ چاك و پىسىيە لانەچىت مەگەر بە جورىك لە زىرى نەبىت، بەلام ئەمە پاك و خاۋىنى و نەرمىيەك لەگەل خۇى دەھىتى كە سوپاسى ئەۋ زىرىشەش دەكەين لەگەلدا).^۲

كەۋاتە ئەم نەرمونىانەيە كە زورىك لە حزبە ئىسلامىيەكان بەكارى دەھىنن لەگەل ئەۋ تاك و كۆمەلە بىئەقل و سەركىشانەى – ئەۋانەى كە زورجار دەبنە ھۆى دوژمنكارى دوژمنان لەسەر موسولمانان – ھىچ پەيوەندى بە دۇستايەتيەۋە نىيە، چۈنكە ئەۋە دەبىتە ھۆى ئەۋەى كە زياتر نقوم بون لە گومپاىيەكانىاندا لەبەر ھەست نەكردنىان بەگەۋرەى تاۋان كارىان.

پاشان ئەۋ توندىيە پىادەكراۋەى بەكار دىت لەگەل موسولماناندا ھەندىك جار، سەرچاۋەكەى پەرۋشەيە بۇيان بەۋەى كە ببىنرئىن تىۋە چۈن بە پىسىيەكان، ۋە ھەۋل دانە بۇ توندوتۆل كەردنى رىزەكان و ۋە

^۱ السیر (۲۰۰۱-۰۱-۰۱).

^۲ مجموع الفتاوى (۲۸/۰۳-۰۴).

دروست کردنی به ربه ست له پری ئه و ناته واوی و درزانه بوئه وهی که دوژمن لیوهی نهیه ت، ئه مه با چاک بزانییت.

هه ربویه ناودارو شاره زا شیخ عبدالعزیز بن باز له ژیر ناویشانی (ئه و به لگانه ی که دریده خن هه له ی هه ندیک نوسه ر) ده فهرمویت: (وه گومانی تیدا نیه که شه ریه تی ئیسلامه تی ته واوه تی بو ئه وه هاتوه که وشیری بدات له پوچون له نایندا، وه فهرمانی کردوه به بانگه واز کردن بو پریگای راست به دانای و ناموژگاری چاکه و گفتوگو کردن به جوانترین شیوه، به لام ئه م شه ریه ته لایه نی توندو تیژی و توپه ی فهراموش نه کردوه له شوینی خویدا کاتیک که نه رمونیانی و گفتوگوی جوان سودی نیه، هه روه ک

خوای گه وره ده فهرمویت: ﴿يَأْتِيهَا النَّيُّ جَهْدِ الْكُفَّارِ وَالْمُنْفِقِينَ وَأَغْلَظَ عَلَيْهِمْ﴾ التوبة: ۷۳
واته: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) تیبکو شه و جهاد بکه له دژی بیباوه ران و دوروه کان وه ره ق و توندو تیژه له گه لیان.

وه ده فهرمویت: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَنِيْلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاَعْلَمُوا اَنَّ اَللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ التوبة: ۱۲۳ واته: ئه ی ئه وانه ی که باوه رتان هیباوه هه ستن به جهنگین و کوشتر له دژی ئه و بیباوه رانه ی که لیئانه وه نریکن وه توندو تیژی و ره قی خوستانیان نشان بدن و نازای و به تونای خوستانیان بو بسه لیتن، وه چاک بزانی که یارمه تی ته نها له خواوه یه، وه به یی هه بونی ته قوواتان بو تان داده به زیت، هه ربویه ته قوای خواتان هه بیته خواش سه رتان ده خات، وه ئه م فهرمانه به شه ر کردن له گه ل دوژمنی نریکدا کاتیکه که شه ر کردن له گه لیان به رژه وندی ئیسلام و موسه لمانانی تیدا بیته، وه ئه وه ش ته نها زانیان بریاری له سه ر ده دن.

وه ده فهرمویت: ﴿وَلَا تُجَادِلُوا اَهْلَ الْكِتَابِ اِلَّا بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ اِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ﴾ العنكبوت: ۴۶
واته: گفتوگو و وتووژ مه کهن له گه ل نه هلی کیتابدا (جوله که و گاور) به باشترین شیوه نه بیته، مه گه ر ئه وانه یان نه بیته که سته م ده کهن و سته مکارن.

به لام ئه گه ر سودی نه بو وه سته مکار یان بیباوه ر یان که سی فاسق به رده وام بو له سه ر کاره که ی وه گوئی نه دا به که سی ناموژگاری کارو بیرخه ره وه، ئه و ئه وه ی که پیویسته ئه وه یه که دهستی بگریته و

به توندی هه‌لسوکه‌وتی له‌گه‌ل بکریت و ئه‌وه‌ی که پئویسته به‌سه‌ریدا جیبه‌جی بکریت له جیبه‌جیکردنی سنور (إقامة الحد) یان سزادان و لئپرسینه‌وه یان هه‌په‌شه کردن یاخود سه‌رزه‌نشست کردن هه‌تا له ئاستی خۆیدا بوه‌ستیت و وازبه‌ئیت له‌وشته پرپوچانه‌ی^۱.

له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی که ئه‌وه‌ی ده‌رده‌که‌وئیت له میانه‌ی زمان شیرینی حزبه ئیسلامیه‌کان له‌گه‌ل ئه‌هلی بیده‌ع و بیده‌نگی له هه‌له‌کانیان بریتیه له‌وه‌ی که ئه‌وان کاتیک ریگی به‌ده‌س هینانه‌وه‌ی سه‌ربه‌رزی و ده‌سه‌لاتیان بۆ موسولمانان ته‌سک کرده‌وه له سندوقه‌کانی هه‌لبژاردن رقیان له رهنه‌ه‌لگرت، چونکه له‌وانه‌یه ده‌نگه‌کانیان له‌کیس بدات، وه ئا به‌و شیوه‌یه خراپه خوشکه‌کانی یه‌ک له‌دوای یه‌ک شوینی ده‌که‌ون.

ئهمه‌و وه له‌به‌رئه‌وه‌ی خوای گه‌وره پئویستی کرده‌وه له‌سه‌رمان له چاره‌نوسدا بونی که‌سانی پیچه‌وانه‌کار – که له‌سه‌ر ئیسلام مالن – ریگی پالفته‌کردنمان گرت‌به‌ر، چونکه خوای گه‌وره فه‌رزی کرده‌وه له‌سه‌رمان شه‌رعن وه‌لامدانه‌وه‌ی، هه‌روه‌ک رونه‌مکرده‌وه له‌م بنچینه‌یه‌دا. وه له‌به‌رئه‌وه‌ی خوای گه‌وره سه‌رفرازی بریار داوه بۆ ئه‌هلی زانست و فیکاری زانست – هه‌روه‌ک رونه‌مکرده‌وه له‌و دو بنچینه‌یه‌ی پیش ئهمه – ریگی په‌روه‌رده‌کردنمان گرت‌به‌ر، وه باس کردن و رونه‌کردنه‌وه‌ی له‌م چه‌ند لاپه‌ره‌یه‌یه‌دا ده‌بیت که‌وا دئیت.

^۱ مجموع فتاوی و مقالات متنوعه للشیخ عبدالعزيز بن باز (۲۰۲۳-۲۰۲۳).

بنچینه‌ی شه‌شهم پالاوته کردن و په‌روه‌رده کردن

بنه‌مای شه‌شهم
پالاوته کردن و په‌روه‌رده
کردن

ئه‌گه‌ر بونمان کرده‌وه که سه‌ربه‌رزی ئه‌م ئوممه‌ته په‌یوه‌سته به زانست و کارکردنه‌وه، وه زانیمان که ئه‌م ئوممه‌ته توشی دوبه‌ره‌کی و جیاوازیه‌کی زۆر هاتوه تئیدا، وه شتانیک هه‌لواسراوه به ئیسلامه‌وه که له ئیسلامدا نیه، وه هیچ پئگه‌یه‌کیش نیه بۆ بزگاربون له‌وه زه‌للییه سه‌پینراوه‌ی که بالی کیشاوه به‌سه‌رماندا چهند سه‌ده‌یه‌ک ته‌نھا به گه‌رانه‌وه نه‌بیئت بۆ ئاینی راسته‌قینه، هه‌روه‌ک ئیبن عومه‌ر له پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) بۆمان ده‌گه‌رپه‌ته‌وه که فه‌رمویه‌تی: (ئه‌گه‌ر خه‌ریکی کرپن و فرۆشتنی عینه بون (که شیوازه‌که‌ی بریتیه له کرپنی شتیک به برپیک پاره به فه‌رزوه دوا‌ی فرۆشته‌وه‌ی به‌که‌سی فرۆشیاری به‌که‌م به برپیکی که‌متر به‌لام به نه‌قدی)، وه شوین کلکی مانگا که‌وتن، وه خۆتان به کشتوکاله‌وه

خەرىك كرد، وهوازتان له جيهاد هینا، ئەوا خۆی گه‌وره سەرشۆپى و زه‌للییهك زال ده‌كات به‌سەرتانداوه لای نابات له‌سەرتان هەتا ده‌گه‌رپنەوه بۆلای ئاینه‌كه‌تان).^۱

ئەوا پێویسته خێرای كردن بۆ جیبه‌جێكردنى ئەوشتانه‌ی كه ئەو زه‌للییه‌مان له‌سەر لاده‌بات، كه ئەویش گه‌رانه‌وه‌یه بۆلای دوو وه‌حیه‌ پاكه‌كه: قورئان و سوننه‌ت به‌ تیگه‌یشتنى پێشین چاك ئەوانه‌ی كه بریتین خه‌لكى سى سەده‌كه‌ی یه‌كه‌م.

وه‌ مادام ده‌ستى تێك دان و گۆرپین درێژبو بۆ پاکی ئیسلام هەتا په‌لاوى كرد، وه‌ بۆ جوانیه‌كه‌ی هەتا تێكیدا، هه‌ربۆیه‌ پالوته‌كردنى له‌ هه‌مو ئەوانه‌ی كه هاتونه‌ته‌ ناوی یه‌كێكه‌ له‌ كار هه‌ره‌ پێویسته‌كان، مادام ئەو حه‌ققه‌ی كه خۆی گه‌وره‌ پێغه‌مبه‌رى (ﷺ) به‌ هۆیه‌وه‌ نارد زامنكراوه‌ مانه‌وه‌ی هەتا ئەو پۆژه‌ی كه زه‌وى و ئاسمانه‌كان ده‌گۆرپین، ئەویش به‌ پاراستنى له‌لایه‌ن ئەو خۆایه‌ی كه ده‌فه‌رمویت:

﴿ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴾ الحجر: ۹ واته: ئیمه‌ كه‌ مه‌به‌ست له‌ گه‌وره‌ی ئەو خۆایه‌یه‌ كه‌ خاوه‌نى هه‌مو شته‌كانه‌، ناردومانه‌ته‌ خواره‌وه‌ ئەم قورئانه‌ كه‌ئهمه‌ش ده‌رى ده‌خات كه‌ قورئان كه‌لامى خۆایه‌ نه‌ك دروستكراو بێت، وه‌ به‌ زیکر ناوی بردوه‌ كه‌ مه‌به‌ست تێیدا ئەوه‌یه‌ كه‌ هه‌مو ئەو باس و یاساو حوكمانه‌ی كه‌ له‌خۆی گرتوه‌ ده‌مینیته‌وه‌و هه‌یچی لێنایه‌ت وه‌ كه‌س ناتوانیت بچوكترین شتى تێدا بگۆرپیت، وه‌ ئیمه‌ هه‌ر خۆمان هه‌لده‌سین به‌ پاراستنى ئەو قورئانه‌و ده‌یه‌یلینه‌وه‌، كه‌ ئهمه‌ش گه‌وره‌ی ئەو قورئانه‌ ده‌رده‌خات وه‌ راستییه‌ی ده‌رده‌خات كه‌ كه‌لامى خۆایه‌.

وه‌ ئەگه‌ر نه‌خۆشى ده‌ستكاری كردن و گۆرپین چوه‌ ناو گه‌لیكه‌وه‌، وه‌ مه‌نه‌ه‌جه‌كانیان دوربو له‌ پالوته‌ كردن، ئەوا توشى سه‌رگه‌ردانى ده‌بن و له‌گه‌لیدا جیاوازی ناكه‌ن له‌ نیوان حه‌لال و حه‌رامدا، هه‌روه‌ك موسلیم ده‌گه‌رپته‌وه‌ له‌ عیاضى كورپى حماری المجاشعی كه‌ پێغه‌مبه‌رى خوا (ﷺ) له‌وتاریكیدا فه‌رموی: (ناگادارین كه‌ په‌روه‌ردگارم فه‌رمانی پێكردم كه‌ ئەو شتانه‌تان فێر بکه‌م كه‌ نایزانن كه‌ فێرى كردوم نا له‌م رۆژه‌مدا: هه‌مو سه‌روه‌تێك كه‌ داومه‌ به‌ هه‌ر به‌نده‌یه‌ك ئەوه‌ حه‌لالی خۆیه‌تى، وه‌ من

^۱ رواه أبو داود (۲۴۶۲)، وهو صحيح: برواه: الصحيحة للألباني رقم (۱۱).

به ندهگانم دروست کردوه هرهمویان له سهر یهك خواپهرستی، وه بهلام شهیتانهکان هاتن بۆلایان و لایاندان له ئاینهکهیان، وه ئه و شتانهی کهمن بۆم حهلا کردبون ئهوان لئیان حهرام کردن، وه فهرمانیان پیکردن که هاوهلم بۆ پریار بدهن که من هیچ کاتیک شتی وام نهوتوه، وه خوی گهوره ته ماشای خه لکی سهر زهوی کردوه رقی لئیان ده بویه وه: عهره ب و عهجه میان، ته نها چه ند که سانیک نه بیته له ئه هلی کیتاب^۱.

وه له بهرئه وهی که سهرده می نه فامی ئا به و شیوه یه بون که له فهرموده که دا هاتوه، خوی گهوره پیغه مبه ره که ی موحه ممه دی (وَسَلَّمَ عَلَيْهِ) نارد بۆ پاککردنه وهی ئاینه که ی له خه لته و پیسی، وه بۆ ئه وهی پهروه رده یان بکات له سهر ئه و ئیسلامه ی که پهروه رده گاره که ی پازی بوه لئی بۆی، وه له سهر بنچینه ی (پالوته کردن و پهروه رده کردن) وه ئه گهر حهزت لئیه بلی: (پیکوپیک کردن و پازاندنه وه). بانگه وازی ئیسلام پاره ستا.

له ته وحیددا مروّف پهروه رده نابیت له سهری به ته وای هه تا رزگاری نه بیته له پاشماوه ی نیشته ی هاوهل بۆ خوا دانان، هه ربویه خوی گهوره ده فه رمویت: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا﴾ البقرة: ۲۵۶ واته: هه ره که سیك به رائهت و بیباوه ری خوی رابگه یه نی له به رامبه ر هه مو ئه و شتانه ی که تاغوتن واته ئه و شتانه ی که خه لکی ده پیه رستن یان شوینی ده که ون یان گوپرایه لئی ده که ن له غه یری خوا، وه باوه ری خوی رابگه یه نیته به وه ی که خوا پهروه رده گارو په رسته زای به ته نه یه به حه ق، ئه وئا ئه و که سه ده سته گرتوه به رزگار کاریکی چاک و توندو توله وه که شایه نی پشت پیبه ستنه وه ئه و که سه له سهر ریگایه کی راسته هه تا رۆژی قیامهت وه لئی جیا نابیته وه.

وه له شه رده مروّف پهروه رده نابیت له سهری به چاکی هه تا رزگاری نه بیته له بیده کان، هه ربویه پیغه مبه ر (وَسَلَّمَ عَلَيْهِ) به رده وام له هه مو وتاریکی جومعه دا فه رمانی ده کرد به په یوه ست بون به ئاینی

^۱ صحیح مسلم (۲۸۶۵).

راسته‌فینه که خوی ده‌بینیتّه‌وه له قورئان و سوننه‌تداوه‌وریای دهدا له هه‌مو ئه‌و شتانه‌ی که تیکێ ده‌دات و پونیه‌که‌ی لیلّ ده‌کات که بریتیه له بیدعه‌کان، موسلیم ریوایه‌ت ده‌کات له جابره‌وه که فه‌رموی: پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کاتیک که‌وتاری دهدا چاوه‌کانی سور ده‌بویه‌وه، وه ده‌نگی به‌رز ده‌بویه‌وه، وه تو‌ره‌ی زیادی ده‌کرد، هه‌ر ده‌توت ئاگادارکه‌ره‌وه‌ی سوپایه، وه ده‌یفه‌رمو: (به‌یانی دوژمن ده‌یدات به‌سه‌رتاندا، ئیواره ده‌یدات به‌سه‌رتاندا).

وه ده‌یفه‌رمو: (هاتنی من و پۆژی دوا‌ی وه‌ک ئه‌م دوانه‌وايه). وه په‌نجه‌ی شایه‌تومان و ناوه‌پراستی له‌یه‌ک نزیک ده‌خسته‌وه، وه ده‌یفه‌رمو: (له پاشاندا، چاک بزانی که چاکترین ئامۆژگاری کتابه‌که‌ی خوايه، وه چاکترین به‌رنامه‌و هیدایه‌ت به‌رنامه‌ی موحه‌مه‌ده، وه خراپترین کار شته داهینراوه‌کانه، وه هه‌مو شتیکی داهینراوه‌گوم‌راییه)^۱. وه دوباره‌کردنه‌وه‌ی ئه‌م رسته‌یه به‌لگه‌ی دارشتمیه‌تی و به‌لگه‌ی زۆر سور بونه له‌سه‌ری.

وه پوخته‌ی ئه‌م یاسایه: (بریتیه له‌وه‌ی که پاک‌کردنه‌وه‌ی ئیسلام له هه‌مو شتیکی که هاتوه‌ته ناویه‌وه، وه په‌روه‌رده‌کردنی خه‌لکی له‌سه‌ر ئه‌و ئیسلامه په‌سه‌نه، واته: پالفته‌کردنی ته‌وحید له هاوه‌ل دانان، وه سوننه‌ت له بیدعه، وه فیهقه له بیرو بو‌چونه تازه نه‌شیاوه‌کان، وه خو‌ره‌وشت له هه‌لسوکه‌وتی گه‌لانی تیاچوی دزیو، وه فه‌رموده راسته‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له فه‌رموده درۆ و هه‌لبه‌ستراوه ئاشکراکان... وه به‌م شیوه‌یه)^۲

جیبه جیکردن:

شیخ محمد ناصر الدین الألبانی کۆبویه‌وه له‌گه‌ل یه‌کیکی له سه‌رکرده‌کانی حزبه ئیسلامیه‌کان، وه شیخ شاره‌زاییه‌کی وردی هه‌بو به کاره‌کانیان، وه پینگیه‌یشتبویه‌وه که لایه‌نگرانی ئه‌و حزبه به ملیۆنه‌ها که‌س ده‌ژمیرین.

^۱ صحیح مسلم (۸۶۷).

^۲ وه هه‌رکه‌سیک ئه‌یه‌ویت زیاتر بزانی‌ت به‌دورو درێژی له‌م بابته‌دا با بگه‌ریتته‌وه بو‌ کتابی (التصفیه و التریبه) که دانراوی برامان علی بن حسن بن عبدالحمید له چاپه تازه‌که‌یدا بو سالی (۱۴۱۵).

وه له و شتانهی که پرسپاری لیکرد دهربارهی که من لیره دا ئاماژهی پیده کهم به کورتی ئه وه یه که شیخ پیی وت: (همو ئه وانهی که له گه لئن ئه زانن که خوی گه وره له سه رو عه رشه که وه یه تی؟).

وه له دوی بینه و بهرده یه کی زۆر، وه پاکردن و خۆلادان، ئه وه ی پرسپاره که ی لیکرا وتی: به هیوای ئه وهین!

شیخیش پیی وت: (واز بهینه له وه لأمی سیاسی!)، ئه ویش وه لأمی دایه وه به نه خیر.

شیخیش پیی ده لیت: (ئه وه م به سه لیت!).^۱

ئه م پرسپاره یاسای پالوته کردن و پهروه رده کردن دهیسه پینیت که بریتیه له وردترین ته رازو که بانگه شه جیهادیه کانی ئه مپۆی پیده ناسریت، له بهر ئه وه ی هه رکه سیک نه یوانی بیروباوه پری لایه نگران و خۆشه ویستانی پاک بکاته وه و پهروه رده یان بکات له سه ر بیروباوه پریکی ساغ، ئه وا زۆر له وه بیتواناتره که بتوانی به ره مه کانی (واته به ره می بانگه وازه که ی که بریتین له خه لکانیکی تر جگه له لایه نگرانی) پاک بکاته وه له خورپه وشت و سه رجه م کرده وه کانیان، که تییاندایه که رقی لیه تی وه دژایه تی

ده کات، ئه ی چۆن بۆ پهروه رده کردنیان له دوی ئه وه وه خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ

مَا يَقَوْمٌ حَتَّىٰ يَغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ الرعد: ۱۱ واته: خوی گه وره هه یچ قه ومیک ناگۆریت هه تا خویان به کرده وه نه یسه لیه ن که ده یانه ویت خویان بگۆرن، له خراپه وه بۆ چاکه، له بیباوه ریه وه بۆ باوه ره ینان، وه له شیرکه وه بۆ ته وحید، وه له بیدعه وه بۆ سونه ت، وه له به درپه وشتییه وه بۆ خورپه وشتی به رز، وه به و شیوه یه.

وه پاشان جیهاد خوی بۆخوی نابیت مه گه ر ئومه ته یکی دل به یه که وه په یوه ست هه بیت، له بهر ئه وه ی

یه کگرتن پشتگیری سه رکه وتنه هه روه ک خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿هُوَ الَّذِي آتَاكَ بِضُرِّهِ

وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْفَٰئِتِنَ قُلُوبِهِمْ﴾ الأنفال: ۶۲ - ۶۳ واته: ئه و خوایه ئه و خوایه یه که یارمه تی دایت و

^۱ شریط مسجل من سلسلة الهدى والنور رقم (۱۴۷۵) و (۱۴۷۶).

به جوړېك سهرېخستیت كه كهس نهیتوانی رپوهړوت بېټهوه، وه باوهړدارانیشی كرد به یارمهتی دهرت و كړدنی بههوی سهرخستنت، وه ههمویانی لهگهل بهكتر كو كړدوهو دلله كانی بهك خستن كه بوه هوی زیادبونی توانایان كه نههمش به ههولتی كهس نهبو بهلكو تنها به هیرو ویست و توانای خوی گهوره بو. وه دللهكان نهگه كونه بېټهوه لهسهر بیروباوهړیكی سهلهفی نهوا خاوهنه كانی له په رته وازه دیدان وه كو بونه وهیان له سندوقه كانی دهندگان نهو په رته وازه یهیان پړناكاتوه، خوی گهوره دهه فرمویت له بهرامبهر هاوه له كانی پیغه مبهه (ﷺ): ﴿فَإِنْ ءَامَنُوا بِمِثْلِ مَا ءَامَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ أُهْتَدُوا وَإِنْ لَوْلَا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ﴾ البقرة: ۱۳۷ واته: نهگه ر جوله كهو گاوره كان ئیمانیان هینا بهو شتانهی كه ئیوه ئیمانتان هیناوه پیئی نهی كو مهللی باوهړداران، كه نهویش باوهړهینانه به سهرجهم پیغه مبهه ران سهلامی خویان لهسهر بیټ ههر له نادهمهوه تا خاتمه، وه بههمو په یامه ئاسمانیه كان وه مل كهچی خوابون وه جیوازیان له نیوان هیچ كام له پیغه مبهه راندا نه كړد نهوا رینمونی كراون بو رینگای راست كه دهیانگه یه نیته بهههشتی نه پراوه، بهلام نهگه رویان نه كړد نهوا پییان رابگه یه نه كه نهوان دورن له رهه متی خواوه نهو كاره یان ده بیته هوی نهوهی كه بینه دوژمنی خواو پیغه مبهه كهی (ﷺ).

وه ههرچه نده نهوهی كه لهسهری بیټ و كاری بو بكات كهف و كولی سیاست له كو كړدنهوه، نهوا سهره تایی كاروباری بیروباوهړه كهی بهره و توانه وهو نه مانه، وه كو تایی كو بونه وه كهی بهره و دوه ره کی و یه كتری تاوان بار كړدنه، له بهر نهوهی كو بونه وهی لاشه كان پونادات تنها بو ماوه یه کی كاتی نه بیټ، له كاتی كدا نهوهی له ناو دلله كاندا بیټ په رت و بلاو بیټ، وه هیچ وه صفیكی ته واو و راستم چنگ نه كهوت بو نه وانه لهو فرموده یه ی خوی گهوره نه بیټ كه دهر باره ی جوله كه دهه فرمویت: ﴿بِأَسْمِهِمْ يَنْهَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى﴾ الحشر: ۱۴ واته: له نیوان یه كتری دا زور رقیان له یه كتریه، هیچ دهر ديك له لاشه و توانایاندا نیه، بهلام دهرده كه له لاوازی ئیمان و كونه بونه وه یانه لهسهر یهك شت، ههر بویه دهه فرمویت: كاتيك كه دهیانبینی كو ك و ته بان له رواله تدا بهلام له ناخدا دلله كانیان دوره له یه كتریه وهو رقیان له یه كتری ده بیته وهو په رته وازه ن.

وه كوى هه مو باسه كه نه وه يه كه: خواى گه و ره به لئىنى داوه به دامه زرانندن و پيدانى ده سه لاتی چاك به هه ركه سيك كه بيه رستيت به ته نهاو به بى نه وهى هاوه لى بو برپار بدات وه فه رمويه تى: ﴿ وَعَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا ﴾ النور: ٥٥

واته: خواى گه و ره به لئىنى داوه به وانهى كه باوه رده هين و كرده وهى چاك ده كهن به وهى كه ده يانكات به ده سه لات دارو خاوه ن هيزو توانا هه روهك چو ن نه وانهى پيش نه وانيشى كرده خاوه نى هيزو توانا له سه ر زه ويدا، وه هه روه ها ئاينه كه يان بو سه رده خات و زالى ده كات به سه ر هه مو ئاينه به تاله كانى ترو به جو ريك كه بتوان شيعاره كانى ئاينه كه يان ده ربحه ن و ئاشكراى بكه ن به بيته وهى له هيج كه س بترسن، وه نه و ئاينه ش كه خواى گه و ره منه تى خو ي رشتوه به سه ر نه و بنده ئيماندارانه يدا به وهى كه سه رى ده خات بو يان بر يتيه له ئاينى ئيسلام كه خواى گه و ره پي رازيه و لبي رازيه، وه ده فه رمويت هه روه ها له و ترس و نار هه تيانه ش رز گاريان ده كه م و نارام و ئاسايش ده خه مه ناوولات و شار يانه وه، نه و يش به ومه رجه ي كه به ته نها من بيه رستن و هاوه لم بو برپار نه دهن، نه گه روايان كرد نه وا خواى گه و ره به لئىنه كه ي خو ي جي به جى ده كات. وه دروست نيه كه پال به م ده قه وه بنريت به هينانه وهى نمونه گه ليكى ميژوى بو به رپه رچدانه وهى، له به رنه وهى موسولمان پاده وه ستيت له ئاستى ده قدا، وه خواى گه و ره ش فه رمويه تى: ﴿ فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴾ النحل: ٧٤

واته: ئيوه نمونه بو خوا مه هينه وه بو نه وهى بيشو به ين به دروستكراوه كانيه وه، خواى گه و ره هه ر خو ي زانايه به هه مو شته كان وه ئيوه نازان، هه ربويه نابيت هه رله خو مانه وه قسه بكه ين به بى بونى زانست به لكو ده بيت گوى بو نه و نمونه بگرين كه خواى گه و ره باسى كرده.

وه به لام ديارى كردنى پرسپاره كه ي شيوخ له بابته تى بونى خوا له سه رو عه رشه وه، له به رنه وه يه نه و پرسپاره نه و دورپانه يه له نيوان نه هلى سوننه و خاوه ن ئاره زوه كان، وه له به رنه وه يه كه نه و پرسپاره

بیروباوه پریکی ئاسانه که کۆمه لگای پیغه مبهەر (ﷺ) ده یان زانی ئه و کۆمه لگه یه ی که دونیای پزگار کردو پیشه نگی ئومه ته کانی کرد، هه تا که نیه که کانیش ده یان زانی له وانه ی که شوانی مه پومالات بون.

وه تاقیکردنه وه ی شیخ به و پرسیاره بو ئه و حزبه سیاسیه که واگومان ده بات که ته واوه له ئاینه که یداو له پوی ئاستی نه زانی ئه و کاته ی، ئه م تاقیکردنه وه یه پربازیکه سه له فیانه یه، با هه رچی خه له فیشه پیی ناخۆش بیته، ئه وه تا موسلیم و جگه له ویش ده گێرپنه وه له موعاویه ی کوری حه که می سوله میه وه که ده فهرمویت: (هه ندیک مه پومالاتم هه بو له نیوان ئو خودو جوانیه وه که نیه که کیمکی له لایه له وئ، پوژیک چوم بۆلایان ته ماشام کرد گورگ دانه یه کی برده لی، وه منیش پیاویکم له نه وه ی ئاده م، وه بیئاقهت بوم پیی، وه زلله یه کم لیدا، وه پوشتم بۆلای پیغه مبهەر (ﷺ) وه پوداوه که م بۆباس کرد، ئه ویش کاره که ی به گه وره زانی له سه رم واته رونی کرده وه بۆم که من کاریکه خراپم کرده، منیش وتم: ئه ی پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئایا ئازادی نه که م؟ فه رموی: بانگی بکه. منیش بانگم کرده پیی فه رمو: خوا له کوپیه؟ وتی: له ئاسمانه. فه رموی: من کیم؟ وتی: تو پیغه مبهری خوات. فه رموی: ئازادی بکه به راستی ئه و ئیمانداره).¹

جوان ورد به ره وه - په حمه تی خوات لیبت - له م کۆمه لگه یه ی که پیغه مبهەر (ﷺ) جیهادی پیده کردن، ده بینی بیروباوه ری تیرو ته واو بوبو هه تا له لای شوانی ئه و مه پومالاتانه ی که هاوه لی و هاوده میان که م بو له خزمهت پیغه مبهری خوا (ﷺ) هه روه که ئه م که نیه که! وه جوان ورد به ره وه له حه قیقه تی کۆمه لگا کانی ئیسلامه تی ئه مرۆ که ده یه ویت به هۆیه وه سه ربکه ویت بو به ده ست هینانی ته ختی ده سه لات، ئه و کاته به جوانی بوته درده که ویت ئه و بۆشاییه فراوانه ی که هه یه له نیوان جیهادی ئه وان و جیهادی ئه مانه.

ئایا بانگه شه جیهادیه کان توانیان که شوین که وتوانیان کۆبکه نه وه - چ جای شوانه کان - له سه ر (خوا له کوپیه؟).

¹ رواه أحمد (٥/٤٤٧)، و مسلم (٥٣٧).

یان ئه‌وه پرسپاریکه که بوه به جیگای پیکه‌نینیک که تهنه‌ها حزبیه‌کان وایده‌زنانن له زهمه‌نی کاریگری شارستانی‌ه‌کان، وه جیگای گالته‌ پیکردنه له‌لای داکۆکی کاری تاومه‌کان؟

یان ئه‌وان تیگه‌یشتون له پیویستی حوکم کردن به‌و به‌رنامه‌یه‌ی که خوا ناردویه‌ته خواره‌وه ئه‌گه‌ر خواش له‌دهس بدهن؟!

که‌واته که‌ی‌ خوای گه‌وره‌ برپیار ده‌دات به‌ ئازاد کردنی گه‌ردنیان له‌دهست ئه‌وانه‌ی که زه‌لیلان کردون، هه‌روه‌ک چۆن ئه‌و که‌نیزه‌که‌ی ئازاد کرد له‌دوای ئه‌وه‌ی که خوای به‌ چاکی ناسی؟ ﴿ وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰی اَمْرِهٖ وَلٰٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴾ یوسف: ۲۱ واته: خوای گه‌وره‌ فه‌رمانه‌کانی هه‌ره‌مه‌وی جیبه‌جی ده‌بیته و هیچ که‌سیک ناتوانیته ریگری لیبکات، به‌لام زۆربه‌ی خه‌لکی نه‌زانن هه‌ربۆیه‌واده‌زانن که ده‌توانن به‌ره‌نگاری فه‌رمانه‌کانی بینه‌وه به‌لام ئه‌وان زۆر له‌وه‌ بیتواناترو لاواز ترن.

به‌لام حه‌قیقه‌تی ئه‌م پرسپاره‌ بریتیه له‌ ده‌ره‌ینانی راستی بانگه‌وازه‌کان، وه ئاشکرا کردنی پاده‌ی ئیخلاصی نیه‌ته‌کان، له‌به‌ره‌وه‌ی له‌ گرنگی دان به‌ حوکم کردن به‌ شه‌ریعت، وه له‌ گرنگی دان به‌ بابته‌ی پاره‌ستانی خوا له‌سه‌رو عه‌رشه‌وه گرنگی دانه به‌ مافی خوا، به‌لام له‌ نیوان یه‌که‌م و دوه‌مدا جیاوازیه‌ک هه‌یه، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که له‌یه‌که‌مدا به‌نده به‌شیکی بۆ نه‌فسی خۆی تیدا، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه که له‌سه‌ر زوبانه‌کان دوباره ده‌بیته‌وه له‌ گه‌یانه‌وه‌ی مافه‌ خوراوه‌کان و وه به‌دهست هینانه‌وه‌ی

مافه‌کان، وه گوزه‌رانی خۆش که به‌لینی پیدراوه به‌ راستی له‌و فه‌رموده‌ی خوای گه‌وره‌دا: ﴿ وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرْءِیْءِ ءَامَنُوْا وَاَتَقَوْا لَفَنَحْنٰ عَلَیْهِمْ بَرَکٰتٍ مِّنَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ﴾ الأعراف: ۹۶ واته: ئه‌گه‌ر خه‌لکی دانیشتوی شارو لادیکان باوه‌رپه‌ینن به‌و شتانه‌ی که پیویسته باوه‌ری پیه‌ینن و وه ته‌قوای خویان هه‌بیته له‌ جیبه‌جی‌کردنی فه‌رمانه‌کان و دورکه‌وتنه‌وه له‌ قه‌ده‌غه‌ کراوه‌کان، ئه‌گه‌روایان کرد ئه‌وا ئیمه‌ش به‌ره‌که‌تی ئاسمان و زه‌ویان به‌سه‌ردا ده‌رژینن. واته: به‌شی به‌نده تیگه‌لاو بوه به‌ مافی خوا.

وه به‌لام گرنگی دان به‌ سیفه‌تی بلندی خوا بریتیه له‌ گرنگی دان به‌ مافی خوا به‌ ته‌واوی، که ئه‌و که‌سه‌ی که بانگه‌وازی بۆ ده‌کات هیچ به‌شیکی تیدا نیه بۆ نه‌فسی خۆی.

وهورد بهروه له م جياوازيه بۆت دهرده كه ویت قورسی ئیخلاص، له بهرئه وهی گیزه گیز له چوار دهوری مهسه لهی حوكم كردن بهو بهرنامهی كه خوا ناردویه ته خوار، له گهل فه رامۆش كردنی مهسه له كانی صیفا ته بیگه رده كانی په روهردگار یان دواخستنی یا خود په راویز خستنی - كه ئه ویش بهرینترین شته كه خوا ناردویه ته خواره وه، چونكه بهرین زانست به هوی بهرین زانراوه كه وهیه وهك پیشتر باسمان كرد - گه ورهترین بهلگه یه له سه ر ئه وهی كه ئه و بابه ته خلتیه کی تیدایه، كه جهخت ده كاته وه له پیوستی گه رانه وه بۆلای بانگه وازی پیغه مبه ران سهلامی خویان له سه ر بیته كه به میلله ته كانیان وت:

﴿اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ الأعراف: ۵۹

واته: بهتهنها خوا بپه رستن و هاوهلی بۆ بریار مهدهن، چونكه هیچ خویه کی تر نیه كه بهراستی شایه نی په رستن بیته جگه له زاتی الله.

هه ربویه گرنگی دانیان به شیرکی گوپه كان پیش خست به سه ر گرنگی دان به شیرکی كوژكه كان - ئه گه ر ئه م ده ربپینه راست بیته - هه ربویه پیشه وایه تی كردن هیچ كات بنچینه یه ك نه بوه له بنچینه كانی باوه ر جوان لیی ورد بهروه!

کوئای

له گهل ئه مه دا، داوا له خوی گه وره ده كه م كه دلێ ته وای موسولمانان بكاته وه، وه بانگه واز کارانیان به تایبه تی بۆ ئه وهی شوین ریگی پیشینی چاکیان بکون له کرده وه كردن بهم شهش بنچینه یه، له بهرئه وهی هیچ ریگه یه ك نیه بۆ گه یشتن به خپرو چاکی دویاو دوارپوژته نها به شوین كه وتنی

^۱ وه ئیبن تهیمیه كو مه لی قسه ی به نرخی هه یه له و باره یه وه له منهاج السنه (۱۰۶۱-۱۱۰) بگه پیره وه بۆی، وه ده رباره ی شه رپکردن له گهل سه رپه رشتیاریان له به رختاری دویاو تیکه ل کردنی به فرمان كردن به چاكو نه می كردن له خراپه له (۱۵۲/۵)، وه وینه ی ئه وه له العقود الدریه كه هی ابن عبد الهادی یه (ص: ۱۴۷).

نه بیټ، هه روه ها هیچ مه جالی تیدا نیه بو تیپه راندنی بو شتی تر، له بهرته وهی نه و شه ش بنچینه یه چند کۆله که یه که که نه وانهی که له پیش ئیمه وهن له دینه که یاندا له سه ری بینایان دروست کردوه به هۆیه وه بیناکه یان دروست بو وه راوه ستا، وه بیخیان قایم بو، وه ده سه لاتیان به توانا بو، وه نه وه ش له یارمه تی خواوه یه بو یان، کاتی که بینی دلّه کانیا ن چه سپاوه له سه ر راستگۆی و ئیخلاص، وه به هۆیه وه نه م ئاینه یان بو ئیمه پاراست به پاکي و صافی هه روه ک نه وهی نه مړۆ دابه زیوه .

وه راستی فه رمو ئیمامی شاری کۆچ بو کراو مالیکی کورپی نه نه س په حمه تی خوی لیبت که ده فه رمو یټ: (چاکی ناکات کۆتای نه م ئوممه ته نه وه نه بیټ که سه ره تاکه ی چاک کرد). وه پیشتر

باسمان کرد، وه راستی فه رمو راسترینی راست بیژان که ده فه رمو یټ: ﴿إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا

يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرَ لَكُمْ﴾ الأنفال: ۷۰

واته: تو نهی پیغه مبه ر (ﷺ) بییان رابگه یه نه نه گه ر دلّه کانتات خیر و چا که ی تیدا بیټ نه وا دلنیا بن که خوی گه وره زۆر له وه زیاتر مال و سامان و نیعمه ته کانی خویتان به سه ردا ده رژیټ که لیټان داوا کراوه و لیټان وه رگیراوه .

وه سوپاس ته نها بو خوا له سه ره تاو و له کۆتایشدا....

پیرستی بابه ته کان.

پیرستی بابه ته کان

بابه ت

لاپه ره

پینخۆش کار..... (۱۰)

بنچینهی یه کهم: دلسۆزی له دینداریدا بۆ خوا..... (۲۱)

یهك خواپه رستی..... (۴۲)

ته وحیدی په روه ردگاریتی..... (۴۲)

ته وحیدی په رستراویتی..... (۴۳)

سه رنه نجامی پشت هه لکردن له ته وحیدی نیردراوان..... (۴۸)

ته وحیدی ناوو سیفاته کان..... (۴۸)

خۆده رخستن (الریاء)..... (۷۴)

بنچینهی دووهم: پیگا یه ک پیگایه..... (۸۳)

پیناسه ی ئه و پیگایه..... (۸۷)

بنچینهی سیهم: شوین کهوتنی قورئان و سونهت به تیگه یشتنی پینینی

چاک..... (۱۰۱)

بنچینهی چوارهم: به دهست هینانی سه ره رزی به هوئی زانسته وه..... (۱۱۷)

دهمه وانهی پاریزراوی له به کافردانان و تیاچون به شوین کهوتنی قورئان و سونهت

ده بیئت..... (۱۳۰)

هه ره شه کردن له پیچه وانه کاری پیغه مبه ر (سکال الله وسکال)..... (۱۴۴)

پیشخستنی دۆپاندن بۆ ئه و که سانه ی که سه رپیچی

پیغه مبه ران ده که ن..... (۱۵۰)

بنچینهی پینجهم: وه لآمدانه وهی که سی پیچه وانه کار به شیکه له فه رمان کردن به چاکه و

پیگه ی کردن له خراپه..... (۱۶۵)

بۆچی کۆمه له ی زانایانی موسولمانی جه زائیر گرنگی دا به به رپه رچدانه وهی تا قمه لاده ره کان

..... (۱۷۴)

- به کارهینانی توندو تیژی له کاتی نکۆلی کردن له سه‌ر بیدعه‌چیه‌کان مانای دۆستایه‌تی نیه بو
بی‌اوهران.....(١٨١)
- بنچینه‌ی شه‌شه‌م: پال‌اوتنه کردن و په‌روه‌رده کردن.....(١٨٩)
- کۆتای.....(٢٠٠)
- پیرستی بابه‌ته‌کان.....(٢٠٣)

سایته‌ی فهرمووده

www.fermude.com

fermude33@yahoo.com